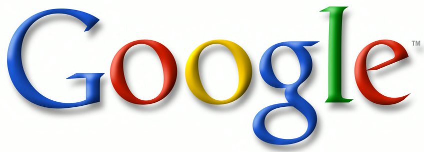

Jungmanna
SPISY.
III

Dr. F. Šindelář

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

DÍL DVACÁTÝ ČTVRTÝ.

SPISY JOSEFA JUNGMANNA.

SVAZEK TŘETÍ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1873.

JOSEFA JUNGMANNA

SEBRANÉ SPISY

VERŠEM I PROSOU.

SVAZEK III.

MILTONŮV ZTRACENÝ RÁJ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1873.

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Předmluva

k druhému vydání.

Překlad tento „Ztraceného ráje“ mezi roky 1800 a 1804 vyhotovený, v roce pak 1811 poprvé a to jen v 450 výtiscích na světlo vydaný, dávno již ze skladů kupeckých a téměř z paměti milovníků literatury české vymizel. V poslední tu dobu, kdež literatura naše přičiněním některých vlastencův prostrannější sobě pole zjednala, stalo se opět doptávání na něj, z té nepochybně příčiny nějakou do sebe cenu míti se zdající, že mezi prvními spisy nynější epochy literatury vlastenské se vyjevil. Odhodlav se vydavatel k žádosti některých přátel své drobnější spisy v jednom svazku sebrané váženému obecenstvu podati, ja-

kožto první částku Novočeské bibliothéky, vydávané sborem pro vzdělání literatury a jazyka českého, nemohl jinak než připojiti tuto částku druhou téže bibliothéky, naděje se milostivého i jí od milých vlastencův přijetí. Aby on překlad tento, jakž toho snad žádati bylo, na skrze znovu předělal, k tomu času a síly dostatečné nemaje, menší omyly, pokud mohl, snažně napravil.

V Praze, dne 29. března 1843.

Překladatel.

Životopis Jana Miltona.

(Vyňato ze „Slovníka naučného“.)

John Milton, slavný epický básník angl., narodil se 9. pros. 1608 v Londýně, kdež † 8. list. 1674, Otec jeho byl vyděděn, protože odstoupil od víry katolické, a stal se notářem, v kterémž povolání značného jmění získal. Byl nevšedního vzdělání a obíral se i básnictvím a hudbou. Dostalo se tudíž Miltonovi dobrého vychování, i vzdělával se záhy v obojím tom umění. V studiích byl Milton velmi pilný a již 16letý dostal se na universitu Cambridgeskou, kdež strávil 7 let (1628—32), určen byv ku stavu kněžskému, k němuž však neměl náklonnosti, zamýšleje státi se spisovatelem. Opustiv universitu vrátil se k otci svému a po 5 let pokračoval soukromě v studiích, čítaje se zálibou jmenovitě klasiky staré i italské. V tom

čase složil nejkrásnější ze svých drobnějších básní, jako: „Sonnet to the nightingale" (znělka na slavíka), popisné básně „L'allegro" (Veselý) a „Il penseroso" (Smutný), pak dva divadelní kusy „Arcades a Comus", kteréž byly provozovány ve vznešených kruzích aristokratických; konečně elegii „Lycidas", v níž želí smrti svého přítele. V těchto plodech jeví se vždy poklid i něha lahodná, krásné líčení žití venkovského i obrazy uchvacující; ale nikde nepozorujeme ani stopy milosti a jen málo humoru, neboť Milton neliboval sobě v citech vášnivých, líče božštější a vznešenější stránky lidské přirozenosti raději než její křehkosti. Roku 1637 vydal se Milton na cesty po Francii a Itálii; ve Florencii přijat byl do akademie literární, v Římě hájil veřejně náboženství reformované. Nastávající rozbroje v jeho vlasti přiměly Miltona k tomu, že již v srpnu 1639 z cest svých domů se vrátil. Ze zaměstnání poetického, jakému se dosavad byl oddával, vytržen jest ruchem politickým a náboženským, kterým literatura anglická po 20 let učiněna jest výhradně polemickou. I Milton oddal se tomuto směru a pustil se na zbouřené moře hřmotu a ochraptělých disputací, a po celou tu slavnou i trapnou dobu nadvlády puritánů v Anglii psal mimo několik znělek samé spisy polemické a horlivě se zastá-

val revoluce. Roku 1640 sešel se Dlouhý Parlament: Laud a Strafford, udržovatelé despotismu v církvi a státu, byli svrženi, a svoboda řeči zbavena všeho nebezpečí. První cíl byla nyní reforma náboženská, a Milton napsal k tomu konci r. 1641 „Of reformation touching church discipline in England, and the causes that hitherto have hindered it“ (O opravě kázně církevní v Anglii a o příčinách, které jí posud byly na překážku), prudký to útok na episkopální způsob správy církevní. Téhož roku jal se Norvichský biskup Hall z ponuknutí Laudova hájiti správu biskupskou, a jemu odpovědělo společně pět kněží puritánských pod názvem „Smectymnuus“ (podle začátečních písmen jejich jmen), jimž zas ihned odpověděl arcibiskup Usher. Milton vida, že Usher předčí nad puritánské protivníky své učeností a Hall důvtipem i literním nadáním, napsal proti onomu „Of prelatical episcopacy“ a „Reason of church government urged against prelaty“, proti tomuto pak „Animadversions“. I vydal Hall anonymně utrhačnou odpověď, proti níž napsal Milton „Apology for Smectymnuus.“ Roku 1643 ustal od hádek, zanášeje se velikým dílem básnickým, v něž chtěl vlíti veškerou svou sílu duševní a na něž chtěl naložiti všecku svoji píli. Mezi tím se oženil, ale manželství jeho nebylo zdárné, a již za měsíc odešla

žena, která, jsouc z rodiny royalistické a zvyklá zábavám, nemohla přivyknouti Miltonovu skromnému spůsobu života a politickým jeho zásadám. Tyto neblahé poměry rodinné zavdaly mu příčinu k sepsání několika pojednání o rozvedení manželském, jako: „Doctrine and discipline of divorce restored to the good of both sexes from the bondage of common law“ (2. vydání 1644); „Judgment of Martin Bucer touching divorce“ (1644); „Tetrachordon, or exposition supon the four chief places in Scripture which treat of marriage or nullities in marriage“ (1645) a „Colasterion“ etc. (1645). Mimo to napsal mezi tím pojednání o vychování („On education“), a proti straně presbyteriánů, kteří dosáhše moci obmezovali svobodu tisku, vydal spis „Areopagitica, a speech for the liberty of unlicensed printing“ (1644), v němž poprvé silou přesvědčující staví se svoboda tisku za základ svobody politické i náboženské. Roku 1645 vydal Milton veškeré své básně v jednom svazku. Téhož roku smířil se s manželkou, kteráž se k němu vrátila. Odpravení krále Karla (30. ledna 1649) spůsobilo po celé Evropě hrůzu i nevoli, a Milton k ospravedlnění jeho napsal „Tenure of kings and magistrates“, kdež dokazoval, že lid má právo usmrtiti krále nezdárného. V témž čase vydal „Observations“ (pozorování) o článcích míru,

jejž byl uzavřel hrabě Ormond ve jménu králově s katolíky irskými. Po zařízení republiky stal se Milton státním sekretářem pro cizí jazyky. Když royalisté vydali knížku „Eikon basilike“ (obraz královský), v níž se žití i konání Karla I. ospravedlňovalo, a lid počal míti soustrast s „královským mučenníkem“, vydal Milton proti ní spis „Iconoclastes“ (obrazoborce, 1649). Vrcholku však dráhy publicistské dostoupil Milton proslulým spisem „Defensio pro populo Anglicano“ (1650), jímž vystoupil proti franc. filologu a rhetoru Claude de Saumaise (Salmasius), který byv podplacen od Karla II., tehdy v Holandsku se zdržujícího, napsal „Defensio regia pro Carolo Primo“; ve spise tom jeví se rozhořčení ryzího republikána proti bídné servilní sofistice. Ale přílišným namáháním a studováním připravil se Milton o zrak, jehož r. 1653 úplně pozbyl, ač oči jeho zůstaly docela jasné. Od práce však proto neustál. R. 1652 vyšla kniha „Regii sanguinis clamor ad coelum“ od Dumoulina, Francouze v Anglii usedlého, v níž bylo mnoho osobních narážek proti Miltonovi; to mu dalo podnět, aby napsal obranu druhou („Defensio secunda“, 1654), kdež hájí své chování. Když pak protivník jeho ještě neumlkl, vydal Milton obranu třetí. Tak bojoval neunaveně pro svobodu, nedada se ani tenkrát odstra-

šiti, když už seděli Stuartové opět na trůně, neboť ještě tehdy vydal brožurku „Ready and easy way to establish a free commonwealth“ (Hotová i snadná cesta k zařízení svobodné obce pospolité), v níž pojednával o otázce: republiku nebo monarchii? V ten čas musil Milton žíti v úkrytu, neboť hned po restauraci byl zatykačem stíhán a dvě jeho knihy byly veřejně spáleny; teprv později vymohla mu nižší sněmovna svobodu. Později pokoušel se dvůr o to, aby jej dostal na svou stranu, nabízeje mu úřad předešlý, jehož však Milton odmítl. Tím skončil dráhu svou co státník a publicista; nyní oddal se celou duší vznešenému božskému básnění, v němž nalézal úlevy ve strastech života, v něž vléval city i smýšlení své a jímž sobě postavil pomník nehynoucí. Slepý básník stvořil v sobě a diktoval v době této nejslavnější plod svůj *Ztracený ráj* („Paradise lost“), jejž prodal 27. dub. 1667 kněhkupci Samueli Simonsovi pouze za 5 liber šter. (50 zl.)! a tatáž suma byla mu slíbena při prodání 1300 výtisků každého vydání, jež nesmělo obsahovati více než 1500 výtisků. (Druhé vydání vyšlo 1674, třetí 1678, a r. 1681 vzdala se vdova Miltonova, třetí jeho manželka, všech nároků na toto dílo za 8 lib. št.) Roku 1671 vydal Milton druhé veliké dílo epické „Paradise regained“ (ráj opět dobytý), které však

už se nevyrovná předešlému, jsouc vyšnořeno suchopárnou rhetorikou, a 1673 druhé vydání menších básní, mezi nimiž vynikají zvláště „znělky“, v nichž podává Milton jako Shakespeare reminiscence ze života. Z pozdějších prosaických spisů jeho jmenujeme „History of Britain“ (1670), pojednání „Of true religion, heresy, schism etc.“ (1673), stručnou „gramatiku lat.“ (1661) a „kompendium k logice“ (1672). Za posledních let trápila jej dna, kteráž urychlila jeho smrt; umřel klidně a pochován jest v kostele St. Gileském. — Co básník epický (béřeme především v úvahu *Ztracený ráj*) vyniká Milton vznešeností předmětu i mohútným slohem, v čemž se mu nevyrovná nikdo. Pověst o pádu člověka, líčení nebes, pekla, chaosu i nové země, spupná a kleslá ta postava odbojného archanděla, svrženého s nebe, triumfujícího nad Adamem i Evou v ráji a měnícího zemi od té doby v bojiště, na němž se potýká s božstvem — to jsou místa velkolepá, svědčící o mohútném duchu básníkově. Největšími však útvory jeho jsou charaktery Satana i Evy, kdež onen se jeví co vtělená drzost rozumová i bezdůvodná ctižádost, tato pak co žena abstraktní, ale rozkošná i čarovná. Sloh Miltonův jest jako bohatá mosaika. Stopy rozsáhlé jeho pročtenosti pozorujeme nejen v porovnáních a metaforách, ale i v sa-

mém výrazu i uspořádání myšlének: ale vše to nese na sobě ráz vlastního jeho ducha. Jakási rázná i slavná hudba zaznívá celým dílem, a každá řádka svědčí o mohútné síle duševní. Více než kterýkoliv jiný básník spojuje Milton v sobě známky literatury dávné i moderní. U něho nalézáme klasickou jednoduchost myšlénky a hrubou sílu názoru i romantické zauzlení a rozmanitost v líčení. Základních myšlének jest málo; okras však i ozdob hojně. Hlavní jeho charaktery náležejí k nejjednodušším v celé literatuře. *Ztracený ráj* jest epický velikostí jednání a episodami války v nebesích. Ale jednání samo jest dramatické i co do rozvrhu i co do provedení, a hlavní interes spočívá od počátku až do konce na jediném charakteru tragickém, padlém archandělu. I lyrická jest báseň tato nejen na jednotlivých místech, ale i vůbec, celým svým tónem i výrazem. Tak jest *Ztracený ráj* zvláštním druhem pro sebe, beze vzoru a posud i bez nápodobení; ale kdo by ji proto chtěl zavrhnouti, ten by kladl právům genia meze školské. Macaulay vychvaluje v Miltonově *Ztraceném ráji* nevyrovnanou harmonii rozměru veršového, krásu slohu, kterýž mluvnické síly jazyka anglického v největší dokonalosti rozvíjí, jemuž každá ze starých i moderních řečí udělila něco ze svých vděků, své síly a hudby, jehož ne-

dostihne žádný sok a jehož neponíží žádný parodista. Stojíť zajisté báseň tato důstojně po boku Danteově „Božské komedii“ a Homérově „Iliadě“, pročež náleží i Miltonovi spravedlivé místo vedle těchto básnických velikánů. *Ztracený ráj* byl do všech vzdělaných jazyků evropských přeložen; literatura česká honosí se obzvláště zdařilým překladem J. Jungmanna. —

Životopis Miltonův napsali Toland, Todd, Symmons, Dr. Johnson, Mitford, Keightly (Lond. 1859) a Masson (2 sv., tamž 1859—60). Nejlepší vydání jeho spisů jest od Pickeringa (8 sv., Lond. 1851) s životopisem od J. Mitforda; první kritické vydání od Todda (6 sv. 1801); menší básně vyd. T. Warton (1785). Spisy prosaické sebral Toland (3 sv., fol. 1697) a úplně vydal Bohn ve „Standard Library“ (5 sv., 1852).

SVAZEK TŘETÍ.

Zpěv první.

Satan se svými Anjely zatracený v pekle vyšed ze mdloby obrátí se k druhu svému Belzebubovi, a drží s ním radu o povstání z úpadku. Oba zdvihnou se z ohnivého jezera na sirnou zemi. Satan, jako kníže čertů, budí a volá své pluky. Těch nezčíslná množství vznesou se a sšikují do bitvy. Vyčítají se jich vůdcové pode jmeny modl, potom známých v zemi Kanaan a v krajinách pomezních. Kníže mluví k nim, a těší je nadějí vydobytí nebe, připomínaje dávné proroctví nebeské, že po jich úpadku měl býti stvořen svět nový s novými obyvateli. Považení věci té a obrání prostředkův hodných obecné všech zůstaví radě. Čerti svolivše staví Pandemonium, palác Satanův. Stavové pekla sněmují.

Neposlušnost první člověka i plod
stromu zakázaný, jehož požití
zhoubné vneslo smrt a bídu všelikou
na svět, s ztrátou ráje, až nás Bůhčlověk
vykoupil, a získal opět blažené
ono sídlo: — zpívej Muso nebeská!
Ty, jenžs na Orebě, vrchu tajemném,

neb tam na Sinai nadchla pastéře, [1])
aby o nebe a země počátku
z směsice lid učil zvolený; či tě
hora těší Sionská, a Siloe [2])
potok, u svatyně boží tekoucí?
Vzývám odtamtud tvou pomoc k písni své,
kteráž nad Aonské hory [3]) vzlétnouti
směle míní po věcech, až dosavad
prosou ani veršem nevypravených.

Zvláště pak ty Duše, [4]) jenžto spanilé,
klamu prázdné srdce slavným předkládáš
chrámům, vyuč mne; jeť všecko vědomo
tobě, an, jsa od počátku přítomen,
vzpjatými, co holubice líhnoucí,
křídly, mocněs nad bezednou snášel se
propastí [5]) ji číně plodnou; osvětiž
mysli temnotu, a zotav mdlobu mou,
by lze bylo, předmětu tak velkého
hodnou písní opatrnost a spravedlnost
stezek Páně osvědčiti před. lidem.

---

[1]) Mojžíše, nejstaršího spisovatele židovského, an ovce svata svého Jetra pásl.

[2]) Siloe, Siloah, studnice a potok, o němž Izai. VIII. 6. Víz Putování sv. str. 47.

[3]) t. j. Helikon, Parnas, kteříž vrchové jsou v Aonii, neboli hornatém dílu Beotské krajiny; jindy sídlo Mus.

[4]) Ducha svatého vzývá, jakožto básník křesťanský; dle Jak. 1. 17.

[5]) Dle 1. knihy Mojž. 2. znamenati jest že Milton bedlivě písma sv. následoval, a ničeho nepřidal, coby jemu na odpor býti mohlo. My pro ušetření místa jen sem tam toho, odvolajíce se na knihu a kapitolu písem svatých, podotkneme.

Pověz nejprvé — nic není na nebi
tajno tebe, ani v hloubi pekelné, —
pověz, proč v tak blahém stavu milosti
roditelé naši, Boha nedbavše,
zlehčili si jeho příkaz jediný,
jsouce jednak páni světa celého?
Kdo je zavedl k odboji tak mrzkému?
Kdož? Had pekelný! Ten závistí a mstou
plana, zklamal matku lidské rodiny.
V dobu tu jej pýcha z nebe vyhnala
se vší rotou pozdvižených anjelů,
jichžto pomocí se nad svá knížata
prahna vznésti, mněl, že s Boha samého,
by se opřel, jest, a zpupné hrdosti
proti stolici a vládě nejvyšší
vojnu, drzí vojnu ztropil na nebi;
marným usilováním! Jej všemocná
ruka Páně svrhla dolů po hlavě
planoucího, s nadpovětrné oblohy,
s stroskotáním přehrozným a znícením,
do bezedné záhuby, by meškal tam
v poutech diamantových, a v horoucím
ohni, jenžto směl se s Bohem potkati.
Devatero časů, jací den a noc
smrtedlnému vyměřují člověku,
s šeredným svým plukem ležel zmožený,
váleje se u propasti ohnivé
nesmrtedlník, bez dechu. Soud jeho jej
k hněvu schoval většímu; teď blahosti
ztráta trápí jej a muky pověčné.
Kolem obrací své oči tesklivé,
jeví zděšení a touhu, smíšené

s pýchou zavilou a záštím hlubokým.
Náhle, jak jen stačí oko anjelské,
zhlédne strastnou tu a divou pustinu,
žalář přehrozný, a kolem jako pec
velká, planoucí; ač žádné z plápolu
toho světlo nevzniká, brž hmotná tma,
ukazující jen bídy divadla,
stíny bolestné a smutku končiny,
kde ni útěcha, ni poklid nebydlí,
sladké, ač jest všudy, není naděje;
kdež jest muka neskonalá, potopa
síry vždy horoucí, neztrávitedlné.
Taký obyt věčná odbojníkům těm
připravila spravedlnost; tu vězení
jejich stanovila, ve tmách náramných,
vykázavši podíl jim tak daleko
od Boha i světla nebe, jako jest
třikrát z středu světa k nebes výsosti.
Ach, což jiný obyt, odkudž spadli, byl!
Tuto druhy svého pádu, zchvácené
vlnami a vichrem ohně lítého,
pozná hned, a uzří, an se u boku
jeho válí jeden, jemu nejbližší
ve zlobě a moci, dlouho napotom
známý v zemi svaté pod Belzebuba [6])
jmenem: k němuž Arcivrah, jenž Satanem
v nebi slove, přetrh strašné mlčení,
takto jal se říci slovy smělými:
Ty-lis to — než ach! jak spadlý, ó jak jsi

---

[6]) Vlastně se dle původního textu Belzevul jmenuje. Viz Biblí Halskou na str. 11.

nepodobný tomu, jenž se v blažené
světla říši, hojným bleskem odín byv,
svítil nad tisíce duchů přejasných!
Ty-lis to, jejž pospolitá úmluva,
rady jednota i mysli, zárovná
naděje a smělost k chvalné výpravě,
druhdy se mnou spojila, teď běd a psot
rovnost spojuje! ai, jak jsme hluboko
spadli, s jaké výsosti! tak hrubě byl
silnější s svým hromem ten! i kdožtě znal
posavad té lité braně moc? Než mne
ani to, ni coby koli horšího
vítěz mocný v hněvě na nás uvalil,
nepřivede k pokání; i nezměním,
ač se proměnil ten blesk můj zevnitřní,
stálé mysli své, a vroucné nevole,
že mi zkřivdil na potupu zásluh mých.
To mne k válce s Svrchovaným pohnulo,
to i k tuhé půtce shluklo nesmírná
zbrojných vojska duchů, kteří zhrdnouti
smějíc vládou jeho, vládu obrali
sobě mou, a zepřeli se ohromné
síle jeho, silou mužnou, v pochybné
bitvě nebes na plani, a zatřásli
jeho trůnem. Coť, že pole ztraceno?
po všem veta není: nedobytedlná
vůle, pomsty žádost, věčná nenávist
zbývá nám, a neznající pokory
odvaha; i můž-li podpor nezlomných
býti více? Toho na mně moc a hněv
jeho nevymučí, bych svá před ním snad
křival kolena, a šel mu k milosti,

neb ho uznal za Boha, an nedávno,
lekaje se síly toho ramene
trnul o své panství! toťby nehodno
v pravdě, toby hanba, toby potupa
byla, horší toho spádu. Nemůž-li
božská naše moc a bytost nadvětrná
pojíti, a my tou valnou příhodou
v opatrnosti jsme i zbrani prospěli,
povedemeť, naději se, šťastněji
válku, chytrostí neb mocí, po věky
neukojitedlni, s velkým vrahem svým,
jenžto nyní u vítězném plesání,
samodržec, vládne nebes královstvím.
Takto chlubně hlásal anjel odstupce,
ač jej přehluboké hnětlo zoufání.
Jemuž rychle takto vece smělý druh:
Kníže! hlavo tronovládných mocnářů,
kteříž vedše v půtku zbrojné Serafy
pod tvou správou, sami neustrašeni
v skutcích strašných, v nesnazenství uvrhli
krále nebes dávného, a zkusili,
mocí-li či losem svrchován on jest.
Vímť a želím na tu strastnou příhodu,
překonání smutné, mrzkou porážku,
jež nás nebe zbavila, a mohutná
tato vojska hroznou všecka záhubou
přikvačila hluboko, tak hluboko,
jakž pojíti bylo božským podstatám;
duch a mysl, ti překonání neznají,
brzy se i život vrátí, ačkoli
sláva naše uhasla, ač blažený
stav náš v neskonalé tápá mizině.

Ale co, ať vítěz náš (jest, tuším, moc
jeho všemocná; i mohl jen všemocný,
taká vojska, jako naše přemoci),
co, ať proto dchu a síly nechal nám,
bychom, snášejíce muky statečně,
nabažili mstivou jeho prchlivost,
nebo, jako otrokové vojenští,
byli jemu na službu, a konali,
co by velel, buď tu v ohni pekelném
práce robotné, neb tamto v mrakotné
hloubi omrzalá jeho poselství?
Mnedle, co jest platna síly čitedlnost
neumenšené, co platna podstata
věčná trpícímu muky na věky?
Načež Arcivrah dí slovy křepkými:
Spadlý Cherube, jest bídno, čiň neb trp,
slabým býti! Toho však buď jist, že se
v dobrém více nebudeme kochati,
ale v zlém, v té naší jedné potěše,
jelikož to zpupné vůli odpůrce
čelí na odpor. Ať hledí opatrnost
jeho sobě ze zla dobro vyvésti,
naše snaha buď, mu překážeti v tom,
nacházet' i v dobrém cestu ke zlému;
někdy se to podaří, a zjitří jej,
tuším, náramně, a jeho nejlepší
rady zvrátí od cíle. Ai! povolal
prchlý vítěz poslův hněvu a msty své
k branám nebeským, a sirný přehnal se,
jenžto střílel po nás v bouři, ledovec,
ulehly ty vlny ohnivé, co nás
padající s srazu nebes chytily:

sám ten rudokřídlý hrom, jenž bouřlivým
třískal vztekem, vychrlev snad všechny své
střely, ustal buče ve propasti té
hloubi bezedné. Nuž tedy užívme
doby nám, buď z nedby, nebo z sytosti
hněvu přáné od vraha. Zříš onyno
plané, vyprahlé a pusté roviny,
sídlo zkázy, bezsvětlé, krom sinalých
mihot toho bledého a strašného
plamene? Tam pojďme z jeku ohnivých
těchto vln, a jestliže tam oddechu,
oddechněme sobě: tam svá ubitá
shromáždivše vojska porokujeme,
kterak bychom vrahu svému napotom
ublížili nejvíce, jak ztráty své
nabyli, a znikli této ukrutné
psoty; jaké pookřání v naději,
a kdy nic, co zbývá rady v zoufání?
Takto mluvil Satan k druhu blízkému,
vzdvihna hlavu nad vlny a očima
plaje jiskřícíma; těla ostatkem
plyna ležel, rozprostřený v šíř a dél,
s mnohá jitra: velkosti tak náramné,
jako, o nichž líčí bájka, potvorní
Titanové [7]) zemorodci válčivší
s Jovem, Briarej a Tyfon, bydlitel
sluje Tarsu starého, neb jako ta

---

[7]) *Titanové,* synové nebe i země. Jeden z nich, Gyges, měl sto ruk a padesáte hlav. *Tyfon* (Typhoeus) maluje se od básnířů jako soptící ohněm potvora. Před ním bohové do Egypta utekli, v zvířata se proměnivše; posléz ho Jupiter hromem odklidil. *Tarsus,* město v malé Asii, v krajině Cilicii.

mořská, Leviatan, *) potvora, ten tvor
nejhrubší všech mořských děl, co v moři jich
proudném plove koli: jej kdy náhodou,
na půlnočních pěnách najde spícího
plavec, v přepadeném od tmy korábu,
má, prý, za ostrov, a vmetav do kůry
kotvu lupinaté, mešká za větrem
jeho u boku, dokavad vody noc
okrývá, a jitro váhá žádoucí.
Takto, zdélí hrozný, ležel Arcivrah,
spjatý v moři horoucím; i nebylby
nikdy otud vstal, ni zdvihl hlavu svou,
leč že Boha vševládného byla v tom
vůle, kteráž tmavým jeho úmyslům
uzdu pustila, by opětovanou
zlostí, jiným chtěje zlého, na sebe
zatracení uvalil, a uviděl
vzteklec, kterak z jeho zloby vyplývá
láska nesmírná a milosrdenství
na zavedený jím lid, než na něho
trojnásobný padá stud a hněv a msta.
Nyní z hloubi náramnou svou postavu
zpřímí vzhůru; šlehne plamen z obou stran
ostrým pyrámem, a uprostřed valův
rozšklebí se otvor dolu strašného.
Potom rozpjav křídla, letmo vynikne,
nalehna pak na mrákotné povětří,
letí, břímě nezvyklé, až na suché

---

*) Milton zdá se pod Leviatanem, jenž vlastně Krokodil jest, rozuměti náramného Kraka, který v Norvegii co ostrov nějaký dle pověsti se jevívá. —

stane zemi, zem-li jest, co ohněm žže
tuhým, jako moře pálá tekutým;
v barvě rovná pahoru, jejž podzemních
větrů od Peloru [9]) urve násilí,
neb kdy hřmící Etny pukne hrozný bok,
an se zňavše střeva její pálčivá
vzhůru vztekle vyrazí a zsilíce
bouři, ztráví zážehem a zůstaví
v popele a kouři všecku krajinu.
Také povstání se jeho dostalo
nohoum proklatým. S ním přistal jeho druh.
Obadva se honosí, že z horoucích
vyrvali se vln co mocní bohové,
vlastní svou silou, ne z vůle Věčného.
To-li jest ta země, to ta krajina,
pravil strastný Archanjel, to jest ten byt,
kterýž nyní vzíti máme za nebe?
za nebeské světlo, tento smutný mrak?
Budiž tak, když on, vládnoucí nyní sám,
kázat' smí, co právem býti má: čím dál
od něho, tím líp; jejž rozum vyrovnal
druhým, nad rovné jen síla vypjala.
Žehnám vás, vy pole věčně blažená!
vítej hrůzo! vítej světe pekelný!
A ty, peklo nejhlubší, ai, nový tvůj
bydlitel, jenž tobě mysl přináší,
ani časem ani místem nezměnnou.
Jeho mysl jest mu příbytkem, a v ní
nebe z pekla, peklo z nebe stvořit' můž
sobě. Což mi na tom, kde jsem, vždycky jsa,

---

[9]) Předhoří v Sicilii Capo di Faro.

kdo jsem byl. a kdo mám býti. jeho jen
menší! jejžto hrom byl zvýšil nade mne?
tu nám aspoň volno: nic tu nestvořil,
čeho nám by záviděť mohl všemocný;
odtud nevypudí nás: tu bezpečně
panovati budeme; a mním, že jest
panovať, i v pekle hodno žádosti:
lépe v pekle pán, než sluha v nebesích.
Však. proč necháváme věrných přátel svých,
spolníků a druhů toho osudu,
ležeť užáslých v tom kalu bezsmyslném,
proč jich nevoláme k vzetí podílu
svého v tomto přenešťastném obytu,
nebo k zkoušce poslední. zdaž možno co
v nebi získati, či v pekle potratiť?
Řekl jest Satan; odpověděl Belzebub:
Vůdce stkvoucích těch pluků, jichž přemoci
nemohl nižádný krom Všemohoucího!
Jak jen uslyší tvůj hlas, to svědectví
živé sladké jejich druhdy naděje
v úzkostech, to heslo, které v nejtužší
nesnázi, a v davu bitvy vražedlné
slýchali. to jisté v každém útoku
znamení, hned oživou, hned odvahy
nové pocítí, ač povaleni teď
leží na tvářích v tom moři horoucím,
kdež i nás ten úžas prvé zachvátil,
není divu! spadlé s také výsosti.
Ledva dokonal, i pílí úhlavní
k břehu jíti vrah, svou těžkou pavézu
z větrných částek. valnou kola šíř i tíž.
uvrh za se; okruh její prostranný

visí jemu na plecích, co v náplňku
měsíc, jehož kouli mudřec Toskanský [10])
ve Fésolách z hlídky prohledacím sklem
noční zpytá dobou, nových hledaje
hor a řek a krajů v jeho peřestém
kruhu. Kopím, proti němuž nejhrubší
sosna, v horách uroubená Norvegských
k stežni lodi válečné, by útlou se
zdála třtinou, podpíraje trudné své
kroky, po horoucí kráčí celině;
ne tak po lazurném nebi kráčíval!
Vřelé povětří naň vtírá odevšad,
obklopen jest plápolem. I vytrvá
vždy a u jezera u plamenného
stana, volá na své pluky, způsoby
anjelské, jichž bez sebe tu leželo
jako listu kryjícího na podzim
Vallumbroské [11]) potoky, jež vysocí
Tuských lesů zastěňují sklepové;
nebo jako třtiny, stlané po březích
moře rudého, an větry lítými
ozbrojený kormoutí je Orion; [12])
kdežto Buzirisa [13]) s jízdou Memfisskou
vlny zhltily, že pojma v nenávist

---

[10]) Galilei, v umění hvězdářském a věcí přirozených dospělý a na slovo vzatý, jehož Milton osobně znal.

[11]) Slovútné údolí s opatstvím v Toskaně, jakoby řekl: vallis umbrosa, stinné údolí.

[12]) Zhvězdění, o němž domnění jest, že bouře přináší.

[13]) Faraona; Memfis, město v Egyptě.

zrádně stíhal pohostinné Gosenské,[14])
jižto z bezpečného břehu na těla
vrahů tonoucích, a kola ztříštěná
vozů jejich, plésajíce patřili;
tak jich husto leželo, a ohnivé
krylo moře v záhubě a zděšení
psotném nad svou hroznou proměnou. On je
volá hlasem hromovým, až všecka se
ozve dutá hloub: Vy moci, knížatstva,
bojovníci, sliční nebes květové,
nebes druhdy vašich, ach, teď ztracených!
Ten-li úžas duchy věčné uchvátil?
či jste toto místo sobě obrali
k pookřání ode trudů válečných;
zdaž v tom plápolu tak spíte povlovně,
jako jindy v květných nebe dolinách?
Či jste přisáhli v tak mrzké postavě
skláněti se vítězi, jenž nyní zří
Cherubíny povalené u vlnách,
s ztříštěnými zbraněmi a praporci,
ažby, prohlédavše k svému prospěchu,
sběhli jeho pomsty od bran nebeských
roučí poslové, a zašlapali nás
v tomto umdlení, neb hromy spjatými
přibodali ke dnu toho jezera?
Vzhůru, procitte neb spěte na věky!
Slyší jej, i hanbí se, a na hbitá
vzskočí křídla; jak kdy bdíti navyklí,

---

[14]) Gosen, krajina v zemi Egyptské, kdež sv. Patriarcha Jakub a synové Israelští bydleli, prvé nežli je Mojžíš přes moře rudé převedl.

an je spáti našel vůdce na stráži,
válečníci protrhnou a vzchopí se,
pomateni za chvíli, než cele je
mine dřímota. I pociťují hned
bídy své a lítých muk, však poslechnou
tudíž vévodova hlasu; nezčíslní
počtem, jako kdy Amramovce [15]) mocná hůl
za dnů strastných Egypta, jsouc vztažena
břehem, zbudila mrak smolný kobylek,
jenž se přihnav větrem východním, co noc
černá zavěšen byl nad bezbožného
Faraona královstvím, a veškeré
Nilu zatměl končiny. Tak nezčíslně
duchů zlých se pod pekelným vznášelo
klenutím, an ječel kolem vůkol nich
plápol jízlivý. Až kopím vztyčeným
na znamení velký Sultán pokyne
letícím, tu v rovné váze na sirnou
spadnou celinu, a zastrou všecku plaň.
Množství, jaké ledná lidné půlnoci
bedra jedva vylila, by přes Dunaj
jdouc a Rýn to plémě její barbarské
valilo se k polední co potopa,
tam až za Gibraltar k pískům Libyjským. [16])
Tudíž od roty a pluku každého
vůdcové a hlavy kvapí tam, kde stál
velký vévoda; i byliť veškeří
bohorovné způsoby a postavy,

---

[15]) Mojžíše, an byl syn Amramův.
[16]) Gothové, Hunové, Vandalové v davích náramných se po Evropě vysypali.

důstojenstva knížecí a mocnosti
sedávalé prvé v nebi na trůních;
o nichž ale nyní ve dskách nebeských
není památky, an pro své buřičtví
mrzké smazáni jsou z knihy života.
Aniž měli posud jmena, od synův
Evy potom nabytá, když po zemi
těkajíce, z dopuštění božího,
k pokušení člověka, skrz lest a klam
svedli valnou lidstva část, by strhše se
Boha, tvorce svého, nevidědlnou
Páně slávu obrátili do šelmy,
ctěné řády stkvostnými, a plnými
nádhernosti, zlata, by se skláněli
ďáblům, jako bohům živoucím. V ten čas
mnoho modl a jmen jim dáno v pohanstvě.
Vyprav Muso jména ta; kdo dřív, kdo záz
probudiv se povstal z tůně horoucí
na hlas krále velkého; kdo k němu
na břeh tíhne po jednom, dle hodnosti,
ano zástup stojí vzdálí po různu?
Vůdcové to, kteří z hloubi pekelné
vysuvše se po loupeži na ten svět.
směli stavěti svá sídla napotom
vedlé sídla Páně, obětnice své
k obětnici jeho, božsky slaveni
mezi národy, a směli ostati
blízko Hospodina hřímajícího
s Sionu, a sedícího u prostřed
Cherubů; ba často v jeho svatyni
stavěli své modly, mrzké ohavy!
zprzňujíce svými bludy kletými

slavný svaté služby řád, a božskému
světlu svou se rouhajíce temnotou.
První Moloch [17]) byl, král strašný, zbrocený
krví lidských obětí a slzami
rodičů, ač jim pro trub a bubnů chřest
slyšet' nebylo svých vřesku nemluvňat,
daných v zápal modle jeho zuřivé.
Ctil ho Amonita v Rabbě, na vodných
rovinách, a v Argobě a Basanu,
až tam k proudu nejzažšího Arnona.
Nejsa spokojen tím smělým sousedstvím
zmámil srdce krále moudrého, a hle!
proti chrámu Páně staví jemu chrám
Šalomoun; a obracuje v modlohaj
sličnou Hinnou dolinu, jež Tofetem
slove odtavad, a černou Gehennou, [18])
strašným pekel obrazem. Nyní přitáhl
Chamos [19]) synů Moab chlipné strašidlo,
od Aroer ku polední, Abarim,

---

[17]) Modla z mědi slitá v podobenství osoby královské; ta stála s roztaženýma rukama, a pod ní udělán byl oheň, tak že všecka byla rozpálena. Byl také před ní mezi dvěma stěnama udělán jiný oheň, kterýž jí ku poctivosti hořel, a skrze ten oheň kněží modlářští podávali živých dítek do loktů té rozpálené modle, kteráž je v svých ohnivých rukou až do smrti upalovala. Tím způsobem židé obětovali své vlastní dítky té modle, a zatím kdy se to dálo, dělali veliký křik a bili na buben, aby nebozí rodičové svých dětí plakati a kvíleti neslyšeli, kteréž tak obětovány a mučeny byly. Za příčinou takového bubnování to údolí Tofetem sloulo, nebo *Tofet* slove buben. Viz Putov. sv. str. 76.

[18]) Gehenna, peklo. Matouš V.

[19]) Bůh chlipnosti, jedno s Priapem.

poušti: v Hesbon, Horonaim a ve Seon
království, blíž Sibna vínorodného
květné doliny, až k Asfar jezeru.
Peor druhé jeho jmě, kdy ponuknul
Israele v Sitim, na své od Nilu
cestě, vzdáti jemu smilné oběti;
vylita jest na ně Páně horlivost!
Odtud rozšířil svou mrzkost oplzlou
téměř k háji lidozhoubce Molocha,
k hoře pohoršení; vražda s chlípností
sousedila, až je zbožný Josiáš
obě odtud zahnal v peklo horoucí.
S nimi přišli ti, co tam, kde plyne Frát
staromezný, až kde Egypt od Syrska
dělí řeka, slouli Astoret a Bál, [20])
ona žena, tento muž; (i volnotě
duchům jedno z dvou, neb obě přijíti
pohlaví; tak nehmotná a jemná jest
jejich podstata, již žádný sval ni svaz
netíží, ni slabých křehká podpora
kostí, jako tělo břemenné; i brž
v světlé, tmavé, zveličené, zmenšené,
v jakékoli způsobě, svá konají
díla příkoří, i skutky milosti.
Pro ty Israel své síly živoucí
znedbav často, spravedlivých oltářův
nenavštěvoval, a nízko kořil se
ukydaným bohům; protož nízko jej

[20]) Jména bohů v Syrii a Palestině ctěných; zdá se, že pod nimi slunce a měsíc se rozumějí. Tu divnou digressí o duších Milton z rozmluv jistého Michala Psella vzal.

v bitvách potírával dosti chatrný vrah.
K těm se připojivši, přišla Astarot, [21])
u Feniků jméno její Astarte,
paní nebe, s rostoucíma rohama.
Její stkvoucí modle panny Sidonské
při měsíci konávali slib a zpěv.
Zazněl jí i Sion písní, kdežto chrám
její strměl na výsostech urážky.
Vystavěl ho král, jenž, srdce ač že byl
spanilého, přilnul vilně milostí
k sličným modlářkám, a od Hospodina
uchýlil se k ohavnosti pohanské.
Thamuz [22]) přitekl; ran jeho výročních
na Libanu Syrské dívky kvílily
zpěvy milostnými s letní den. I žeť
rudým tokem k moři tichý Adonis [23])
ze skal plyne mateřských, jím z rány se
obnovené Thamuzova lila krev.
Zažehla tím zápalem i Sionské
dcery báseň frejovná, a spatřil jich
vilné vášně v síni chrámu svatého
Ezechiel, vida duchem prorockým
temnou modlářského Judy ohavnost.
Nyní přihnal ten, jenž v pravdě zatruchlel,

---

[21]) Syrové Venuši tak nazývali. Putov. sv. str. 111 a 347. **Dle Luciana** byla ta bohyně tolik co Selene (měsíc) u **Řekův; vlastně** však plodistvou moc přírody představuje. Viz **Funkes Real-Lexicon.**

[22]) U Řekův *Adonis*. Báješeno, že na hoře Libanon od **divokého** kance usmrcen byl. Venuše ho do **kvítku anemone obrátila.**

[23]) Řeka nyní Ibrahim zvaná.

když mu archa jatá obraz zvířecí
jeho stroskotala; tuť ve vlastním svém
chrámu ležel, bezhlavý a bezruký,
špalek zdélí povalený na zemi,
u podnože své, svým k hanbě ctitelům,
Dagon [24]) jméno jeho; mořská potvora,
jsoucí člověkem a rybou odpolu.
Jednak vysoký mu strměl v Azotě
chrám, i obáván byl na Palestinském
pomoří, v Gat, Askalon a v Akaron,
tam až k Gaze pomezní. Teď přibral se
Rymon, [25]) v libém Damašku měl milý svůj
byt, kde čistý, Abany a Farfaru,
potok břehy smáčí úrodné. I ten
proti domu Páně drze počínal
sobě; ztrativ sluhu malomocného,
získal krále, bláznového vítěze
svého, Achaza, jenž slepou zbožností
zrušiv oltář boží, nový po Syrsku
vystavil, a mrzké pálil oběti,
skláněje se bohům, jež byl přemohl.
Za těmi jmen druhdy známých přistali
Osis, Hor a Osiris, [26]) s svou družinou,
jižto potvorami, kouzly mámili
Egyptčany pověrné i kněze jich,
aby v zvířecí, než v lidské podobě,

---

[24]) Viz 1 Samuel k. 5.
[25]) II. kniha Král. kap. 5. a 16.
[26]) *Osiris* a *Isis*, Egyptčanům slunce a měsíc; muž a žena, bratr a sestra: Osiris pod obrazem býka strakatého (Apis) ctěn byl: Isis, obraz přírody. *Horus*, obou jich syn, pro lékařství a věštby slovútný.

hledali svých bludných bohů raději.
Zapáchal tím jedem také Israel,
z snešeného zlata tele udělav
sobě na Orebu; odbojný pak král
zdvojil mrzkost tu, jak v Betel, tak i v Dan
připodobniv Boha k pasoucímu se
volu, Hospodina! který za jednu
půlnoc všecko pobil prvorozené
v zemi Egyptské, i lid i hovada,
bohy jeho bečící. Z všech poslední
přišel Belial;[27]) i neměl nad sebe,
co jich spadlo s nebe, ducha v chlipnosti;
z hruba vilný, hřích jen v hříchu miloval.
Jemu žádný nestál chrám, ni jaký se
kouřil oltář; leč, kdo více nad něho
chrámův měl a oltářů, kdy sami i
kněži boha zapřeli, jak od synů
Eli pácháno, že smilstv a násilí
ohavnostmi naplnili boží dům!
Panuje též u dvorů a v zhýřilých
městech, kdežto rozpusty a křivd a zlob
hluk se vzpíná nade věže nejvyšší.
Tu, kdy noční mrak jich stíní ulice,
Belialovi těkají synové,
zpití vilnostmi a vínem; svědčí to
Sodoma i Gibea, kde hostinské
dvéře zůstavily smilstvu ženinu,
aby znikla krutějšího násilí.
Ti jsou v hodnosti a moci přednější:
druhých nelze líčiti, ač daleko

[27]) 1. kn. Sam. 2. 12.

slavných. Jonští byli jsou to bohové,
rodu Javanovu [28]) jmíni za bohy,
ač jest vyznáno je býti pozdnější
nebes, země, chlubných rodičů jich.
Titan, první nebe syn, s svým ohromným
plodem, jemuž právo prvorozenství
mladší Saturn uchvátil, jenž však i sám
od mocného Jova, svého vlastního
z Rhey syna, rovnou odměřeno vzal
měrou; tak se Joviš dotřel království.
Tito z prvu v Kretě [29]) známí toliko,
potom s sněžné studeného Olympu [30])
vrchole, svou vládu v středovětrném
rozprostřeli prostranství, a neměli
nebe vyššího; pak ti, jenž bydleli
v Delfách skalnatých [31]) a Dodoně, i všech
Dorisského kraje končinách; šli též
onino, jenž s starým prchše Saturnem
přes Adrii ve Hesperské [32]) planiny,
Celtsko zběhali i výspy nejzazší.
Tolik jich, i více stádně přitáhlo,
s kalnýma a sklopenýma očima,
v nichžto nějaká se záře radosti
leskla, ano viděli, že vévoda

---

[28]) Řekům, od Javana praotce svého tak zvaným.
[29]) Ostrovu na středozemním moři; nyní Kandia.
[30]) Vrchu v Thessalii.
[31]) Město, kde bylo Apolina boha orakulum; Dodona, město s lesíkem Jovišovi posvěcené.
[32]) Vlaská země; Celtsko či zemi Francouzskou; výspy (ostrovy) nejzadnější čí zemi Anglickou, Irskou a ostrovy Orkadské (ultima Thule).

nezoufá, a že i v samé záhubě
nejsou zhubeni; to vida, v tváři on
polévá se barvou pochybnou, a však
brzy zvyklou sebrav pýchu, hrdými
slovy, která stín, ne pak i podstatu
nesla důstojenství, krotí lahodně
bázeň jich, a zdvíhá kleslou odvahu.
Potom káže, při zvuku by vojenském
hlučných trub a ciňků velkou zpřímili
korouhev: té zpupné cti si osvojí
právo lepý Cherub Azazel; i hned
k žerdi stkvoucí rozvine to vévodské
znamení, jenž, byvši vzhůru zdviženo,
svítí se jak červánky, a u větru
plyne proudem; na něm slavných Serafů
mnohá perlami a zlatem úpravně
krumplovaná lskne se braň a vítězná
památka; vždy zatím dutí kovové
vydávají divý hřmot, a veškeré
k tomu vojsko pokřikuje vesele,
až se pekel třese klenutí, a vně
strachem trne směsice a dávná Noc.
Náhle vznikne deset tisíc praporů
v temném povětří, a pstře se barvami
východními; s nimi vstane dřevců les
hrozný; lebka na lebce, a pavéza
na pavéze stojí davem v šíř a dél
nesmírnou; i postupují falanxem [33])

---

[33]) Jistým šikem starých vojáků, k outoku schopným; nejslovůtnější byl Macedonský.

dokonalým, k zpěvu hudby Dorisské, [34])
fagotů a fleten libých; jaková
druhdy zbrojící se v bitvu hrdiny
naplňovala šlechetnou odvahou,
by ne vztekem, nébrž mužstvím uvážným
oddychajíce, co skála trvali
v hrůze smrti, k outěku neb ústupu
nepohnuti mrzkému; jíž v moci to
bývá utěšiť a upokojiti
slavným zvukem trudnou mysl, a zahnati
péčí roj a zámutků, běd a psot,
rovně z smrtedlných i nesmrtedlných
duší. Takto doufajíce v spojenou
sílu, stálou myslí, mlčkem kráčejí
libé při hudbě, jenž lehčí těžké jich
kroky po horoucích drahách. Přitáhše
nyní vůči, stanou, strašné průčelí,
v hrozné délce, s blýskavými braněmi,
oštípy a štíty, na vzor předvěkých
drábů, čekajíce, co by veliký
kázal vévoda; on šiky zbrojené
zbíhá okem zkušeným, pak veškeré
vida vojsko v slušném řádu, prohlíží
všecky, bohy v postavě a tvářnosti,
po jednom, a posléz sčítá ouhrnkem.
A tu srdce jeho chlubnou pýchou se
nadýmá, a tvrdne v zteklém úporu.
Nikdy v světě od stvoření člověka
neshlukla se taká síla, ježby

---

[34]) Dorisská hudba byla nejvážnější; Lydská nejsmutnější; Frygská nejveselejší.

proti té se mohla zdáti valnější
nežli ona drobná pídimužíků
pěchota, vydavši bitvu s jeřáby;[35])
byť i vešken k ní se z Flegry přirazil
obrů rod, neb reků plémě, válčilých
u Theb a u Troje, s bohy oběma
stranám pomocnými; neb, jenž v bájkách jest
slavný, Uterovec se svým rytířů
Armorských a Britských oborem, a co
jich se koli, věřících i nekřtěnců,
ztéci viděl Aspramont a Montalban,
Damašek neb Maroko a Trebizond,[36])
neb co Byzerta jich s břehů Afrických
vyslala, kdy Karel Velký se všemi
panošemi padl u Fontarabie.[37])
Takto sílu lidskou drahně předčíce
duchové, však svého vůdce strašného
byli poslušni; on mezi jinými,
povahou i zrůstem zpupně vznešený,
stál co věže; způsob jeho neztratil

---

[35]) Naráží na bájku staroreckou, dle které Pygmaea, matka zástupu lidí na píď dlouhých, od Junony, že nad ni pro krásu se vypínala, do jeřába obrácena jest. A tudy že národ ten s jeřáby neústavně válčí, praví básníři. *Flegra*, město v Macedonii, kde Gigantové s Jovem válčili. *Theby*, město v Beotii, kde Eteokles a Polynikes, Oedipovi synové, válčili. *Troja*, z Iliady Homerovy město vědomé. *Uterovec*, syn Utera, Artur král, jehož často provázeli rytíři Britští a Armorští; nebo stál v svazku s králem Armorským čili Bretaňským.

[36]) Všecko jména z Římanů známá, jichž tu čtením Milton nevčas se chlubí: chyba jeho neřídká.

[37]) Takto podle Španělských historiků. Jiní praví, že Karel týž, získav nad nepřátely, v pokoji umřel.

ještě původní své jasnosti; i byl
na pohled ne menší, nežli Archanjel
strastný; zbyt jen slávy jeho zatmín jest:
jak kdy slunce novovzešlé prohlédá
mhlou pohorní, ze svých zuté paprsků;
neb kdy, zkryté od měsíce zatměním
pošmourným, mrak hrozný na půl národův
rozsýpá, a leká krále změnami.
Tak, jsa zatmín, stkvěl se nad ně Archanjel;
čelo však mu hlubokými zoral hrom
jizvami, a svadlé líce osedl trud;
jednak pod obočím jeho bezstrašná
tkvěla odvaha, a pýcha zúmyslná,
pomsty žádoucí. Vztek okem vyráží,
ač v něm útrpnost a vnitřní hryzotu
znamenati, ano vidí druhy své,
čili následníky svého zločinstva,
jindy blažené, ach, nyní na věky
k hrozným odsouzené mukám; tisíce
duchů, vinou jeho nebe zbavených,
světla věčného, pro jeho buřictví,
vždy mu věrných, ač jich sláva usvadla,
jako vadnou s nebe bleskem potření
dubové a sosny hrdé na horách;
s ožženými vrchy výtečné jich pně
stojí o nahotě na pohořelé
poustě. Teď se k mluvě chystá, protož hned
v dvojitých se řadách křídlo ku křídlu
chýlí do půl kola, obkličuje ho
s velmožemi. Všecko ticho pozorem.
On se třikrát pokusí, a třikráte,
pýše na úkor ho slzy polijí,

jakými jen plačí anjelé, až pak
se lkáním ta slova průchod nalezla:
Ó, vy myriady nesmrtedlníků!
mocnářstva! jimž roven byl jen Všemocný!
s ním i chvalně sveden boj, ač krutý vzal
konec, jak to místo, jak ta změna to
svědčí, hrozná k vyřknutí. I kteráž mysl
všeho vědomí, co bylo i co jest,
znajíc hloubi, předvědoucím tušením
nadíti se mohla, aby tolika
bohů síla spojená, tak statečně
bojující nesla porážku? I kdo
mní, ač po ztrátě, že by se plukům těm
valným, jichžto výhost nebe vyprázdnil,
neudálo povstati, a mocí svou
vydobyti vlasti své? Co mne se tkne,
buďte svědky nebeští vy plukové,
má-li bojácnost či rada nehodná
v naději vás sklamala? Než ten, jenž teď
řídí nebe sám, až posud bezpečně
seděl na trůnu, skrz dávnou ztvrzenou
pověst, zhodu nebo zvyk, a stkvěje se
stálým královského blesku úplňkem,
tajil vždycky sílu svou, i toté nás
v pokušení uvrhlo i v pád; již však
známe jeho moc, a známe vlastní svou;
netřeba ho vyzývať, ni vyzvaným
nové báť se vojny; to nám za lepší
stránku zbývá, kouti tajné obmysly,
zjednať klamem, čeho nelze násilím;
aťby na nás shledal posléze, že kdo
přemohl mocí, přemohl vraha od polu.

Snad že nové světy zplodí prostranství;
bylať pověst v nebi, ano zaměřil
z dávna nový stvořiť svět, a uměstiť
na něm rodinu, své zvláštní miláčky,
jimžto příti chce, co synům nebeským:
tam jen třeba na zvědy, buď první náš
útok, tam, neb jinam kamkoli: i jižť
déle nebude ta jáma pekelná
duchů věziť nebeských, ni mrakem jich
krýti propast ta. Než věc ta nejprvé
v plném sněmu zraj. Však k míru naděje
není: kdož se pokoří? Boj tedy, boj
zjevný nebo skrytý ustanoven buď.
Řekl, a k ztvrzení slov jeho vynikly
tudíž miliony mečů plamenných,
vydobytých z pošev mocných Cherubů;
peklo náhlým zaraženo pobleskem.
Lítě zuří proti Svrchovanému;
vedouce pak povyk vojny strašlivý,
štítů zvučících a mečů břinkotem,
zpupné proti nebi mecí rouhání.
Stála hora v blízce, jejíž hrozný vrch
soptal ohně proud, a valící se kouř;
zpod se blyštěl korou stkvoucí, na důvod,
že jest kovů žíly skrýval u vnitřku,
z síry zplozených; sem letí na ručesť
valný pluk, jak kdy se zástup minéřů,
zbrojný kracemi a rýči před vojskem
řítí královským, chtě stany obehnať
příkopy a náspy. Mamon [38]) vůdce jich;

---

[38]) Po Syrsku bohatství znamená.

Mamon z duchů s nebe padlých nejnižší.
Již i v nebi nízko nosil zrak a mysl,
víc se obdivovav nebe bohatství,
drahé podlaze a zlatu ryzímu,
než cokoli božského a svatého
bylo zříti v stanu blahoslaveném.
Jeho nabádáním jsouce nejprvé
vyučeni, lidé zemi loupíli,
matku svou, a zryli její vnitřnosti
bezbožnýma rukama pro poklady,
lépe ukryté. Tu hluk ten, otevřev
v hoře ránu, spousty zlata vytasí.
Nebuď divno žádnému, že bohatství
v pekle roste, peklo toho vzácného
jedu nejhodnější. Ale tuto se
učte lidské chvalitelé bystrosti,
divy o Babelu vypravující,
aneb o Memfisských králů nádherných
dílech, [39]) kterak lidské slávy památky,
co jich zděla koli moc a umělost,
v nivec mizí před tím, co tu duchové
zavržení stavěli, v té kratičké
době, ježby lidé snažní za věky
bezčíslnými nevyvedli rukami.
Blízko v plani mnoho dolů vyryto,
v které zpodem žíly zlata plynného
běží z jezera. Tu jiný podivně
zástup rudu rozpouští, a odmísiv

[39]) Naráží na ony, mezi sedm divů světa počtěné, zdi Babylonské a visuté zahrady Semiraminy a pyrámy, na jichž jednom přes 36.000 lidu za 20 let pracovalo.

druhy shání trusky s kovu vroucího.
Třetí hluk, vryv rozmanité do země
formy, z dolů vroucích divným průduchem
naplní jich dutost všecku, na rychlost,
jak kdy u varhanách, dchnutím jediným,
vítr mnohé řady píšťal prodmychne.
Nyní znáhla přenáramná stavení
vznikne z země, jako pára, při sladké
hudby souzvuku a zpěvu lahodném,
v způsob chrámu vůkol osazeného
sloupením, a ležícího na sloupích,
se zlatým převazem, z dílny Dorisské.
Podvlaky a svisle řezbou vypuklou
dmou se nádherně; krov z zlata ryzého.
Ani Alkairo, ani Babylon,
když se jejich sláva nejvíc vršila,
nevídali krásy také ve chrámu
Serapisa aneb Bela, [40]) bohů svých;
ani taká sídla měli králové
jich, kdy s Assyrií Egypt o přednost
horlil v chlípnostech i moci. Již ten stroj
hrdý strmí vzhůru vysoko, a v tom
vrata, rozpjavše svá křídla měděná,
otevrou se, jevíc u vnitř prostranství
valné: hlazenou a zdobnou podlahu,
mnohé s klenutého stropu hvězdných lamp
řady visící, a kouzly vtipnými
upravená světla, ježto hořavé

---

[40]) Belus, syn Nimrodův, druhý král Babylonský, a první člověk, který za Boha držán a ctěn byl; u Feníků sloul Baal. Serapis, tolik co Apis.

tráví klí, a svítí jako obloha.
Nyní kvapné množství vejde s úžasem.
jedni dílo, druzí mistra velebí,
v nebi známého pro mnohé věžaté
zámky. sídla oberlaných anjelů,
knížat ode Pána mocí nadaných,
aby, ve své každý hierarchii, [41])
zpravovali osvícené zástupy.
Aniž neneznán byl v staré Grecii;
Mulcibrem [42]) pak chromým v Ausonii sloul,
kdež i, kterak s nebe spadl, bájeno,
od hněvného Jova přes krystalové
cimbuří byv svržen; padalť od jitra
do poledne, od poledne k večeru
rosnému, s den letní, až se západem
slunce, jako kapající s zénitu [43])
hvězda, dopadl Lemna, výspy Egejské.
Takto mylně bájeno; on dávno byl
před tím s rotou shozen odbojnou, a nic
jemu k platnosti, že v nebi vysoké
stavěl věže; neznikl svými nástroji.
nébrž po hlavě i se svým oborem
pilným v peklo, tam by stavěl, smrštěn jest.
V čas ten okřídlaní hlásní z rozkazu
vůdce jmou se s obyčeji slavnými
zvukem trouby ohlásiti u vojště
velký sbor, an tudíž držán býti měl

---

[41]) vladařství kněžské.
[42]) jako *Mulcifer*, kterýžto, že umění železo rozpouštěti vynašel, tak nazván jest. Ausonie Vlachy znamená.
[43]) čelní punkt na nebi.

v Pandemoně, [44]) novém hradu stolečném
Satana i jeho rad. Kdo, takto zní
prohlášení, volením neb úřadem
v třídě všeliké a pluku nad jiné
předčí hodností, ten k sněmu přijď! a hned
po stech, po tisících přibírají se
valem stádně; an již na ně čekáno.
Nestačuje brány vchod, ni valná síň,
valná, jako ohrazené hony, kde
v zbrojném cviční jezdění pobízejí
zápasníci z pohanského rytířstva
reky smělé v kolbu nebo v metání
dřevců smrtících, an na zábradle se
Sultán kochá kratochvílí krvavou.
Vyrojí se po zemi i v povětří
s hustě chvělých křídel šumem ječícím.
Jak kdy včely v podletí, an na býka
vystoupilo slunce, lidnou mládež svou
z oulů vysýpají v hroznech, létají
po kvítí a svíží rose sem i tam,
nebo po lopatce hladké, předměstí
slaměného hradu svého, nosíce
vonný balšám, hmyzejí a rokují
o vespolních věcech. Tak se zarojil
duchů větrný hluk a v tísni obýval,
až se dalo znamení, a ejhle, div!
ti, jenž nad obry, plod země potvorný,
zrůstem předčili, teď v pídimužíky
drobné zkrátí se, a v úzkém prostranství

---

[44]) Shromáždění všech duchův: dle slovce Pantheon v Římě starém.

stanou nezčíslní; i podobají se
onéno, za Indskou horou, trpaslíků
rodině neb čarodějným přístrachům,
které podlé hájů, nebo u žídel
opozdilý vesník noční dobou zří,
nebo mní, že zří, an měsíc rozsudí
s nebe pohlédá, a blíže k zemi svůj
bledý kloní běh. Ti ryčných hledíce
plesů baví ucho hudbou lahodnou:
jemu srdcem chvěje strach i veselí.
Takto z nesmírného zrůstu duchové
nadvětrní se v útlé svraskše postavy
zdrobněli, [45]) a jakkoli jich bez čísla,
měli v pekelné dost vůle radnici.
Dále vnitř v své podobě a rozměru
Cherubi a Serafové důstojní
v pokojíku zvláštním, v tajné světnici,
sedí spolu; polobohů tisíce
na stolicích zlatých, v radě úplné.
Po mlčení po nedlouhém přečteno
provolání, pak se počal valný sněm.

---

[45]) Voltaire haní to svraštění se duchů; Zachariä s jinými je zastává.

Zpěv druhý.

Počíná se sněm pekelný. Satan se tíže, máli býti nová vojna předsevzata k vydobytí nebe čili nic? Moloch radí vojnu, Belial a Mamon radí poklid a založení království v pekle. Přijato jest vynešení Belzebubovo, aby se napřed vyšetřila pravda dávného proroctví v nebi o novém světě, a o rodině na něm stvořené. Pochybnost, koho poslati na zvědy. Satan sám se podvolí cestě. Zůstáno na tom. Sněm se skončí. Čerti udají se do rozličných zaneprázdnění, a v rozličné strany pekla. Satan nastoupiv cestu, přijde k branám pekelným, které najde zamknuté. Jeho poznání se s Smrtí a Hříchem. Hřích mu otevře brány. On koná cestu skrz Anarchii Chaosovu až k hranicím přírody, a tu znamená zdaleka spoustu tohoto světa.

U výsosti na stolici královské,
jež se nad bohatství celé Indie
blýskala, i nad zlato i nad perly,
co jich koli stkvostný východ nádhernou
přílišností na svá sype knížata,
seděl Satan, k bídné této přednosti
zásluhami zdvižený. Jak vysoko
nad naději ze zoufání vynikl,

tak se nad tu výši vzpíná vysoko;
marné s nebem války nejsa nasycen,
aniž nabyv ze zkušení moudrosti,
takto svého srdce pýchu odkrývá:
Vládcové a panstva, božstva nebeská!
jelikož v své hloubi žádná nemůže
propast nesmrtedlných bohů, jakkoli
ztištěných a padlých, dlouho držeti,
nemám nebe za ztracené. Znikši té
psoty božská naše moc se zastkvěje
slavněji a hrozněji, než před pádem,
aniž pak se znovu, spoléhajíce
na svou sílu, budem báti klesnutí.
Mne, ač podlé práv a pevných zákonů
nebe od počátku byl jsem vévodou
vaším, nyní vůle svobodná, a co
v radě jsem a bitvě na vás zasloužil
sobě, — k nějakému aspoň nabytí
ztráty, — na trůn bezpečný a závisti
nevydaný všeobecným vyzdvihla
snešením. Stav tento, blahým oděný
důstojenstvím v nebesích, by závist mohl
zbudiť u nižších; však zde, kdo bude zde
záviděti tomu, jehož nejvyšší
místo Perúnově nejvíc oddalo
ráně; jenž, jsa baštou jiným, v největší
vystaven jest částku neskonalých muk?
Nelze sváru vzniknouti, kde, oč by vznikl,
není. Kdož jest, jenž by v pekle přednosti
hledal? kdo buď jemu výměr kázně té
sebe menší, jenžby dychtil po větším,
zpupnou myslí? Tímto stálým prospěchem

pevné svornosti a víry pevnější,
nežli v nebi mohla býti, vyjdeme
pohledávat dědictví a starého
práva svého, s zdařilejší nadějí,
než se nadít bylo v blahoslavenství.
Jakým by to způsobem se událo
nejlépe, zda vojnou zjevnou, čilito
zkrytou lstí, toť jest, oč nyní rokujem;
komu zdravá rada, jmi se mluviti.
Dokonal, i vstane oberlaný král
Moloch, jemuž na drzost a odvahu
neválčilo v nebi ducha rovného.
Větší smělosti teď nabyl v zoufání.
Prahnul býti rovným v síle Věčnému,
opovážlivec, a volil nebyti
naprosto, než býti menším. Bludem tím
vešken jeho zmizel strach, i nebál se
Boha, pekla, ani čeho horšího.
Těmito pak teď jim slovy řečňuje:
Zdání mé jest vojna; klamy se,
jichžto neznám, nehonosím. Smýšlej je,
komu potřebí, a jestli komu, ne
v dobu tu! Či mají, an my hloubáme,
našincové, miliony oděnců,
ač že prahnou po znamení k výpravě,
tuto u vyhnanství dlíti prázdnice?
tuli tmavou, mrzkou jámu za domov
míti, žalář jeho tyranství, jenž jen,
že my dlíme, panuje? i odstup to!
Ozbrojme se vzteklostí a plápolem
pekelným, a řítíce se úprkem
všickni, náhle ztecme nebe vysoký

hrad, a obraťme ty muky v strašnou braň
proti mučiteli, aby naproti
hřmotu všemohoucích děl mu pekelný
řičel hrom, a proti blesku mrákotný
plápol vztekle střílel mezi anjely
zděšené, a sirný kouř a žhavý dým
kruté jeho nálezky mu zasuly
lítě vůkol stolici! — I zdáli se
vám, že příkrou cestou nelze zniknouti,
přímým letem, proti vrahu vyššímu?
Pomněte! — leč bezpamětné jezero
trudným dosavad vás tíží záchvatem, —
pomněte, že vlastní let náš vyniká
vzhůru k sídlu svému přirozenému;
sstoupať nám a padati jest odporno.
Kdo z nás ondy, kdy se na rozprchlý zad
zvěsil zuřivý nám vrah, a potupně
stíhal do hlubiny nás, kdo necítil,
s jakým nucením a pracným útěkem
padali jsme dolů? snadno tedy nám
vyniknouti. „Bojíme se následku!
zdali opět na se máme vyzvati
silnějšího, jehožtoby prchlivost
k naší zkáze cestu horší nalezla!“
K horší zkáze? téli obávati se
v pekle? co můž mnedle býti horšího,
jako tuto bydleti, tu sehnánu
býti s hojné blahosti, a v mrzkou hlubinu
odsouzenu býti k psotě náramné?
kde nás ohně neuhasitedlného
bolest mučí, bez naděje ustání,
hněvu jeho otroky, kdy koli nás

neukojitedlný bič a trápící
volá k kázni hodina. Strast nad tuto
větší zhubí nás a zničí docela.
Což se lekáme? co dlíme roznítiť
na nejvyšší stupeň jeho prchlivost?
Buď že v lítém vzteku cele vyhladí
nás, a bytost v niveč uvede:
lépe, mnohem lépe tak, než abychom
bytost měli, ale bídnou po věky; —
buď že božství naše nemůž přestati:
horšího tu čeho není báti se
s strany této. Nabyvše pak zkušení
čijem dosti síly k tomu do sebe,
bychom nebe plenili, a týrali
osudný a nedostupný jeho trůn
věčným útokem; což kdy ne zisk, je msta.
Skončil zamračeně; z jeho pohledu
čněla mstivost zoufalá, a strašlivá
bitva Boha menšímu. Vstal Belial
s druhé strany, s mírnou, vlídnou povahou.
Neztratilo nebe ducha nad něho
sličnějšího; k velkým zdál se toliko
činům, k důstojnosti jedno veliké
stvořen býti; ale všecko bylo v něm
šalebné a prázdné; strdí jakkoli
kvapal jazyk jeho, znaje nejhorši
obraceti v nejlepší, a pomásti
nejzralejší radu. Nízká byla mysl
jeho; k ouhoně jen vtipná, k činům pak
ušlechtilým bojácná a váhavá.
Ucho lákal niceméně, a takto se
nyní lahodnými ozval důvody:

Já bych, starostové, radil k zjevnému
boji, nejsa v nenávisti posledním,
by mi hlavní důvod, vojnu radící,
nezrazoval vojny nejvíce, a se
strastným přebídného konce úkazem
býti neviděl, an nejrekovnější
hrdina své radě sám a činům se
nedověřuje, svou všecku udatnost
na zoufání zakládá, a za účel
prací snažných vyhlazení po bídné
staví pomstě. Jaké pomstě? Nebeské
náspy oplývají vůkol oděnci
strážnými, jenž vešken nedobytedlným
činí přístup. Často jejich plukové
rozhoštěni leží po všech bezedné
hloubi březích, nebo letem pošmúrným
tíhnou v panství noci temné v šiř a dél
na zvědy, a nebojí se útoku.
Bychom pak si průchod silou protřeli,
byť i s černou bouří peklo za námi
v patách klopotajíc, nebes přejasné
světlo zkalilo, i přec by velký vrah
vešken nezhubený na své stolici
seděl neporušeně, a nebesa
nadpovětrná, neznajíce poskvrny,
ohně chatrnějšího a psoty své
vítězněby znikla; námby zahnancům
nezbývalo nic, než kruté zoufání.
„Rozlíťme, prý, všemocného vítěze,
aby on svůj na nás všechen vylil hněv:
to nás zahubí. To naše útěcha,
nebyť naprosto.“ O bídná útěcha!

Kdož, buď sebe trudnější, by ztratil rád
tuto bytost rozumnou, tu božskou mysl,
celou věčnost kvapně probíhající;
kdoby volně, bez smyslu a bez zniku
umra, pošel smetený a ztracený
do propastné, tmavé nestvořenosti?
kdož pak ví, byť to i dobré bylo, zda
mstivý vrah to dáti může, zdali chce?
můžli, pochybno; že nechce, jisto jest.
Vylije on, moudrý, všecken pojednou
hněv svůj, zvykem zpozdilých a nesmyslných,
aby zplnil žádost protivníkům svým,
zničil v zlosti ty, jež k věčným jeho zlost
chová mukám? „Čemu dlíme, praví nám
raditelé vojny, jsouce určeni,
schováni a dáni mukám na věky?
Čiňme jakkoli, co zbývá trpěti
více nám, co zbývá trpěť horšího?“
Zdali jest to nejhorší, tak seděti,
tak tu rokovať, a tak se zbrojiti?
Ha! kdy ondy, pohnáni a ubiti
hromem nebe třepícím, jsme klopotně
utíkali, hloubi, by nás ukryla,
prosíce, i tuť se peklo útěchou
zdálo býti ranám těm; neb kdy jsme tam
k horoucímu přikováni jezeru
leželi, to horší bylo zajisté! —
Což, by onen dech, jenž tento zuřivý
oheň roznítil, jej opět sedmerou
zdmýchal vzteklostí, a na nás uvalil?
Co, by opět s hůry pomsta ustalá
hromorudou ozbrojila pravici

ke trýznění našemu? Co, aby se
otevřely sklady pekla, obloha
jeho plamenným se na nás sesula
návalem, (a visí strach ten nad námi,
úraz hlavám našim stále strojící;)
my pak v tom, kdy smýšlejíce ku smělé
bádáme se vojně, bouří ohnivou
zchváceni a smeteni, a každý k své
přibodeni byli skále, za hříčku
hřmícím větrům; nebo v žhoucím jezeru
spjati okovy a pouty, ve lkání
stálém, bez oddechu, bez útrpnosti,
bez úlevy, na věky a beze vší
konce naděje se trápiť museli?
To by, věru, bylo horší! Vojnu vám
tedy, zjevnou jako tajnou, zrazuji
vedlé zdání mého. Což s ním pořídí
síla nebo klam, kdo jeho podvede
mysl, an jedním všecky věci vzezřením
prohlédá? On s hůry nebe všeliké
naše vida hnutí sobě zlehčuje,
mocný síle naší tak se zpíčiti,
jako moudrý překaziti úmyslům.
„Nuže, myli, pokolení nebeské,
v takém zavržení, v takém vyhnání
žíti máme, trápení a okovy
mrzké nesouce?“ I lépe, soudím, to,
než co horšího, kdy osud káže tak
nevyhnutedlný, a rozkaz vítěze
všemohoucí. K trpení i konání
síla jest nám stejná, aniž zákon ten,
jenž tak velí, bezprávný. Tenť první byl

rozmysl náš, zda mohútného vraha jsme
moudře obojovali, ač nejisti
konce. K smíchu jsou, kdo sobě ve zbrani
počínají udatně a hrdinsky,
pozbyvše pak té, teprv se strachují,
čehož jim se dříve bylo nadíti,
nésti okovy a muky, vyhnanství,
potupu, a coby koli uvalil
na ně vítěz. Toť náš soud; i jestliže
poneseme ten, snad časem velký náš
protivník, tak zdálen jsa, ni urážín
více, pustí z mysli nás, i hněv, a tím
spokojí se trestem; zatím nebuda
zdmýchán, tento oheň zteklý uleví;
brzy znikne lepá naše podstata
jízlivého kalu, aneb otrlá
nepočije ho; ba snad i povahu
změní svou, a přirozenost oblekši
toho místa, s lítou posléz horkostí
spřízní se, a bez bolesti snese ji;
bude světlo ze tmy, z hrůzy lahoda.
Nad to, kdož ví, jakou napotomních dnů
přinese nám změnu neskonalý let,
změnu blaženou. Jest mezi šťastnými
stav náš zlým, však mezi zlými nejhorším
není, horšímli ho neučiníme.
Takto radil slovy pláštěm rozumu
oděnými k lhostejnému ustání
Belial a k lenivosti klidné, ne
k klidu: po něm Mamon mluvil takto, řka:
Buďto, bychom s trůnu krále shodili
nebeského, vojnu vedem, vojnali

nejlepší se vidí, buďto, abychom
ztraceného práva svého dosáhli.
Jeho shodiť, tenkráte se zdařiti
můž, kdy osud stálý změně vrtkavé
ustoupí, a Chaos rozhodne zpor náš:
marnáli jest první naděje, jeť i
druhá marná. Jaký nám jest na nebi
míti stánek, pokud není přemožen
nebes král? I dejme tomu, žeby on,
zchlácholen jsa, všem nám za slib nového
poslušenství milost prohlásil: ó jak
bychom, mnedle, před ním mohli skroušeně
státi, přísný jeho rozkaz berouce;
kterak štěbetnými zvelebovati
žalmy jeho trůn, a pěti nucené
Haleluja; anby zatím mrzutý
pán náš seděl pánovitě, jeho pak
oltář mrzký dýmal ambrosiovým
kadidlem a kvítím, z naší oběti
porobné! Hle, tenby úkol, tatoby
radost byla v nebesích. Jak trudno jest
tomu klaněti se věčně, na koho
nevřeš! Ustaňme již jednou bažiti
po panošství jasném, jehož dobyti
mocí nelze, z lásky, třeba v nebesích,
přijíti jest nehodno. I raději
v sobě sami štěstí svého hledejme;
buďme živi ze svého, a pro sebe,
v této valné poušti, volně, bez oučtů,
vyvolivše sobě tuhou svobodu,
nežli chlapské slávy lhostejnější jho.
Tuť se velkost naše v pravém zastkvěje

blesku, kdyžto z věcí malých veliké,
z ujmy zisk a štěstí hojné z neštěstí
vyvedem, a v samé bídě ujmem se,
proměnivše prací svou a stálostí
muky v pohodlí. Zdaž hrůza z mrákotné
světa toho hlubiny? Jak často pán
nebe vševládný se v kalotmavý mrak
prostírá, a trůn svůj, bez umalení
slávy kryje velebností pošmournou?
z noci její temné hučí hlubocí
hromové, a třesk a blesk svou vzteklostí
v peklo nebe obrací! I zdalito,
jak on po nás tmu, tak po něm světla my
nemůžeme tvořiti? Máť země ta
pustá skryté poklady a zlato; má
drahé kamení, a máme zběhlost my,
bychom výborného něco zdělali
sobě. Čím se nadto nebe honosí?
Bude také z muk těch časem živel náš,
pronikavý pak ten oheň zlahodní,
krutý jakkoli, a kdy se s povahou
naší spřízní, ztupí nevyhnutedlně
břitkost jeho. Všecko k radě pokojné
zůve nás, a bádá k tomu, abychom,
založíce tuto novou osadu,
zprávným řádem, běd a psoty zniknouti
hleděli, a k tomu vždycky majíce
zření, kde a kdo jsme, vojnu pustili
z mysli docela. Tu máte radu mou.
Dokonal. I vznikne náhle v sboru šust,
zvuku větrů šumějících podobný,
jižto lítě perou v duté skaliny;

kormoutivše za celou noc jezero,
chraplavým teď jekem plavce, od bdění
unavené, v tvrdý pohřížili sen;
jichžto lodi bylo v skalném přístavu
vrci kotvu náhodou. Tak Mamonu
zvučná zněla pochvala. I líbil se
velmi jeho nález k míru radící,
nebo víc než pekla nové báli se
bitvy; tak se hromu v nich a meče strach
Michalova přemítal, a nemalá
tužba novou založiti osadu
v pekle, jížby bylo zprávným řízením
zdorovati někdy obci nebeské.
Znamenav to Belzebub, jenž nejvýše
seděl po Satanu, vážným povstane
vzhledem. Stoje, obce sloupem být se zdá;
valná rozvaha a péče obecná
vyryty jsou v čelo jeho hluboko,
z tváři pak se jemu svítí královská
rada; stojí velebný, ač v záhubě,
mudřec, roven Atlantovi plecema, [1])
jimžby nésti bylo tíži království
nejvalnějších. Pohled jeho pozornost
tichou velí, tichou jako klidná noc,
nebo v létě větřík polední. I řekl:
Trůnové a vladařové, potomci
nebe, moci nadvětrné! či těchto jmen
odřeknouti se, a proměníce svůj
podpis, pekelnými máme knížaty

---

[1]) Atlas byl hvězdář, o němž pravili, že nosí nebe na ramenou.

slouti? K tomu snešení se obecné
uchyluje, bychom, zůstanouce zde,
založili zrostající osadu.
Sní se věru nám, a nevíme, an král
nebeský nám toto místo vykázal
za žalář, ne za bezpečnou útěchu
před mocným svým ramenem, neb bychom snad,
nebeské tu jsouce prosti poroby,
proti jeho stolici se novými
spikli smluvami. On v úzké drží nás
vazbě, podál odmrštěné jakkoli
od něho, a neúchranným vězně své
troudí jhem; on, buďte jisti, pověky
v hlubinách i na výsosti, první i
poslední, vždy bude kralovati sám,
aniž jakou jemu částku království
ujme rozbroj náš, ba nad peklo i své
vztáhna panství, berlou nás v něm železnou,
jako zlatou nebe, bude říditi.
Nač tu sedíme, a o vojnu a klid
rokujeme, kdežto, vojnu volivše,
ztrátu jen jsme nenabytnou získali?
Žádný posud nepodával pokoje,
aniž hledal kdo. Neb mnedle jakého
nám se otrokům jest míru nadíti,
nežli přísné stráže, kázně svévolné?
Jakým odměniti my se můžeme
klidem? Jakým, nežli záštím hlubokým,
nenávistí, zpourou neukrocenou,
mstou, a neústavným, vážným obmyslem,
jakby svého vítěz užil nejméně
vítězství, a nad tím, co nám ukládá,

my trpíce čijeme, co nejméně
plésal! Nebude nám doby příhodné
scházeti, i aniž třeba úsilím
nebezpečným naléhati na nebe,
jehož příkré zdi se z hloubi naprosto
útoku ni obležení nebojí.
Což ať snazší dráhu k cíli najdeme?
Jestiť kdesi místo, (nemýlíli se
staré v nebi proroctví;) jest jiný svět,
blahé sídlo pokolení nového,
jemuž jméno člověk; ten má v dobu tu
stvořen býti, podle naší podoby,
v důstojenství sic a moci nižší nás,
ale pánu v nebi více příjemný.
Tak on mezi bohy pronesl vůli svou,
přisáhaje, až se nebes obloha
celá vůkol zatřásla. Tam obraťme
mysl, skoumajíce, jací tvorové
tamto, jaké povahy a podstaty;
na čem záleží jich moc, a slabost jich;
kterak zaskočiti je by nejsnáze
bylo, mocíli či lstí? ač zavříno
nebe jest, kdež vládce jeho bohuje,
bezpečen jsa sebou sám. I leží snad
ono místo, nejzadnější krajina
panství jeho, na ráně, a těm, kdo ji
obývají, zůstavená k hájení.
Tam snad, vpádem náhlým, skutek prospěšný
vyvedem, a buďto všecko stvoření
jeho popleníme ohněm pekelným,
nebo podmanivše je, tak jak jsme my
sami zahnáni, tu drobnou zaženem

obec jeho; ztrpímeli, alespoň
na svou převedeme stranu, by jí bůh
vrahem byl, a zrušil vlastní dílo své
pykající rukou. Toť by hodná msta
byla! toby radost jeho nad naší
psotou zkazilo, to radost zšířilo
naši jeho nad zmatkem, an k nám by snad
miláčkové oni jsouce po hlavě
v kázeň svrženi, zde proklínali svou
křehkou tkaninu a štěstí usvadlé,
usvadlé tak brzy. Pravte, o toli
pokusiti se, či tuto v mrákotách
o královstvích marných sníti volíte. —
Takto Belzebub tu radu ďábelskou
přednášel, již Satan prvé vynašed
jemu zvláště předložil; neb odkavad,
leda od původce všeho zlého jest
mohla pojíti ta zloba hluboká,
zkaziť pokolení lidské v prvotním
kořenu, a zemi peklem zprzniti,
vše to velikému tvůrci na vzdory?
vzdory ty však rozmnožily toliko
slávu jeho velebnou. Než líbí se
úmysl ten smělý stavům pekelným;
jiskří se jim oči radostí, a hned
jedním svolí hlasem. Načež on svou řeč
obnovil: O, což jste dobře soudili,
dobře rokování dlouhé zavřeli,
božští sborové! a sami velcí, velké jste
předsevzali věci, které na vzdory
soudům jeho z nejnižší nás hlubiny
zdvihnou k bydlu starému. Snad, ve tváři

světla pomezního, udá nám se vpád
učiniti sousedský a příhodný,
jenž nám nebe navrátí; snad líbezný
získáme tam příbytek, kde pěkné nás
světlo z nebe navštíví, kde východních
jasnost paprsků ty naše poskvrny
zmyje bezpečně, kde líbý, příjemný
větřík, zhoje tyto jizvy od ohně
hlodavého, milým bude dmýchati
balsámem. Než mnedle, koho vyšleme
hledat toho světa, koho najdem s to?
Kdo se vydá na to, aby odvážně
do mrákotné, bezedné a nesmírné
vkročil propasti, a skrze hmotné tmy
skoumal cestu netřelou, neb rozvina
neunavená svá křídla, větrným
bral se letem valnou přes rozsedlinu,
ažby blaženého dopadl ostrova?
Která může síla, která obmyslnost
jíti bez úrazu, skrze bedlivé
stráže, husté bdících vůkol anjelů
posádky? — Jeť opatrnosti veliké
jemu potřebí, i nám v tom snešení!
Složenatě na tom, koho vyšleme,
všecka obce tíž i naše naděje.
Tak děv sedl, a sednuv oka bystrého
se žádného nespustil, jsa touhy pln,
zdali kdo mu posvědčí, zda odporen
bude kdo, neb o ten čin se pokusí
směle. Ale všickni sedí v němotě,
uvažujíce to nebezpečenství
valné myslí hlubokou, a s úžasem

každý na druhého tváří čte svůj strach.
Žádného tu ze všech nebeztekoucích
bojovníků naleznouti vybrance
nebylo tak smělého, by na hroznou
dráhu tu se odvážil, až posléze
Satan, jejžto sláva jasná zvýšila
nade druhy své, jsa vlastní vědomým
sobě ceny, samovládce nadutý
pýchou, sedě bez pohnutí, takto rce:
Nebešťané! empyrejští trůnové!
Slušná naše rozvaha, a ticho to
hluboké, ač strachu prázdné! Dlouháť jest,
tvrdá cesta z pekla v světlo vedoucí;
přísné naše vězení! Ten hrozný sklep
hlodavého ohně devaterou zdí
obehnán jest kolem; nadto z žhoucího
diamantu brány, pevně zamčené,
zabraňují východu. Kdo skrze ty
projde, projdeli jen kdo, hned chopí jej
prázdná nepodstatné noci hlubina,
rozšklebená náramně, a v kotlinu
strastnou pohřížiti jej a zničiti
hrozí docela. Byť pak i odtud se
v jakýkoli svět neb cizí krajinu
vyvřel, můž co doufati, než neznámá
nebezpečenství a trudné zniknutí?
Zle bych však se hodil k trůnu tomuto,
Stavové! zle k této vládě královské,
zdobné slávou, zbrojné mocí, kdyby zisk
obce, podaný a uznaný, mne svou
zahnal tíhotou, a nebezpečenstvím
od úsilí. Proč bych byl se uvázal

v toto království, a nezpěčoval se
panovati, zpěčuje se zárovnou
nebezpečenství i slávy nésti část?
obě pánu v rovné míře přisluší,
ano nebezpečenství tím slušno mu
více, čím se výše jemu nad jiné
v slávě udá seděti. Nuž, jděte vy
mocnářové, hrůzo nebe, ačže jste
spadlí; obmýšlejte doma, jelikož
toto domov náš má býti; smýšlejte
některakou této bídě úlevu,
můžli peklo stát se snesitedlnějším,
lzeli kouzly, nebo léky jakými
zlahodiť neb staviť muky v ukrutném
tomto příbytku. Vy bděte, střehouce
vraha bedlivého, anto zatím já
po celém té černé zkázy pomezí
hledať budu vyproštění všechněch nás.
Skutku toho se mnou žádný nezdílej.
Pověděv to, vstane král, a námitkám
ujde chytře, aby, jsouce vzbuzeni
jeho rozmyslem, snad mezi hlavami
druzí, v jistotě že jim to odeprou,
netřeli se k tomu, čeho prvé se
báli; nicméně, kdy oslyšáni jsou,
nezdáli se býti soky hrdinství
jeho, koupivše tu chválu lacino,
ježto valná měla nebezpečenství
státi jej. I bojí víc se rozkazu
jeho, nežli všechněch příhod cesty té.
Nyní jedním rázem všickni vstanou s ním.
Vstání to jich podobá se bučení

hromu dalekého. Sklánějí se mu
nízko poctou šetrnou, a bohem jej,
Bohu nebeskému rovným, hlásají,
vzdávajíce díky jemu nemalé,
pro zisk obecný že nedbal vlastního.
Neztratíť i zatracenci veškeré
ctnosti své. I nevypínej tedy se
tuto člověk skutky licoměrnými,
ježto chlouba zplozuje, a barvená
zbožnou horlivostí, tajná nádhernost.

Tak se skončil pochybnosti plný sbor
v temnostech, a všickni nad svým výborným
pleší vůdcem. Ne jinak, než jako kdy
s vrchu hory povstal oblak mrákotný,
ano spala prudkost větrů půlnočních,
zkabonil se jasný nebe obličej,
živel kalný na pošmúrnou mračil se
zemi, nesa sníh neb déšť; a nyní pak
slunce v rozžehnání sladkém prostírá
večerní svou záři: pole okřívá,
pěje hejno pernaté, a bečící
brav se veselí, až zplésá vrch i důl.
Hanba člověku! tu svorně s čertem čert
obývá; jen člověk z tvorů rozumných
živ jest v nevoli. Ač sobě slibuje
milost nebeskou, a ví, že mír chce Bůh,
předce chová v srdci nenávist a hněv,
vede lítý boj, a půtkou ústavnou
plení zem, a ztírá jeden druhého
v zteklé slepotě, tak jakoby (o kéž
učí nás to svornosti!) dost pekelných

neměl vrahů člověk, kteří na jeho
zkázu dnem i nocí snažně číhají.
Tak kdy konec vzala rada Styxová,[2])
odcházeli vládykové pekelní
v pořádku, a u prostřed jich mohútný
kráčel zprávce, sám se nebes odpůrcem
zdaje býti; nejinak, než pekla Cár
hrozný, ubíral se s slávou náramnou,
v bohorovné způsobě, jsa obklíčen,
kolem vůkol, od Serafů ohnivých,
s pavézami stkvoucími a braněmi
strašnými. I káže nyní po sněmu
ohlásiti, zvukem trouby královským,
velké snešení: a tudíž ke čtyrem
větrům jme se čtvero kvapných Cherubů
k ústům nasadiť ty kovy zvučící,
mluva hlásných vysvětluje zvuku smysl;
slyší jich pak daleko a široko
dutá hloub, a veškeu zástup pekelný
křikem ohromným svou jeví pochvalu.
Odtud s myslí klidnější, a poněkud
pookřálí mylné stínem naděje
jdou na různo duchové, a tíhnouce,
každý stíhá cestu svou, kam náklonnost
vede jej, neb smutná mysl, trudného,
kdeby utěšení svému zámutku
nabyl nejsnáze, a zkrátil mrzutou
chvíli, než se velký vrátí vévoda.
Část jich v plani neb ve výši u větru,
letmo, nebo během rychlým, harcuje,

[2]) Pekelná, od řeky Styxu, o níž doleji zmínka.

jak v Olympii [3]) neb v honech Pythických;
část buď plaché koně prohání, buď svá
kola prudká ode cíle varuje,
neb se v šiky pořádá. Jak kdy, by měst
hrdých stráhla, znikne vojna na nebi
pošmúrném, a vojska bitvu úprkem
svedou v oblacích; tu z obou průčelí
vyrážejí rytířové větrní,
kopí mecíce, až na se nejhustší
dotrou plukové; z jich skutků válečných
celá z obou končin hoří obloha.
Druzí vztekem zuřivého Tyfea
skály rvou a pahory, a na vichru
jezdí; div že peklo divoký ten jich
snese hřmot. Jak kdy, svým zdobný vítězným
věncem, z Echalie táhl Alcides,
cítě v sobě z roucha jedovatinu,
trhal sosny Thessalské i s kořáním,
za náramnou bolestí, a Lychasa
s vrchu Ety v moře svrhl Eubojské. [4])

---

[3]) Olympia, město na půlostrově Peloponesu, slovútné od her, za starodávna každý pátý rok tam držených. Pythické, vlastněji Pythské, od města, Pytho řečeného: hry ty byly ke cti Apolinovi po osmi, pak po čtyrech letech drženy, že hada Pythona škodlivého zabil.

[4]) Thyer právem soudí, že toto podobenství pod obyčejnou vznešeností Miltonovou jest; nebo co mnedle Herkules proti Anjelům spadlým a sosny jeho proti horám? Kterak slabé to narážení na Lychasa! Echalie, vlastně Oechalie, město v Beotii, kteréž Herkules podvrátil, proto, že *Eurites* král, připověděv tomu, kdo by jej a syny jeho v střílení z luku předčil, dáti *Jolu* dceru svou, Herkulesovi, kterýž toho dovedl, jí dáti se zpěčoval. *Deianira*, žena Herkulesova, chtěci požívati

Jiní, srdce měkčího, se zabravše
v tichou dolinu, tam zpěvem anjelským
k zvuku harfy mnohé pěli vlastní své
hrdinství, a strastnou v bitvě porážku,
hořekujíce, an svobodná, prý, ctnost
poddána jest násilí a příhodě.
Stranný byl to zpěv; než jeho líbeznost
(divli? pěli nesmrtedlní duchové)
peklo stavila a nadchla rozkoší
k nim se davem troucí posluchatele.
K sladkým rozmluvám (neb ucho baví zpěv,
ducha výmluvnost), si sedli na stranném
jiní vršku opodál, a hloubali
myslí vznešenou, co jest opatrnost,
předvědění, vůle, los: los nezměnný,
vůle zvolná, předvědění úplné.
V zmatení tom bludném konce nenašli.
Mudrovali mnoho o dobrém a zlém,
o blaženosti a bídě konečné,
o vášni a klidu, o haně a cti.
Vše to marné umění, a jalová
moudrost, která jednak kouzly libými
sladila jich trud a bolest za chvíli,
zbuzujíc v nich milnou naději, aneb
zbrojíc zavilé jich prsy urputnou
trpělivostí, co trojím ocelem.

---

nedílné lásky jeho, poslala mu po Lychasovi oděv zbrocený jedovatou krví Nessa Centaura, prvé od Herkulesa zabitého, domnějící se, žeby, jakž jí Nessus umíraje toho pojišťoval, oděvem tím lásku stálou u muže si zjednala. Ostatek z textu se rozumí

Jiní po plucích a hejnách velikých,
s dobrodružskou odvahou, se na zvědy
pustí daleké tím světem přesmutným,
jestliže by volnějšího příbytku
propůjčil jim jiný kraj. I berou se
čtyřmi cestami, dle pekelných čtyř řek,
jenž své smutné vody linou v jezero
horoucí. Tu hrozný Styx, tok smrtedlné
nenávisti, tamto mrzký Acheron
teče, hluboký a trudem černý, zde
Kocyt, od nářku tak zvaný hlasného,
jímž se rozléhává truchlý jeho břeh;
tu své valí vlny litý Flegeton,
proudným ohněm rozzteklené pálaje.
Odtud podál váhavý a tichý tok,
jmenem Léthe, řeka zapomenutí,
vážně kroutí vodní mateniny své.
Z té kdo pije, zapomíná života,
zapomíná zámutku i útěchy,
rozkoše i bolesti. Hned za řekou
touto zimní jakás leží krajina,
divoká a temná, stálou ubitá
bouří vichřice a hradu hrozného,
jenžto nikdy nejihne, brž u valné
uvršen jsa závěje, zdí starých býť
zdá se zvalištěm. Vše jest tu led a sníh
přehluboký; propasti, co Serbonská
mezi Damětou a Kasem, pahorém
starým, kaluže, [5]) kdež celá uvázla

[5]) Jezero mezi *Damietou* městem a *Kasem* horou, blíže ústí Nílu. Drobný písek to jezero často přikryl, tak že se

vojska: vřelý vítr mrazem plápolá,
zima ohnivé tu skutky pronáší.
Sem, od vzteklic jatí harpyjonohých,
zatracenci přinášíni bývají
v dobách určitých, by jednak bolestnou
čili změnu náramností ukrutných,
ukrutnějších pro změnu! Tak pojatí
ze vzteklého ohně v ledu trápí se,
ažby uhaslo jich teplo nadvětrné;
pak je zkřehlé, ztrnulé a omrzlé
vůkol opět v oheň bouře zametá.
Těkají dle břehů řeky Léthejské
sem a tam jen ku větší své bolesti.
Touží, prahnou v každém kroku dosíci
moku vnadného, jen jedné krůpěje,
jížby v nepaměti sladké pozbyti
bylo všech svých běd a muk, všech naprosto;
jsouť i blízko u břehu, než odpírá
osud přísný, pokušení každému
brání gorgoninou [6]) hrůzou Medusa
brodu střehoucí; ba sama od sebe
voda, kdy se jí, co živo koli jest,
dotkne, valem utíká, jak druhdy rtů

---

pevné zemi podobalo, a jakž Herodot vypravuje, celá vojska tam se potopila.

[6]) *Gorgony*, tři sestry; z nichž jedna, Medusa, že ve chrámu Minervině Neptunovi objímati se dala, tím od té bohyně trestána tak, že se krásné kadeře její do hadů proměnily, na kteréž co pohlédlo, i hned zkamenělo. *Tantalus* pro drzost svou, od bohův do Tartaru odsouzen, kdež u vodě a blízko pěkného ovoce hlad i žízeň trpí, že voda i ovoce tknutí jeho utíká.

žíznivého utíkala Tantala.
Takto těkajíce chůzí ztracenou
smělců bludné roty, bledí od strachu
přehrozného, zděšenýma očima
zhlédli teprvé svůj osud žalostný,
aniž jakou nalezli jsou útěchu.
Prošli mnohé tmavé, strašné doliny,
kraje přebolestné, hory ohnivé,
hory ledné, skály, jámy, jezera,
bahna, zmoly louže, stíny smrtedlné!
smrti spoustu! jižto klna stvořil Bůh
zlou, jen k zlému dobrou, kde jest živa smrt,
život umírá, kde všecko na opak
plodí přirozenost; divné potvory,
obludy a šeredy, a příšery
nevýslovné, hroznější, než jakové
báseň hájila neb hrůza smyslila,
Hydry, [7]) Gorgony a mrzké Chiméry. [8])
Zatím Boha nepřítel i člověka
Satan, rozpálen jsa činu velkého
rozmyslem, a hbité pojav peruti,
k branám pekel na pustý se oddá let.
Brzy v pravo, brzy táhne na levo;
teď se vyrovnaným nese po hloubi
křídlem, nyní zvýší věže vynikne
vzhůru, k pekla ohnivému klenutí.
Jak kdy loďstvo podál viděť na moři,
vise na mračnách, a větrem plovaje

---

[7]) Mnohohlavý had, jakéhož Herkules zabil.
[8]) Ohněm soptící potvora, mající hlavu lví, tělo kozí, a ocas dračí.

rovnonočním, z Bengaly,[9]) neb z ostrovů
Tydoru a Ternate, zkad kupci své
vonné vozí zboží, táhne po valných
Ethiopských vodách, moku kupeckém,
ku předhoří v noci, středa stežeje
nebeské. Tak vidín z dáli Arcivrah.
Již zdi pekla znáti, vzvýši strmící
k stropu hroznému, a devatero bran,
trojí z mědi pouhé, trojí z železa,
trojí z tvrdé skály diamantové,
nepronikuutedlné, ohněm obdané,
neporušené. A u bran na obou
stranách sedí strašlivé dvě obludy;
jedna zdá se po pás ženou spanilou,
ale mrzce v šupinatý končí se
ocas, ohromný a svitý, v ještěra
smrtícího žihadlem. Té u prostřed
těla povyk vedou psové pekelní
stálým štěkáním, a rozdírajíce
Cerberové[10]) tlamy, hrdlem hlasitým
vyjí ohavně. Dle vůle však, kdy jim
překazí co v křiku, zpátkem zalezše
zkrytě hafají a skolí v životě
jejím. Ne tak omrzalé potvory
Scyllu[11]) trápily, kdy v moři myla se,
od Sicilských břehů šumných Kalabry

---

[9]) Bengala, království a město v Indii východní. Ternate a Tydor, ostrovy Molucké, na moři východní Indie.

[10]) *Cerberus*, tříhlavý pes s hadím ocasem a s hady okolo krku; ležel na břehu řeky pekelné, v jeskyni.

[11]) Nymfa pěkná, která, že pohrdala Glauka, mořského oha, milostí, na žádost jeho od Circe, v kouzlech zběhlé,

dělícím, ni takto mrzké za noční
kvapí čarodějnicí, kdy na vzkazy
tajné povětřím se béře, po čichu
krve dětské, k kouzedlnicem do plesu
Laponským, an měsíc, trpě násilí,
tmí se na jich čáry. Druhá podstata,
toli podstatou, co nemá nižádné
znalé po oudův a příhbí spojení,
toli věcí může slouti, co se jen
stínem zdá, neb obojím se jedno zdá,
lítá s deset vzteklic, černá jako noc,
hrozná jako peklo, sedí chvějící
šípem strašlivým; co hlavou vidí se,
k vínku královskému podobný má stroj.
Nyní Satan na blízku, i vyvstane
s sídla svého potvora, a jde mu vstříc
krokem ohromným, jak jde, tak peklo se
třese. Diví se, co by to bylo, vrah,
nezděšený, diví se a nebojí.
Mimo Boha, mimo syna Božího,
ničehoť se nelekal, a pohlédna
hrdě, takto první počne mluviti:

Odkavad a kdo jsi, mrzká obludo,
že, ač hrozná jsi a strašná, potvorným
tuto čelem svým mi zastoupiti smíš
cestu k branám těm? I projdu, jista buď,
skrze ně, a nedbám, co jest vůle tvá.
Odstup, nebo zakus svého bláznovství,

---

koupající se u Sicilie, do potvory obrácena jest; horní její část skalou byla, dolní psů hromadou vyjících.

shledající skutkem, pekel ohavo,
co to jest, zpíčiť se duchům nebeským!
Jemuž plná vzteku vece příšera:
Tys ten Anjel zrádce, tys ten, kterýž byl
mír a víru zrušil v nebi nejprvé,
před tím nezrušenou; kterýs v odbojnou,
pyšnou válku potáhl s sebou třetí část
nebe synů, proti Bohu spiknutých;
za co, odmrštěni jsouce od Pána,
ty i oni, zatraceni tuto jste
do pekelných muk a bídy na věky?
A ty zatracenče k duchům líčíš se
nebeským, a soptíš hrdé vzdory tu,
kde já kraluji, a bys se rozzteklil
více, kde já kraluji a panuji
nad tebou? Zpět v muky své, ty šalebný
zběhu, zpět se kliď, a dodej perutí
spěchu svému, než tě bičem štírovým
mrsknu meškajícího, neb jedna tě
z luku toho střela hrůzou uchvátí
nezvyklou, a nepočitou bolestí.
Takto dí to hrozné strašidlo, a tak
řka a hroze, v způsobu jest desetkrát
hroznější a šerednější. Ze druhé
strany Satan rozpálený hněvem stál
bez strachu, a zahořel co kometa,
jenžto, podlé náramného heštěra,
na půlnoční ohnivěje obloze,
poroztřásá z naježených vlasů svých
mor a vojnu. Oba sobě na hlavu
rozpřáhnutím naměřují smrtedlným,
aniž hodlají jich ruce osudné

opáčiti ránu. Takové se pak
supí jeden na druhého, jak kdy dvě
černá mračna, plná střelby nebeské,
hřmíce nad mořem se sejdou Chvalinským;
tuto stojí čelem v čelo za chvíli
bez hnutí, až na znamení vanoucích
větrů svedou černou půtku v povětří,
Tak se dva ti mocní na se bitcové
mračili, a peklo více zčernalo
nad mračením jich. Tak stáli hotoví
k půtce. Jednou utkati se toliko
s takým vrahem mělo býti oběma! —
A teď by se byly činy veliké
dály, jimiž všecko mělo zavzníti
peklo, leč že kouzedlnice hadová,
kteráž, klíče osudného střehoucí,
u bran pekla seděla, teď zdvihši se
mrzkým mezi ně se vrazí povykem:
Otče, dí, o kam, kam cílí ruka tvá,
v syna tvého jediného? — Jaký tě,
synu, jímá vztek, že šípem smrtedlným
otci měříš do hlavy? a pro koho?
proň, jenž na hoře teď sedí, směje se
otrokovi tobě, konajícímu,
co ti káže jeho hněv, jenž u něho
slove spravedlností, hněv, jenž v jistý den
strašnou oběma vám strojí záhubu.
Pravila, i upustí mor pekelný
na ten křik, a Satan takto odvece:
Tak mi divný povyk tvůj, tak divno, co
pravíš, že i náhlá tobě ruka má
skutkem váhá říci, co mé mínění,

ažbych zvěděl od tebe, kdos podvojná
způsobo, a pročže, utkající mne
prvníkráte v tomto dolu pekelném,
otcem díš, a tento přelud synem mým.
Neznámť vás, a nikdy mrzčích tvářností
neviděl jsem nad něho a nad tebe.
Jemuž odpoví bran vrátná pekelných:
Což jsi na mne zapomněl, a očím tvým
zdám se býť tak mrzkou? já, tak pěknou ti
viděvši se v nebesích, když ve sboru
v tváři Serafínů, s tebou spojených,
v smělé rotě proti nebe královi,
náhle bolest tebe strastná chopila,
kalné tvé a závrativé plynuly
oči v mrákotách, a plápol z hlavy tvé
zhusta střeloval; až její levá se
strana rozevřela široko, a tu
v způsobě a tváři jasné podobna
jsoucí tobě, stkvělá krásou nebeskou,
zbrojná vynikla z tvé hlavy bohyně.
Já to byla; užásli se plukové
nebeští, zpět uskočili nejprvé,
jsouce zděšeni, a zvali hříchem [12]) mne,
držíce mne za znamení neštěstí;
byvši ale známa, líbila jsem se
jim, a získala svých vděků povabem

[12]) V germanských řečech, mezi kteréž anglická z veliké částky náleží, hřích (the Sin) ženského, a smrt (the death) mužského pohlaví jest, a tudy se podlé ducha jich řeči hřích smrti matkou vtipně představuje. Celá tato, od jiných tuze chválená, od jiných haněná allegorie založena jest na Epist. Jakob. I. 15.

nejodvrácenější, zvláště tebe, jenž,
vida ve mně dokonalý obraz svůj,
zapálils se milostí, a podtají
rozkoš dělil se mnou, tak že počato
zrostající břímě v mém jest životě.
Zatím válka propukla, a svedeny
bitvy na nebi, kde, (ó zdaž mohlo to
jinak býti?) všemohoucí nepřítel
úplné vzal vítězství, my — porážku,
mrzký útěk skrze všecka nebesa;
dolů naši hnáni jsouce, po hlavě
s vrchu nebe dolů do té hlubiny
padali, a v pádu obecném i já:
v doby ty ten mocný klíč mi v ruku dán,
kázáno mi těchto bran vždy zavřených
stříci, jimiž, leč že já je otevru,
nikdo neprojde. Tu sama, v myšlénkách,
seděla jsem, ale nedlouho, kdy ai,
těžek od tebe a hrubě narostlý
život můj teď podivného počije
hnutí, pracných ku porodu bolestí.
Posléze ten omrzalý potomek,
jejžto vidíš, jenž jest vlastní plémě tvé,
protrh cestu násilím, z mých vyrval se
vnitřností, že pro hrůzu a pro bolest
zkroutil se a změnil veškeren můj zad.
Ale tento můj, z mých beder pošlý vrah
vynikne, a napřáhne svým osudným
strašně šípem, šípem všecko hubícím.
Utíkám, a volám — smrt! i třáslo se
peklo nad tím hrozným jmenem, zalkaje
v slujích svých, a ohlas opětoval — smrt!

Utíkám, i stíhá mne, byv, jak se zdál,
více chlipností než hněvem zapálen.
Uchvátiv pak mne, jsa mnohem rychlejší,
matku zemdlenou, a objav násilím
zprznil smilně. Z smilstva toho povstaly
potvory ty vyjící, jež stálým mne,
jakžto vidíš, obkličují povykem.
Hodinu jak hodinu je počínám
no novo, a pozoruji s bolestí
nesmírnou, neb kdy jim vhod, tu v život můj,
jenž je zplodil, vracejí se, skolíce
hryzou střeva má, svůj žer, a opět se
vyhrnouce, týrají mne vnitřními
strachy, bez oddechu, bez ulevení.
Před očima naproti mně zuřivá
sedí smrt, můj syn a vrah. Ten na mne je
štve, a z nedostatku lupu jiného
pohltilby mne svou matku v rychlosti,
leč že ví s mou zkázou zkázu také svou
býti spojenu, a ví, že buď kdy buď
lahůdkou mu trpkou, jedem býti mám;
taktě osud pronesen. Než, otče! ty,
střez se, pravím, hrotu jeho zhoubného,
ani marně doufej neranitedlným
býti v této stkvoucí zbroji, jakkoli
po nebesku ztužené; neb smrtící
síle jeho, leda ten, kdo bohuje
u výsosti, neodolá nižádný.
Skončila, a chytrý vrah, vzav nauku
sobě, zlahodněl, a tak jí zvolna dí:

Drahá dcero! jelikož mne nazýváš
otcem svým, a toho syna krásného
ukázalas mi, ten drahý základ mých

s tebou pěstot v nebesích, a rozkoše
tenkrát sladké nyní hořké pomněti,
co nás napadla ta změna ukrutná
mimo pomyšlení, mimo nadání,
věz, že nepřicházím jako nepřítel,
nébrž, abych zhostil toho bydla muk,
tmavého a smutného, jak tě, tak jej,
tak i všecky sbory duchů nebeských,
kteří, brannou rukou pílíce svých práv,
s nebe padli s námi: od těch vyslán jsa,
vydávám se na tu drsnou výpravu,
sebe za všecky, a chodem soukromným
vstoupím do bezedné hloubi, putuje
skrz tu hroznou prázdnotu, a zpytaje
místo zdávna předpověděné, a dle
shodných znamení v tu dobu stvořené,
okrouhlé a valné; místo blahosti,
v nebes okolí, a na něm štípenou
nových osadníků rodinu, jenž snad
prázdné po nás vyplňuje prostranství;
jednak zdálenější, aby nebesa,
jsouce přelidněna mocným zástupem,
novými se nezdvíhala bouřemi.
Buď že to, buď jiného cos tajného
vyvedeno jest, já toho vyzvědět
pospíchám, a zvěděv, rychle vrátím se,
bych vás uvedl na místo, kde ty a smrt
volně bydleti, a proletovať se
ticho, nedozřeni jsouce, budete
v čistém, balsámovou vůní vanoucím
povětří, a do syta a v hojnosti
míti pokrmu, a všecko za lup svůj.

Řekl, i viděli se oba potěchu
číti náramnou, a smrt se strašlivým
hrozně zašklebila smíchem, slyšeci,
že svůj zkrotí hlad, a blahoslavila
chřtán svůj, do časů tak dobrých schovaný.
Pléše neméně i matka její zlá,
těmito pak slovy mluví k rodiči:

Klíče od pekelných dolů z úřadu
sic a z nařízení všemohoucího
nebes krále ostříhám; on zakázal
otevříti bran těch diamantových;
odpírati šípem všemu násilí
hotova tu stojí smrt, a bezpečna
překonání od všeho, co živo jest.
Však, co povinna jsem jeho rozkazům,
jenžto nenávistník můj sem dolů mne
do mrákoty hlubokého Tartaru [13])
svrhl a v úřad omrzalý uvázal
nebešťanku mne, a v nebi zrozenou,
do těch smrtedlných a stálých mdlob a muk,
obklíčenou od strachův a povyku
plodu mého vlastního, jenž na mých se
lítě pase vnitřnostech? Tys otcem mým,
ty mým působcem, tys dal mi život můj;
koho, nežli tebe, býti poslušna,
koho následovať mám? Ty v brzce mne
na ten nový blahosti a světla svět
uvedeš, tam mezi bohy blažené,
kde já kralovati na pravici tvé

---

[13]) Pekla.

budu v rozkoši, tak jakož příslušno
na tvou dceř a milostnici, po věky.
Takto řekši, vezme osudný ten klíč,
mrzký nástroj bídy naší veškeré;
plazí ku bráně svůj ohon zvířecí,
na rychlost pak zdvihši spusty ohromné,
jimiž, kromě samé ní, by celého
pekla nepohnuly moci, zakroutí
v dutém zámku klíčem zubatým, a ai,
tudíž všecky závory a zápony
ze železa litého a z pouhých skal
pustí: otevrou se letmo v náhlosti
prudkým rozvodem, a s jekem vrzavým
vrata pekelná, a na jich stežejích
hřímá skřipající hrom, že v nejnižší
otřásá se Ereb hlubokosti své.
Otevřela, ale zamknouť předčilo
nad moc její; stála brána do kořen:
s rozpjatými křídly praporečných vojsk
šiky, pod rozvinutými táhnouce
znameními, mohli jíti naskrze
s koňů povodem i vozův, u valných
řadách, taktě otevřená daleko
stála, soptíci, co nístěj nějaký,
dýmem náramným a rudým plamenem.
Nyní očím jejich v náhlém vzezření
ukáže se sivé hloubi tajemství,
mrákotný a nezměřený okean
bez břehu a beze dna, kde šíř i dél,
výš i čas i prostranství se ztracují,
kdežto stará Noc a Chaos, předkové
přirozenosti, svou vedou nevládu

věčnou, mezi jekem vojny ústavné,
udržujíce se jedno zmatením:
neb tu horko, zima, mokro se suchem,
čtyři lítí sokové, vždy o přednost
válčí, uvodíce v bitvu nedošlé
atomy; ti, stranice k svým praporcům
zvláštním, podlé pokolení rozličných,
v lehkém, těžkém, ostrém, hladkém odění
povlovně neb kvapně zarojují se
hlukem, bezčíslní, co písek na vyschlých
u Cyreny [14]) pustinách, jenž od větrů
zápasících zbouřen bývá do hory,
ku přidání váhy lehkým křídlům jich;
kam jich přilne nejvíce, tam vítězství
stane chvíli. Sedí Chaos za soudce,
svým pak soudem rozmnožuje různici,
jížto kraluje: blíž něho veliká
prostřednice všecko řídí, Náhoda.
U té divé propasti, té dělohy
přírody, a snad i hrobu jejího,
kde ni zem, ni mok, ni vzduch, ni oheň jest,
nébrž vše to, v těhotných svých příčinách,
pomíšeno zmateně, a ústavnou
kormouceno půtkou, lečby všemocný
tvůrce, nové tvoře světy, uvodil
časem v pořádek tu látku mrákotnou, —
u té divé propasti, a na kraji
pekel stojí opatrný vrah, a svou,
pohlédaje chvíli, cestu rozmýšlí;

---

[14]) Město a krajina v písčité Lybii.

nemalý to v pravdě přejíti má brod!
zaráží pak v ucho jeho hlasitý
neméně a vražedlný hřmot, než kdy,
bychom k velkým malé věci rovnali,
vpadši Bellona [15]) svou střelbou bořící,
zteče hlavní kterés město, zkaziti
chtíci je; neb kdyby tato nebeská
ztrhala se obloha, a živlové,
jsouce zbouřeni, z své osy zvrátili
utvrzenou zemi. Posléz plachetní
vztáhne k letu křídla svá, a odpichna
dno, se s dýmem vstupujícím vyřítí:
drahně takto mil, co v chmurné stolici
vzhůru jede odvážník; než pozbyv jí,
brzy v ohromné se octne prázdnotě.
Z nenadání, darmo křídly třepaje,
skapne, přímo dolů, deset tisíců
sáhův hluboko, a ještě padalby,
lečže losem škodným odskok náramný
od kteréhos bouřlivého oblaku,
nadaného sanitrem a ohněm, zpět
vyrazil jej zhůru zase tolik mil.
Jedva odtrna již opět v bahnivé
tůni, mořem ani zemí nejsoucí,
téměř vázne; šlapaje ten hrubý kal
pěšky odpolu a letmo odpolu,
plachtami i vesly sobě pomáhá.
Jak kdy noh, skrz pouště spěchem křídlatým
přes hory a bařinaté údolí

---

[15]) Bohyně vojny u Římanů.

honí Arimaspa,[16]) jenž mu podtají
z čilé stráže ukradl zlato hlídané:
tak se snaží vrah, a spěchá přes bahna,
skály, planě, pahory a kaluže,
hlavou, křídly, rukama i nohama,
plyna, tona, bředa, letě, plaze se.
Posléz vůbec rozlehlý a lítý jek,
křiků mámících, a hlasů zmatených,
ze tmy duté, ohlušuje jeho sluch,
hlukem nejohromnějším. Tam naměří
bez strachu, s kým by tu koli utkal se
z vládařů neb duchů na pohraničné
propasti, v tom lítém jeku bydlících,
chtě se ptáti, která vede nejbližší
cesta k břehu tmy a k světla pomezí,
kdyžto, ai, trůn Chaosův a temný stan
jeho v propastité uzří hlubině
rozložený široko: s ním na trůnu
sedí černorouchá Noc, z všech bytostí
nejstarší, a vlády jeho spolkyně:
u nich bydlí Ork i Ad[17]) i strašného
Demogorgon[18]) jména, potom na blízce
Rozhlas, Náhoda i Hřmot i Zmatenost
všecka zkormoucená, pak i Nezhoda

---

[16]) *Arimaspové*, jednooký národ v Scythii. Herodot a jiní vypravují, že mezi nimi a ptáky, nohy (gryphus) zvanými, pro zlato stálá byla půtka, protože nohové jeho stráhli, Arimaspové odciziti hleděli.

[17]) *Ork* u básníků za Plutona se béře; *Ad* za každé tmavé místo: obé za peklo.

[18]) *Demogorgon* neb Demiurgus býval bůh, jehož samému jménu staří moc kouzedlnou připisovali.

tisícerými vždy zvučná ústami.
K nimžto Satan drze vece: Mocnosti,
duchové té pohraničné propasti,
Chaose a Noci dávná! nejdu k vám,
u vašem bych tropil bouře království,
nebo vyzvěděl, co v něm jest tajného;
přinucen jsa putuji tou mrákotnou
pouští, anto cesta má zkrz rozlehlé
vaše vladařství jde vzhůru ku světlu.
Sám a bez vůdce a téměř ztracený
hledám přímé dráhy tam, kde pošmourné
vaše končiny se s nebem stýkají.
Jestli ale opět panství vašemu
ujal novou částku nadvětrný král,
tam chtě přistáti já skrz tu hlubinu
jíti míním, vy mi cestu ukažte.
Ukázavše velkou z toho získáte
odplatu, an já tu vaši ztracenou
krajinu, již sobě jiný osvojil,
zprostiv násilí, v první zas uvedu
mrákotu a zprávu: (ten mé pouti cíl!)
tam má opět váti dávné praporec
noci. Váš buď prospěch veškeren, má msta.
Takto Satan; jemu starý Anarcha
zajikavým jazykem a nesličnou
tváří odpoví: Znám tě a vím kdo jsi,
cizozemče, mocný vůdce anjelský,
jenž se ondy zpíčiv nebes královi,
byls přemožen. Viděl jsem i slyšel jsem;
neutíkal taký zástup po tichu
skrze hloubi zděšenou, kde pádem pád,
hlukem hluk byl stíhán, tak že zmatenost

pomátla se hůř, a z brány nebeské
hrnuly se miliony vítězů
stíhajících. Já tu na svém pomezí
uměstil jsem sídlo své, bych, nemoha
všeho, aspoň to, co zbývá, zachoval
uchvacované, a skrze nevole
vnitřní slabé dávné noci království.
Stvořeno tu nejprv peklo, vězení
vaše, jdoucí zpodem v drahnou šíř a dél;
tu zas nebesa a země, nový svět,
nad mým zavěšený panstvím na zlatém
řetěze, v tu nebe stranu, odkavad
pluci spadli vaši. Tamli cesta tvá,
nemáš daleko, a však i více jsi
blízek nebezpečenství: jdi, pospíchej,
lup a boř a kaz, vše to jest ziskem mým.
Umlknul. I nemešká, ni odpoví
více Satan, nébrž nad tím vesel jsa,
konečně že najde moře toho břeh,
s čerstvou mužností a silou nabytou
vzhůru vztyčí se, co pyrám ohnivý,
v divou rozlehlost, a skrze klopotný
živlů zápas, jenž jest vůkol obklíčen,
vyniká. I u většítě úzkosti,
větším nebezpečenství, než Argo, [19]) kdy
po Bospoře mezi úrazčivými
ploula skalinami, neb kdy Ulysses [20])

---

[19]) Loď, na které Jason pro zlaté rouno ploul.
[20]) Hrdina Řecký, který od Trojy se vraceje 10 let bloudil, a u Sicilie mezi vírem a skalinou, Charybdis zvanou, v nebezpečenství byl.

vyhýbaje v levo zhoubné Charybdě,
v pravo míjel víru. Také podnikal
nesnáze a práce; ale podnikal
on je toliko, neb jak on vyvázl,
tu (hned po člověka pádu,) podivná
změna! hřích a smrt se valem řítíce
po jeho (tak nebes vůle!) šlepějích,
dlaží širokou a bitou silnici
přes hloub tmavou, jižto vroucí kotlina
ztrpí pitomě, most délky náramné,
sahající do pekel až k okruhu
nejzazšímu tohoto světa křehkého.
Tím zlí duchové se procházejíce
zvolna těkají, by lidi smrtedlné
zkoušeli neb trápili, krom kterých Bůh
nebo dobrý anjel střeže milostně.
Konečně se jednou svatý světla splyv
zjevuje, a s nebe valů, v daleké
tmavé noci lůno, střílí blyštící
úsvity: zde přírody jest nejzazší
krajina, a Chaos couvá, jakově
z posledních svých náspů hnaný nepřítel,
s menším povykem, a hřmotem klidnějším;
s menší také prací, až i pohodlně
plove Satan, tiššími teď vlnami,
v soumraku, a jako koráb ubitý
od bouře, až bez stežně a provazců,
chutě ku přístavu chvátá. Časem pak
v prázdné pustotě, co v jakém povětří,
rozprostřenýma se váží křídlama,
by si bez nesnáze nebe obezřel
empyrejské, rozložitě v obvodu

dalekém, buď hranaté buď okrouhlé
formy, s věžmi z opálu a baštami
z živých safírů, ach druhdy domov svůj!
potom na řetěze zlatém visící
tento svět, ne větší, než co z nejmenších
hvězda nějaká, s svým podlé měsícem.
Semto zlostné pomsty vztekem nadšený
proklenec se pustí v době proklaté.

Zpěv třetí.

Bůh s svého trůnu vidí Satana letícího k novému světu, a ukazuje ho Synovi. Předpovídá pád člověka svobodného i mohoucího se opříti pokušení ďábelskému, než vyjeví milosrdenství své. Bůh Syn přimlouvá se za člověka. Bůh Otec osvědčuje, že člověk, k zadosti učinění spravedlnosti božské, musí umříti s celým potomstvem, ledby spravedlivý někdo hodný zhladil vinu jeho, vezma trest jeho na sebe. Bůh Syn obětuje se na smrt za člověka. Bůh Otec přivolí ku vtělení Synovu, a káže anjelům ctíti v něm Mesiáše. Satan krouže po zásvětových končinách najde limb, zvaný rájem hloupých. Odtud pustiv se v svět novostvořený, potká se s sluncem. Doví se od Uriela, ředitele slunečného, o cestě do osady lidské, a obrátiv se k zemi, v brzce dopadne vrchu hory Nifatu.

Vítej světlo svaté, prvorozený
nebe synu! čili Boha věčného
spoluvěčným zváti tebe paprskem
mohu bez hany? an světlem jestiť Bůh,
bydlející v nedostupném od věků
světle, bydlející v tobě, výtoku
jasný jasné nestvořené bytosti!
Čilis jméno proudu zamilovalo

nadvětrného, jehož žídla nelze jest
pověděti? Dříve slunce bylo jsi,
dříve nebes, a co pláštěm na slovo
Páně přiodílo novovzešlý svět
hlubokých a temných vod, kdy vyňat jest
z netvorné a prázdné neskončenosti. —
K tobě přicházím zas křídlem smělejším,
ušed toho stygického jezera,
ač jsem dlouho dlel v těch poustách mrákotných
v letu svém skrz nejzazší a střední tmu,
opěvaje Směsici a věčnou Noc
jinými, než Orfeova [1]) znívala
lyra, zvuky. Naučila nebeská
Musa sstoupiti mne chodem mrákotným,
pak i vystoupiti k tobě, jakkoli
trudná to a řídká věc. Já bezpečně
k tobě přicházím a cítím moc té tvé
životní a svrchované pochodně:
ty však nepřicházíš tyto na oči,
ježto, prahnouc zříti pronikající
dnové paprsky, se vůkol nadarmo
točí, nevidouce, ach, ni úsvitu:
takť je hrubě jasná krůpě zhasila,
nebo tmavý zkalil zálev. Nicméně
neustávám putuje, kde obcují
Musy, ku pramenům čistým, v stinný háj,
na pahorky výslunné, jsa nadešen
vroucí k svaté písni milostí; a zvlášť
tebe Sione, a květované ty

[1]) Orfeus, syn Apollina a Musy Kalliopy, psal báseň o noci, kteráž ještě pozůstává.

potoky, jež milým hrkem tekouce,
umývají tobě patu posvátnou,
nocí navštěvuji; aniž nenemám
v mysli dvojí ono dvé, jimž v osudu
roven jsem, ó kéž i v slávě, — Tamyra [2])
slepého, a Meonovce slepého,
pak i Tiresiáše a Phinea,
staré proroky. A potom můj se duch
kochá v myšlénkách, v své počty samoděk
libě plynoucích; tak jako čilý pták
pěje v mrákotě, a stinnou okrytý
houště oponou, své noční přehudá
písně. Tak se roku časy vracejí,
leč mně nevrací se den, ni lahodný
příchod večera, ni rána, anito
kvítí pohled jarního a podletních
růží, ani skotu, ani rounného
stáda, ani božské tváři člověčí!
ale mrákotná a stálá temnota
obkličuje mne, a vyobcován jsem
z stezek veselého s lidmi obchodu;
na místo pak knihy pěkných umění
dán mi bílý list, kde díla přírody
všeliká jsou smazána a zmařena;
jeden přístup moudrosti mi zavřín jest
naprosto! Tím více ty, ó nebeské

---

[2]) *Tamyris*, básníř, který vyzvav Musy v půtku, a přemožen byv, slepotou trestán jest.
Meonovec jest Homer.
Teresiáš z Theb, a *Phineus*, básníři a proroci v starožitnosti vznešení, ač slepí.

světlo, světiž u vnitřnosti mé, a mysl
u veliké moci její objasňuj;
tam mi oči vštěp, tam odtud veškeru
zapuď mhu, bych uviděl a zvěstoval
věci nevídané okem smrtedlným.
Nyní otec všemohoucí s oblohy
jasné, kdežto nade všecky výsosti
sedí výše, spustil oko přezřící
jednímkrátem děla svá i děla jich
všecka. Hustě, jako hvězdy, okolo
něho stáli svatí, požívajíce
z tváři jeho přenesmírné blahosti.
Na pravici seděl jednorozený
Bůh Syn, stkvělý obraz slávy Otcovy.
Nejprv shlédnul na zemi, a opatřil
naše prvorodiče, to první dvé
všeho posud pokolení lidského,
postavené v ráji blahoslaveném,
sbírající nesmrtedlné ovoce
rozkoše a lásky, vždycky trvalé
rozkoše, a lásky neosočené,
o samotě šťastné. Potom přehlédl
peklo, s valnou prostřed mezerou,
pak i Satana, jenž letí u nebes
pomezí, z té strany noci, vysoko
v temném povětří, jsa hotov přistáti
mdlýma křídlama, a nohou dychtivou
na povrchní spoustu světa tohoto,
kterýž, maje pevné země podobu
bez oblohy, obestřín jest, pochybno,
mořemli či povětřím. Jej Hospodin
vida s vysoké své hlídky, odkavad

vše, co bylo, jest, i bude, spatřuje,
takto vševědoucně počne k Synovi:
Synu jednorozený! ai, jaká zlost
uchvátila protivníka našeho,
jehož žádné meze, žádné závory
pekla, ani řetězové přetěžcí,
ani hrozné rozsedlina propasti
udržeti nemohly! Tak všecek se
pění k zoufanlivé mstě, jenž toliko
na jeho se hlavu svalí odbojnou!
Nyní, prodrav se skrz všecky těsniny,
letí v kraji světla, blízko u nebe,
přímo tam, kde vzdělán jest ten nový svět
se svým člověkem. Tam chvátá v úmyslu
zahladit ho mocí, neb, což hůře jest,
svésti lestným podvodem, i svede jej;
skloní člověk ucha svého k úlisné
jeho lži, a nenesnadně přestoupí
přikázaní mé, ten základ jediný
poslušenství svého: tak i on, i rod
jeho padne nevěrný. Čí vinou? čí,
než svou vlastní? nevděčník! má vše, což mohl
míti, ode mne: já dobrým, nevinným
stvořil jej, a zvolným stát i padnouti.
Takto mocnosti a duchy nadvětrné
stvořil jsem, co stojí, i co padli. Svou
vůlí stál, kdo stál, svou vůlí padl, kdo padl.
Zvolni nejsouce, což mohli za důvod
dáti přímý pravé oddanosti své,
stálé milosti a víry, činíce,
co by museli, ne co by volili?
jakáž chvála jim, a jaká líbost mně

z poslušenství takého, kdy vůle by
jich a rozum (jeť i rozum volení),
neužitečni a sebe nemocni
jsouce, bez samočinnosti sloužili
potřebě, ne mně. Jsou tedy svobodni
právem, aniž právě mohou viniti
tvůrce svého, stvoření neb osud svůj:
jakby předuložení snad zmáhalo
jejich vůli, neúchranným puzenou
výřkem, nebo předvěděním hlubokým.
Odboj jich jest jejich řízení, ne mé:
předvídámli, nemá předvídání to
moci na jich vinu, kteráž jistěby
byla stala se, i nepředvěděná.
Tedy bez donucení a účinku
osudův, neb nezměnného vědomí
mého, zhřešili, svým sobě původem
jsouce v soudu svém i volení;
tak jsem stvořil volnými, a volnými
buďte, leč se sami dadí v porobu;
musil bych je sic v jich změnit přírodě,
odvolati věčný výřek vznešený,
nezměnitedlný, jenž zřídil volnost jich,
oni zřídili svůj pád. Tvor první padl
dobrovolně, sám se zkusiv, sám se sved.
padne člověk, od prvního svedený;
člověk tedy milost najde, onen nic.
Milosrdenství a spravedlnost, to dvé
na nebi i na zemi buď slávou mou;
zvláště pak se stkvěj mé milosrdenství.
An Bůh takto mluvil, rozšel se
po všem nebi zápach ambrosiový,

lina nevýslovné nových radostí
pocítění v blahé duchy zvolené.
Nade vyrovnání Bůh Syn vidín byl
přeslavný; v něm Otec veškeren se stkvěl
zobrazený podstatně, a na božské
tváři jeho spatřína jest útrpnost,
láska bez konce, a milost bez míry;
jižto vyrážeje k Otci takto dí:
Otče! laskavě jsi zavřel vznešený
úsud svůj, že člověk milost nalezne;
budiž za to na nebi i na zemi
slaveno tvé jméno nezčíslnými
svatých písní zvuky, jimiž zníti má
vůkol trůn tvůj věčně blahoslavený.
Nebo má být člověk cele zahuben,
člověk, poslední, tak milé dílo tvé,
nejmladší tvůj syn, tak lestně svedený,
ač ne cele bez své viny? Odstup to,
daleko to odstup, Otče, od tebe,
jenž jsi soudce tvorů všech, a spravedlně
soudíš sám. Či svého cíle odporník
takto dosáhne, a tvému překazí,
vykoná svou zlost, tvou zmařiv dobrotu;
neb se zpupně vrátí, do zatracení
jednak těžšího, však s pomstou nabytou,
vleka s sebou v peklo všechen lidský rod,
zavedence své? I zdabys sám ty tvor
zničil svůj, a zahubilby pro něho,
co jsi ku své ráčil slávě stvořiti?
pochybná by dobrota i velikost
byla tvá, a zlehčována snadničce.
Jemuž tvůrce veliký tak odpoví:

Synu můj, mé duše zvláštní miláčku,
synu prsou mých! mé slovo jediné,
moudrosti a účinlivá sílo má!
vše jsi mluvil tak, jak v mé jest mysli, vše,
jak jsem já byl ustanovil od věků.
Nemá člověk býti cele zahuben:
komu vůle, spasen buď, ne z vůle své,
ale z popřáné mé jemu milosti.
Ještě jednou jeho kleslou obnovím
sílu, ačže zmožena, a poddána
mrzkým od hřícha jest žádostem;
ještě jednou, zotaven jsa ode mne,
postaví se, v pole rovné, naproti
smrtedlnému vrahovi, jsa zotaven
ode mne! by věděl, kterak křehkým jest
po svém pádu, a že vyproštěním svým
povinen jest mně, a žádnému než mně.
Některé jsem sobě přede jinými
zvláštní zvolil milostí, toť vůle má.
Ostatek mé volání a výstrahu
často uslyší, by v hříšném stavu svém
ukojili boha rozníceného,
dokavad se zůve milost hotová:
neb já osvítím jich smysly zatmělé
s dostatkem, a změkčím skalná srdce jich
k želi, k modlitbě a ku poslušenství.
Na žel, modlitbu a na poslušenství,
buďte jedno upřímná, vždy pozorno
bude ucho mé, a shlédne oko mé.
U vnitř dám jim provodníka jistého,
soudce svědomí; kdo toho poslechne,
dobře užitého světla za světlem

nabude, a setrvaje bezpečně
dojde konce. Kdo však dlouhočekání
mého, kdo dnů milosti mé zanedbá,
neokusí jich, a tvrdý zatvrdí,
slepý zaslepí se více, aby kles
padl hloub; a nad těmi se zamkne mé
milosrdenství.[3]) Ne všemu ale jest
zadost posavad. Skrz neposlušnost svou
člověk bezprávně se stane nevěrným,
zhřeší proti nebi svrchovanému;
božství požádá, a pozbude co měl;
neostane jemu, čím by očistil
zradu svou, a zatracen a oddán jsa
na záhubu, umře se vším potomstvem,
leč žeby se jiný našel za něho,
hodný jako volný, kdoby přinesl tu
těžkou náhradu a trpěl smrt za smrt!
Rcete nebesa, kde tolik lásky jest?
kdo z vás podvolí se býti smrtedlným,
aby ze smrtedlné viny vykoupil
člověka, a práv jsa spasil nepravé?
obýváli v nebi tolik milosti?
Tázal se, než všickni nebes kůrové
němí stanuli, a bylo mlčení

---

[3]) Želeti jest, praví Thyer, že Milton tak snížil Božství svrchované, dada mu do úst to hrozné učení o milosti dne jednoho, po kterém se polepšiti člověku lze by nebylo; to Milton z tmavého, horlivého tehdejších časů bohosloví do sebe vssal. Ostatně, jak svrchu praveno, věrně Milton písma sv. že následoval, viděti jest u p. k Žid. I. 3., Jana V. 26., Žalm XVI. 10. a t. d.

na nebi: ni zástupce ni přímluvce
neměl člověk, tím se míň kdo odvážil
uvaliti na se vinu smrtedlnou
za něho, a dáti výplatu. A teď
všecka bez nápravy lidská rodina
měla býti zhubena, a vydána
přísným soudem na smrti a pekla trest,
leč že Bůh Syn, v němžto bydlí úplnost
smilování božího, své nejdražší
prostřednictví takto obnoví a rce:
Otče! prošlo slovo tvé, že nalezne
milost člověk, milost pak by nenašla
cesty, jakkoli ji vždycky nalézá,
ona, jenžto z okřídlaných poslů tvých
nejrychlejší, navštěvuje všeliký
tvor, a ke všem přichází dřív tužby jich,
hledání a prosby? Blaze člověku,
že tak přichází; on její pomoci
hledať nemůže, jsa v hříchu zahuben,
nemaje ni rukojmě ni okupu
za se, vešken dlužný, vešken zabitý.
Viz mne tedy záň, já život za život
dávám! na mne všecken hněv se oboř tvůj,
mne viz za něho. Já proň se odřeknu
lůna tvého, slože tuto nejvyšší
po tvé slávu, volně volím umříti.
Nech ať pustí smrt svůj všechen na mne vztek!
zmohši mne, ne dlouho v černé moci své
bude držeti; tys dal, že v sobě sám
žiji věčně, žiji tebou, jakkoli
nyní se co dlužník smrti poddávám,
s vším, co mého může umříti: a však

zapravivšího ten dluh ty v hrobu mne
mrzkém neostavíš v kořist jí, ni dáš
bydleti mé duši neposkvrněné
s porušením na věky. I povstanu
vítězně, a přemoh vítězitele,
obloupím jej z lupu chlubného, a tu
smrti rány zkusí smrt, a zbavená
hrotu smrtedlného klesne v potupu.
Já pak u vysokém slavně povětří
jaté peklo na odivu povedu,
na příkoru peklu, všecky mocnosti
mrákot spjaté v okovách. Ty, potěšen
buda, s nebe dolů na divadlo to
shlédneš s úsměchem, an já, žes zsilil mne,
potru veškeré své vrahy, posléze
pak i smrt, a smrti kostmi zplním hrob.
Potom se vším vybavenců zástupem
vstoupím, po vzdálení dlouhém, na nebe,
navrátě se, Otče, ku spatřování
tváři tvé, v níž neostane mračínka
hněvu tvého, nébrž klid a smíření
bude stálé: žádná prchlost na potom,
radost bude čistá v obcování tvém!
Ustala tu slova jeho, vlídný však
pohled mluvil ještě, mlčkem zjevuje
nesmrtedlnou lásku k lidům smrtedlným,
nad níž jen se stkvěla jeho synovská
poslušnost. Co obět, obětování
ráda svému, čeká vůle Otcovy.
Divem jato nebe všecko, co by to
znamenalo, kamby měřilo; než v tom
Všemohoucí odpoví mu takto, řka:

Ó ty, jenž sám na nebi i na zemi
nalezen jsi smírce lidu pod hněvem,
Synu můj, mé potěšení jediné!
Víš, jak milá jsou mi všecka díla má,
kterak milý člověk, posléz jakkoli
stvořený, že lůno mé a pravici
mou proň volím tebe zbaviti, a sám
ztrativ na čas tebe, zachovati chci
rod ten ztracený. Ty tedy jeden jej
vykoupiti moha, pojmi přírodu
jeho k své, buď mezi lidmi člověkem
na zemi, a staň se tělem v dobu svou,
ze semene panny, rodem zázračným.
Budiž hlavou pokolení lidského,
místo Adama, ač pošlý z Adama.
Jakož všickni zhynou v něm, tak v tobě se,
druhém štěpu, zotaví, kdo zotaven
bude koli, kromě tebe nižádný.
Obviní své syny on, tvá zásluha
sejme vinu toho, kdo se odřekne
spravedlných i nespravedlných skutků svých,
živ jsa přeštěpený v tobě, od tebe
bera život nový. Tudy spravedlně
člověk za člověka zadost učiní,
snese soud a umře, umra povstane,
povstana pak zkřísí všecky bratry své,
spasené svým drahým životem. A tak
láska boží zhladí pekla nenávist,
vydadouc tě na smrt, aby vykoupil,
draze vykoupil, co pekla nenávist
snadno zadala, a posud zadává
u těch, ježto danou zhrzí milostí.

Aniž pak, kdy sstoupiv vezmeš člověka
přírodu, tvé vlastní ujma stane se;
raději, že král jsa v blahoslavenství
svrchovaném, Bohu rovný, jedné s ním
požívaje radosti, všes opustil,
aby zachoval svět cele ztracený,
nalezen jsi býti více z zásluhy,
nežli z rodu práva, synem Božím, jím
nejhodnějším býti, víc že dobrý jsi,
než že důstojný a velký; jelikož
láskou nade slávu více oplýváš.
Tedy poníživ se, budeš povýšen
na stolici tu, i s člověčenstvím svým,
tuto kralovati budeš vtělený
Bůh i člověk, Boha syn i člověka,
pomazaný všechněch král, an všecka moc
dána tobě; panuj vždy a užívej
zásluh svých: tvé vládě všecky podrobím
trůny, knížatstva i moci, před tebou
klekať bude každé koleno, všech, kdo
v nebi, na zemi i v pekle bydlejí.
Když se pak, byv s nebe v slávě čekaný,
na oblacích pokážeš, a rozhlásí
archanjelé tvoji strašlivý tvůj soud,
tudíž od všech větrů živí, tudíž i
mrtví zkříšení z všech věků minulých
ku všeobecnému soudu pokvapí;
takový je hlahol ze sna protrhne!
Ty, v tvých svatých sboru, budeš souditi
lidi zlé i anjely, a porazí
všecky nález tvůj, a peklo, s úplným
počtem, napotom se zavře na věky.

Zatím shoří svět a z jeho pýření
s novým nebem nová země vynikne,
spravedlivých obydlí, a po dlouhém
sužování tomto uzří zlatý věk,
zlatých plodný činů, zvítězující
radost s milostí a s pravdou spanilou:
tenkrát i ty složíš berlu královskou;
netřebatě tenkrát berly královské:
všecko ve všem bude Bůh. — I klanějte
bohové, an proto vše chce umříti,
klanějte se Synu, ctíce jej co mne!
Ledva skončil Všemocný, i ozvalo
radostným se křikem množství Anjelů,
hlasitě, — bylť počet jich nezčíslný;
sladce, — bylyť hlasy Blahoslavených:
znělo nebe plesáním, a Hosana
hlučné naplnilo blahé krajiny.
Hluboko a pokorně se před obou
trůnem sklánějí, a v poctě oslavné
na celinu nebe věnce metají,
květem milosti a zlatým provité
květem nesmrtedlné milosti! jenž byl
druhdy v ráji podlé stromu života
zakvétal, než brzy pro pád člověka
v nebe přenešen, kde prvé rostl, i teď
svůj má zrůst i květ, a stíní vysoce
nad pramenem života, i tamto, kde
řeka blaženosti, nebes u prostřed,
valí kvítnicemi elysijskými
mok svůj ambrový: tím nikdy vadnoucím
květem blaženci své stkvělé kadeře
zkrašují, a províjejí paprsky.

Nyní, zedranými věnci postlaná
hustě, jasná podlaha, jenž bleskem se
podobati zdála k moři z jaspisu,
usmála se červcem růží nebeských.
Ověnčení znovu harfy uchopí,
harfy věkozvučné, toulů na způsob
s beder jich se třpytící, a s přístupem
sladkým synfonií libých rozhudou
svatý zpěv, a plodí rozkoš velebnou.
Zpívá celé nebe, celé jeden jest
souzvuk. Takovátě svornost v nebesích.
Tebe, Otče, opěvali nejprvé,
všemohoucí, nesmrtedlný, nezměnný,
nekončený, věčný králi! tvorů všech
původce, žídlo světla, sedící
nevidědlně, prostřed slavné jasnoty
nedostupném na trůnu; i také kdy
úplnou svých blesků záři přitmíváš,
a skrz mrak, jenž jako schrána svítící
vůkol obestírá tebe, prohlídá
jasnem náramným tvá šerá obruba:
přece slnou nebesa, a Serafi
nejjasnější nesmějí se blížiti,
až kdy přisloní své oči křídlama.
Tebe potom pěli tvorů prvoto,
Boha podobenství, jednorozený
Synu! v jehož obličeji patrném,
bez mraku jsa viditedlný, stkvěje se
Otec všemohoucí, jinak nemoha
spatřen býti od stvoření žádného:
v tobě slávy jeho bydlí vyrytá
jasnost, v tobě odpočívá přelitý

velký jeho duch! Skrz tebe učinil
nebe na nebi, a moci věeliké
jeho skrze tebe dolů zapudil
vypínající se mocnářstva. V ten den
nešetřil jsi strašných hromů otcových,
ani plamenného vozu zastavil
kola, pod nimiž se nebes otřáslo
věkostálé ztvrzení, ans po šíjích
jezdil pomateným vojskům anjelským.
Tebe, když jsi od stíhání zpět se bral,
velebili tvoji křikem hlasitým:
Synu přioděný silou Otcovou,
k hrozné pomstě jeho nad nepřátely;
ne tak nad člověkem, skrz ně padlým; jej,
Otče slitování, Otče milosti!
nesoudils tak přísně, nébrž mnohem víc
přilnul k milosrdenství. I jedva pak
jediný a drahý Syn byl úmysl
shledal tvůj, že křehkého jsi člověka
nesoudil tak přísně, nébrž mnohem víc
přilnul k milosrdenství, i hned, by tvou
hněvu zkrotil prchlivost, a skončil boj
mezi dobrotou a spravedlností,
zjevný na tvé tváři, — nevšímaje si
blažení, v němž seděl druhý po tobě,
obětoval sebe na smrt, za vinu
člověka. Ó bezpříkladná milosti!
milosti jen v Bohu možná! zavítej
Synu Boží, lidu vykupiteli,
budiž jméno tvé mi hojným napotom
písně předmětem, vždycky harfa má
k chvále Otce tvého připoj chválu tvou.

Takto nad okrskem hvězdným, v nebesích
s radostí a chvalozpěvy trávili
chvíle blažené. V ty doby na pevném,
tmavém této světa spousty okruhu,
jehož vydutost je schránou svítících
koulí uzavřených v ní, a za hrázi
Směsici, a vpádům staré mrákoty,
Satan přistav kráčí. V dáli okruh byv,
v blízce celina jest neobmezená,
tmavá, bohopustá, divá, průchodná
strachům noci bezhvězdné, a hrozícím
věčně bouřkám hlučné vůkol Směsice,
nelaskavý nebe pás! krom strany té,
kteráž, od náspů že nebes dalekých
slabou záři blyskavého povětří
béře, hlasnou bouří méně bita jest.
Tuto kráčel Satan polem obšírným,
jak kdy sup, jenž vylíhnut jsa na sněžném
hřbetě Imausu, [4]) s nímž bludný mezuje
Tatařín, se z prázdné lupu končiny
stěhuje, chtě bravokrmných po stráních
jehně uchvátiť neb kůzle ssající,
letí k zdrojům Gangesa neb Hydaspu, [5])
toků Indických, a chvíli meškaje
v letu, padne náhle na Serikanské
holopusté planiny, kde Chinez svůj
třtinný, větrů dchem a vesly, pudí vůz:
tak v tom vichrobitném kraji samotný

---

[4]) Vrch v Asii, díl pohoří Kaukasa, nyní Mustaj nazvaný.
[5]) Dvě řeky Indie víchódní.

vzhůru dolů těkal, lupu pilný vrah,
samotný, i nebylo tu nalézti
žádného, ni živého, ni mrtvého
tvoru; tenkrát žádného, než napotom
marná všeliká a pominutedlná
věc sem vzhůru, na vzor povětrných par,
vystoupila od země, kdy lidská hřích
díla nadul marností: i všeliká
marná věc, i všeliký, kdo u věci
marné zakládá svou všecku naději
slávy, věčné pochvaly, a blahosti
v tom neb onom životě; tu každý ten,
jenžto na zemi svou brával odplatu
za krvavé pověry a horlivost
slepou, prahna lidské chvály dosíci,
hodnou béře mzdu, tak prázdnou, jako jsou
činy jeho: všecko nedokonalé
dílo přírody, a vše, co nezdárné,
nedošlé a potvorné a zvrhlé jest,
sem se s země zabírá, a na prázdno,
ažby zahynulo cele, těká zde:
ne, jak sní se mnohým, v blízkém měsíci;
jehoť pole stříbrná jsou příbytkem
svatým zvolencům, neb duchům prostředním
mezi anjelskou a lidskou rodinou.
Sem, zle spjatých dcer a synů zplozenci,
z věku starého se octli obrové,
s svými skutky marnými, ač slovútní;
Babelu též stavitelé na plani
Sinear; i tu by s marným úmyslem,
kdyby z čeho bylo, Babel stavěli.
Jiní přišli po různu: ten co, by jmín

za boha byl třeštík, v Etny plápol se
Empedokles svrhl, a ten co do moře,
chtě se kochať elysiem Platona,
skočil Kleombrot, a jiní nedošlci,
poustevníci [6]) blbové a fráteři,
černí, bílí, šedí, i s svým šejdéřstvím.
Tu ti putují, co na Golgatu šli
hledat mrtvého, jenž žije v nebesích:
též i ti, co, aby ráj jich neminul,
před smrtí se přestrojují bláznově
v hábit Dominikův nebo Františkův!
bludné ti i stálé hvězdy míjejí,
míjejí i křišťálovou oblohu,
od jejížto váhy chvění slovútné
hvězd, i prvotní jich hnutí pochází. [7])
Již je svatý Petr nebes u vstupu
čekať s klíčem vidí se, již nohy své
staví na nebeské brány práh, kdy ai!
prudká vichřice, se strhši s obou stran,
zamete je příčmo, deset tisíc mil,
do povětří zcestného. Tu viděti
kuklí, hábitů a kápí zedraných
třepati se caparty, i s těmi, kdož
nosí je, pak ostatky a růžence,

---

[6]) Jako celý tento ráj hlupců, vzatý z Orlando furioso, chuti převrácené onoho času, tak i ten chatrný výpad na Římské náboženství, vášnivé tehdáž obou stran nenávisti, (ač že to obojí tak vznešené básně daleko nehodné jest) laskavý čtenář připsati a za tolikými spisu toho ctnostmi jednou neb druhou vadou jeho neurážeti se žádá.

[7]) Podlé starého hvězdářství.

rozhřešení, pásky, bule, odpustky
hříčkou větrům. Vše to vichrem smetené
letí za svět daleko, v limb rozlehlý,
známý hlupců rájem, jenžto neneznám
mnohým potom byl, teď pustý, nelidný.
S tou se koulí tmavou potkal v dráze své
vrah, a dlouho putoval, až posledně
záře dnícího se světla na rychlost
k sobě obrátí mdlé jeho kročeje;
uzří zdaleka stroj stupňů spanilý
strměť ku nebeským náspům vysoko.
Hlaviny, ač nákladnější, zdály se
dílo brány královského paláce,
zdobné brilantovými a zlatými
svislemi; a východními perlami
zhusta jiskřila se vrata, jakové
vyobraziti jest nelze na zemi,
vzorem žádným, ani štětkou stínící.
Po takovém viděl Jakob žebříku
sstupovať i vzstupovati Anjely,
jasné strážoň zástupy, kdy Esaua
utíkaje v Padan Syrskou, v poli Luz
usnul širým pod nebem, a procítiv
ze sna, zvolal: Tutě brána nebeská!
Každý stupeň obsahoval tajemství.
Aniž stáli vždycky, nébrž zdvižení
časem k nebi mizeli, a zpodem se
dulo, z jaspisu a perel tekutých,
moře stkvoucí, přes které, kdo přichází
s země, plaví se, neb že ho přepraví
Anjelé, a neb že prudce u voze
letí, od ohnivých hřebců taženém.

Nyní stupně dolů byly spuštěny,
by se lehkým vstupem dráždil vrah, neb by
tíže nesl svůj výhost z brány blahosti:
přímo proti níž se zpodem otvírá,
právě nade ráje sídlem blaženým,
cesta dolů k zemi, cesta prostranná,
prostrannější mnohem, než ta napotom
přes Sion, neb onano, ač široká,
přes zaslíbenou, tak milou Bohu zem,
kterouž, navštěvujíce ten šťastný lid,
Anjelové jeho sem tam s poselstvím
zhusta chodili, an Pán svůj obzvláštní
naň měl vzhled, tam od Panea, kde svůj má
Jordán znik, až k Bersabě, kde svatá zem
hledí k Egyptu, a mezem Arabským.
Taký otvor vidín jest, kdež dána hráz
tmám, jak ta, co dána dutí mořskému.
Nyní Satan, stoje zpodním na stupni
schodů zlatých, jdoucích k bráně nebeské,
na důl pohlédne, a náhle s úžasem
uzří svět ten celý. Jak kdy vyzvědač
mrákotou a pouští s nebezpečenstvím
chodiv celou noc, teď v milém úsvitě
na obvýšné hory témě doleze,
odkud oko jeho náhle výhlídku
najde dobročinnou v cizí který kraj,
uviděný poprvé, neb v nějaké
slavné hlavní město, ryčně ozdobené
cimbuřím a věžemi, jež, vzstupuje
z hory, slunce svými zlatí paprsky:
takovým, ač nebe vídal, divem jat
zloboh jest; než větší jat on závistí,

vida svět ten celý v kráse takové.
Vůkol popatří (a mohl, jsa vysoko
nad oponou valnou dalekostinné
noci) ode váhy [8]) strany východní
k rounné hvězdě, přes moře co Atlantské
Andromedu za půlnebe unáší:
potom zhlédne na šíř k úhlu od úhlu;
nedleje pak déle, přímo do první
světa končiny se na důl vysuje
letem pospěšným, a křivou kroutí se
dráhou, čistým, mramorovým povětřím,
pohodlně, skrz nezčíslné množství hvězd,
z dáli hvězd, a z blízka světů jinakých,
světů jinakých, neb blahých ostrovů,
nápodobných Hesperidským zahradám [9])
druhdy slavným, s polinami šťastnými,
doly květnými a háji; ostrovů
třikrát blažených! než jakým blažencům
sídlem byliby, tím nemešká se teď.

---

[8]) Váha, jedno z dvanácti znamení nebeských, stojí naproti skopci, tak že kdy ona vychází, tento zapadá. Praví se, že Andromedu nese: proto, že toto zhvězdění na vzor ženské osoby nad skopcem se představuje, a on tedy zapadaje vidí se nositi Andromedu do Atlantských zálivů — do velikého moře západního přes okolek obezření. Od úhlu k úhlu, to jest od půlnoci k poledni, jenž se širokostí země nazývá, protože staří o zemi od východu k západu více věděli, než od půlnoci k poledni; toto délkou, ono šíří zovouce. Newton.

[9]) V nichž zlatá jablka od hrozného draka hlídána byla. Nazývaly se tak od Hespera (Vespera) t. večera, protože na západ, jako pod večerní hvězdou ležely, dostavše se za podíl třem dcerám jeho, ježto Řekům *Hesperides* slouly. Snad Kanarské ostrovy.

Předevšemi zlaté slunce, podobné
k nebi bleskem nejvíce, jest vábilo
oko jeho: tam se letem uchýlí
skrze čistou oblohu: zda nahoru,
čili dolů, ku středu či zástředně,
trudno říci. Došel, kde to velebné
světlo podál sprostším hvězdám hromadným,
které královského jeho od oka
chovají se v zdálenosti povinné,
zasílá svou záři; ony vedouce
hvězdné plesy do počtu, jenž působí
roky, měsíce a dny, se okolo
utěšené lampy jeho pospěšně
točí hnutím rozličným, neb od jeho
magnetových točeny jsou paprsků,
mile zahřívajících ves mír, a v část
každou proniknutím milým lučících
neviděně neviděnou moc i v hloub;
tak se divný dostal jasnu jeho stan.
Tamto přistal zloboh; vada, jakové
nikdy posud na slunečním okrsku
nespatřili hvězdáři skrz sklené své
nástroje. I bylo, kdežto stanul on,
místo nevýmluvně jasné nad veškeň
této země kov, a drahé kamení.
Částky ne sic rovné, ale zárovně
napojené světlem paprskujícím,
jako žeřavé jest ohněm železo:
kovli, zlato se a čisté stříbro zdá;
kámenli, byl karbunkul, neb chrysolit,
rubín, nebo topaz, aneb oněchno
dvanácte, co na prsou se svítilo

Aronovi: též i kámen, viděný
často v mysli raději, než v jistotě,
kámen ten, neb jemu podobný, co tu
dole mudrci tak dlouho hledali
darmo, ač že uměním svým mohútným
létavého víží Hermá, [10]) ač že sám
Proteus [11]) starý, u všelikou proměnný
podobu, jim vyvolaný z jezera,
vyjeví se v prvotní své způsobě.
Jaký div, že pole tu a krajiny
vyzívají samočistou živnou moc,
řeky picím plynou zlatem, jedním kdy
tknutím mocným slunce, arcichymík ten,
z také od nás dálky skrze vlhkostí
zemských smíšení, jest mocen vyvésti,
tuto v tmách, tak mnohé věci přestkvostné,
barev spanilých, a vzácných účinků?
Tutě nových věcí drahně s úžasem
spatřil ďábel bez zslnutí; v šíř a v dél
valnou oko neslo, neboť výhledu
nekryly tu závady ni stínové;
samé bylo výsluní, jak v poledne,
kdy své slunce ohně ssílá s rovníku,
tak vystřelovaly jeho paprsky,
přímo do hory, že vůkol z temných těl
nikde nešli stínové, a povětří,
čisté nad míru, zrak jeho sílilo

---

[10]) t. j. rtuť.
[11]) Bůh mořský, který se do všeliké způsoby proměniti uměl. Opět výstřelek všeobsahující známosti Miltonovy, jakkoli tuto nevčasné!

ku poznání nejdálnějších předmětův.
Brzy podál velebného postavu
zočí anjela, jejž v slunci zřel i Jan:[12])
týlem obrácený, jednak s nezkrytou
stáltě jasností; leb jeho věncoval
zlatý ze slunečných birét paprsků,
nenejasněji mu vůkol lopatek
pěknokřídlých, chvějíce se, plynuly
kadeře. Jej vážná jakás městknala
výprava, neb rozjímání hluboké.
Rád byl mrzký duch, že doufal najíti,
kdoby zpravil putující jeho let
k ráji, člověkovu sídlu blahému,
konci dráhy své, běd našich počátku.
Dříve jednak jal se změnit způsob svůj,
být chtě prost vší nesnáze a meškání.
A tu se co panic Cherub ukáže,
ne jak z prvních jeden, z tváři nicméně
jeho smálo nebeské se jinošství;
taktě přetvořen byl dobře. Pod věncem
vlasy jemu splývajíce v prsténkách
hrály po lících; měl křídla sličnými
zdobná barvami a zlatem skropená.
Roucho na spěch vykasal, a podpíral
uctivé své kroky hůlkou stříbrnou.
Nemohl, aby slyšen nebyl, kráčeti:
anjel jasný, tiché slyšav kročeje,
obrátí svůj paprskový oblíčej
po sluchu; a tudíž poznán od vraha

---

[12]) v Zjev. XIX. 17.

Archanjel jest Uriel, jeden z oněchno
sedmi, jižto Hospodinu přítomni
jsouce, stojí trůnu jeho nejblíže,
čekajíce rozkazů, a oči jsou
jeho zbíhající všecka nebesa,
nebo snášející dolů na zemi
kvapné vzkazy jeho, přes sucho i mok,
po moři i zemi. Přijda dí mu vrah:

Uriele! neb ty z duchů oněchno
sedmi, jižto před tváří a před trůnem
Boha v jasné stojí slávě, první jsi,
zvyklý pravou vůli jeho vznešenou
zvěstovati po všech nebe výsostech
synům jeho, žádostivým zprávy tvé:
tu i podobným tě jistě úřadem
ráčil poctiti, bys, okem jeho jsa,
toto nové tvorstvo vůkol prohlížel.
Nevýmluvná touha zříť a poznati
všecka díla Páně, zvláště člověka,
jeho potěchu a miláčka, an proň
všecky tyto věci zřídil podivně,
vábila mne putovati z Cherubův
kůru, o samotě: jasný Serafe,
pověz, na které z těch koulí svítících
člověk stálé sídlo má, či stálého
nemá sídla, nébrž z těchto svítících
koulí na každé mu volno bydleti?
kdež ho najdu, bych buď s tajným úžasem,
buďto s podivením zjevným viděl jej,
jehož světy nadal tvůrce veliký,
na kterého splývá tolik milostí,

bych jak v něm tak ve všech věcech stvořených
oslavoval všeho míra původce,
jenž své vrahy právě svrhl do pekel
nejhlubších, a k napravení újmy své
stvořil tento nový blahý lidu rod,
k službě lepší; moudrýť ve svých cestách Pán!

Takto mluvil ošemetník pokrytě;
podvodíť jak člověka tak anjela
licoměrnost, zloba jedna chodící
neviditedlná, leč Bohu samému,
z jeho vůle, na nebi i na zemi:
často bdívá moudrost, jednak usnouci
nedověra u vrat jejích, sprostotě
svěří stráž, an dobrota tu zlého se
nebojí, kde k zlému není podoby.
Taktě zklamán Uriel, duch nad všecky
bystrooký v nebesích, a vládař nad sluncem,
kterýž na klam podvodníku mrzkému
v upřímnosti své tak odpověděl, řka:

Sličný anjele, tvá touha, vedoucí
ku poznání božských děl, a k slavení
původce jich velkého, ne hánlivým
slouti může výstupkem, ba chvály jest
hodna, ač to podobá se k výstupku,
žes sem s nadvětrných se bytů zabral sám,
aby na své oči zřel, co jiní snad
v nebi podlé zprávy znají toliko.
Divní zajisté jsou jeho činové,
mílo všecky znáti, hodno nositi
s radostí je všecky v živé paměti.
Které však se udá mysli stvořené

Zpěv čtvrtý.

Na uzření ráje Satan rmoutí se náruživostmi všelikými, zlořečí slunci, proklínaje Boha i sebe, a utvrzuje se u předsevzetí zločinstva. Opsání hory, na které byl ráj. Satan přeskočiv hradby ráje, promění se v krkavce, a usedne na stromu života. Obraz rozkoší rájských. Satan vida Adama i Evu, diví se jim, a dověděv se z jich rozmluvy, že strom vědomosti byl jim zakázán, ukládá způsob zkušení jich, aby okusili zakázaného ovoce. Uriel, ředitel slunce, oznamuje Gabrielovi, strážníkovi ráje, že viděl podezřelého ducha putujícího po novém světě. Gabriel připoví vyšetřiti jeho. Noc. Adam a Eva rozmluvivše jdou na odpočinutí. Jich modlitba večerní. Opsání jich stánku. Gabriel rozsílá po zahradě stráž noční. Zefon a Ituriel najdou v stánku kníže čertův, an ve způsobu žáby Evě spěcí v ucho sny dmyše. Satan protiví se Gabrieli a do půtky se hotuje; než naposledy, přestrášený znamením na nebi, utíká z ráje.

Ó, by nyní zazněl hlas ten výstražný,
jenžto proroku zněl mocně na nebi
v zjevení, [1]) kdy drak, jsa svržen po druhé,

[1]) Zjev. Jana XII. 12.

přišel zuřivý se pomstit nad lidmi,
běda země obyvatelům! ach, snad
časně vystraženi jsouce o příští
vraha tajného, by prvorodiči
naši ušli, blaze ušli smrtedlným
jeho úkladům: neb nyní ponejprv
Satan, nyní, rozpálený vzteklostí,
na zem stoupil, svoditel, pak žalobník
lidské rodiny, by pomstil na křehkém,
na nevinném člověku své porážky
v prvním potkání, a pádu do pekel.
Jednak nepotěšený své prospěchem
dráhy, smělé jakkoli a daleké,
aniž maje k chlubení se příčiny,
začal proklatou svou zlost, jenž porodu
blízka jsouci, nyní zmítá se a vře
v hrudi jeho bouřlivé, a na něho
zpátkem naléhá co nástroj ďábelský.
Strach a nejistota hněte neklidnou
jeho mysl, a bouří ze dna peklo v něm
(neboť peklo v sobě nosí, okolo
něho peklo jest, a o krok jediný
nemůž pekla dál než sebe utéci
změnou místa), budí v něm teď svědomí
spěcí zoufalost, a budí pomnění
hořké, čímtě byl, čím jest, čím býti má,
horším: stíhát horší muka horší čin.
Časem na Eden, jenž nyní rozkošně
padá vůči, upře smutné oko své,
časem na nebe a slunce, plným teď
bleskem svítící s své výše polední:
potom rozmýšleje mnoho dí, a lká:

Ó, [2]) jenž slávou uvěnčené náramnou
shleduješ, co samovládce, podobné
bohu této světa spousty, před jehož
pohleděním všecky hvězdy zkrývají
umalené hlavy své; i volám já
k tobě, jednak nepřátelsky, jmenem tě
zova, slunce! bych ti řekl, jak nevražím
na tvou záři, že mi v pamět uvodí,
s jakého jsem stavu spadl, jak slavným byl,
vyšším nad tebe, až pych a zpupnost mne
horší svrhla v nebi válejícího
proti nebes králi svrchovanému.
Ach, a proč? a nezasloužil odměny
na mně takové, jenž v tom mne, co jsem byl,
stvořil důstojenství, nepředstíraje
nikdy dobroty mi své; a netěžká
byla služba u něho. Co mohlo být
snazšího, než chválu jemu vzdávati?
v malou odplatu; a díky činiti,
díky povinné! než u mne všecko se
dobro zvrhlo v zlé, a zlobu zplodilo;
vzdvižen jsa tak vysoko, jsem hanbil se
z pokory, a mněl, že výš jsa o stupeň
budu nejvyšším, a v okamžení prost
dluhu nesmírného nekončených děk,
jež vždy zpláceti a vždycky dlužným být
bylo břemenné; i zapomínal jsem
to, co od něho jsem bral, a nepomněl,

---

[2]) Když Milton nejprvé hodlal ze ztraceného ráje smutnou hru učiniti, byly tyto verše jí za počátek.

že se znáním k dluhu dlužnou nestává
vděčnost, nébrž zplacuje, jsouc pojednou
povinna i prosta: jakéž břemeno?
Ó kéž mocný osud jeho určil mne
nižším kterýms anjelem! toť zůstal bych
blaženým, a nebyla by zbudila
pýchy ve mně nekonečená naděje.
Však, proč ne? — i mohltě vládce některýs
rovně velký pnouti se, a na svou mne
potáhnouti stranu: jednak vládcové
jiní, rovně velcí, předce nepadli,
nébrž nepohnutě stáli, vnitř i vně
zbrojní proti pokušení každému.
Měls ty rovnou státi volnost, rovnou moc?
Měl: i na kohož, a nač ti naříkať,
nežli nebes na lásku, všem zdílenou
zárovně? i budiž tedy prokleta
láska jeho, jelikož mi stejná jest
nenávist i láska, obě věčnými
trýznice mne mukami. — Ne! budiž ty
proklet sám, že proti jeho vůle tvá
vyvolila, čehož pyká spravedlně.
Nastojte, já bídný! kam se uteku
před hněvem a zoufalostí nesmírnou?
kam se vrhu koli, všudy peklo jest;
sám já peklo jsem, a v nejpropastnější
hloubi propastnější hloub se otvírá,
pohltiť mne hrozící, tak hrozná, že
peklo kázně mé jest nebem proti ní. —
Ustaň jednou, ustaň! ach, co žádného
není želu místa, není milosti?
Kromě poddání se, není žádného!

Toho slova pak mi pýcha zbraňuje,
zbraňuje mi bázeň studu před duchy
dolními, jež jinou chloubou, jinými
sliby, nežli poddáním se, zavedl jsem,
vynášeje se, že sobě podrobím
Všemocného. Nastojte, což nevědí,
jak té marné chlouby trpce zakouším,
jaký zármutek má střeva kormoutí,
když se před mým v pekle trůnem sklánějí;
korunou a berlou strmě vysoko
upadám tím hloub, jsa jedno nejvyšším
v bídě; takovou má pýcha útěchu!
Buď to však, že bych se mohl pokati,
buď, že z milosti svůj první míti stav:
ó, jak brzy zas by mysl vysokou
výsost zbudila, jak brzo k tomu se
neznala, co līcoměrná přisáhla
poddanost! a učiněné v bolesti
sliby napotomní vydávalaby
zvůle za vymušené a neplatné.
Jakéž pak tam smíření, kde smrtelná
vášeň ránu zaryla tak hlubokou?
Toť by mne jen v horší vrhlo poklésku,
v těžší pád; toť drahá koupě bylaby,
dvojí za bolest tak krátké úlevy.
O tom ví můj trestatel, a protož on
tak je vzdálen od podání pokoje,
jako od prošení já. Ai tedy již
po naději veta! místo vyhnanců,
místo vyhostěnců nás si utvořil
nové milostníky, lidský rod, a proň
tento svět. Pryč tedy naděje, pryč ty

hrůzo s nadějí, i ty hryzoucí
svědomí! vše dobro pro mne ztraceno!
Nuž ty zlo buď dobrem mým! skrz tebe já
zdělím aspoň panství s králem na nebi,
skrze tebe víc než z půle povládnu,
jakž to brzy lid, i tento pozná svět.
Takto mluvě tměl se vášní všelikou
v tváři, hněvem, závistí a zoufáním
třikrát změněné, což jeho strojený
škaredilo oblíčej, a zrazen byl,
jestliže naň které oko patřilo.
Prázdnyť jsou tak mrzkých náruživostí
mysli nebeské. To znamenaje vrah
utajil svou bouři klidem povrchním.
Strůjce lsti! jenž první byl, kdo svatosti
pod příkrovem podvody se zanášel,
ukrývaje hlubokou svou zlost a mstu.
A však nebyl s to, by vystraženého
zklamal Uriela; onť jej okem svým
na důl provázel, a viděl Assyrské
na hoře [3]) jej v zasmušení, v jakovém
nehodí se býti duchu blažšímu:
viděl plaché tváření a povahy
jeho vzteklé, mnějícího sama se
býti, neznamenána a nezřena.
Odtud zdvihne se a táhne nepřítel
k mezem Edenu, kde utěšený ráj,
v blízce teď, svým zelenitým obvodem
věncuje, co polní tvrzí, planité

---

[3]) Nifatě, o níž svrchu.

témě příkré pustiny, již srstnaté
boky peřestým a divým obrostlé
houštím brání dostupu: a k temeni
pnou se v kolmou výši stíny nádherné
cedrů, jedlí, sosen, rozsochatých palm.
vstupujíce řádně, stíny nad stíny;
sličné lesní divadlo! a nad vrchy
jejich strmí náspy ráje zelené,
daleká nás všechněch otci výhlídka
na nížinu panství jeho okolní!
Výše náspů stála řada okrouhlá
stromů vzácných, pěkným těžkých ovocem,
zlatým ovocem i květem pospolu,
sličným měňavostí barev živoucích,
na něž svými radostněji lučilo
slunce paprsky, než na spanilý mrak
západní, neb mokrý luk, an zemi bůh
deštěm porošuje. Tak byl milostný
onen kraj! Tu za čistějším čistější
povětří mu vane vstříc, a do srdce
dýše zdárně jarní znik a potěchu,
hodnou k zapuzení všeho zármutku.
jen ne zoufalosti. Měkcí větříci,
vonnými chvějíce křídly, střásají
zápach kvítkový, a šepcí, odkavad
nabrali té balsámové kořisti.
Jak kdy těm, kdož oplynuvše Naděje
předhoří, i Mozambik [4]) teď minuli,

---

[4]) Oužlabí mezi jihovýchodním pomořím Afriky a ostrovem Madagaskarem.

po moři, severovzchodní větrové
s břehů Arabie šťastné kořenných
zavívají líbě vůní Sábejskou;[5])
dlouhá plavba, ale samým mila jest
meškáním, a drahně mil, jsa líbé rád
vůni, starý Okean [6]) se usmívá:
tak tu měštknaly ty vonné sladkosti
vraha, tráveninu jich, ač líbost v nich
větší měl, než v dýmu rybím Asmody,
jímž, ač rozkochaný, hnán jsa od choti
Tobiašovce, k své škodě, z Medie
utekl do Egypta, kdež i svázán jest. [7])
Nyní pod ten divoký a strmý chlum
přišel Satan zdlouhavě a v myšlénkách;
dále nemohl jíti; hustě spletené
jako v jednu křovinu, tu zrostliny,
chamradí a chrastí, všecku zamátly
cestu člověku i zvěři chodící.
Jedna byla brána, slunce na východ,
z druhé strany; kteréž vida Arci-rah
pohrdl vstupem příslušným, a z potupy
skokem lehkým přes veškeren vysoko
skočiv chlum i hradbu náspů nejvyšších,
stanul v ráji. Jako loupežný kdy vlk,
jejžto pudí hlad se hnáti po lupu,
počíhav, kde pastéřové stáda svá
zavírají večer v polní stavadla,
v bezpečnosti skočí lehce v ohradu:

---

[5]) Sába město v Arabii šťastné, na kadidlo bohaté.
[6]) Moře, pod tvárností boha vyosobené.
[7]) Viz Tob. XIII.

neb jak zloděj, chtěje měšec zloupiti
některému sousedskému boháči,
podstatnéli dvéře, pevně zavřené
závorou i zámky, brání útoku,
dobude se oknem, nebo skrze krov:
tak se do ovčince Páně první ten
dobyl krádce veliký, tak po něm se
dobývají ještě jeho do církve
nájemníci mrzcí. Potom vyletěv,
na života stromě, stromě u prostřed
ráje, co jich rostlo koli, nejvyšším,
sednul krkavcem; a však on života
tudy nezískal, ba i živým smýšlel smrt:
aniž pomněl, ano v stromu životní
byla moc, a užil toho k výhlídce
toliko, co byvší lépe užito
neslo nesmrtedlnost. Taktoť málo kdo,
leda Bůh, zná cenu dobra před sebou;
dobra nejlepšího zlé neb chatrné
bývá užití. — Tu s novým úžasem
vše, co smyslům lidským lahoditi můž,
vidí v úzkém prostranství, sklad přírody
veškeré, ba více — nebe na zemi!
Byltě rájem Páně blahoslaveným
tento sad, byv na východě Edenu
štípen od něho. I táhl Eden se
od Aurany [8]) na východ až k královským
věžím Selevcie [9]) velké, stavené

[8]) Jinak Haran, hlavní město v Mesopotamii.
[9]) Město na břehu řeky Tigris od Selevka stavené, kterýž po smrti Alexandra Velikého nad zemí Syrskou kraloval.

Řeckých od králů, kde před tím drahně let
obývali v Telasaru Edenští.
V tomto kraji libém Pán svou líbější
zdělal zahradu; tu z země plodistvé
kázal růsti štěpům druhů rozličných,
zabývajícím i zrak, i čich i chuť.
U prostřed pak všech jich stál strom života,
valný, květný plodem ambrosiovým
z zlata rostlého, a blízko života
naše smrt, strom vědomosti vyrostal,
vědomosti dobra, draze koupené
za vědomí zlého! K straně polední
tekla skrze Eden řeka široká, [10])
běhu neměníci, nébrž skrze chlum
kostrbatý prošla, zpodem zhlcená.
Bůh tu horu ohradě své za základ
zvršil bystrým nad proudem; ten z části své
ssaný líbou žízní kypré od země
vystupuje v svíží pramen, stružkami
sádek milý zapojuje mnohými;
potom sjednotě se padá strminou
toku v náručí, jenž teď se z průduchu
mrákotného vyskýtá, a napotom
rozdělený v čtyry valná ramena
plyne na různo, a mnohá prochodí
slavná království a kraje, o nichžto
nemístná tu správa; lépe líčiti,
(uměnili s to,) jak z safírového
vrchoviště řeřabaté potůčky

---

[10]) Tigris.

zlatém po písku a perlách východních,
valíce se labyrinty bludnými,
pod stinnými odry plynou nektarem,
navštěvují každé kří, a svlažují
kvítí ráje hodné, jež ne umění
hladké ve hřádky a kliky titvorné,
nébrž přirození dobré naselo
štědře v planí, po vrších i dolinách,
či je ranní slunce prvním zahřívá
světlem, v šírém poli, či je v poledne
hustí šerých loubí chladí stínové.
Takové to bylo místo, krajina
blahá podívání rozmanitého:
háje balsámem a vonnou slzící
ambrou, sady zlatolícím ovocem
navěšené milostně, chuť bavícím,
Hesperidské bájky, pravdivéli kde,
pravdivé tu jedno. Prostřed viděti
luhy, palouky, a stáda škubící
měkou tvávu, nebo kopec palmový,
nebo květné lůno vodné doliny,
prostírající své vnadné bohatství,
kvítky každé barvy, růže bez trní.
Jinde opět stinná jeskyně neb skrýš
s chladným ústupem, jež réví záclonné
brunátnými hrozny mile obkládá
vybujnělé: za tím vody chřestící
se příkrých se valí strání, na různo,
nebo v jezero, 'kde třepenatý břeh,
ověnčený myrty v křišťálovém se
zhlídá zrcadle, své proudy spojují.
Pějí ptactva kůrové, a větříci,

jarní větříci dchem vonným dýšíce
s luk a hájů, chvějícím se vedou šust
lupením, an zatím všeobecný Pan [11])
s Hórami a Graciemi kolujíc,
jaro věčné uvádí. Ni planiny
Enny [12]) sličné, kdežto, sama pěknější
kvítek, kvítí méně pěkné trhajíc,
Proserpina chycena jest od Dita
mračného, jíž Ceres světem hledala
tesklivě: ni při Orontě rozkošný
Dafnin háj, ni pramen věští Kastalský,
vrovnati se mohli ráji v Edenu:
ani Nissa, opásaná Tritonem
řekou výspa, Cham kde starý (Pohanům
slove Amonem, i Jovem Libyckým)
ukryl s Amaltheou dítě kvetoucí
Baccha, před macechy Rhey očima;
ni, kde krev [13]) svou Abyssinští králové
chovají, vrch Amara, [14]) jmín od mnohých

---

[11]) Staří všecko vyosobovali: Pan (Vše) jest příroda; Gracie (milostnice, vděky) jsou příjemní časové roku; Hóry (hodiny) jsou čas potřebný ku zplození a ukončení věcí všelikých. Milton tedy tuto básnířsky praví: že nyní přirozenost v nejpěknější své dokonalosti byla, a každá chvíle něco nového a dokonalého přinášela.

[12]) Enna pěkná planina v Sicilii; *Dafnin* háj s řekou *Orontem* blíže Antiochie v Syrii, kdežto studnice byla jména stejného s onou Kastalskou v Řecké zemi a jako tamta básnířskou mocí nadávala. Pramen Kastalský jest pramen věští básnířský. *Nissa*, ostrov v Africe. Cham, syn Noemův, Egypt a Libyi osadil.

[13]) t. j. syny své.

[14]) *Amara*, hora v Abyssinii v Egyptě, v náramně pěkné krajině s výhlídkou výbornou mezi skalinami alabastrovými.

pravým rájem, Ethiopskou pod čarou,
u hlav Nilu stkvoucím skalím zamknutý,
zvýší jízdy za den celý; daleko
jednak za Assyrskou ohradou, kde vrah
viděl bez potěchy všecku potěchu,
nové, divné živočichů rodiny.
Dva z nich, výtečnější jsouce postavy,
vznešení a přímí, jako bohové!
krytí rouchem uctivosti vrozené,
v nahém důstojenství, zdáli všeho se
pány býti; právem: z jejich tvářnosti
božské svítil obraz tvůrce slavného,
moudrost, pravda, svatost přísná, čistotná;
přísná, jednak na synovské stavená
zvolnosti; což pravá vážnost člověka.
Ač nestejní oba, jakož nestejné
vidělo se býti jejich pohlaví;
k rozjímání on, a k boji způsobný,
ona k lahodě a sladkým podnětům;
pro Boha on sám, v něm ona pro Boha.
Jeho čelo spanilé a prostranné,
jeho sličné oko vládu ručilo
neobmezenou; a vlasů jacinty
vůkol s poutce visely mu po mužsku
v kučerách, ač jedno k plecem širokým:
ona po pás lepý, na vzor záslony,
nesla nestrojené zlaté vrkoče,
vlasy prosté, ale vůkol svíjené
ve hrající prsténky, tak jako své
réva vije ručičky. Což porobu
jevilo, než utěšenou porobu,
velenou i přijímanou šlechetně,

vzdávanou s tichým oddáním při skrovné
hrdosti a sladkém lásky zdráhavé
odtahu. A článků těla tajemných
posavad se nekrylo a nebyl ten
vinný stud, stud za účinky přírody.
Stude nestoudný, ó hanbo hanebná,
hříchu plémě, což jste rod ten pomátly
lidský stínem, pouhým stínem čistoty,
vzavše z života mu život nejblažší,
sprostotu, a neúhonnou nevinu!
Takto nazí chodili, a bez hanby
stáli před Bohem i Anjely, že zle
nećinili. Tak se veda za ruce
šlo jest dvé to nejmilostnější, co kdy
v milostném se objímání sloučilo;
Adam nejlepší všech mužů, synů svých,
Eva nad dcery své všecky nejkrašší. —
Pod záslonou libošumné hustiny,
na trávníku, blízko svíží studénky,
posadili se, a po své zahradní
sladké práci, jaká jedno větříků
zůve ochladu, a oddech zslazuje,
žízni zdravoty a chtíči lahody
přidadouci, obědvali ovoce,
stredné ovoce, což samo sklonité
větví podávalo zvolna sedícím
na měkém a květném trávy koberci.
Jedli zdravou libivost, a žíznice
do kor čerpali mok z žídla plného.
Rozmluv lahodných a milých úsměchů
také šetřeno, i zábav mladosti
slušných spanilému páru, spjatému

blahým svazem manželství, a v samotě.
Vůkol skákavě si hrála veliká
zemská zvěř a divočina, co jí teď
chová koli háj a poušť, neb les a sluj;
šprýmovně si vede lev, a v dlapě své
pěstí kůzle; nedvěd, tigr, levhard, rys
skáčí před nimi, sám neohebný slon
namáhá se bavit je, a svrcuje
hebkou troubu svou: tu chytrý choulí se
lichotivě had, a vina v Gordické [15])
uzly ohon mrštný, osudné své lsti
důvod dává zřejmý: jiná na trávě
sytá zažívajíc leží s očima
otevřenýma, neb ke svým brlohám
kráčejí: an slunce nyní sklonitým
nachýlené během k mořským pospíchá
ostrovům, a po vstupacím žebříku
nebe vycházejí hvězdy průvodní
přijdoucího večera, kdy, jako prv,
ustrnulý stojí vrah, a posléze,
ledva našed mluvu, takto zaúpí:
Peklo! co to vidí smutné oči mé!
místo blaženosti naší posedli
jinorodí tvorové, snad země plod;
toť ne duchové, ač jasných nebeských
duchů málo menší, na něž mysl má
hledí s podivem, i milovati je
mohlaby. Tak živě božská stkví se v nich

---

[15]) Naráží na onen uzel, který Gordius, Frygský král, na voze svém zadrhl a Alexander Veliký mečem přeťal.

podoba, tak valnou ušlechtila je
krásou ruka tvořící! Ó hladké dvé!
nevíš ty, jak blízka jest tvá proměna,
kterak zmizí radost tvá, a zůstaví
bídě tebe, bídě větší nad toto
rozkoše tvé chutnání. Toť blazi jste;
ale blahost ta, by dlouho trvala,
utvrzena zle; a toto vznešené
sídlo, vaše nebe, špatně na nebe
ohrazeno jest, by vraha takého,
jakový dnes vešel, mohlo zniknouti;
vraha, však ne z nepřízně; mně líto vás
nuzných, ač mne líto není žádnému.
Spolku hledám u vás, hledám zpříznění
úzkého, tak úzkého, že buďto já
s vámi, buď vy se mnou máte bydleti
napotom: můž být, že bydlo mé ne tak,
jako tento pěkný ráj, vám bude vhod;
přijměte však dílo tvůrce vašeho;
on je mně, já vám zas dávám mile rád,
peklo, rozevra své brány nejširší,
přijme vás, a přivítají knížata
jeho: tamtoť větší bude prostranství,
než v tom kraji úzkém, pro mnohý rod váš.
Za to, že tam bydla není lepšího,
mějte díky tomu, jenž mne bezděky
pudí mstít se na vás, jednak nekřivých
pro toho, kdo křiv. I byť (jakž pravdě jest),
nad nevinou vaší zželelo mi se,
přece příčinaby obce spravedlná,
cti a vlády zhojnění, ne beze msty,
světa toho dobytím, by nyní mne

k skutku dohnala, jejž jinak spáchati
zatracen jsa jakkoli, bych zhrozil se.
Takto mluvil vrah, a barvou potřeby
líčil po tyransku ďábelský svůj čin.
Potom na důl s vysokého na stromě
sídla snesl se mezi stáda hrající
čtvernohých, a teď se tím, teď oním stal,
jak se srovnávalo s jeho úmyslem,
viděť z blízka kořist svou, a podtají
z řeči nebo skutků skoumať jejich stav.
Nyní lvem jsa, s plamennýma očima
obchází je vůkol, nyní jako tigr,
který za náhodou v lese vyslídiv
některém dvě útlé srny hrající,
kvapně sehne se, pak vstana tu i zde
číhá shrbený, až najde, odkudby
skočiv úprkem je obě uchvátil
nejsnáz každou v jednu dlapu. Dychtivě
nyní, — anto Adam Evě, první muž
první ženě takto vece, — slyšeti
pílí nové mluvy hlahol plynoucí:
Účastnice jediná, a jedna též
částko všech těch radostí, a nejdražší
sama nad všecko! i toť, že mocnost ta,
učinivší nás i svět ten prostranný,
přenesmírně dobrá jest, a dobrem svým
štědrá tak a volná, jako nesmírná;
ježto, zdvihši z prachu, postavila nás
v takém blaženství, ač žádné nemáme
do ní zásluhy, ni lze nám konati,
co by prospěti jí mohlo, kterážto
jedné od nás žádá služby, šetřiti

přikázaní jednoho a lehkého;
mezi všemi ráje rozmanitými
stromy, chutné nesoucími ovoce,
nejídati z toho stromu vědění,
štípeného podlé stromu života.
Ai, tak blízko roste u života smrt:
cokoli to smrt, jest to co hrozného;
nebo víš, že smrtí jmenoval to Bůh,
jísti s toho stromu, s této jediné
známky poslušenství, mezi známkami
tolikými vládení a mocnosti
udělené nám, a panství daného
nad jinými živočichy na zemi,
v povětří a moři. Neprotiv se nám
tedy jeden rozkaz lehký, majícím
volné právo požívati do vůle
věcí ostatních, a sobě obrati
bez překážky rozmanité rozkoše.
Oslavujme raději a velebme
jeho dobrotu svých prací rozkošných
pílením, buď roubajíce bujné ty
zrostliny, buď pěstujíce outlé to
kvítí; což ať těžké, s tebou — sladké jest.
Eva dí: Ó, pro něhož a z něhož já
učiněna, z jehož těla tělo jsem,
bez něhož i žádné nejsouc platnosti,
vůdce můj a hlavo má! myť ovšem všecku mu
chválu dlužni jsme a díky vezdejší;
zvláště já, jenž šťastnějšího požívám
dílu, požívajíc tebe, tolika
nadaného přednostmi, an družiny
nikde nemáš rovné sobě. Toho dne

často zpomínám, kdy ze sna ponejprv
probuzena, nalezla jsem ležící
v chládku sebe na kvítí, s svým podivem,
kde a kdo bych byla, odkud zde a jak?
Nedaleko hrkot vody chřestící
z sluje vycházel, a prostírala se
plynná hladina, a stále bez hnutí
čistá jako obloha: tam pojdouci,
s nezběhlými smysly lehnu na trávník
zelený, chtíc nahlížeti v tiché to
jezero, jež druhým nebem mněla jsem.
Když se kloním patřeci, ai naproti
podoba se kloní v mokré jasnotě,
na mne patřeci. I uchýlím se zpět,
uchýlí se zpět; i vrátím brzy se
s potěšením já, i vrátí brzy se
s potěšením ona, na mne odměnným
vzhlédající soucitem a milostí.
Tamť bych upírala posud oči své,
marnou touhou prahnouci, leč takový,
vystřeha mne, zazněl hlas: „Co vidíš zde,
co zde vidíš, tvore pěkný, jsi ty sám.
S tebou tamten přichází, i ustoupá;
za mnou pojď, já povedu tě, kde ne stín
čeká jemných objímání tvých, brž ten,
kteréhos ty podobou a s kterým ty
kochati se budeš, neoddílně tvým,
roděci mu tvory tobě podobné,
zvána proto matkou lidské rodiny.“
Což mi činiť bylo? pojdu na rychlost
nevidědlně vedená, až zahlédnu
tebe, tvárnost urostlou a spanilou

pod javorem, jednak ne tak spanilou,
vnadně lahodnou, a krotce milostnou,
jak ta jemná tvárnost u vodě. Tu já
zpět; ty následuje voláš hlasitě:
Vrať se, Evo krásná, kohož utíkáš?
koho utíkáš, ai z toho sama jsi,
tělo z těla jeho, z kosti jeho kost!
já, bych tobě bytost dal, sem zapůjčil
tobě z boku svého, blízko od srdce,
podstatného života, chtě u boku
svého míti tebe napotom, ó má
neoddělitelná, drahá potěcho!
částko duše mé, má touho, druhá má
polovičko! — Praviv rukou laskavou
jal jsi mne, i oddám se a vidím, jak
spanilost a moudrost mužská ješt
nad krásu, ta jedna pěknost pravdivá.
Takto arcimatka naše obecná
pravila, a s pohlédáním manželské
povabnosti nehanné a krotkého
vzdání, polouobejmouci přilnula
ku praotci našemu, a odpolu
její vzdmuté prsy nahé s jeho se
utkávaly, jsouce zlatem plynoucím
vlasů prostých ukryty: on kochán jsa
její sličností a vděky volnými,
usmíval se spanilejší milostí,
než se na Junonu [16]) Joviš usmívá

[16]) Juno tu znamená oblaky, Joviš vyšší povětří. Smysl jest: jak se směje nebe na parnatý země obor, když plodná činí mračna i všecky věci po jaru.

obtěžkaje mraky kvítím májovým;
až i stiskne matronálské její rty
čistým pocelováním: pryč ďábel se
uhne závistný a s zlostným žehráním
hledě po boku, tak touží do sebe:
Omrzalý úkaz, pohled bolestný!
Tu ti rájovci se pěstí vespolek
objímáním, (blažcnějším Edenem)
chutnajíce rozkoš jednu za druhou,
an já zatracen jsem do pekla, kde ni
potěcha ni láska, nébrž ukrutná
bydlí žádost (muka naše nemalá),
žádost nenabažená, a bolestnou
touhou trápící. Než nezapomenu,
co jsem slyšel z jejich úst; ne všecko jim,
zdá se, náleží. Tam stojí jeden strom
osudný, strom vědomosti, k požití
zbráněný. Co? vědomost jim brání se?
podezřelá, divná věc! i proč by té
záviděl jim pán? zda hřích, zda smrt to jest,
že se ví? i zdaž jen za nevědomím
stává jich? jest to ten jejich blahý stav,
to ten důvod víry, poslušenství jich?
krásný základ, na nějžby se událo
stavit záhubu! I vzbudím v mysli jich
žádost vědění, a nechuť k rozkazům
závistivým, nalezeným zúmyslně
na porobu jich, jež sic by vědomost
bohu vrovnala; tím býti prahnouce
okusí a umrou: totě podobné!
Dříve ale půjdu dobře vyskoumat
této zahrady, a každý vyzvím kout;

mohuť z náhody se s někým potkati
z nebe duchů pocestných, kdes u žídla
nebo v hustostinném ústupu, a ten,
o čem hodno, zpraví mne. Měj, ano lze,
měj se dobře blahé dvé, a uživiž,
než se vrátím, uživ krátké radosti,
dlouhá potom tebe bída zachvátí.

To děv, odvrátí své kroky nádherné
jednak s chytrým pozorem, a putuje
po horách i dolinách, skrz les i poušť.
Zatím v odlehlosti nejzazší, tam kde
s nebem okean a země mezuji,
slunce nachýlené zvolna zachází,
přímým vzhledem na východní do ráje
bránu mecíc večerní své paprsky.
Jest to hora z alabastru, zvršená
k oblakům a spatřitedlná z daleka,
jedna s země stezka pne se dostupná:
jeden u výsosti vchod, vše ostatní
náhlé skalí jest, jenž strmí svěšené,
k nedolezení. Tu mezi sloupovím
skalným seděl strážců vůdce anjelských,
Gabriel, a čekal noci. Okolo
něho ve hrách cvičila se rekovných
nebe mládež nezbrojná, než na blízce
braň jich, kopí, pavézy a přilbice
visí, zlatem plající a demanty.
Semto sjeda na slunečném paprsku
přišel Uriel, jak letí na podzim
střelující hvězda náhle skrze noc,
ohnivé kdy páry tíží povětří:

výstraha to plavcům, odkud stříci se
vichrů násilných. I počne s kvapností:
Gabrieli! tobě losem tento dán
úřad jest a pilná stráž, by v blahé to
sídlo nevešlo co zlého. Toho dne
u vysokém poledni k mé přišel duch
kouli, žádostným se zdaje poznati
více z Všemocného děl, a obzvláštně
člověka, ten obraz jeho poslední.
Popsav jemu cestu, pozoroval jsem,
kterak pln jsa spěchu větrem víroval;
ale na půlnoční hoře Edenské,
kdežto přistal, brzo vidím jeho tvář
nenebeskou, temnou zlými vášněmi.
Stíhalo jej oko mé, až ve stínu
ukryt jest; toť zatracenců, tuším, kdos
nových tropit bouří přišel z hlubiny;
toho vyšetřiti bude péče tvá.
Nato křídlatý mu vece bojovník:
Urieli! není div, že bystrému
oku tvému, v oné jasné výsosti
slunečného okršku, nic neujde
v světa spoustě, široko a daleko.
Jednak skrze tuto čilou posádku
neprochází nikdo, mimo ty, kdož jdou
s nebe, dobře vědomí; a od času
poledního nešel tudy žádný tvor.
Jestli jaký zlý duch tyto přeskočil
meze zemské z úmyslu, že trudno jest,
víš, v tom překaziti jeho podstatě
nadvětrné hmotných hrází záporou.
Pokud ale v těchto ráje polinách

někde číhá v jakékoli způsobě
ten, jejž pravíš, zvím to dříve úsvitu.
Slíbil on, a Uriel se k úřadu
vrátil svému po tom jasném papršku,
nachýleném nyní na důl ke slunci,
pod Azory [17]) zašlému; buď ono že
kvapným nad míru svým denním oběhem
tu se octlo, buď že méně hnutedlná
země, kratším obrátíc se k východu
tokem, na západu zůstavila je,
zkrašující šarlatem a zlatem svým
odbíjeným trůnní jeho oblaky.
Večer blížil se, a soumrak šedivý
posupným svým rouchem všecko přiodíl.
Ticho provodilo jej, an pták i zvěř
veliká v svých doupatech a v hnízdech svých
uložili se; jen slavík bdějící,
ten jen celou noc pěl milou píseň svou,
tichu k potěše. Teď nebe stkvělo se
živým safírem a hvězda večerní,
jasná, méně jasných družek vůdkyně,
nastoupla, až měsíc, vzejda v pošmourné
důstojnosti, zjevil nevyrovnané
svoje světlo královské a rozprostřel
na temnostech šerých stříbrný svůj plášť.
Tu dí k Evě Adam: Sličná manželko!
noci hodina a tvorů všelikých
uspání nám velí odpočinutí,
an Bůh práci s oddechem, co s nocí den

[17]) Ostrovy v západním moři.

střídati se chtěl, a rosa v chvíli tu
padající snová, měké dřímoty
tíhotou nám očí víka zavírá.
Jiná zvířata, den celý prázdnice
těkají, a po nepráci oddechu
méně potřebují: člověk jisté má
duše, těla zaměstknání vezdejší;
a to jeví hodnost, jeví šetrnost
Páně všelikterých jeho kročejů
kdežto z jiných živočichů bezpracných
z jednání svých žádný oučtů nedává.
Zjitra, než se první světla záplavou
východ ulíčí, my vstavše půjdeme
do své milé práce, pilní opravy
oněch stromů květných, oněch zelených
pořadí, kde chodíváme v poledne,
pozarostlých větvím, zlehčujícím si
naše dílo nesporé, a velícím
více ruk, než máme, na okleštění
bujných haluzí. Ten rozestlaný květ,
ono nakapané gumi, ležící
nezhledně a nešvárně, chtí sebráni
býti, miláli nám chůze pohodlná
zatím přiroda snu žádá posily.
Jemuž Eva dokonalá v pěknosti:
Původe a vůdce můj! tvou vůli já
bez odtahu zplňuji; toť káže Bůh:
Bůh ti zákonem, ty mně; a nevěděť
více nejblažší jest ženy vědomost,
její chvála. S tebou obývající,
zapomínám chvíle; v každém počase,
v každých proměnách se kochám zárovn

Sladek jest dech jitra, sladek jeho vznik,
i to ranní ptactva prozpěvování:
milo slunce, kdy ta pole rozkošná
osvěcuje východními paprsky,
an se květ i tráva, strom i ovoce
třpytí rosou; sladka vůně úrodné
země po dešti, a sladko blížení
lahodného večera, pak tichá noc
s slavným zpěvákem a s pěkným měsícem,
a s tím nebes perel hvězdným oborem:
jednak ani jitra dech, kdy vyniká
s zpěvem ptactva ranního, ni slunce vzchod
nad tím krajem rozkošným, ni tráva, květ
stkvoucí od rosy, ni zápach po dešti,
ani večer lahodný, ni tichá noc
s slavným zpěvákem, s tóu chůzí v měsíci,
s hvězdným bleskem, není sladka bez tebe.
K čemu však ta světla, k čemu slavné to
divadlo, an každé oko zavřel sen?
Dí jí na to všeobecný předek náš:
Boholidská dcero, Evo výborná!
tytoť vůkol země běh svůj konají,
od východu k západu, a od kraje
k kraji pořádně, ač nenarozeným
posud národům své světlo služebné
chystajíce, chodí vzhůru, chodí v dol:
jinak mrákota by v noci získala
staré právo své, a udusila by
život u veškerých věcech přírody,
jež ty jemné ohně nejen zjasňují,
brž i milým teplem mnohých účinků
pěstí, hřejí, živí, v mírnost uvodí;

nebo z části ssílají svou hvězdnou moc
na všeliký plod, jenž roste na zemi,
tudy schopný ku přijetí zralosti
vlité od mocnějších slunce paprsků.
Tedy, byť jich v noci nikdo neviděl,
darmo nesvítí: a mníš, by nebylo
člověka, že nižádných by divačů
nebe nemělo, a žádné chvály Bůh?
Miliony netělesných na zemi
tvorů obcují, nech člověk bdí neb spí,
spatřujíce s neústavnou pochvalou
díla jeho, den i noc: jak často jsme
od strminy ohlasného pahrbku,
nebo z houště o půlnoci slýchali
hlasy nebeské, i zvlášť, i v střídavých
písních, velebící tvorce velkého;
často kdy, buď stádně stojí na strážích,
nebo nočně obcházejí tento ráj,
při nebeském zvuku znících nástrojů,
plným harmonie počtem, zpěvy jich
dělí noc a srdce k nebi vzdvíhají.
V takých rozmluvách se vedli za ruce
k stánku svému blahému: toť příbytek
byl, jejž obral svrchovaný Bůh, kdy vše
štípil lidem k útěše a požitku.
Za krov bylo hustostinné spletení
z bobkoví a myrtů, a co do hory
více vonným se a tuhým listím pne:
akant s rozmanitým, líbě páchnoucím
křovím, ohrazoval stěny zelené:
rozmanité květy krásné, kosatec
barev rozličných a růže s jasmínky.

vznášely a slučovaly hlavy své
dílem mosaikovým. V zpod fioly,
jacint, šafrán, vykládaly podlahu
krumpováním bohatým, a stkvostněji
hrály barvami, než drahé kamení.
Jiné tvory tam, zvěř, ptactvo, hmyz a červ
vjíti nesměli; v tak velké člověka
měli uctivosti. Nedostalo se
v stánku rovně posvátném a soukromém
Sylvanu [18]) ni Panu, ač jen smyšleným,
nikdy popsati, ni Faunům s Nymfami
v takém obývati stínu. V zkrýši té
kvítím, věnci, bylinami vonnými
Eva snoubená své první ustlala
lože manželské, a nebes kůrové
pěli píseň svatební, an v onen den
genialní Anjel otci našemu
byl ji přivedl v obnažené pěknosti,
více zkrášenou a více milostnou,
nežli byla všemi dary od bohů
zbohacená Pandora, (ach, v příhodě
Evě rovná!) — kdežto Japetovici
nemoudrému jsouci dána od Herma,
oklamala krásným okem lidský rod,
k pomstě nade krádcem ohně Zevsova. [19])

---

[18]) Sylvan, bůh lesů; Pan, bůh pastýřů; Faunus, bůh strážný rolníků.

[19]) Prometheus, syn Japetův, ukradl oheň z nebe. Jupiter, by se pomstil, seslal mu po Hermovi neb Merkurovi Pandoru; on však jí nepřijal, nébrž bratr jeho, méně moudrý, Epimetheus. Ten dovedl svou zpozdilou žádostí vědění, že otevřevši pušku, všeliké zlé obsahující, do světa je vypustila.

Takto ke stinnému bydlu přišedše
stanuli, a oba šírým pod nebem
modlili se Bohu, učiniteli
nebe, země, povětří i oblohy,
ku kteréžto hleděli, a měsíce
kruhu světlého a osy hvězdnaté.
Ty jsi zdělal noc, ó tvůrce všemocný,
ty i den, jejž prací jistou ztrávený
skonáváme, blazí skrze odměnnou
pomoc svou, a lásku odměnnou, ten vrch
všeho štěstí, daného nám od tebe
v tomto místě rozkošném, a přílišně
volném, kde tvé účastníků hojnosti
málo jest, a zbyt tvůj prší na zemi.
Jednak zaslíbil jsi zbudit ze dvou nás
pokolení zemi naplňující,
ježtoby tvou nekončenou dobrotu
velebilo s námi, i kdy nespíme,
i kdy, jako teď, snu darův hledáme.
Tuto jednomyslně a bez jiných
obsluh vykonavše prostou modlitbu,
Bohu nejmilejší, vešli do stánku
vedouc se, a nemajíce svlékati
obtížné ty šaty, jež my nosíme,
tudíž podlé sebe položili se,
aniž, mním, se Adam od své spanilé
ženy odvrátil, ni ona tajemným
zvykům lásky odpírala manželské:
nechať co chce mluví přísné pokrytství
o čistotě, svatyni a nevině,
zova nečistým, co čistým hlásá Bůh,
velí některým a povoluje všem.

Tvůrce náš chce množení, kdo odporen
jemu? zhoubce, člověka i Boha vrah!
Vítej, lásko manželská! ty zákone
tajný, lidské potomnosti prameni,
jedna ze všech věcí, v ráji obecných,
svatá vlastnosti! Skrz tebe zápaly
cizoložné z srdcí lidských vyhnány,
v stádě nerozumných hovad těkají;
skrze tebe, založenou na právu,
rozumnosti, pravotě a čistotě,
drahé přátelství a všecka příbuznost
otce, syna, bratra nejprv poznány.
Odstup to, bych hříchem zval, neb haněl tě,
nehodnou mněl místa nejsvětějšího,
žídlo věčné sladkých potěch domácích!
Čisté, neposkvrněné jest lože tvé,
teď i zdávna; svatí, patriarchové
užívali ho! Tu milost zlatými
mece střelami, tu svítí ústavná
její pochodně, tu křídly zavívá
šarlatnými, panuje a pěstí se,
neli v kupných nevěstnice úsměchách,
v bezmilostném, bezradostném, náhodném,
prázdném požívání; neli u dvorů
milosti, ne v bujném přestrojování,
v tanci smíšeném, ne v bálu půlnočním,
v hudbě ne, jíž ulkaný tam na službu
hledí milovník své hrdé milence,
potupení hodnější. Tak uspáni
od slavíka jsouce, v sladkém usnuli
objímání tito; oudy nahé jich
kryly růže, sprchlé s krovu květného,

nahrazené jitrem. Spi, ó šťastné dvé,
nejšťastnější, většíholi nepílíš
štěstí, věda, víc že nemáš věděti.

Nyní noc svým stínu klínem změřila
na tom valném podměsíčném klenutí
cesty půl, a od své brány slonové
v zvyklé době Cherubíni vyšedše,
stáli v brani u vojenském pořadí,
k stráži noční hotoví, an Gabriel
nejbližšímu vůdci takto praví, řka:

Uzieli![20]) vezma stráže polovu
šlakuj pilně k poledni, a druzí ať
krouží k půlnoci, na západ sejdem se.
A hned, jako plamen, v dvé se rozdělí,
část se po kopí, část chýlí po štítu.[21])
Vyňma z oněch silné, chytré duchy dva,
blízko stojící, ten dává rozkaz jim:
Iturieli a Zefone, vy dva
spěchem křídlatým ten ohrad vyzvězte,
nezůstavíce ni koutu naprosto;
zvláště pak, kde ti dva pěkní tvorové
teď snad spíce leží škody bezpečni.
Tento večer s slunce nachýleného
přišed Anjel zpravil mne, an jakýs duch
pekelný, (i možnéli?) sem vyrvav se
z zámků pekla, chvátal, mimo pochybu,

---

[20]) Slove síla Boží. Ituriel pak znamená zjevení Boží, a Zefon tajemství, a toho, který tajemství hledá. Příhodná jména k úřadu.

[21]) t. jest na pravo a na levo.

za zlým úmyslem: i jestli toho kde
naleznete, chopte jej a přiveďte.
Praviv uvádí své šiky třpytící,
od jichž blesku hasla záře měsíčná.
Ti dva ale přímo k stanu chvátají,
hledajíce zloducha; i našli jej,
anto sedí, v zemské žáby způsobě,
blíže ucha Evina, a úklady
ďábelskými usiluje vzbuditi
v obraznosti její mrzké přeludy,
přístrachy a sny, neb jedem živnou moc
poskvrniti, ježto z krve vyniká,
jako měké páry z toku čistého
v ranní době, chtěje tudy štípit v ní
neklidné a nepokojné myšlénky,
prázdné naděje a touhy, žádosti
nepořádné, jakéž pýcha zplozuje
povětrnými obtěžkaná obrazy.
Takto pílícího kopím zlehka tkne
Ituriel; (neostojí žádný klam
přede tknutím braní nebeskou, a hned
navrátit se musí k vlastní podobě;)
vzskočí vrah tu zrazený a chycený.
Jak kdy padne jiskra v sanitrový prach,
přihotovený až na syp do beček,
jenž má k strašné vojně býti zásobou,
vznítí se ta smolná pel a v blesk a třesk
znikne náhle: tak se do své způsoby
zchopil vrah. I couvli krásní Anjelé,
téměř užáslí, tak náhle spatříce
krále hrůzy, tudíž ale bez strachu
obstoupili jej, a takto tíží se:

Kdo jsi z duchů odbojných a do pekla
svržených, jenž svého utek žaláře
sem se vkradl a tuto přeobražený
sedíš na vražedlné stráži u hlavy
těchto spících? „I což vy mne neznáte,“
dí jim Satan zdmutý pýchou úštipnou,
„což mne neznáte? i dobře znali jste
druhdy, kdy jsem v důstojenství vysokém
seděl tu, kam vy jste vznikať nesměli;
že mne neznáte, jest důvod neznámy
býti vás, a nejsprostější v zástupu;
pakli znáte, proč se tedy tížete?
Vaše vyslanství se s směšnou počíná
obšírností, oč že marně skončí se!“
Jemu vece Zefon hrdě za hrdost:
„Nemni, duše odbojný, že posud tvá
táž je způsoba a neumalená
jasnost, by mohl poznán býti, jako kdy
v slávě stál jsi na nebi, jsa čist a práv.
Zhasla sláva ta, jaks přestal dobrým býť;
hřích a peklo tvé jest nyní obraz tvůj,
pošmourný a mrzký! Pojď však, počet dej
tomu, který poslal nás, a jehož jest
stříci těchto dvou i ráje od zlého!“
Cherub řekl, a vážná jeho pohrůžka
jinochově kráse povab přidala
nadmírný. Stál zahanbený čert, a čil,
kterak strašliva je dobrost; uviděl,
kterak v způsobě své milostna je ctnost;
viděl ji a tesknil její nad ztrátou:
zvláště pak, že zjevně znamenáno jest
umalenu býti jeho jasnotu.
Jednak srdnatým se stavě praví jim:

„Nuže, mámli válčiti, ať nejlepší
válčí s nejlepším; ten který vyslal vás,
neli vy, neb on i vy: tím větší tu
bude chvály zisk, tím menší škoda má.“

„Bázeň tvá,“ dí Zefon smělý, „ručí nám,
co by proti tobě z nás i nejmenší
pořídil. Jsiť bezbožen, a tudy slab!“
Nedal odpovědi vztekem nepřítel,
nébrž jako pyšný oř, an železné
hryze udidlo a sliní nádherně,
kráčel napřed, válčiti i utéci
vida neplatné. Neb s hůry podjal strach
srdce jeho, jinak neustrašené.
Již se blíží k západu, kde plukové
strážní právě sešli se, a v spojených
úzce stáli řadách, k novým hledíce
rozkazům, k nimž vůdce jejich Gabriel
stana v průčelí tak volá hlasitě:

„Přátelé! i slyším chůzi rychlých noh,
semto kvapících, a nyní po blesku
Ituriel se a Zefon jeví v tmách:
s nimi třetí kdos; chod jeho královský,
lichá ale jasnota; dle povahy
zpupné zdá se býti kníže pekelný;
podobné, že neodejde bez půtky:
mužně stůjte, číháť v tváři jeho vztek.“

Ledva dokonal, kdy přijdouce ti dva
jeví v krátkosti, kdo, koho vedou, jest,
kde ho nalezli, čím zaměstknaného,
v jaké postavě a zkrytém způsobu.
K němuž z ostra hledě, takto Gabriel:

„Proč, ó Satane, jsi z mezí vykročil
uložených zlobě tvé, a překážíš
v službě jiným, jižto s tebou neklesše,
mají moc a právo z tebe zvěděti,
proč jsi v tento ráj se jíti odvážil;
chtě, tak zdá se, ublížiti spícím těm,
kterým tuto Bůh dal obyt blažený?“
Jemu s pohrdlivým čelem vece vrah:
„Gabrieli, ty jsi v nebi držán byl
moudrým, sám já takovým jsem tebe mněl;
po té otázce mi o tom pochybno.
Živli ti je kdo, jenž by se trápil rád?
kdoby z pekla, moha to, se nevyrval,
zatracen jsa jakkoli? ty zajisté
pílilby a v které koli utíkal
smělé místo, od bolesti vzdálené,
kdeby doufal změnit muky s radostí,
nahraditi brzo bolest potěchou.
Té jsem hledal tuto. Tobě malá dba,
an jen dobré znáš a zléhos nezkusil.
Vytýkáš mi mezi uloženou nám?
ať si utvrdí své brány železné
lépe ten, kdo nás v tom mračném příbytku
vězit chce! To dosti na otázku tvou;
pravda ostatek: jak dí, tak našli mne,
to však není úkor, není násilí.“
Tak on zhrda. Jemu Anjel rekovný
s povržlivým praví takto úsměchem:
„Jaká ztráta v nebi toho anjela,
jenžto moudrost zná a upadl z hlouposti!
z vězení pak prchna na rozpacích jest
povážně, zda má ty zváti moudrými,

kdož se jeho tíži, jaká odvážnost
bez dovolení jej z mezí pekelných
vyvlekla; tak moudrým soudí utéci
káry své, a zhostiti se trápení.
Suď tak zpupníku a setrvej, až hněv,
kterému ty utíkaje nabíháš,
sedmerým tě spěchem uchvátí, a zpět
zamrská tu čilou moudrost do pekla,
ježto nezpravila tebe, nižádnou
býti muku rovnou pobídnutému
hněvu nekonečnému. Než čemu sám?
proč se celé peklo s tebou neřítí?
jichli muka méně mukou, méně jest
hodna útěku? či ty jich k snášení
méně tuhý? Srdnatého vévody!
který první muky utíká! ó toť,
kdyby zjevil duchům pravou příčinu
útěku, ty zběhem sám by nestal se!"

Načež ďábel takto praví posupně:
„Že se nelekám, ni krčím před mukou,
víš to dobře, posměvačný Anjele.
Nejsměleji ostál jsem, kdy ve bitvě
žhoucí hrom ti hlučně přispíval, a tvé
napomáhal brani, jinak nestrašné.
Než tvá slova vždycky, prv i posavad,
tresci z nevědomí tě, co příslušno
tvrdé po zkoušce, a po zdaření zlém
vůdci věrnému, neodvážiti se,
mimo zvědy, k všemu nebezpečenství:
protož já, já sám jsem prvé vydal se
na let skrze propast pustou, vyskoumat

světa nově stvořeného, o kterémž
nemlčí v pekle pověst; tu doufal jsem
lepší najít obydlí, a zchvácená
vojska svá tu usaditi na zemi,
nebo v středním povětří; byť bych i pak
proto držení měl ještě zkusiti,
coby ty i s těmi pluky švárnými
proti tomu směl, jimž snáze byloby
pánu na výsosti hleděť na službu,
žalmovati vůkol jeho stolice,
a se podál plaziť, nežli bojovať.“
Jemuž rychle vece Anjel bojovný:
„Mluviti a zapírati na rychlost,
říci, že jsi pekla utekl z moudrosti,
potom pro zvědy, ne vůdce, lháře jest,
Satane! a ty se věrným nazýváš?
Ó ta slova víry svatourážná!
Komus věrným? odbůjců svých zástupu?
vrahům! tělu také hlavy hodnému
To ta byla vaše kázeň vojenská,
to ten víry slib a vaše poslušnost,
zrušiť víru Bohu svrchovanému?
A ty, mrzký pokrytče! ty o volnost
smíš se zasazovati? kdo tebe víc
klaněl se a plazil, slouže otrocky
vznešenému nebe mocnáři? a proč?
aby svrhna jej mohl bohovati sám!
Ale pozoruj, co káži tobě: pryč!
pryč se kliď, tam odkuds prchl: od téli
chvíle v těchto tebe mezích napadnu
posvátných, zpět v jámu pekel zavleku,
tudíž v okovách, a tamto přitužím

takově, že pohrdati napotom
neudá se závorami slabými.“
Takto hrozil on; než Satan nedbaje
pohrůžek, jej dále týral vztekleji:
„Chystej okovy, až budu vězněm tvým,
pyšný strážný Cherube! než naděj se
prv té celé tíže mého počíti
silnějšího ramene, ač nebe král
na křídlech tvých jezdívá, a ty s tou svou
otročinou, jhu zvyklou, ten vítězný
jeho tahávâte vůz, tam po dráze
slavné nebe dlaženého hvězdami.“
Takto mluvil. Tehda jasné Anjelů
vojsko stalo z červena se ohnivým;
zostřivše pak v měsícové rohy dva
řady své, i počali ho svírati
vůkol zhusta upřenými kopími:
jak, kdy na dozralém ke žni obilném
poli osinatí klasů hájové
chvějíce se lnou, kam vítr je nachýlí;
stane rolník pečlivý, a bojí se,
za nadějné zrno aby na humně
nevzal plev. Z té strany Satan zděšený
sebral všecku sílu svou; a šíře se
stál co Atlas hora, [23]) nepohnutedlně,
strmě k nebi temenem; a lebky vrch
jeho posedl rychloperý strach, i měl
v své cos pěsti, štít i kopí pospolu.

---

[23]) Vysoký vrch v Mauritanii. Obr jakýs, Atlas, hlavou Medusinou do skály obrácen jest. Představuje se v té způsobě, nosící kouli nebes na pleci.

Nyní hrozní šli se státi činové,
netoliko ráj tou mocí, alebrž
hvězdná nebe obloha, i všecky snad
živly měly zbořeny a ztříštěny
býti náramným jich bitvy úsilím,
leč že věčný Bůh, tak strašnou předjíti
chtěje půtku, vyvěsil svou na nebi
váhu zlatou, do té doby k spatření
mezi Astrey a Štíra znamením,
na které, co stvořil, vážil nejprvé,
okrouhlou tu zemi visutou a to
rovnovážné, okoličné povětří,
nyní váží všelikeré příhody,
vojny, království. K té připjal závaží
útěku a půtky vrahovy, a hle!
vyletě to druhé tklo se hřídele,
kteréž vida Gabriel, dí vrahovi:
„Satane, znám sílu tvou, a znáš ty mou;
není naše, ale s hůry dána nám:
jakéž tedy hlupství jí se chlubiti,
kdežto víc, než nebe dalo, nemůže
ani tvá, ni má, až zdvojená jest má,
zašlapati tebe jako země prach:
důvod tamto viz, a sám čti osud svůj
v nebeském tom znamení, kde vážen ty,
kde ty lehkým jsi a slabým vyjeven,
odpíraje." — Pohleděl a seznal vrah
mísky lehkost své; i nemeškal, a prchl
reptaje; s ním prchli noční stínové.

Zpěv pátý.

Na úsvitě vypravuje Eva Adamu sen neobyčejný, jaký měla noci té. Adam těší zarmoucenou. Oba vyjdou do zahrady na práci. Jich modlitba ranní. Bůh posílá Rafaele k vystražení jich, by trvali v poslušenství, a vystříhali se osidel nepřítele. Rafael sstupuje s nebe, a ukazuje se v ráji. Adam ho vítá, a uvádí do stánku. Úcta vesská, a při ní rozmluvy Anjela s Adamem. Rafael ostříhá Adama o jeho stavu, oznamuje jemu, jakého má nepřítele, a proč mu ten usiluje škoditi; potom na prosbu Adama vypravuje odboj Anjelův na nebi. Jak Satan svedl své pluky půlnoční, a bouři stropil proti Bohu. Abdiel, horlivý Serafín, opustil buřiče.

Nyní růžovými vzejdá stopami,
v zorním nebe kraji, jitro, perlami
stkvělými zem kropilo, an Adam se
vedlé zvyku probudil. Byl jeho sen,
vynikaje z jemných čisté krmě par,
lehký jako povětří, jejž mírný šust
mhavošerých potoků, a šumání
listí, (oháňka to jitřenky,) a zpěv

ptactva, jímžto každá pleše ratolest,
snadno zapudil. Tím větší jal ho div
vidoucího Evu neprobuzenou,
ana v neklidné se troudí dřímotě;
žhoucí byly líce její, zčechrané
zlaté vlasy. Vyvstav na půl při boku
jejím nachýlí se k ní, a zavěsí
nad ní oči plné lásky srdečné,
hledě citem nevýslovným na povab
tváře spanilé, jímž ona spíc i bdíc
oplývala rovně. Potom tkna se jí,
tichým hlasem, jak kdy dmýchá na Floru
líbý Zefyr, šepce takto: Probuď se,
ó má nejkrásnější choti rozmilá,
nálezku můj poslední, můj nejlepší
nebes dárku, má vždy nová rozkoši!
Probuď se, ai svitá jitro, zovou nás
pole okřálá; my ranní mařice
chvíli, neznamenáme, jak vzstřelují
naše strůmky štípené, jak zakvětá
citrynový háj, a kterak s balsámem
myrhy kapají, a sličná příroda
pstře se barvami, a včela na kvítí
sedíc vyssává tu sladkost tekutou.
Procitla tím šeptem, jednak zděšeně
zhledši Adama, jej obejme a rce:
Ó ty jediná mé duše potěcho,
dokonalosti a chválo má! ó jak
ten tvůj oblíčej a jitro vrácené
ráda spatřuji! neb noci té, ach té
noci nikdy posud nezkusila jsem.
Snílo mi se, (sníloli?) ne jakově

jindy, o tobě, co v den jsem dělala,
neb co z jitra měla; nébrž o smutku,
o klopotě, duchu mému neznámé
dřív té strastné noci. Vidělo se mi,
an kdos u samého ucha volal mne
na procházku jemným hlasem, mněla jsem
tvůj to býti, řkoucí: Evo, proč tu spíš?
nyní utěšená chvíle, nyní chlad,
nyní ticho jest, leč tam kde ustouplo
tomu ptáku nočně švitořícímu,
jenž teď v houští vede zpěvy přesladké,
dílo milosti; teď ve svém úplnku
měsíc kraluje, a jeví v příjemném
světle soumračním tvář věcí všelikých,
darmo, neníli, kdo naň by popatřil.
Bděje shlédá nezčíslnýma očima
jasné nebe, na koho? i na koho
nežli na tebe, ty touho přírody!
Co tě zočí koli, potěšeno jest,
všecko kochá povab tvůj, a všecko mdlí
za tvou krásou v tesknotě. I povstanu
jako na tvůj hlas, než nenaleznu tě,
chtěci naleznouti, dám se do chůze,
zběhám drahně stezek, tuším, samotná,
až se octnu tam, kde strom ten vědění
stojí zakázaný. Krásný viděl se,
krásnější než ve dne obraznosti mé:
tak kdy stanu s podivením patřeci,
ai tu kdos, v té způsobě, tak křídlatý,
jako jeden z těch, jenž s nebe často k nám
přicházejí. Rosné jeho kadeře
ambrosií kapaly; ten hledě podobně

na ten strom: Ó strome, pravil, spanilý,
přetížený ovocem! což nižádný
neulehčí tobě, žádný sladkosti
neokusí tvé, ni člověk, ani bůh?
Tak se vědomostí božskou pohrdá?
Závistli, či který úmysl soukromný
brání požívati tebe? — Braň kdo braň,
mně, mně dobra tvého, jež ty podáváš,
nikdo nezbrání; nač by tu štípen byl?
Řekl, a nemeškaje rukou odvážnou
rval, a jedl. Mne hrůza jala studená
nad smělými slovy, skutkem smělejším
ztvrzenými náhle. On pak, nadchnut jsa
potěšením, praví: Božské ovoce!
sladké v samém sobě, sladší pro zákaz!
Zakázános tuším, že jsi jediné
bohův hodné, jemuž Boha z člověka
učiniti by se událo; a proč
mnedle člověk bohem býti nemělby,
ježto dobro, byvši více zděleno,
zrostá hojněji a neuráží se,
ano slaví více dárce dobrého.
Pojdiž, tvore šťastný, Evo anjelská!
pojď a zděl a jez: jsouc šťastná, šťastnější
můžeš býti, důstojnější nemůžeš;
okus, staň se mezi bohy bohyní
napotom, a složivši ty okovy
zemské, obcuj v povětří, tak jako my;
časem vstoupej v nebe, za zásluhou tvé;
viz, jak žijí bozi, a tak živa buď!
Řekl, a přijda podával mi ovoce,
jež byl urval, k ústům podával mi je:

utěšená, chutná vůně taký chtíč
působila jedení, že, zdá mi se,
nemohla jsem nejísti. I okusím:
tudíž pak i s ním se octnu v oblacích,
dole vidím zemi porozestřenou
nesmírně, a rozmanitý, daleký
výhled: divný mi ten let, a změna ta
takového zvýšení, kdy na rychlost
zmizí vůdce můj, a já, tak zdá mi se,
snesouci se dolů padnu ve spaní.
Ó jak ráda probuzená spatřuji,
ano byl jen sen! Tak Eva toužila
na svou noc; jíž Adam vece truchlivě:
  Podobo mé tváři, dražší půlko má!
zámutek, jenž ve snách tížil mysl tvou,
troudí rovně mne; nic mi se nelíbí
sen tvůj neobyčejný, snad, bojím se,
pošlý od zlého. Než odkud by to zlé?
v tobě nemá místa: čistous stvořena.
Jednak věz, že v duši mnohé skrovnější
moci slouží rozumu, co vládcovi;
první mezi těmi úřad zastává
obraznost; ta ze všech věcí zevnitřních,
kteréž nám pět čilých smyslů předmítá,
tvoří podobizny, větrné obrazy,
jichžto rozvedením nebo spojením
koná rozum to, čím tvrdí se a pří,
a co vědomostí nebo zdáním jest.
Ten se v svou, kdy odpočívá příroda,
schránu uklidí. Tu bdívá mimická
obraznost, a následuje rozumu;
žeť pak podobizny slepě spojuje,

plodí divné tvářnosti, a zvláště v snách,
mísíc slova, činy, dávné s novými.
Tak i ve snu tvém jest, tuším, nemalé
podobenství večerního našeho
rozmlouvání, s cizím jakýms přídavkem.
Nebuď ale smutna, může v mysl zlé
vcházeti i vycházeti bez vady,
člověku i bohu, jen kdy nesvolí:
a to má jest, jíž se kojím, naděje,
že, co ve snách zříti tebe děsilo,
bdíci neschválíš. Buď tedy veselé
mysli, aniž zasmušuj ten oblíčej,
jenžto bývá v jasnotě a potěše
nad spanilé jitro, kdy se ponejprv
na svět usmívá; a vstavše k práci své
pojďme v háje, k studénkám a ku kvítí,
ježto nyní otvírá své rozkošné
sklady vůní, dochovaných pro tebe.
Takto těšil Adam krásnou ženu svou.
Potěšena jest; jen tichá, spanilá
z každého jí oka slza ukane,
jižto setře vlasy svými: jiných dvé
drahých krůpí, po hotově stojících
v křišťálové závoře, on dříve než
skaply, uceloval vroucím líbáním,
jakžto sladké hnětlivosti příjemná
znamení, a zbožné bázně před hříchem.
Tak se všecko zjasnilo, a na pole
oni chvátali: než prvé, hned jak jsou,
vyjdouce z té schrány stínů stromových,
znikající den a slunce zočili,
ano, ledva vstavši, ještě vozem svým

okeanových se břehů týkaje
rovnolehlé na zemi své metalo
rosné paprsky a výhled daleký
odkrývalo u veškeren východní
ráje kraj a šťastné planě Edena,
sklánějí se hluboko, svou počnouce
modlitbu, již každé ráno konali
v způsob mluvy rozličný. I způsobů
rozličných a zachycení svatého
dostávalo jim se k chvále tvůrcově,
slušnou měrou vyřčené neb zpívané,
bez nesnadnosti, tak lehká výmluvnost
od jich tekla rtů, i řeč i skladný verš,
zvučně, tak že harfy bylo netřeba
ku přidání sladkosti. I počali:
Tvá jsou, otče dobra, slavná díla ta,
Všemohoucí! tvá ta spousta veškerá,
divná v kráse: ó jaks tedy divným ty,
Nevýslovný! jenžto sedíš nad nebem
nevidědlný nám, leč jedno v stínu,
v těchto nejnižších z děl tvých, ač ta i tvou
jeví dobrost nestihlou a božskou moc.
Mluvte vy, jimž snáze, světla synové,
Anjelé! jenž patříce naň tváří v tvář,
chvalozpěvy hlučnými, dny bez nocí,
velebíte jeho trůn; vy na nebi:
na zemi ho chvalte všecka stvoření
jeho prvé, posléz, v střed a na věky!
Nejpěknější z hvězd! ty jež jsi v komonstvu
noci poslední, či lépe přičísti
tebe k úsvitu, že, jsouci jistá dne
rukojmě, svou jasnou věnčíš korunou

jitro líbezné? chval v okrsku ho svém,
kdy se dní, v tu sladkou první hodinu!
Slunce, jenž jsi toho světa velkého
duch a oko, vyznej větším býti jej,
chval ho v věčném běhu svém, v svém východu,
v polední své výši, i v svém padání!
Měsíci, jenžs někdy slunce průvodčím,
někdy obíháš s hvězd stálých oborem,
stálých ve svém okrsku, jenž obíhá!
Vy ohňové druzí, kteří bloudíce
tajné plesy vedete, ne bez pění,
zvučte jej, jenž jiskru ze tmy vykřesal!
Povětří, vy živly, plody přírody
nejstarší, co čtverotvárně smíšeni,
věčným jdouce kolem, zník a posilu
dáváte všem tvorům, slavte, velebte
Boha velkého v své každé proměně!
Mhly a výzevy, jenž nyní vstoupáte
s hor a jezer parných tmavě, posmourně,
až by slunce vaše rounné obruby
zlatem povleklo, vždy ke cti velkého
světa tvůrce vstoupejte: a buďto že
zastíráte mrakem nebe bez barvy,
buď že na zem suchou v dešti spadáte,
k chvále jeho vstoupejte i spadejte!
Vanoucí vy od úhlů čtyř větrové,
chvalte jej i povlovným i prudkým dchem;
chvějte vrchy své, vy sosny, s rostlinou
všelikou v znak chvály jeho chvějte se;
studénky a vy, jenž hrkem tečete,
libozvuční potoci, vzni chvalně jej
hrkot váš! Spoj hlas svůj každý živočich,

ptáčkové, jenž pějíce se vznášíte
k branám nebeským, let váš, a hlahol váš
křídlami a zpěvem vznášej jeho čest!
Vy, co v vodě plováte, co bydlíte
na zemi, neb kráčíte, neb hmyzíte,
osvědčujte, ránemli jak večerem
nezní vrch i důl, i zdroj i svíží chlad
chvalou jeho, rozehráni zpěvem mým.
Vítej, králi vesmírný! buď milostiv,
uděluj jen dobra nám, a jestli noc
zdělala co zlého, nebo ukryla,
rozpuď, jak to světlo rozpuzuje tmy!

Tak se v nevinnosti modlili, a mysl
jejich brzy pokoje a útěchy
vnitřní nabyla. I kvapí po rose
perlové a vonném kvítí do sadu
líbého, kde stromů hájek ovocných
bujnorostlé větví v dálku přílišnou
rozkládá, a jalovému objetí
brániti je potřeba. Neb snoubíce
pojí s jilmem révu, ježto vdána zaň
jsouci, vůkol něho rámě obnáší
manželské, a věnuje mu hrozny své
brunátné; on za vlastní je přijma plod
zdobí jimi neplodné své haluzy.

V tomto zaměstknání milosrdný Bůh
z hůry na ně shlédl, a kyna povolal
Rafaele k sobě, tovaryšského
Anjela, jenž s Tobiášem dáti se
ráčil na cestu, a jemu snoubiti
dívku, sedmi mužům strastně snoubenou.

Rafaeli! slyšíš, prý, jak na zemi
Satan sobě počíná, jenž z pekla se
vyvřev, skrze propast přišel mrákotnou
do ráje, jak této noci lidí dvé
zarmoutil, a umínil i je, i v nich
všecku zmařiť rázem lidskou rodinu.
Protož jdi a dnes co přítel s přítelem
obcuj s Adamem, kde najdeš koli jej
ve stanu, neb schráně před poledními
úpaly, an po své denní okřívá
práci pokrmem neb odpočinutím.
Rozmluv s ním, a vyuč jej, jak blahý jest
jeho stav, a blahost ta jen na jeho
vůli, vůli svobodné, ač proměnné.
Dej mu výstrahu, by příliš bezpečna
nemněl sebe; zvěstuj jemu, jaké naň
číhá nebezpečenství, a od koho;
jaký nepřítel, spad s nebe nedávno,
pílí jeho pádu s stavu blahosti:
úsilím? to odstup; ale klamem, lží.
O tom jeho zprav, by hřešiv svobodně,
dříve výstrahy a napomenutí,
překvapením nevymlouval viny své.
Takto mluvil Hospodin a vyplnil
míru spravedlnosti: ni svatý dlel
křídlatec, svůj dostav úřad; alebrž
ze středu tisíc Serafských plápolů,
kde stál, přisloněný křídly sličnými
znikna lehce, letí nebes prostředkem.
Rozstoupli se tudíž kůry anjelské,
učiníce spěchu jeho prostranství
Empyrejské po dráze. Kdy ku bráně

nebes přikvapil, hned brána od sebe
sama, na zlatých se točíc stežejích,
odemkla se do kořen; vše dílo to
prstů stavitele všemohoucího!
Odtud (že ni mraku, jenž by zaclonil,
ani hvězdy nebylo,) on skrovnou ží,
nápodobnou jiným koulím svítícím,
země kouli a tu Páně zahradu,
ověnčenou cedry výše vrchů všech,
Takto v noci, Galileovými skly,
země pochybné a moře v měsíci
vidí obraznost; tak mezi Cyklady [1])
plavec Delos nebo Samos znamená
výspy z daleka, co mračné poskvrny.
Tam on nachýleným letem pospíchá,
dolů valnou nadpovětrnou oblohou
vesluje skrz světů světy: stálým teď
plyne křídlem vůkol hvězdy úhelní;
již i tírá v hebkém tomto povětří
chvěním silnějším, až tu, kde orel se
vznáší, uvidí jej hejno pernaté
s úžasem, co samoleta, [2]) v pospěchu
letícího pochovati popel svůj
v jasném Slunce chrámu, v Thebách Egyptských.
Z náhla na východní ráje skalině

---

[1]) Ostrovy na středozemním moři.
[2]) Staří smýšleli, že pták samolet (Phoenix) až do 700 let žije, potom že zdělá sobě hnízdo ze stkvostného koření, kteréž se od slunce chytne a samoleta spálí. Z popele jeho mladý samolet povstana, letí do Theb Egyptských, kdežto v chrámě Slunce ostatek popela pochová. Hvězda úhelní jest polární.

přistane, svou vezma vlastní způsobu,
křídlatého Serafa: šest křídel nesl,
k zaslonění tvářnosti své nebeské;
jedněch dvé, co krylo jeho široké
lopatky, se vztahovalo na prsy,
na vzor pláště s ozdobením královským;
prostřední, co hvězdným pásem obtáhly
bedra jeho, zaslonice všecka je
zlatem pernatým a nakropenými
v nebi barvami; a třetí stínilo
od pat nohy peřitými cetkami
barvy blankytné. Stál jako Maje syn, [3])
potřásaje perutí, že nebeská
vůně naplnila drahné okolí.
Poznavše ho rychle strážní Anjelé
před důstojností a velkým poselstvím
jeho vstali uctivě; toť tušili
snadně, za velkým že chvátal poselstvím.
Minuv stkvoucí jejich stany, bral se teď
blaženou tou krajinou, skrz lesiny
myrtové a nardy; pouště sladkosti!
Tuť své prvotiny mladou bujností
vynášela příroda, a panenskou
fantasí zbyt lahodnosti všeliké,
bez pravidla, bez umění, po různu
rozprostřela v požehnání nesmírném!
Jej, kdy z kořenného lesa vycházel,
uzří Arciotec náš, jenž právě, kdy
slunce vypoledněné své paprsky

---

[3]) Merkur.

vroucí na důl spouštělo, a chladnou zem
v lůně jejím zahřívalo nejhlubším,
seděl u vchodu své stinné besedy.
U vnitř Eva, v slušné době chystala
oběd, chutné úrody, jež kochati
měly pravý chtíč, a k žízně hašení
mízu mlíčnou z jahodek, a z hroznů mok,
nápoj stredný; jižto Adam volá, řka:
Evo, spěšně pojď, a viz tam na východ
mezi těmi stromy, jaká přeslavná
podoba se béře k nám; toť druhé se
vidí ráno o poledni svitati;
kterýs velký rozkaz s nebe přináší,
snad i pobyť s námi ráčí tento den!
Spěchem běž, a co ti koli v zásobě,
přines v zbytečnosti, bychom příslušně
uctili a měli toho našeho
z nebe hosta: slušno dárci podati
částku z darů jeho, dáti z hojnosti
hojně, tu kde rozhojňuje příroda
úrodný svůj zrůst, a za požíváním
jsouci úrodnější, učí neskrovniť.
Jemu sličná vece Eva: Adame!
svatý země prachu dchnutím života
nadešený od Boha! i malá tu
stačí zásoba, kde vždycky uzralé
na všech tobě větvích kyne ovoce.
Vyňmu to, co za schováním schránlivým
získá trvalost a ztráví mízy zbyt.
Půjdu však, a co kde réva, štěp a trs
podá, z toho taký výbor úrody
snesu anjelskému hosti k zabylstvu,

že jej uhlédaje, vyzná na zemi
býti štědrost Páně jako na nebi.
Takto řekši ochotnou se obrátí
tváří, pečující v duchu hostinském,
jaký výbor nejhodnějších lahůdek,
jaký zvolí řád, by skrze nesličnou,
zle spojenou, nezpůsobnou směsici
chut se neurazila, by raději
krmě hodná ke krmi chut za chutí
zbuzovala přelahodnou proměnou.
Snažně tedy z každé útlé halouzky,
co jen koli země, matka všerodná,
vynáší, co východní a západní
Indie, co Pontské [4]) nese pomoří,
Pénův břeh, neb Alcinoa království,
česá mnohotvárnou, chutnou úrodu,
v drsné povlace i v hladké lupině,
v stroučí kosmatém i tvrdých skořepkách.
hojnou daň! a štědrou rukou předloží
vrchovatě. K pití tlačí neškodný
z hroznů mest, a medovinu z jahodek
rozličných: a sladká jádra hnětouci,
mírní stredné smetanky, a nalévá
čistých do nádob; pak zemi posýpá
růžemi a vonných křoví lupením.
Zatím hosti svému bohorovnému
vstříc se béře milý Arciotec náš,
jemuž po straně, krom dokonalosti

---

[4]) V malé Asii. Pénův břeh, t. Karthago v Africe. Alcinous, král ostrova Féacie v Adriatském moři, jenž nyní Korfu slove, jsa bohatý na olej, na ovoce atd.

jeho ctnostné, nešlo dvoru žádného;
sám si ozdobou, a vlastní slávou byl!
Takto kráčel, slavněji než knížata
v kráse mrzuté, jichž průvod bohatý
koní povodních, a zlatem osutých
drábů, vodí na odiv, a odevšad
vábí diváky, a oslepuje lid.
Přiblíživ se Adám, šetrně přistoupí
k Anjelu, a uctivou se poníživ
jemu poklonou, dí neostýchavě:

Synu nebe! nemůž z místa jiného
kromě nebe postava tak velebná
přicházeti! Že jsi s trůnu výsosti
sstoupiv, ona ráčil místa blažená
opustiti na čas, aby toto svým
pooslavil příštím, budiž tobě teď
libo s námi dvěma, jižto z dobroty
svrchované držíme ten valný kraj,
pobyti v tom chladném stánku, a co nám
naše plodí zahrada, to nejlepší
sedě požiti, až by to polední
vedro minulo, a chládek povanul.

Jemuž Anjelská moc vece laskavě:
Adame, toť samé jest, proč přicházím:
aniž ty tak stvořen jsi, ni taková
obýváš tu pole, aby nevábil
navštěvovať tebe duchů, jakkoli
nebeských. Nuž veď mne ve svůj stinný stan;
mám já po chvíli tu s tebou pobyti,
až se zvečeří. Tak přišli k lesnímu
tomu příbytku, jenž, vonným okryt jsa

zápachem, se míle dmul, co Pomonin [5])
květovrchý strom. Než Eva nekryta,
leč svou krásou, milostnější nad Nymfy
hájové, neb nad tu ze tří smyšlených
nejpěknější bohyni, v tom na Idě
hoře nahém sváru [6]) stála vítajíc
hostě nebeského; aniž potřebí
měla rouchy, jsouci vlastní odína
ctností, jížto líce roztomilého
nikdy mrzká nezarděla myšlénka.
K ní se anjel s sladkým zdrávas obrátil,
pozdravením svatým, kteréž Gabriel
dlouho potom druhé Evě, Marii,
přinesl blahoslavené: i zdrávas, řekl,
zdrávas, matko pokolení lidského!
jížto život počtem synů valnějším
zlidní svět, než všecka tato kryje stůl
rozmanitá stromů Páně úroda.
Byltě povýšený z drnu jejich stůl;
sídla vůkol mechová, a na jeho
čtverhranosti prostranné byl od kraje
k kraji poklad veškerého podzimu
uvršený, ač tu jaro s poletím
pleší, ruky podadouce do ruky.
Rozmluvili spolu prvé za chvíli,
bez péče, že krmě jim by vychladla,
posléz vece Adam: ‹ Hoste nebeský!
račiž okusiti z této úrody,

---

[5]) Pomona, bohyně ovoce.
[6]) Naráží na svár mezi Junou, Minervou a Venuší, z Mythologie známý.

kterouž Hospodin, ten pramen blahosti
nepřeberný, dobročinný tvorů všech
krmitel, nám k potravě a rozkoši
káže růsti ze země! Snad bytostem
duchovním to pokrm nechutný; to vím
jediné, že ten, kdož uděluje všem
krmě své, jest jeden Otec nebeský.
Jemuž Anjel: Tak jest, čehož tedy on,
(jehož velebena budiž na věky
chvála!) člověku, jenž z části duchem jest,
uděluje k potravě, to pokrmem
líbým může býti duchům nejčistším.
Potřebujeť pokrmu tak duchovní
bytost anjelská, jak vaše rozumná.
Smysly obdařeny obě, jimižto
vidí, slyší, cítí, čijí, chutnají;
obě zažívané částky tělesné
obracují v netělesnou, živnou moc.
Což jest koli stvořeno, to pokrmem
živo. Tak svůj pokrm tenší živlové
přijímají z hrubších; moře ze země,
z obou těchto zase vyšší povětří,
z povětří pak tyto hvězdy nebeské,
nejprv měsíc, jakožto všech nejnižší;
vady ty, co zasmušují okrouhlou
jeho tvář, jsou páry, kterých dosavad
neobrátil v bytost svou. Ze mhlavého
svrchu jeho pokrm k jiným vstupuje
hvězdám. Slunce, které všechněm planetám
uděluje světla, na vděk odevšech
vlhké béřę výzevy a k večeru
s Okeanem hoduje. I oplývá

v nebi sice všeliký strom života
plodem ambrosiovým; tam na révi
zraje nektar, z každé větve medová
kane ráno rosa, jako perlami
stkví se nebes celina: než Bůh ten ráj
dobrotou a rozkošemi novými
nadal tak, že nebi můž se rovnati;
nemni tedy, abych jísti štítil se.
Tak se usadivše stolili; i jedl
Anjel též, ne na oko, brž pravdivým
chtíčem jedení; a ujala i hned
krmi horkost trávící, a do těla
obrátila jeho. Parou ostatek
vyjde u duchů. Co div, an zlatoděj
z krušce kovu hrubého skrz ohně moc
dělá ryzí zlato, nebo dělati
mní se moci. Zatím Eva stolícím
hledí na službu, a číše sladkého
plné moku věncuje. Ó nevino
ráje hodná! jestliže kdy, tenkráte,
tenkrát jistě směli Boží synové
zamilovať tento lidský oblíčej;
ale v těchto srdcích láska nevilná
panovala, ani známo žehrání
jméno, peklo uražených milenců.
Tak kdy střídmým pokrmem a nápojem
spokojili přírodu, i povstala
náhlá v Adamovi myšlénka, by v té
hodné době nepominul zvěděti
od Anjela, jaké věci nad tímto
světem stvořil Bůh, a jaké v nebesích
bydlí bytosti. Neb znamenal, jak jej

předčí daleko jich krása velebná,
viděl, kterak jejich stkvoucí způsoba,
Božství záře! kterak mocnost přemáhá
lidskou daleko, i pročež povážně
takto k nebeskému praví vyslanci:
Nebešťane, kterýž s Bohem přebýváš!
Vím já teď, žes na člověka nemálo
laskav, pod jehož jsi vešed nízký krov,
ráčil okusiti zemské úrody,
krmě neanjelské, a tak ochotně,
žeby nemohl zdáť se v nebi raději
seděť na hodech: než, jaké vrovnání! —
Jemuž Hierarcha vece křídlatý:
Jeden Všemohoucí jest, ó Adame!
z něhož věci vyplývají veškeré,
k němuž, pokud setrvaly dobrými,
zpět se vrátí, všecky k dokonalosti
stvořené, a všecky z jedné přípravy,
způsob rozličných a stupňů rozličných
podstaty a, které žijí, života.
Však, čím touže stojí bytost u něho,
čím se k němu její činný okršlek
chýlí blíže, tím i útlí, čistí se,
podobá se k duchu více, až se pak
tělo, vedlé svého každé výměru,
v ducha obrátí. Tak zrostá z kořene
zelený, již lehčí prut, a z toho list
povětrnější; posléz dokonalý květ
dýše duchy vonnými; pak z květu plod,
krmě člověka, již v moci životní
zniká stupněm, v živočišné, v duchovní;
dává smysl a život, vtip a obraznost.

Odtud rozum povstává, a rozum jest
bytnost duše myslící i patřící,
onen člověku, ten duchům vlastnější:
jedni v přírodě, jen v stupni rozdílni.
Nebudiž ti divno, an, co tobě Bůh
dobrým soudil býti, nezamítám já,
nébrž jako vy v svou bytost obracím.
Můž se udati, že někdy s Anjely
obcovati bude člověk aniž mu
lehkým příliš pokrm jich ze uvidí;
snad i tělo vaše z hmotných pokrmů
těchto můž se státi duchem naprosto,
buda časem zlepšeno; a na křídlech
vzletí povětrných, jak my; a svobodné
bude vám buď v tom, buď v ráji nebeském
bydleti, kdy poslušnými shledáni
budete a lásku stálou, nezměnnou
zachováte tomu, který stvořil vás.
Zatím užívte vší zbytu blahosti,
jíž ten blahý stav váš hojně oplývá,
nechtějte však víc, než může chápati.
  Odpověděl jemu lidský praotec:
Přívětivý duše, hoste laskavý!
Výborněs mi cestu, ježto k umění
vede, ukázal, a žebřík přírody
postavil, od prostředu až k obvodu,
po němž člověku by bylo vstoupati
ku poznání, co a proč je svět, co Bůh!
Pověz ale mně, nač ona výmínka:
poslušnili budete! I jakbychom
jeho býti poslušni, jak milosti
jemu dochovati neměli, jenž nás

z prachu učinil, a v tomto blaženém
štípil místě, kteréžto, co chápati
rozum, po čem lidská prahnouti můž chut,
vším tím nad všelikou míru oplývá!
Jemuž Anjel: Synu nebe, země, slyš!
že jsi blahým, za to Bohu díky měj:
ostanešli jím, měj sobě samému.
Poslušenství tvé, tvé záklád blahosti;
v tom ty setrvej. A to ta výmínka,
daná od něho. Bůh ráčil stvořiti
dokonalým tebe, ne však nezměnným.
Dobrýs: setrvati dobrým v moci tvé.
Vůlí svoboden, ni losům poddán jsi
nevýmatečným, ni těsné potřebě.
Dobrovolnou službu chce, ne nucenou;
taková mu není vděk, ni býti můž:
kterak duše nesvobodná dovodí
volnou službu svou, kdy to, co musí, chce
za losem, ni může jinak voliti?
Já i všickni zástupové anjelští,
jižto stáli v tváři Bohá vládného,
trvali jsme v šťastném stavu, jako vy,
dokud poslušenství naše trvalo;
ta i jedna naše byla bezpečnost.
Svobodně my sloužíme, že svobodně
milujem; nám na vůli, buď milovat
buďto nic, tím stojíme i padáme.
Mnozí padli, padli v neposlušenství,
a tím z nebe do pekla; ó hluboký
pád, z jak velké blahosti, a v jakou strast!
Jemuž velký rodič náš: Ta slova tvá
s rozvahou a s radostnějším pozorem,

učiteli božský, slyšel jsem, než kdy
Cherubínů zpěvy s vrchů sousedských
s sladkou v noci hudbou rozléhají se.
Ano to, že čin a vůle svobodny,
věděl jsem; neméně to, že, abychom
milovali svého učinitele,
rozkazu pak jeho byli poslušni,
máme pomněti, jenž jest tak spravedlný,
měl jsem vždy a míti budu na srdci;
jednak co jsi o té dálé na nebi
zjevil příhodě, v mé mysli zbudilo
jakous pochybnost a tužbu slyšeti
(tváli vůle) vypravení úplné:
divná to a hodná ticha svatého
věc as bude k slyšení. I máme dne
drahně ještě, slunce ledva jednu půl
dráhy změřilo, a ledva počíná
druhou na tom velkém pasu nebeském.
Takto Adam prosbu vedl, a Rafael
vlídně svoliv počal takto za chvíli:
Velkou na mne skládáš věc, ó praotče
lidu! trudnou, tížnou práci. — Kterakž mám
půtku neviditedlnou a výpravu
duchů vypraviti smyslu lidskému?
kterak bez žalosti úpad tolika
slavných, dokonalých druhdy, dokavad
v dobrém trvali! jak posléz jiného
světa odkrývati tajemství, jichž snad
vyjeviti neslušno? Než, k výstraze
tvé to povoleno. Tedy vylíčím,
co by pochop smyslů lidských předčilo,
podobenstvím, hmotné k netělesnému

přirovnaje. Však, co ať jest tento svět
nebe obrazem, ať jejich stvoření
podobnější, nežli jmíno na zemi?
Světa toho nebylo, a divoká
panovala směsice, kde nebe se
točí teď, a země na svém svěšená
odpočívá prostředku, kdy jeden den,
(nebo čas, i u věčnosti, srovnaný
s hnutím, vyměřuje věci trvalé
tím, co přešlo, jest a přijde,) taký den,
jakéž přivodí rok nebes, nadvětrných
pluci duchů, za rozkazem nejvyšším,
bezpočetní před trůn Všemohoucího
od všech nebe končin dostavili se
s Hierarchy svými v jasných pořadích.
Deset tisíc tisíců tu znamení,
praporců a zástav, v střed i v před i v zad,
proudně válo v povětří, a dělilo
Hierarchie a řády v stupních jich,
v jichžto krumpování stkvoucím pálaly
mnohé svaté památky, a obrazy
chvalné horlivosti jich a milosti.
Tak kdy v kolách nesmírného obvodu
stáli, kolem v kole, neskončený Bůh,
podlé něhož v slávy lůně seděl Syn,
z prostřed, jako s hory plamenné, jíž vrch
stal se pro blesk nevidědlným, mluvil řka:
Slyšte, pronárody světla, Anjelé,
trůny, panstva, knížatstva i mocnosti!
slyšte slovo mé, jenž trvá na věky!
Tento, jehož zříte na pravici mé,
jediný jest syn můj, dnes jsem zplodil jej,

králem na té svaté hoře pomazal,
vaším králem, zapřisáh se u sebe,
že má před ním klekat každé koleno
na nebi, a vyznati jej za pána.
Buďtež tedy pod tím velkým náměstkem
v úzkém spojení, co duše jediná,
věčně blahoslaveni. Kdo jeho si
zlehčí, ten si zlehčí mne a zruší mír,
toho dne pak, odmrštěn jsa od Boha,
od patření blaženého, v temnosti
spadne nejzazší, a ve propastnou hloub,
v žalář, bez vykoupení a bez konce.
Takto mluvil Všemohoucí. Každý duch
slovem jeho zdál se býti potěšen;
zdál se býti, ale nebyl potěšen
každý. Tento den, jak jiné slavné dny
zpěvem trávili a plesem okolo
hory svaté, plesem plným tajemství,
jemuž onen hvězd a planet okršlek
v kolování svém se nejvíc podobá;
zmatené to křižoviny, kroužení
zástřední a zavilé, než pořádné
nejvíce, kdy nepořádným vidí se,
a v jich hnutí harmonie nebeská
zněla zvuky vnadnými, že samo i
ucho božské naslýchalo s potěchou.
Večer byl, (máť večer svůj i svitání
nebe, líbou pro změnu, ne k potřebě;)
tu se k hodům sladkým berou od plesu
s žádostí: a dokola jak stanuli,
dáni stolové a náhle zvršeni
krmí anjelskou, a plynul brunátný

nektar v perly, v ryzí zlato, v démanty;
stkvostný vína plod, jenž roste v nebesích!
Pak na kvítí, zdobni věnci svížími,
pojedli a pili v spolku lahodném,
čerpajíce nesmrtedlnost s veselím,
od přepití bezpečni, kde sytosti
míra sama zamezuje výstupek,
před všedobrým králem, jenž svou otevřel
ruku štědrou, vesel jsa jich veselím.
Když noc ambrosiová s svým oblakem,
vydchnutým z té božské hory vysoké,
odkud zniká stín i světlo, oblíčej
nebe jasný v libý soumrak změnila,
(nejtemněji tam se pozastírá noc,)
a kdy uspila vše rosa růžová,
kromě oka Páně nikdy spícího,
všudy kolem po rovině široké,
širší než by zem tu rozpjal v jednu plaň,
(takové jsou dvory Páně!) anjelský
zástup, rozdělený v pluky své a tmy,
rozložil svůj tábor, živých u proudů,
pod života stromy, byty nezčíslné,
vyzdvižené náhle, stánky nebeské,
kdežto spali v chladu větrů vanoucích,
mimo ty, jenž zpěvy libozvučnými
velebili střídou svrchovaný trůn,
celou noc. Ne i tak Satan bděl. To jest
nyní jméno jeho: první na nebi
víc se neslýchá. Ten z prvních jeden byl,
ano ze všech nejprvnější Archanjel;
v moci velký a valným nadaný
důstojenstvím; ale plný závisti

proti Synu Božímu, že v onen den
ctil jej Otec veliký, a vyhlásil
Mesiášem pomazaným za krále.
Pohled ten se pýše jeho uviděl
nesnesitedlným, a mněl se zkrácena;
hněvem zanevřev a zlostí hlubokou,
hned jak, tichosti a spaní pěstounka,
půlnoc šeré přivolala hodiny,
umínil on odtrhnouti se všemi
svými pluky, opustiti stolici
svrchovanou, bez pocty a poklony,
potupně, a zbudiv druha prvního
pod svou vládou, dí mu takto podtají:
Spíš, můj drahý tovaryši? zavřelo
spaní víka očí tvých, a v paměti
máš ten úsud včerejší, tak nedávno
vyšlý ze rtů Všemocného v nebesích?
Tys mi jindy tvá, já tobě jindy má
svěřovával myšlení: vždy bdíce jsme
byli za jedno; jak může spaní teď
dvojit nás? víš, že nám zákon nový dán?
Nový zákon králův nová smyšlení
zbudit může v sluhách nás a rozvahu,
jaké zlé by z toho mohlo pojíti;
víc zde o tom říci není bezpečno.
Svolej tedy hlavy našich tisíců,
mluviž jim, že z rozkazu, než šerá noc
svleče s sebe stinný mrak, i já, i jichž
pod mým vévodstvím se chvějí praporce,
domů potáhneme letem pospěšným
na půlnoc, a učiníme přípravy
slušné ku přijetí krále, velkého

Mesiáše, též i velkých rozkazů
jeho, anto v spěch svá projde království
vítězoslavně, a vydá zákony.

Takto křivý Archanjel; i porušil
druha svého srdce neozbrojené
jedem zlosti své. Ten jde a povolá,
zvlášť i vesměs, mocí vládných pod vládou
svou, a praví, jak mu praveno, že dán
rozkaz nejvyšší, by dříve nežli noc,
dříve nežli šerá noc se uklidí
z nebe, vyzdvihla se svatovládařská
korouhev; a dolože ten zámysl,
mnohá prohazuje slova dvojitá,
símě žehrání, by zkusil víru jich,
nebo porušil. Než všickni poslechnou
hesla zvyklého, a vyšších rozkazů
velikého vévody; neb veliké
v pravdě bylo jeho jmě, a vysoká
v nebi důstojnost, a jeho oblíčej,
jako jitřní hvězda žene stádo hvězd,
vábil je, a lží a klamem za sebou
potáhl třetí částku nebe zástupů.

Zatím oko věčné, ježto zpytuje
schrány srdce nejhlubší, tam se svaté
hory své a z prostřed oněch zlatých lamp,
kteréž nočně hoří před ním, vidělo
bez jich světla odboj vznikati, a v kom,
jak se mezi syny jitra rozmáhal,
jací plukové se shlukli na odpor
přikázaní jeho; tu se pozasmáv,
takto k jedinému praví Synovi:

Synu, dokonalý blesku slávy mé,
dědici mé celé moci! tenkrát nám
hrubě potřeba svou ubezpečiti
všemocnost, a o braň postarati se,
kterouž bychom zachovali dávnou tu
vládu svou a božství: taký povstává
nepřítel, jenž naměřuje vznésti trůn
rovný našemu, tam na tom půlnoci
valném rozlohu: ni spokojen jsa tím,
umyslil on sobě bitvou zkusiti,
coby naše právo a co byla moc.
Rokujmež, a v takém nebezpečenství
sebravše, co stává síly, na rychlost,
vynaložme k obraně, ať nadání
dříve neztratíme této výsosti
velebné, své svatyně, a hory své.
Jemuž pokojnou a jasnou tváří Syn,
božsky jasnou, utěšenou nad míru,
vece: Mocný Otče, právě pohrdáš
nepřátely svými, a jsa bezpečen,
radám jich a bouřem marným směješ se;
z nichž i já, jejž osvěcuje nenávist
jejich, slávy nabudu, když uvidí
dánu v ruce mé moc všecku královskou
k zhoubě pýchy jich, a skutkem shledají,
budeli mi pokořiť tvé odbůjce,
čili nejšpatnějším býti na nebi.
Tak děl Syn. Než Satan s svými mocmi již
daleko se octl spěchem křídlatým;
s vojskem jako hvězdy noční nezčíslným,
neb co ranní hvězdy, rosy krůpěje,
jimižto se v slunci perlí list i květ.

Mnohé planě, mnohé valné protáhli
obce trůnů, mocnářů, a Serafů,
v trojím stupni jich; kraje, proti nimž
nebylaby všecka vlast tvá, Adame,
než co zahrada ta proti oboru
země veškeré, i moří veškerých,
kdyby okrouhlost jich celá v jednu se
roveň podala, ty všecky prošedše
posledně se do těch končin půlnočních
přibrali, a Satan v hrad svůj královský
na vysokém chlumu, podál svítící,
jako hora uvalená na horu,
pyrámy a věžmi, vytesanými
z lomů diamantových a zlatých skal,
palác Světlonoše velkého; to má
jméno stavení to v lidském jazyku,
kteréž on, ne dlouho potom, snaže se
Bohu ve všem roven býti, podlé té
hory, na níž vyhlášen byl Mesiáš
v tváři nebe, horou shromáždění zval,
neboť sem svou všecku svolal družinu,
pod zámyslem rozkazu, se raditi
o přijetí slavné krále, jenž prý měl
čekán být, a hánlivými podvody
pod zástěrou pravdy sklonil uši jich.
Trůny, panstva, knížatstva i mocnosti!
nejsouli ta slavná jména napotom
blyskotami prázdnými, an za výřkem
jiný kdosi nyní všecku osvojil
sobě moc a zatemnil nás pod jmenem
krále pomazaného, skrz něhož ten
celý pospěch půlnočního tažení

děje se a kvapný sbor, jen pro radu,
jak a kterým nové pocty způsobem
usmyslili bychom sobě nejlépe
přijíti jej, přijdoucího ku vzetí
nezplacené posud daně kolenné,
na tvář padání, tak nízké pokory,
těžké jednomu! což dvěma, jemu, i
kteréhož teď obrazem svým vyhlásil?
Což však, by se duch náš s lepší potázal
radou, zniknouti jha toho naprosto?
Chcete šíje shýbati, a volíte
hbitá křivať kolena? Ne, nechcete,
dobřeli vás znám, a znáteli se vy
sami, jsouce nebe rod a synové,
nepoddáni žádnému, a jestli ne
stejní všickni, všickni aspoň svobodni,
stejně svobodni; neb není řád a stav
proti svobodě, on s ní se srovnává.
Kdo můž rozumně a právě ujíti
tedy vládu nad těmi, jenž právě jsou
rovni jemu, jestli menší v moci své,
menší v blesku, rovni v svobodě. Kdo můž
ústavy a zákon ukládati nám,
od bludu i bez zákonu bezpečným?
tím pak méně zákon, který za pána
toho stanoví, a velí sklánění
na urážku našim jmenům královským,
dovodícím panství, a ne služebnost?
Potud bez překážky smělá jeho řeč
byla slyšena; než nyní Abdiel,
nad něhož se žádný Bohu nekořil
s větší horlivostí ani příkazů

zachovával jeho mezi Serafy,
vstana s rozhorlením plamenným,
tak se opře proudu jeho vzteklosti:
Ó ta rouhavá, ó lživá, zpupná řeč!
slova, jichž se v nebi žádný nenadál,
nejméně pak nevděčníku, od tebe,
sedícího nad jiné tak vysoko.
Smíš ty zákon pravý drze souditi,
kterýž vydal Bůh a ztvrdil přísahou:
že se Synu jeho, jejž on královskou
nadal právě berlou, v nebi sklániti
všeliké má koleno, a každý duch
vyznati tou poctou jeho za krále! —
Jest to, pravíš, proti právu, bez všeho
práva, ukládati zákon svobodným,
nad rovnými vládu dáti rovnému,
jedinému, bez nástupstva, nad všemi.
Tyli Bohu zákon dáš, ty hádat se
budeš o svobodu s ním, jenž tím, co jsi,
tebe učinil? jenž duchy nebeské
stvořil dle své líbosti, a obmezil
bytost jich? I zdaž nás skutek neučí,
kterak dobrým jest, a naše o dobré,
o důstojnost naši kterak pečlivým,
kterak zdaluje se od té myšlénky,
aby snížil nás, jenž pílí raději
zvelebiti více stav náš blažený,
pod jedinou hlavou úzce poje nás.
Dejme tobě však to býti bezprávné,
aby rovný nad rovnými kraloval:
tyli, slavnýs jakkoli a veliký,
mníš, by ty neb všecky v jedno spojené

moci anjelské se mohly vrovnati
jednorozenému jeho Synovi?
Skrze něho, jakožto skrz slovo své,
mocný Otec všecky věci učinil,
tebe též, i všecky duchy nebeské
stvořil skrze něho v jasných řádech jich;
slávou ověnčil, a slavně ponazval
trůny, panstvy, knížatstvy a mocnostmi,
podstatnými mocnostmi! ne temnými
jeho pod vládou, brž osvícenými
raději, jenž, nám jsa hlavou, jedním z nás
tudy stává se, a naším zákonem
jeho zákon, všecka jeho pochvala
naší pochvalou. Ty přestaň bezbožné
tedy vzteklosti, a nepohoršuj těch;
nébrž chvátej, aby časně ukrotil
Otce hněvného a Syna hněvného,
pokud odpuštění mohlby nalézti.
  Takto mluvil Anjel horlivý, a však
žádného, jenž s ním byl horlil, nebylo;
kvapná, nesmyslná se zdála jeho řeč.
Vyšším tedy hlasem počal odstupce:
  Učiněny tedy pravíš býti nás?
dílo z druhé ruky, jež byl za úkol
složil otec na syna? Toť podivná,
nová věc! i odkud tato nauka?
Kdo to viděl, kdy se dálo stvoření
jeho? tyli útvor pamatuješ svůj,
když ti tvůrce bytost dal? My nevíme
času, kdeby nás, jak nyní, nebylo,
aniž víme, bylli jaký před námi;
samozplozeni a samozkříšeni

jsouce, vynikli jsme z vlastní moci své,
kdy běh osudů své kolo naplnil,
zralý plod, těch nebes, naší dělohy,
nadpovětrní synové. Moc naše jest
naše vlastní, vlastní naše pravice
vyučí nás skutkům nejvznešenějším,
účinkem to shledáme, kdo roven nám!
potom uvidíš, co máme v úmyslu,
prosbouli, či hrozbou ztéci jeho trůn.
Tuto novinu, tu zprávu nésti pil
králi pomazanému, a utíkej,
než co horšího tvůj útěk zachvátí.
Řekl, a na vzor jeku přehlubokých vod
slovům jeho temným hlukem zvučela
pochvala skrz neskončené zástupy.
Jemu ale bez strachu, ač u prostřed
vrahů, odpověděl Seraf plamenný:
Ó ty bezbožníku! duše proklatý,
opuštěný odevšeho dobrého!
Vidím pád tvůj určený, a nešťastný
tvůj ten zástup zapletený úkladnou
zradou tvou, a rozjedenou nákazu
úhony i trestu tvého. Nepečuj
napotom se vyprostiti ode jha
Mesiáše božského; to milosti
právo odjato jest tobě; jiný soud
vzešel nad tvou hlavou bez odvolání.
Zlatá berla, kterou ty jsi potupil,
zželezněla k potření a zlomení
tvého neposlušenství. I dobra jest
rada tvá, než pro tu ne, ni pro hrozbu,
nébrž uteku těch stanů proklatých,

než je žhoucí hněv, jenž visí nad nimi,
spalujícím náhle ztráví plamenem,
bez rozdílu; nebo v brzce naděj se
ucítiti do své hlavy jeho hrom,
oheň zžírající; potom, kvíle, znej
tvůrce, až ti zhoubce bude poznati!
Takto mluvil věrný Seraf Abdiel,
mezi nevěrnými věrný on jen sám,
mezi nezčíslnými zrádci nezrádný,
nepohnutý, nesvedený, bezstrachý,
zdržel víru, lásku svou i horlivost;
ani množství, ani příklad svésti jej
mohly od pravdy, neb stálou změnit mysl,
samotného jakkoli. I vyvřel se
z prostřed jich, a drahnou cestou odcházel
skrze nepřátelský posměch, kterýž on
myslí ztrpěl velikou, a bez bázně
moci, posměch odměňuje posměchem,
plece ukázal jich věžím nádherným,
odsouzeným k oboření brzkému.

Zpěv šestý.

Rafael vypravuje dále o rozbroji Anjelův. Jak Bůh přijal horlivost Abdiele, a dal rozkaz Michalovi a Gabrielovi válčiti s odbojníky. První bitva Anjelů až do noci, v které se Satan s svými pluky ukryl. Rada čertův, a vynalezení děl pekelných. Druhá bitva na nebi, v které střelba čertů poráží pluky Michala, než ti na konec vyrývají hory a zavalují děla satanská. Bůh posílá svého Syna, kterému vítězství bylo schováno. Mesiáš rozkázav svým vojskům býti toliko svědky své moci, pudí čerty z nebe. Ti padají v peklo, Mesiáš vítězoslavně vracuje se k Otci.

Celou noc se polem nebe rozlehlým
neustrašený a nestíhaný bral
Abdiel, až jitro, od kolujících
probuzené hodin, rukou růžovou
otevřelo brány světla. Jestiť sluj
v hoře Páně, blíže trůnu jeho, kdež
tma i světlo neskonalým střídáním
vcházejí a vycházejí za sebou,
ježto v nebi roztomilou proměnu

způsobuje, jako den a noc. Kdy z té strany zniká světlo, v onu mrákota vstupuje, a čeká noci, v kteréžto svou by opět rouchou nebe přistřela. Na zemi by ovšem jedno soumrakem byla noc ta. Nyní vzešlo spanilé jitro, jak se, empyrejským oděné zlatem, na nebeské třpytí výsosti: před ním noční mizel mrak, jsa pronikán východními paprsky, kdy po celé rovni hustořadé jasné zástupy, vozy, braně plamenné a ohnivé hřebce, obrážející se blesk na blesk, uzří oko jeho. Vojnu znamená, vojnu v výpravě, a vidí známé již, o čem novinu se nésti domníval. Vesele se tedy mezi přátelská vojska přimísí, jejž svoji přijali s valnou radostí a prokřikováním, že on jeden, z mnoha tisíc tisíců padlých jeden on, jsa zdráv se navrátil. Tudíž k hoře svaté provodili jej s plésáním, a před trůn Svrchovaného stavili, kde z prostřed zlatostkvoucího oblaku se tento libý ozval hlas:

Sluho boží, dobřes dělal, dobře boj lepší bojoval, a pravdy samotný bránil směle proti množství buřičů, v slovech mocnější, než oni ve zbrani: za pravdy pak svědectví jsi vytrpěl hanu všeobecnou, horší k trpení nežli násilí: tys pílil jediné

setrvati v tváři Boha příjemným,
ač tě světy převráceným soudily.
Za to již tě snazší čeká vítězství,
by se, bez pomoci přátelských těch vojsk,
proti vrahům svým, mohl vrátiť slavněji,
nežs se potupený od nich odebral,
zkrotě mocí ty, kdož rozum za právo,
pravý rozum za právo se zpíčili
přijíti a Mesiáše za krále,
zásluhy své právem kralujícího.
Vyjdi kníže nebes pluků, Michale,
jdiž i ty, jenž v bojovné jsi nejbližším
jemu moci, Gabrieli! uveďte
v bitvu ty mé syny nepřemožené,
uveďte a zšikujte ty zbrojené
tisíce a miliony svatých mých,
v počtu zárovném s tou rotou bezbožnou
odbojců; ty ohněm, mečem hubícím
ztecte udatně, a stíhajíce je
do pokrajných nebe končin, zapuďte
od Boha i blaženosti do místa
káry jejich, Tartarové hlubiny,
otvírající své hrdlo plamenné,
ku pohlcení jich pádu hotové.
Tak dí Svrchovaný hlas. I mračí se
hora chmurným oblakem, a vyvalí
vzhůru černomraké dýmu kotouče
s litým ohněm hněvu probuzeného
v znamení. A nyní strašně s výsosti
nadpovětrná trouba jasná zavzněla,
na kteréžto heslo moci bojovné,
ježto s nebem stály, v šiku čtverhatém

spjaté, neodolatedlnou jednotou
hnuly k předu pluky svými jasnými,
po tichu, dle harmonie hudebné,
zbuzující k smělým činům rekovné
zápaly. Tak táhly s bohorovnými
vůdci svými pro Boha a pro jeho
Mesiáše bojovati, stuženy
nerozpojitedlně: ani vcestný vrch,
ani těsné údolí, ni tok ni les
rozdvojili šiků jejich pořádných;
nebo vysoko se braly v povětří,
volně nesoucím jich kvapné kročeje.
Jak kdy ptactva pokolení veškera
v slušném řádu přibrala se na křídlách,
povolaná, přes Eden, by přijala
jména od tebe: tak ony přes mnohá
položení daleká, a přes mnohé
táhly rozložité nebe krajiny,
desetkráte delší svrchu země té.
Posléz vyskytne se v dáli k půlnoci
na obhledě, od končiny k končině,
úkaz ohnivý, co šiky bojovné
rozprostřený; brzy na to spatřiti
vyježené hroty kopí nezčíslných,
přílbic dav, a rozmanité pavézy,
malováním ulíčené honosným;
Satanovy pluky, vzteklým posměchem
cválající dobyt ještě toho dne
bitvou nebo nenadálým útokem
Páně výsosti, a na trůn posadit
stavu jeho závistníka, zpupného
vypinatele; než jejich obmysl

daremným a marným byl se ukázal
v prostřed dráhy své. Toť ovšem divné nám
vidělo se nejprvé, by Anjelé
s Anjely se bitvou měli zuřivou
potkati, ti, jižto potkávali se
slavnou rozkoší a jednomyslnou
milostí, co téhož Pána synové,
velebíce žalmy Otce věčného.
Než teď strhl se bitvy hluk, a lítý hřmot
útoku vše krotší přetrhl myšlení.
Vysoko co Bůh se prostřed pokáže,
v sluncojasném sedě voze, vévoda
odbojníků, následovný božského
obraz důstojenství! kolem okolo
plamennými Cheruby a zlatými
pavézami obklíčený. Stoupna teď
s trůnu stkvoucího (an vojsko od vojska
již jen úzký dělí rozstup, mezera
přehrozná! tak stály řady strašlivé
čelem proti čelu v délku náramnou)
před své mrakohusté stádce předběžné
v ostré čelo, dříve boje sražení,
Satan vysokým a pyšným kročejem
vyjde jako věž, v svém drahém odění
z démantu a zlata. Abdiel, jenž stál
v prostřed nejmocnějších, činy smýšleje
veliké, té pýchy snésti nemoha,
takto dosvědčil své mužné odvahy:
  Ó, že tolik zbývá k Bohu podoby,
tu kde víry, tu kde pravdy nezbývá
žádné! proč i moc i síla nepadla,
tu kde padla ctnost, a není nejslabším

ten, kdo nejhorší? — Než, buďte na oko
moc a síla jeho nezmoženými;
já s ním, naděje se božské pomoci,
vejdu v zápas, jak jsem s jeho rozumem
zápasil, a shledal zlým a křivým jej.
Slušné, by, kdo v půtce pravdy přemáhal,
získal ve zbrani, a odnesl zárovné
tu jak tamto vítězství! Jeť arci to
hovadný a mrzký zpor, kdy rozumu
s silou bojovati jest; než tenkráte
rozum dává to, že rozum zvítězí.
Takto rozmýšlel, a druhé předběhna
vůdce, kvapí vrahu vstříc, a napoly
cesty utkav, tímto rozpáleného
předejitím vyzve k boji bezpečně:
Pýšku, utkán jsi? tys mněl, že zpupnost
po čem prahla, beze všeho dosáhne
odporu, že bez obrany stolice
Páně, strana jeho opuštěna jest
pro strach před silou, neb smělým jazykem
tvým: ó hlupce tebe! jenž jsi nepomněl,
kterak trudno válčiti se Všemocným,
jenžto z ničeho by nekončená mohl
vyvoditi vojska v zkázu bláznovství
tvému; nebo vztáhna jedno rámě své,
přesáhnoucí všecky meze, v jeden ráz,
bez pomoci, skončiť tě, a pohřížiť
do mrákoty vojska tvá. Než tuto viz,
že ne všickni z tvé jsou družiny, že jsou,
kteří víru zvolili a pobožnost,
ač jsi ty jich neviděl, kdy jeden já
v bludníků tvých světě nesmyslným jsem

ze všech viděl se: teď vidíš stranu mou;
uč se pozdě, kterak někdy malá část
pravdu zná, an tisícové chybují.

Jemu velký vrah dí s tváří potupnou:
Na tvé neštěstí, než právě k pomstě mé,
kteráž tebe přede všemi hledala,
z útěku se navracuješ, svárlivý
Anjele! by přijal hodnou výplatu,
první úraz od vyzvané pravice
této, že se podušilý drzostí
jazyk tvůj směl urouhati třetině
shromážděných bohů pro obhájení
božství svého, ježto, dokud jiskra v nich
božské moci bude tlíti, žádnému
všemocnosti práva přiznať nemohou!
Toť jsi jistě předstihl tovaryše své,
baže po té cti, by pérko uškubnul
se mne nějaké, a tímto rekovným
činem zkázu předpověděl ostatním.
Jenom ještě toto krátké příměří!
By se nemohl chlubiti, že nedána
tobě odpověd, i povím, kterak se
snáší u mne: myslil já jsem nejprvé
svobodu a nebe duchům nebeským
jedno býti; nyní ale spatřuji,
že jich drahně v službu lenost uvedla.
Duchy otrocké, jen k zpěvu, k slavnostem
jenom hodné! takové jsi ozbrojil:
hudce, nájemníky nebe uvádíš
v bitvu; chlapstvo proti svobodě. Dnes, dnes
toho důvod obě strany vydadí.

Dí mu zkrátka, jednak vážně Abdiel:
Odpadlče! ty stále bloudíš, aniž pak
bludu konce nalézáš, cos od pravé
stezky byl se uchýlil. I bezprávně
jméno dáváš chlapstva službě vzdávané
tomu, kterémuž ji vzdáti velí Bůh,
Bůh neb příroda; i Bůh i příroda
velí službu vzdáti nejhodnějšímu,
tomu, který všecky jiné přesáhá.
Otrok jest, kdo slouží tobě, tomu, jenž
povstal proti hodnějšímu, než jest sám.
Otrok jest, kdo slouží tobě buřiči,
totě chlapskému své zlosti otroku,
jenžto volným službu vyčítati smíš.
Zpravuj ty své tedy v pekle království!
já, já službu Páně sobě mile rád
obírám, a co mi věčně blahý Bůh
káže, plním ochotně a poslouchám
hodných poslušenství jeho rozkazů!
Ty však v pekle okovů, ne království
naděj se. Teď zatím toto ode mne,
jenž prý z útěku se zpátkem vracuji,
beř tvá hlava přivítání bezbožná!
To řka, vztáhne ruku k ráně šlechetné.
Nevisí, než padne rána v náhlosti,
jako bouře, Satanovi na chochol
zpupný, žeť ni zrak, ni křepkost myšlení,
nedím jeho pavéza jej úrazu
vyvarovať mocna byla takého.
Deset kroků valných zpět se potácí,
při desátém s kolenama kleslýma
na mohútné kopí stane opřený.

Jak kdy větrové a vody podzemní,
protrhše si průduch, horu odrazí
polouklesiou s všemi svými sosnami.
Chopí úžas odbojníků knížata,
zuří vztekem náramným, že vévoda
jejich tak jest přemožen. I plésají
našincové, vykřikují radostně
pro naději vítězství, i vytéci
k boji prahnou statečně. Tu troubiti
Michal v Archanjelskou troubu rozkáže.
Zavzní po rozlehlé nebi třepící
zvuk, a věrný zástup pěje Hosanna
Nejvyššímu! Nemeškají odbojná
stáda, vyřítí se litým úprkem;
vojsko s vojskem svede bitvu sražením
přehrozným. I znikne vůkol jek a vztek
bouřlivý, a povyk, jehož dosavad
nebývalo v nebi nikdy slýcháno.
Meče o brnění strašnou břinkají
neshodou, a temně hřmíce valí se
rozzteklená kola vozů měděných.
Divoký a strašlivý jest bitvy hřmot!
Šimějících šípů oblak plamenný
létá nad hlavami, kryje ohnivým
obě vojska stropem. Tak se stírají
lítě pod plápolajícím klenutím
obě strany úprkem a vzteklostí
neuhasitedlnou. Buči po nebi
hluk, a bylaby se chvěla, kdyby již
stála, země veškera až do střev svých.
Není divu! nebo milionové
rozhorlených Anjelů se z obou stran

obořili, vojska, z nichžto nejmenší
všemi živly vládnouti, a každého
jich se mocí ozbrojiti mocen byl.
Kterak strašná byla síla veškerých,
kdy se vojsko s vojskem zteklo nezčíslné,
aby hrozným zanícením válečným
zpustilo, ač obořiti nemohlo,
blahý domov svůj, leč všemohoucí král
věčný z věkostálé tvrzi své
řídil půtku jich, a meze ukládal
lítým zápalům, ač bylo množství jich
nesmírné, an každý pluk se valným zdál
vojskem, každá ruka zbrojná plukem se
v moci viděla, a vůdcem zkušeným
voják každý, jemuž dobře vědomo,
kdyby stoupati, kdy stanouti, kdy v bok
uchýliti událo se nejlépe;
kterýž ví, kdy v bitvě vzteklé hodno jest
sraziti neb rozdvojiti průčelí.
Na útěk a ustoupení nebylo
pomysliti, aniž pak kde strachu plachého
znamenáno; jeden každý zpoléhá
na sebe, tak jakoby jen samotné
jeho rámě získat mohlo vítězství.
Věčně slavní událi se skutkové,
ale bez čísla; neb bitva široko
dosáhala v rozmanitém způsobu.
Časem na celině stojmo svodili
půtku, časem na křídlech se mohútných
vznesše, kormoutili letmo povětří:
celé povětří se ohněm bouřlivým
zdálo býti. Dlouho bitva na rovné

váze visela, až Satan — divy dne
toho konal, aniž sobě rovného
našel v udatnosti — vrazí mezi dav
bojujících nejlítěji Serafů,
téměř zmatených, a zočí, kterak ráz
jako ráz svým Michal mečem záhubným
potírá a metá celé zástupy.
Přenáramným obou rukou vztažením
vynesené, jede dolů ukrutné
ostří, daleko plení. Té záhubě
Satan chvátá vstříc, a valný pukléř svůj —
okruh skalný desaterým okrytý
diamantem, nesmírného obvodu —
staví na odpor. Hned jak se přiblíží,
přestane své práce velký Archanjel,
vesel nadějí, že zmizí pojednou
vnitřní nebe válka, kdy se porazí
Arcivrah, neb spjatý v poutech povede;
s nepřátelským mračením, a plamennou
tváří takto nejprvé se obuří:
 Strůjce zlého, ježto dříve bouří tvých
bylo neznámé, a jména nemělo
v nebesích; a teď — ai, jak se rozjedlo,
jaké skutky omrzalé vynáší,
omrzalé všechněm nám, než úsudkem
spravedlivým nejstrastnější pro tebe
a tvé následovníky. Jaks porušil
blahý nebes mír, a uvedl v přírodu
bídu nestvořenou před nepravostí
tvého rozbroje! Jak mnohé tisíce
napustil svou zlostí, jindy spravedlných,
věrných, nyní osvědčených křivými!

Nemni však, by svatý z nebe zapudil
pokoj; nebe ze všech vyvrže tě svých
končin: nebe, sídlo blahoslavenství,
skutků násilí a vojny neztrpí.
Pročež utíkej, a zlé, to plémě tvé,
kliď se s tebou v sídlo zlého, do pekel;
ty, i zběř tvá proklatá! Tam bouře trop;
pryč, než tento pomsty meč dá počátek
zatracení tvému, nebo rychlejším
okřídlaný pospěchem tě pomsty hrom
Páně rozhojněnou psotou zachvátí.
Takto kníže anjelské. I dí mu vrah:
Nedomnívej se, by dchnutím pohrůžek
větrných nahnal strachu tomu, jehož jsi
udatnosti skutkem posud nezkusil.
Jižlis těchto nejmenšího obrátil
na útěk, i byť i koho porazil,
zdali tudíž nevstal nepřemožený?
Mneli tedy snáze, mneli rozkazy
drzími a hrozbou zapuditi mníš?
Nemyl se, že tento konec vezme boj,
jenž se tobě bojem zlého, ale nám
slávy bojem nazývá; i buď jak buď,
nebo zvítězíme, nebo do pekla,
jež ty bájíš, obrátíme nebe to,
bychom získali zde aspoň svobodu,
kdy ne království: teď zatím ani tvé
síly největší, ni by ti přispěl ten
zvaný všemohoucím, neuteku pryč,
hledalť jsem tě na blízce i dalece.
Umlknou, a k nevýmluvné strojí se
oba bitvě. Nebo kdo, by anjelským

mluvil jazykem, ji vypraviti můž,
k jaké z věcí přirovnati pozemských,
jenžby lidskou mysl zdvihla k pochopu
bohorovných mocností? A bohům se
rovni zdáli v chůzi jako postavě;
zrůstem, hnutím svým i braní způsobni
stanoviti vládu nebe velkého.
Již se chvěly meče jejich plamenné
křížem v povětří, a bleskem strašlivé
vyvíjeli luky! na vzor slunci dvou
paprskují náramné jich pavézy
proti sobě. Trne strachem nadálost.
Na pravo i levo, tu kde seč a dav
bitvy nejlítější, kvapně ustoupí
vojska anjelská, a drahné prostranství
stane vůkol, pro náramnost rozpudů
nebezpečné. Jako kdyby (jestli lze
k věcem malým přirovnati veliké)
roztrhla se pevná vazba přírody,
nebo kdyby vojna mezí hvězdami
propukla, a zlověštní dva planety
úprkem se na obloze sehnavše
lítý svedly boj, tak že by ve hřmotném
potýkání pomátly se koule jich.
Rozpřaženým obapolně ramenem,
jehož mocnost k samé všemohoucnosti
dosáhala, stáli naměřujíce
ránu, která měla půtky skončiti,
nepotřebující opětování.
Kvapnosti a síly byli zárovné;
ale Michalova meče ostrosti,
kterým ze zbrojnice Páně nadán byl,

žádná hmotnost, žádná útlost duchova
odolati nemohla. I udeří
ostří jeho, valným padna násilím,
na Satanův meč, a rozrazí jej v dvé:
aniž váhá, nébrž rychlým obloukem
vrátivši se vzhůru, ránu hlubokou
zatne jemu v pravý bok. Tu nejprvé
Satan počil bolesti, a kroutil se
sem a tam a svíjel; tak ho náramně
rozevřenou ranou tnoucí protkl meč.
Zavřela se sic, ne dlouho rozdílná,
nadpovětrná jeho podstata, a však
z rány lil se valem nektarový tok
krve, jaká z duchů může plynouti
nebeských, a smáčel celou jeho zbroj,
nedávno tak stkvoucí. Rychle odevšad
jemu k pomoci se hrnou Anjelé
nejsilnější. Část se staví na odpor,
část pak vůdce na pavézách odnáší
k vozu jeho, za bojiště daleko.
Tam jej kladou skřipícího bolestí,
hněváním a studem, že mu nebylo
býti nepřemoženým, že taková
hanba pýchu jeho mysli zkrotila,
ač se v moci Bohu rovným býti mněl.
Ozdraví však brzy; nebo duchové,
jsouce živné moci plni naskrze,
(ne co křehký člověk, jehož žití jest
v střevách, hlavě, srdci, plícech, neboli
v jatrách toliko) jen kdy se zničí, mrou.
Plynutá jich bytost rány smrtedlné
nepřijme, co tekuté to povětří:

celí srdcem, hlavou, okem, uchem jsou,
rozumem a smyslem, a dle líbosti
tělo, barvu, způsobu a postavu
berou na se, hmotnou nebo povětrnou.

Rovné hodní paměti se na druhé
straně dáli činové, kde Gabriel
mocný bojoval, a smělým praporcem
vrážel mezi husté šiky Molocha,
krále lítého! ten, do boje ho zva,
posmýkati přepjatého ke kolu
svého vozu hrozil jej, i samému
Bohu ulál jazyk jeho rouhavý.
Rozštipen jest ale tudíž na poly,
od hlavy až po pás; s roztroskotanou
zbraní pádí z bitvy ruhač, bolestí
řvoucí. — Stejnou udatností na obou
křídlech vojska chlubné vrahy, náramné
obry ve brnění diamantovém,
valem klátí Uriel a Rafael,
tento Adramelecha, a onenno
Asmodéa, mohútná dvě knížata!
Stydělić se býti Boha menšími;
teď je ale útěk učí smýšleti
skrovněji. I utíkají, ranami
bolestnými skrze prsník hluboce
prosekaní. Neváhal i Abdiel
na bezbožnou rotu hnáti hrdinsky,
nébrž poráží a kůle úprkem
pravým Ariele nejprvé, a pak
Arioka; potom obra hrozného
Ramiele žhoucím mečem potírá.

Tisíců zde jiných mohlbych zvěčniti
jména na zemi. Než tito duchové
svatí, spokojení slávou na nebi,
lidské nežádají chvály; druzí pak,
ačkoliv i oni mocí bojovnou
divy konali, a baží po chvále
pro jich soud a vyhlazení z prostředku
svatých, v černém buďte zapomenutí!
Nebo udatnost, jak brzy zhostí se
pravosti a pravdy, žádné pochvaly,
nébrž potupy a hanby hodna jest,
byť i sebe více prahla po chvále
marnou žádostí, a skrze nepravost
pocty hledala. I pročež po věky
odsouzeni buďte v zapomenutí!
Teď, kdy nejmocnější padli vrahové,
zmatena jest bitva stálým útokem
našich; neřád mrzutý a porážka
vznikla hrozná; vešken zpodek postlán jest
ztříštěnými braněmi, a na jedné
hromadě i vůz i vozič válí se
zvrácený, i dchnoucí ohněm ořové:
zbytek, přemožen jsa, cválem utíká
skrze Satanovo vojsko umdlené,
jehož část se s tíží bránila, a část
postoupala bledým strachem zchvácená;
tenkrát strachem zchváceni a bolestí
byli ponejprv, a prchli hanebně.
Tolik na ně zlého zpoury uvalil
hřích, ač posud strachu, útěku a muk
nepoznali. Ale svatí čtverhranným,
hustě spjatým šikem neporušené

táhnou k předu, jsouce neranitedlni,
zbrojí nepronikuutedlnou odíni.
Takového nad své vrahy prospěchu
nabyli z své neviny, že hříchu se
varovali, zpoury nedopustili.
Stáli v bitvě nezlomní a prázdní muk,
byť i jimi síla z místa pohnula.
Nyní noc, své šeré stíny prostrouci,
vzešla na nebi, a milé velela
příměří a sladké ticho, po mrzkém
hřmotu války. Chmurná její záclona
vítěze i přemožené ukryla.
Na dobytém poli Michal se svými
stanuv anjelskými přemahateli,
zbudí vůkol strážné jejich posádky,
Cherubíny podál ohněm chvějící.
Z druhé strany Satan s svými odpůrci
zmizel, stěhuje se do tmy daleko;
pokldu jsa prázden, nočně stavů svých
k radě povolal, a vešed mezi ně,
takto s nestrašlivou myslí počal, řka:
Ó vy, jichžto síla v nebezpečenství
nyní zkušena, jichž nepřemoženost
osvědčena jest, ó drazí přátelé!
hodní netoliko svobody, (i toť
kořist malá!) nébrž, po čem prahneme
více, panství, slávy, pochvaly a cti!
Jeden den jste snesli v bitvě pochybné,
(jestli jeden den, i proč ne věčné dny?)
vše, což nebe pán měl nejsilnějšího,
ježto s trůnu svého poslal proti nám,
i co sám byl soudil za dostatečné,

aby vůli naši sobě podrobil.
Ale ne tak dálo se!" — I mním, že jej
za omylného již můžem napotom
držeti, ač jmín byl od nás dosavad
vševědoucím. Pravda, že jsme, chatrněji
ozbrojeni jsouce, povytrpěli
něco nesnází, a posud neznámých
bolestí, jichž ale známých nedbáme,
ano nyní zjevno, tuto nadvětrnou
bytost naši smrtedlného úrazu
býti nechopnou a nezhynutedlnou,
jelikož i nejhlubšími proklána
jsouci ranami, se na okamžení
uzavře, a vlastní mocí zahojí.
Pro tak malé zlé jest, tuším, snadničký
prostředek. Snad lepší braň a silnější
oděv bitvu budoucí nám k prospěchu,
vrahům k zkáze obrátí, neb vyrovná
to, co mezi námi rozdíl činilo,
jehož přirozenost neučinila.
Jestliže jich sílu jiná zvětšila
tajná příčina, i této, jelikož
zdravé mysli naší posud bez ujmy
stává, rozum náš a rada vyskoumá.
Sedl. I vstane Nesroch, [1]) první v knížatstvu
shromážděném. Stoje, jak kdo teprv se
vyvřel z kruté seči, velmi zchvácený
s ztříštěnou a rozsekanou na kusy
zbraní, zamračeně odpoví a rce:

[1]) Viz o něm. IV. Král. XIX. 37.

Zprostiteli nových pánů, jenž jsi práv
našich získal požívání svobodné
bohům nám! I bohům samým trudné to,
liché jest to úsilí, se potkati
s nerovnými v odění, a s bolestí
téci proti těm, kdo bolesti a muk
prázdni jsou. To zahubí, to zkazí nás
nevyhnutedlně. Neb co tu prospěje
udatnost a síla nepřemožená,
kdežto nejvalnější rámě všemocnou
zemdlí bolestí? I mohli bychom snad
živobytí vésti prázdné rozkoše
bez oželení a v spokojenosti;
blaze jistě žije ten, kdo spokojen!
Bolest, ale dokonalá bída jest,
jest zlé nejhorší, a jsouci nesmírna
všecku trpělivost poráží i mysl.
Ten, kdo vyskoumá čím bychom silněji
vrahům, posud neraněným, škodili,
neb se stali také neranitedlni,
získá na nás sobě s vyprostitelem,
tak se u mne snáší, rovnou zásluhu.
Načež Satan klidným vece pohledem:
To, co právem soudíš hodné k prospěchu
býti našemu, již nalezeno jest;
já jsem nalezl je! Kdo svýma popatří
očima na jasný svrchek celiny
této nadpovětrné, kdež stojíme,
toto valné božských luhů prostranství,
ulíčené kvítím ambrosiovým,
štěpy, úrodou a porostlinami,
drahým kamením a zlatem, — jenžby tak

patřil na ně povrchně, by nepomněl,
odkud rostou pod celinou z hluboka?
Tam jest vezpod látka tmavá, syrová,
ohnivé a prudké pěny způsoba.
Tato, jsouci tknuta nebe paprskem,
vyletí a rozvine se v okolním
světle sličnou krásou. Nech ať této nám
tmavé hloubi lůno, zpodním těhotné
ohněm, poskytne; ta hustě nabita
v duté, oblé, dlouhé děla, z druhé pak
strany tknutím ohně porozzteklena
byvši, vyšle z dáli třeskem hromovým
mezi vrahy naše množství běd a psot
takové, že všecko, co nám přijde vstříc,
roztříští a pravým zklátí povalem.
Leknou se, a pomyslí, že hřmiteli
odjata je střelba strašná. Nedlouhá
bude práce; dříve jitra naději
ověncuje skutek. Zatím okřejte,
jsouce bázně prosti! kde se opatrnost
s silou sjednotí, nic není tvrdého;
tím by míň tu slušné bylo zoufání.
Skončil. Slova jeho kleslé srdce v nich
povzdvihla a zotavila mdlející
naději. Všem divno vynalezení;
každý nálezcem se býti domnívá.
Tak, co nalezeno, snadným vidí se,
ač se nenalezené jim vidělo
nemóžným. Snad mezi tvými potomky
v budoucnosti (zmůželi se nepravost)
kdos, jsa oddán na neštěstí, neboli
za ďábelským ponoukáním, vynajde

rovný nástroj k trestu synům člověčím,
k boji přilnoucím a vraždě odměnné.
Kvapně nyní z rady letí do práce,
bez námitek. Hýbají se nezčíslné
ruce úsilím, a drahnou proryvše
nebe částku, v okamžení vidí ten
zárod přírody v svém hrubém početí:
sanitrnou a sirnou pěnu nalezše
mísí, vaří vtipným uměním, a trou
v černý prach, a odvážejí v zásoby.
Část žil zkrytých dobývá (jimž podobné
má i země tato) kamení a rud;
potom děla slévají, i koule pak,
zkázu výhoznou! část přizpůsobuje
třtinu k podpalu, jíž jedno dotknutí
zhoubný zažže blesk. Tak dříve svítání
všecko, pod příkrovem noci vědomé,
tajně skončili a uspořádali
s tichou opatrností, nevyzrazeni.
Teď, kdy pěkné ráno v nebi vyniklo,
vstali pluci vítězní, a do zbraně
trouba jitřní zazněla a do zbraně
stoupla stkvoucí vojska, v zlatém odění,
zšikována rychle. Mnozí z dnících se
pohlédají pahorků, a zvědové
jejich lehkozbrojní všecky zvídají
strany, kraje všecky, aby vystřáhli
nepřítele, kde a jak jest daleko,
zdali utíká, či k bitvě strojí se,
stoupáli či stojí. Náhle uzří jej,
ano pod rozvinutými praporci
zdlouha, ale v pevném šiku blíží se.

Nazpět nejkvapnějším letem Zofiel, [1])
Cherub rychlokřídlý přiletě,
takto živým hlasem volá v povětří:
Zbrojte, bojovníci, zbrojte se! Ai vrah
na blízku! I mněli jsme, že uprchl;
nikoli! Dnes dlouhého chce stíhání
uspořiti nám. Již neuteče víc;
hustě jako mrak se béře. V tváři mu
sedí bezpečná a lítá odvaha.
Dobře tedy upni diamantové
každý odění, a lebku urovnej;
každý, drže pevně pukléř okrouhlý,
zakrý hlavu svou, neb tuším dnes ne déšť
skrápějící, ale bouře hromových
šípů sprchne s ohnivými nálepy!
Tak jich střeha budí k pozoru; a hned
prosti jsouce zavazadel všelikých,
v šiky staví se, a vzhůru troubiti
uslyšíce bez strachu, se hýbají
k předu pořádně: kdy eihle! na blízce
táhne těžkým krokem hrozný valný vrah,
vleka v dutém klíně střelbu ďábelskou;
z obou stran se hustí hrnou plukové,
zaclánějíce, by úklad zakryli.
Přitáhše pak vůči, stanou za chvíli
obě vojska; a tu Satan v čelo se
postaviv tak poroučeti slyšán jest:
Na pravo i levo chyl se průčelí!
aby všickni naši nenávistníci

---

[1]) Slove: vyzvědač Boží.

viděli, že pokoje a poklidu
hledáme, a otevřeným náručím
přijíti je volni jsme, jen jestliže
otevřenost naši oblíbí, a nám
neukáží týle. Toho bojím se.
Ale nebe svědkem buď! ty nebe buď
svědkem, kdy své vyneseme podání
zřetelně. Vy, kdo jste k tomu určeni,
konejte svůj úřad; podotkněte jen
zkrátka, co jim tuto chceme přednésti,
a to na hlas, aby všickni slyšeli.
Tak se slovy dvojsmyslnými posmívav
dokoná. I rozdvojí se průčelí
po levé i pravé tíhna do křídel.
A tu viděť podivnou a zvláštní věc!
sloupy v trojnásobné řadě na kolách
položené; k sloupům nejvlastněji se
podobaly, nebo klaptům vydutým
z dubů nebo jedlí v boru vysokém
zroubaných a otesaných na hladko,
trojí, z mědi, z železa a z kamene;
do kořen pak hrdla strašným rozděvem
otvíraly na nás, oznamujíce
pokoj jalový; a stana za každým
Seraf chvěje třtinou zpodem jiskřicí.
V úžasu a pochybnosti hluboké
stojíme, však nedlouho, an na rychlost
Seraf každý vztáhna třtinu pojednou
tknutím lehkým jiskru k úzké přičiní
pánvici: v tu chvíli všecko v plápolu
stané nebe, rouče ale valný kouř
chumelí se ze tlam dlouhokrkých děl

hřmotem hromovým, že pro tu náramnost
puklo lůno povětří, a ďábelská
hrdla plijí krupobití železné,
spjaté perounové střely, jimižto
na vítěze vzteklým chrlí úprkem,
tak že nikomu, by jako skála stál,
na nohách se udržeti nebylo.
Po tisících klátí se a padají
Anjelé i Archanjelé povalem.
Zbroj jest vinna pádem; nebo zbroje
lehounce by byli, jakžto duchové,
uchýlením aneb rychlým skrčením
ušli úrazu. A nyní mrzuté
vzniklo pomatení vůkol, pád na pád!
Husté šiky zřediti, nic nebylo
k platnosti. Což tedy? K útokuli jsou
hnali, hanebná jich opět porážka
vrahům k opětovanému vydala
posměchu. Již druhý Serafínů řad,
před očima stoje, hrozí druhý ráz
hromů vyslati; a nestatečného
útěku se mnohem více lekali.
Uzřev nesnáz jejich Satan, úsměšně
takto volá k druhům svým: Ó přátelé!
proč se zpupní vítězové neblíží?
Nedávno si zhrda kráčeli, a kdy
přijíti je otevřeným náručím
volní jsme, (i zdali více lze?) a svá
poklidná jim slova prohazujeme,
na obrátku změňují svůj úmysl,
vytrhnou, a vedou divné křepčení,
jakby plesu hleděli, ač ples se ten

trochu třeštivým a plachým býti zdá.
Pleší snad, že klidu jim jsme podali?
Uslyšíli opět naše podání,
tuším, že se snesou v oka mžiknutí.
Jemu rovným šprymem vece Belial:
Vůdce! slova, která k nim jsme pronesli,
byla slova valná, plná vážného
obsahu a moci nepochopené!
Jakož znamenáme, všickni vespolek
vrtěli se valně, mnozí klopýtli.
Kdo je dobře chápá, hodnou pochopnost
míti musí od hlavy až do paty;
nepochopíli se, aspoň mají to
dobré do sebe, že ukáží, kdy nám
křiv je nepřítel, a přímo nekráčí.
Takto stáli, šprymy prohazujíce
kratochvilné s posměchem, a naduti
jsouce pýchou, domněli se vítězství
jistého, i žeby Všemohoucímu
rovni byli nalezeným nástrojem,
pevně věřili, a strhše sobě smích
z hromu jeho, rouhali se anjelským
vojskům, ježto státi trudné viděli,
trudné za chvíli: jimť hněv a horlení
roznícené brzy zbroje poskytlo,
jížby odolali psotě pekelné.
Na kvap (eihle! jakou moc a výbornost
mysli Bůh svým stálým vštípil Anjelům!)
celé vojsko shodí zbroj, a ku horám
(hor a dolů položení rozkošné
tolikotě nebe obraz na zemi)
na rychlost, co blyskotiny svítící,

běží, letí, páčí hory z základů
se vší tíhotou jich lesů, skal a vod;
chopivše pak za čupryny vymrští
vzhůru kořáním, a nesou v náručí.
Hrůza jme a úžas vojska odbojná,
kdyžto vidí chlumy násti zvrácené
zpodem v vrch, a děl svých řady potrojné,
náhlou zkázou okryté, a všecku v nich
naději svou valných vrchů zvalištěm
zařícenou hluboko. Teď podobná
na ně kvapí záhuba, a na hlavy
jejich mračná šumem letí předhoří;
přikvačeno jest jich množství nesmírné,
zbroj pak jich tím více psotu rozmáhá;
zarylo se roztříštěné brnění
v útlá těla, tak že muky snášeli
nesnesitedlné a lkali bolestí.
Dlouho usilují, než se docela
vyvrou ze záhuby; ach, jak skrze hřích
světločistá jejich bytost zhruběla!
Chopili se rychle braně podobné
odpůrci, a blízké hory trhali
z podvalin; a nyní hora o horu
v povětří se stýká lítým sražením;
bojující kryje hrozná mrákota;
pekelný jest jek a hřmot; boj zemský by
proti němu dvorskou zdál se jenom hrou.
Povstal zmatek nad zmatek, a zasuté
nebe zříceniny mrzké zprznily,
leč že všemohoucí Otec, kterýžto
ve svatyni nebe sedě bezpečně
všecky řídí věci, opatrností svou

vše to předvěděl a moudře dopustil
pro zplnění svého svrchovaného
úmyslu, by tudy Syna oslavil
věčného, a pomstiv nad nepřátely,
ukázal, že všecka jemu dána moc
na nebi! I pročež takto k Synovi,
spoluvládci svému, promluví a rce:
Paprsku mé slávy, Synu rozmilý,
z jehož tváří zjevná plnost svítí se
božství neviditedlného, v jehožto
rukou stává vše, co konám slovem svým!
Spoluvšemohoucí! Dva dni uběhli,
dva dni, jaké počítáme na nebi,
od toho, co s svými Michal mocnostmi
vyšel krotit odbojníků nezbedných.
Úsilná jich byla válka; nemohlo
jinak býti, an se taká utkala
vojska zbrojná; nebo zůstavil jsem je
samým sobě. Víš, že všecky rovnými
stvořil jsem; a rovni jsou, krom nepatrné
posud nerovnosti, kterou činí hřích.
Poshověltʼ jsem s soudem jich, a bylo jim
v půtce ústavné a zmatku trvati
neskončeném. Vojna konala, co můž
vojna konati, a uzdu pustivši
nepořádným zápalům, i horami
ozbrojila je, a hřmotem divokým
plní nebesa, a hrozí záhubou.
Dva dni minuly, a třetí náleží
tobě, tobě schován jest! i proto jsem
shovíval tak dlouho, aby skončení,
této vojny chvála, byla chvála tvá,

jelikož jí žádný nemůž skončiti
kromě tebe. Moc a milost nesmírná
dána tobě, aby všickni poznali,
že tvé moci na nebi i na zemi
není moci rovné. Tak jsem různici
řídil, aby bylo zjevno, že jsi ty
nejhodnější mého dědic království
pomazaný pro své svaté zásluhy.
Vyjdi, velkomocný Synu, ve jménu
Otce svého! vsedni na můj vůz, a puď
kola jeho prudká, pod jejichžto se
hřmotem podvaliny třesou nebeské!
vezmi veškeru mou zbraň, můj luk i hrom,
přepaš mečem mým svá bedra mohútná;
stíhej, hoň to pokolení temnoty
ze všech nebe končin v propast nejhlubší,
ať zví, co to jest si Boha zlehčiť, neb
Mesiáše, krále pomazaného!
Řekl, a přímo na Syna své úplňkem
záře svítí, v obličeji jehožto
veškeren se obraz Otcův obráží.
Takto mu pak vece božství synovské:
Otče svrchovaný, králi na nebi
první, nejsvětější, nejdůstojnější!
Tyť vždy prohlédáš, by svého oslavil
syna: chci i tedy já, jak slušno jest,
oslavovať tebe: na tom zpoléhá
chvála veliká a potěšení mé,
kdy ty sobě ve mně dobře libuješ,
zjevuje, že vyplněna vůle tvá,
kterou plniti mi blahoslavenstvím,
nebem jest! Tvou moc a berlu ochotně

nyní přijímám, a mile navrátím,
kdyžto ve skonání všecko budeš ty
ve všem, v tobě já, a ve mně na věky
všickni, kdo ti mili jsou; těch, kterých ty
nenávidíš, nenávidím já, a tvou
hrůzu mohu obléci, jak oblékám
smilování tvé, jsa ve všem obraz tvůj.
Vyjdu zbrojný mocí tvou, a vyplením
z nebe roj ten odbojníků; svrhu je
do vězení muk a věčné mrákoty,
k červu nikdy neumírajícímu,
jenž se zpěčovali býti poslušni
svaté vůle tvé, jíž poslouchati jest
veškerého plnost blahoslavenství.
Potom tvoji svatí nepomíšení,
v dáli od zlých, vůkol svaté hory tvé
písně počnou vznešené, a vůdcem mnou
pěti budou haleluja po věky.
Řekl, a na svou podepra se berlu vstal
od pravice slávy, kdežto seděl byl.
Počalo pak třetí svaté svitati
jitro, rozednívaje se na nebi.
Zvukem vichrovým a litým plamenem
jede prudký nebeského otce vůz,
beze spřeže, ducha zvodem vlastního
puzený, a podlé něho podstaty
Cherubínů čtyř, a čtyry majících
divné tváři, cválají, co hvězdami
celá těla jich a křídla stkvějí se
mnohooká; mnohooká z berylu
kola jsou, a mezi nimi míhaví
plamenové. Křišťálová obloha

nad hlavami jich a safírový trůn,
plný ambry, plný barev duhových,
stane na voze, kde on, v své nebeské
zbroji, ze třpytících Urim, díla božského,
vstoupiv posadil se jest; s ním po pravé
ruce sedne orlokřídlé vítězství,
po levé pak jemu visí luk a toul
plný hromů trojzubých, a valí se
vůkol něho kouře mrak, a výlevy
lité plápolu a blesku žhoucího.
Obor svatých, deset tisíc tisíců
silný, vyšel s ním, a v dáli stkvěl se jda;
dvadcet tisíc vozů Páně (slyšel jsem
počet jich) s ním jelo, na dvé zdělených
strany. Tak se vznáší, jeda na křídlech
Cherubových v výši po křišťálové
obloze a sedě na safírovém
trůnu, stkvoucím široko a daleko.
Uzřeli jej svoji s nevypravenou
rozkoší, a zaplésali vidouce
náhle, ano od Anjelů vzdvižená
vzhůru třpytila se valná korouhev,
Mesiáše nebeského znamení.
K němu tudíž vůdce Michal po obou
přilne křídlech; všecky v tělo jediné
jedna pojí hlava! Před ním božská moc
jdouci cesty jeho připravovala;
vrátily se na svá hory vyrvané
místa z jeho rozkazu, i slyší jej
vrchové, a uklidí se v rychlosti.
Vypohodí opět nebe tváři svou;
hory doly jaro květné objímá.

Viděli to přenešťastní vrahové,
nicméně se k půtce měli odbojné,
zatvrzelí blázni! Tu kde zoufati
bylo, měli naději; i mohlali
převrácenost taká v duších bydleti
nebeských? Než, jaké pýchu znamení
zkrotí, jaký zázrak srdce obměkčí
zkamenělé? Tvrdli více, tu kde se
rozplývati bylo; trudná závistí
bolela je duše, že ho viděli
v slávě; slávy žádostivi podobné
k novému své šiky srazí odporu.
Mněli zajisté, že silou nebo lstí
Bohu posléze a Mesiášovi
odolají, neb, by jim se získati
neudalo, v zhoubě aspoň obecné
najdou záhubu. I tekou zmužile
v bitvu konečnou, a pyšně hanebným
zhrzi ustoupením aneb útěkem.
Obrátiv se nyní k vojsku z obou stran
stojícímu dí Syn Boha velkého:
Stůjte, jasní plukové, ó Anjelé,
Svatí, stůjte! odpočiňte od boje
tento den! I věrné bylo, převěrné
bojování vaše! Libovalť si Bůh,
že jste spravedlivě vedli jeho zpor,
neustrašeni, a jak vám praveno,
tak jste vedli sobě, nepřemoženě.
Ale trest těch proklenců si schovalo
jiné rámě. Jeho jest, neb toho msta,
koho ustanovil on; a k tomuto
skutku počtu ani množství nestačí

žádného. Nuž, stůjte jedno patříce
z dáli, kterak Boží hněv skrz rámě mé
zachvátí ty bezbožníky ohavné.
Mnou, ne vámi pohrdli, mně závidí,
na mne čelí lítá jejich zuřivost,
že mne svrchovaný Otec, jemužto
vláda, moc a chvála v nebi náleží,
oslaviti ráčil podlé vůle své.
Pročež v ruku mou jich osud postavil,
by se nabažili té své žádosti,
vjíti se mnou v zápas, kdo jest silnějším,
všickni proti mně, či sám já proti nim?
Jelikož jen všecko měří na sílu,
pohrdají jinou chvalou vznešenou,
aniž dbají, kdo je v ctnosti přesáhá:
nejsou hodni potýkání jiného.
Skončil Boží Syn, a vlídnost tváři své
změnil v hrůzu; nelze snésti pohledu
jeho! Náramným pak hněvem vyteče
na záhubu vrahů svých. I rozvinou
náhle čtyři Cherubové hvězdnatá
křídla svá, jež lemují kol strašné tmy.
Roztáčejí pak se kola plamenná
hřmotem, jaký příval proudný s srmých skal
běžící, neb útok vojska působí
nezčíslného; přímo pak se na vrahy
oddá bezbožné a jede jako noc
temná. Pod stopami žhoucích jeho kol
zatřásá se věkostálá obloha,
všecko drkoce krom trůnu božského.
Rychle vrahů dostihne, a pravicí
Boží deset tisíc hromů uchopiv,

mece před sebou a rány hluboké
vtíná v srdce jich. I trnou úžasem;
ohromena jest i smělost jich i mysl,
od ruky jim padá nestatečná braň.
Trůny padají a mocní Serafi
valem zkláceni; on jeda potírá
štíty, přílbice, i hlavy v přílbicích.
Přáli sobě, aby opět padaly
na ně hory, kryjíce je před hněvem
jeho! Po bocích též létá bouře střel
od těch čtverotvářných, mnohookých čtyř;
kola také soptí střely ohnivé,
kola mnohooká, kola živoucí.
Jeden jimi vládne duch a z každého
oka prchá oheň, spalující blesk
mezi zatracence, oheň všecku v nich
sílu trávící a mužnost navyklou,
jenž je hubí, tře a klátí bezduché.
Aniž odpolu svou sílu nakládá,
nébrž prostřed letu zdržuje svůj hrom,
chtě je vypleti, ne v nivec uvésti.
Vzdvíhá upadlé a jako stádo koz
nebo bravů bázlivých je pohání
ohromené, pustě na ně dav a strach,
až tam k křišťálovým náspům nebeským.
Provalí se náspy zpodem do vnitřku
daleko, a rozvalina prostranná
bohoprázdné hloubi temnost odkryje.
Uhlédavše vidění to potvorné,
hrůzou uskočí, než větší od zadu
hrozí zlé; i svrhují se po hlavě
valem dolů s kraje nebes; věčný hněv

pálá za nimi v tu jámu bezednou.
Uslyšelo peklo nesnesený hluk,
vidělo, an s nebe nebes padá část:
bylo chtělo utéci, jsa zděšené;
ale přísný osud černé základy
jeho uvrhl hluboko a utužil
vůkol pevně. Po devět dní padali.
Řičí pomatená Směs, a v desetkrát
větším tápá zmatku, an skrz divoké
různo její přenáramný spád a dav
nezčíslnými bouří zříceninami.
Posléz všecky spolu peklo zívaje
pohltí, a do se zavře; peklo, byt
jejich hodný, naplněné plápolem
nezhasitedlným, dům bolesti a běd.
Nebe, rádo jsa, že zniklo břemene,
brzy zpravilo svých náspů valnou strž,
jež se na své místo sama vrátila.

Sám teď vítěz po vyhnání nepřátel
Mesiáš svým triumfálním vozem se
vrátil: všickni jeho svatí, očití
všemohoucích skutků jeho svědkové,
s plesáním mu táhli vstříc, a táhnouce,
v stínu rozkladitých palm, skrz všecky své
řady jasné, pěli píseň vítěznou,
pěli vítěze, jej, krále slavného,
syna, dědice a pána, vládaře
panovati nejhodnějšího! Než on,
veleben jsa, bral se vítězoslavně
středkem nebe, do dvora a do chrámu
Otce svého mocného, jenž trůnuje

na výsosti. Ten jej přijal v slávu svou,
kdež i sedí na pravici v blahosti.
Tak jsem na tvou žádost, věci nebeské
přirovnaje k zemským, co se na nebi
dálo, ku výstraze tobě vyjevil.
Odkryto ti jest, co mělo člověka
tajno býti: povzdviženi nebeských
mocí, vojna mezi Anjely, a spád
oněch přehluboký, jenž se vysoko
pnouce odpírali s Satanem. On teď
tobě závidí a kuje lsti, by svedl
k zpouře tebe, aby blahoslavenství
zbaven jsa, ty jemu účastníkem byl
trestu jeho, psoty věčné; to by mstou,
to by potěchou mu bylo, na vzdory
Bohu viděť tebe druhem bídy své.
Ty však neposlouchej jeho vábení;
napomeň i té, jež slabší tebe jest!
Buď ti k výstraze ten příklad strašlivý,
kterak neposlušnost odplacuje Bůh.
Oni pevně mohli státi, nicméně
padli; měj to v paměti a varuj se,
aby nezhřešil, jak oni zhřešili!

Zpěv sedmý.

Na prosbu Adamovu Rafael povídá, jak a proč ten svět stvořen byl. Jak Bůh, vypudiv z nebe Satana i jeho Anjely, vyjevil úmysl stvořiti nový svět a nové na něm obyvatele. Bůh Syn, slovo Otce, ozbrojený všemohoucností, s oborem Anjelů valným jeda, vyvede ten svět z propasti a vykoná šestidenní dílo stvoření. Duchové nebeští, uvelebivše hymny každý den stvoření, provodí zpět tvorce s triumfem.

S hůry sejdi, Nebešťanko! právěli
tak tě nazývám; jejíhož božského
hlasu následuje, vzlétl jsem nad Olymp,
výše letu Pegasovy peruti.
Tebe vzývám samu, ne jen jméno tvé.
Nejsi Musa z oněch jedna devíti,
aniž byt tvůj na vrcholi Olympu
starého; tvá vlast a sídlo v nebi jest.
Ty, než pošly hory, než se prýštily
studnice, jsi obcovala s moudrostí
věčnou, s mourostí, tvou sestrou, pějíci
přede tváří Otce všemohoucího,

potěšeného tvým zpěvem nebeským.
Žes mne provodila, v nebes nebe jsem,
zemský host, se odvážil, a oddychal
empyrejským, umírněným od tebe
povětřím. Sveď rovnou zase odtavad
bezpečností mne a navrať do živlu
přirozeného, by oř ten bezuzdný
letě nesvalil, jak druhdy dálo se
s Bellerofontem, [1]) ač s menší výsosti,
dolů mne, a já, spad na pustotiny,
netěkal tam bloudící a ztracený.
Půl mi zbývá písně, jednak v pomezí
užším toho světa spatřitedlného:
stoje na zemi, ni nad os znešen jsa,
zpívám bezpečněji hlasem smrtedlným,
nezměnným ni chropotem ni němotou,
ač jsem na zlé časy, na zlé časy padl,
na zlé jazyky, a tma jest vůkol mne,
vůkol nebezpečenství a samota! [2])
jednak nesamoten já, že ráčíš ty
navštěvovať mne i v nočních dřímotách,
i kdy východ barví ráno brunátné.
Zpravuj, Nebešťanko, vždycky píseň mou,
hodných vynajdi, ač málo slychačů!
Oddal ale barbarskou tu neshodu
Baccha s besedníky jeho, potomky
divoké té luzy, která Thrackého

---

[1]) Bellerofon, syn Glaukův, udatný jinoch, který v mnohých půtkách obdržel vítězství; chtěje však na křídlatém koni (Pegasovi) do nebe letěti, spadl na poušť Alejskou.
[2]) Viz život Miltonův.

na Rhodopě rozsápala zpěváka,
kde ho les i vrch byl slýchal s potěchou;
až i zpěv i harfu hluk ten pohřížil
ukrutný, a Musa svého nemohla
chránit syna. [3]) Přispěj ty, to prosím, líp:
ty jsi dcera nebe, ona pouhý sen.
Pověz, bohyně, co následovalo
po tom vypravování, jímž Rafael,
vlídný Archanjel, tak smutným příkladem
ostřehl odstoupení Adama, by, co
na odstupce v nebi, nepřipadlo naň
v ráji též a na rod jeho veškeren,
kdyby, maje netknouti se vědění
stromu, přestoupil ten příkaz jediný,
k zachování snadný, tu kde výborem
úrod chutných kojiti svůj mohl chtíč
nejnestálejší. On se svou manželkou
Evou snažným pozorem, a velikým
podivem a utišením poslouchal
o věcech tak vznešených a podivných,
věcech nepředstavitedlných rozumem,
jako nenávist a vojna na nebi,
u Boha, tam v pokoji a blahosti,
s zmatkem takovým; než zlé to na rychlost
zpět co potopa se na ty svalilo,
od nichž původ mělo svůj, a nemohlo
pomícháno býti s blahoslavenstvím.
Pročež Adam, znikna pochybování

---

[3]) Orfeus, Thracký básníř, od Bacchantek na vrchu Rhodopě rozsápán byl, aniž ho musa Kalliope, máti jeho, vyprostiti mohla.

povstalého v mysli své, tou nehříšnou
jat jsa tužbou zvěděti, co blíže se
jeho týkalo, jak tento zřetedlný
nebe svět a země nejprv počal se,
kdy a z čeho stvořen, z jaké příčiny,
co se v Edenu, co zběhlo mimo něj,
dříve jeho paměti, jak onen, kdo
jedva zmočil jazyk svůj, vždy nahlédá
v živý potok, plynutým svým hrčením
novou působící žízeň. Takto se
hosta nebeského dále vyptává:
Velké, divu plné věci, rozdílné
velmi od tohoto světa zjevils nám,
učiteli božský, s nebe milostně
seslaný, by záhy vyvaroval nás
od toho, co, nejsa známo, přinésti
mohlo zkázu nám, a lidským rozumem
k dostižení nebylo: zač nesmírné
jeho dobrotě my díky vzdáváme
nesmrtedlné, přijmouce tu výstrahu
s slavným slibem, zachovati bezměnně
jeho svrchovanou vůli, našeho
účel stvoření. Než, že jsi laskavě
ráčil pro nauku naši zjeviti
věci nedomyslitedlné člověku,
jednak podlé vůle Boha nejvyšší
vědět potřebné, rač nakloniti se
níže k nám a pověděti, co by snad
prospívalo neméně, jak nejprvé
počalo se nebe to, jež vidíme
vzdálené tak vysoko a zkrášené
chodícími ohni nezčíslnými;

potom pak i, činící neb plnící
všecko prostranství, ten obor povětří
dalekolitý, a objímající
vůkol tuto květnou zem; co pohnulo
tvůrce, aby, v svatém bydliv poklidu
od věků, tak pozdě stavěl v směsici;
počav, brzoli on skončil dílo své,
pokud nezbráněno tobě odkryti,
oč my se ne k vyzvědění tížeme
věčné jeho vlády, nébrž abychom
velebili víc, čím více známe jej.
A to velké světlo dnové drahně má
ještě cesty konati, ač šklonité,
zdrženo jsa zavěšené na nebi
hlasem tvým; tvým mocným hlasem kochané,
žádá déle meškati, by zaslechlo
vypravovať tebe o svém zrození,
o povstání rodící se přírody
z hloubi nesličné; anebo přispíší
hvězda večerní a měsíc slyšeti
tebe, přijde noc, a ticho přivede;
sám i poslouchaje bdíti bude sen;
nebo jemu vzdáliti se kážeme,
až by skončila se píseň tvá, a pak
propustíme tebe dříve svitání.
Taktě prosil Adam hostě vzácného;
a tak božský Anjel sladce odpoví:
  Naplním i tu tvou žádost opatrnou.
Jednak všemohoucí díla vyčísti
můžli který hlas neb jazyk Serafův?
člověkali s to, by myslí chápal je!
Seč by však ty byl, a co by sloužilo

tvůrci k pochvale a tobě k šťastnosti,
nebuď tajno tebe; totě s hůry mně
uloženo, bych nasytil lačnost tvou
po vědění v mezích svých; z těch vykročiť
varuj se, ni doufej vlastním důvtipem
dostihnouti věcí nevyjevených,
kteréž neviděldný, všemohoucí sám
Hospodin byl noční okryl mrákotou,
nezdílné ni na nebi ni na zemi.
Dosti jest co skoumať, dost co věděti
mimo to. Než vědění, jsa potravou,
žádá v chtíči mírnosti, by nad míru,
jakou snese mysl, nevystoupilo:
nezáživnáť přílišnost, a brzy se
moudrost v hlupství, krmě v vítr obrátí.
Nuže věz, že hned jak s nebe Světlonoš,
velebnější druhdy mezi Anjely
nežli tato hvězda mezi hvězdami,
s planoucími pluky svými do hloubi
svržen byl, a velký Syn se vítězně
vrátil s svými svatými, tu všemocný
věčný Otec, s výše trůnu pohleděv
na jich množství, k Synu takto promluvil:
Mylně vrah náš závistný se domníval
vše s ním býti zbouřeno, by pomocí
rotníků té nedostupné, vysoké
tvrzi, sídla božství svrchovaného,
dobyv, shodil nás, i potáhl do zrady
mnohých klamem, jichž tu místa nestává
více; vidím však, an mnohem větší díl
zachoval svou víru neporušeně.
Nebe ještě hlučné dosti počítá

bydlitelů k držení svých království
rozlehlých, a k svým v tom chrámu vysokém
službám povinným a slavným obřadům.
Nicméně, by nad svou v srdci nepýchal
zlobou zpáchanou, že zpustil nebesa,
mněje být to k škodě mé, i napravím
takou ztrátu, ztrátali to, zhubiti
sebezhoubce; stvořím na okamžení
jiný svět, a z jediného člověka
lidu nezčíslného novou rodinu,
bydlející tam, ne zde, až po stupni
zásluh vyniknou, by sobě posléze
otevřeli cestu sem, a zkušeni
byli poslušenstvím dlouhým. Potom se
země v nebe, nebe v zemi obrátí,
jedno ze dvou bude blahé království,
jedna rozkoš, jeden spolek na věky.
Zatím volně bydlete, vy nebeské
mocnosti, a ty mé slovo, Synu můj
jednorozený, skrz tebe způsobím
všecko to; ty vyřekni, a tak se staň.
Duch můj zastěňující a mocnost má
tebe provázej: jdi, přikaž hlubině
v mezech jistých nebem, zemí státi se.
Bez mezí jest hloub, an já jsem plnící
neskončenost; aniž prázdné prostranství,
ač, jsa neobmezen, já své dobroty
nevylévám, moha činiti i ne.
Potřeba a příhoda se nebližte
ke mně, co já volím kolř, osud jest.
Takto mluvil Všemohoucí, a co on
mluvil, to i Slovo jeho, synovské

božství, v skutek uvedlo. Jsou bezstředné
činy Páně, času, hnutí rychlejší:
jednak uším lidským, kromě v postupné
řeči, vypraveny býti nemohou,
vypraveny, by je rozum pochopil
zemský. Velká radost, slavnost vítězná
byla na nebi, kdy takto zjevenou
uslyšeli vůli Všemohoucího.
Chválu Nejvyššímu hlučně zpívali,
dobrou vůli budoucímu člověku,
mír a pokoj nové jeho osadě!
Chválu tomu, jehož spravedlivé hněv
pomsty vyhnal bezbožníky daleko
od své tváři, od příbytku spravedlných!
Čest a chválu tomu, jehož moudrosti
vytvořiti bylo dobré ze zlého;
jenžto prázdné od zlých duchů prostranství
naplniti ráčil tvory lepšími,
aby tudy milost svou a dobrotu
vylil na světy a věky bezčíslné!
Takto pěli nebešťané. Zatím Syn
ubírá se do své velké výpravy,
přepásaný pasem všemohoucnosti,
uvěnčený důstojenství božího
jasnou září. Moudrost, láska nesmírná
v něm se svítily, a Otec veškeren.
K vozu jeho přidán obor nezčíslný
trůnů, vládců, Cherubů a Serafů,
duchů křídlatých, a vozů křídlatých
ze zbrojnice Páně, kdežto od dávna
na tisíce mezi dvěma horama
měděnýma k slavnému jich stálo dni

pohotově. Krásný pojezd nebeský!
Samovolně (zpravujeť je živý duch)
nyní přijedou a Pána čekají.
Otevrou se věkostálé do kořen
nebe brány líbým zvukem točíce
na zlatých se stežejích, a radostně
vypouštějí krále slávy, jdoucího
v duchu svém a slovu mocném utvořit
nových světů. Na pomezí nebeském
staví se a vidí s břehu hlubokou,
nezměřenou propast, pusté, mrákotné,
divé, hrozné moře, ze dna zbouřené
větry lítými a vzhůrubitnými
vlnami, co hory, aby vysoké
ztekši nebe, pomíchalo střed i os.
Ticho, vlny zkormoucené! zpokoj se,
hloubi! řeklo tehdáž Slovo všemocné,
konec vaší neshodě! — A nemešká,
nébrž vjede na Cherubů perutech
do Směsice hluboko a do světa
nestvořeného. I slyšela ho Směs.
Za ním vešken jeho zástup v přejasném
bral se průvodě, jsa pilen viděti
stvoření a divy jeho mocnosti.
Stanou kola rozjetá, on je do ruky
vezma zlaté kružidlo, jež hotové
stálo v boží schráně věčné, opíše
vesmír ten a všecky věci stvořené.
Vstřediv jednu stopu, druhou otáčí
vůkol skrze valnou tmavou hlubinu,
řka, tak sahej daleko, tak daleké,
světe, buďte meze tvé a obvod tvůj!

Takto stvořil nebe, takto zemi Bůh,
látku nesličnou a pustou! Byla tma
nad hlubinou mrákotná. Tu Boží duch
nad vodami klidnými svá plodící
rozpjav křídla, vznášel se a naléval
moci životní a teplo životní
v spoustu plynutou a srážel do zpodu
černý, studený a tartarový kal,
žití odporný; pak poje s podobným
urovnával podobné a ostatek
odděloval na různo: a uprostřed
rozpjal povětří, a zemi od sebe
rovnovážnou na střed její zavěsil.

Světlo buď! řekl Bůh; a světlo nadvětrné,
prvotina věcí, výbor nejčistší,
vzniklo z hlubiny, a z svého domova
od východu skrze tmavé povětří
putovati počalo, jsa skulené
v oblak paprskový; (slunce nebylo
dosavad;) tak ono zatím bydlelo
v oblakové schráně. Viděl Bůh, že jest
světlo dobré; světlo od tmy oddělil
ve dvě půlkoule: dnem světlo, nocí zval
tmu. Tak večer byl a ráno, první den.
Aniž minul bez zpěvu a slavení
kůrů nebeských, kdy světla mladého
vydýmanou ze tmy záři spatřili;
den, v němž nebe se i země zrodila!
Naplněn jest radostí a okřikem
veškeu dutý všehomíra okršlek;
ryčně v zlaté harfy všickni udeří,

chvalozpěvy Bohu, tvůrci pějíce,
i kdy první jitro, i kdy večer byl.
Mluvil opět Bůh, a řekl: Buď obloha
prostřed vod, a odděl vody ode vod!
Bůh pak vzdělal oblohu, a rozprostřel
tekuté to, čisté, jasné, živelné
povětří, a vylil vůkol nejzazší
vydutosti této země rozlehlé:
pevné, jisté meze, zpodní od vrchních
vody dělící; neb jako zem, tak svět
celý stavil tichoplynných na vodách,
na dalekém křišťálovém jezeře.
Oddálil pak hlučnou Směsi neshodu,
aby s týkáním se končin protivných
nebyl v celou spoustu zmatek uveden.
Zval pak nebem oblohu, a kůrové
večerní a ranní pěli druhý den.
Stvořena jest země, ale v lůně vod
jsouci zkryta, v své nedošlec děloze,
nejevila se, a valný Okean
tvářnost její zaléval, ne nadarmo,
nébrž obměkčuje teplou, plodistvou
vlahou všecken obor její, k početí
přizpůsoboval tu matku velikou,
plnou rodné vlhkosti. I řekl Bůh:
Shromažďte se nyní, vody, pod nebem
v jeden kraj, a suché místo ukaž se! —
Tudíž hory náramné se ukáží,
vyplynouce; kopily se hřbety jich
široké a holé v chmurné oblaky,
vrchové jich dostíhali oblohy.
Jak se vzdmuté kopce vzdvihly vysoko,

tak se vpadlé země lůno spustilo
nízko, v lože široké a hluboké,
mnohých jemné vod! Sem spěchem radostným
vody kulíce se chvátaly, jak kdy
krůpě po suchém se prachu koulejí.
Část se dula valy krystalovými,
jiné přímo kvapily; tak náhlý běh
vrazil mocný hlas jich spěšným výlevům.
Jako na zvuk trouby vojska (slyšel jsi
o vojskách) se k svému řítí praporci:
tak se davy vody valem za valem,
kudy průchod, hrnuly, kde strmina,
proudem trhavým, tu kudy po rovni,
tokem hladkým, nehrozíc se hor ni skal;
nébrž buďto pod zemí, buď v oklikách
valných křivolakým bludem tekouce
nalézaly výpad svůj, a hluboká
v bařinatém bahně ryly úžlabí
snadno, až byl všemu místu kázal Bůh
suchým býti, všemu, kromě výmolů,
v nichžto nyní plynou řeky, vlekouce
stále táhlou mokrost svou. I nazval Bůh
suché místo zemí, shromáždění vod
velké nazval mořem; vida pak, že to
dobré bylo, řekl: Zploď země všelikou
bylinu a trávu vydávající
símě, plodný strom a chutné nesoucí
ovoce, dle pokolení zvláštního,
v němžby bylo símě jeho na zemi! —
Ledva řekl, a země holá, posavad
holá, pustá, nesličná a nepatrná,
měkkou trávu vydala, a celou tvář

její kryla libá drnu zelenost.
Potom s rozmanitým listím byliny,
ježto, vzkvětše náhle, prostíraly své
barvy rozličné a zveselovaly
lůno její přesladkými zápachy.
Ledva co ty květly, vzhůru bujněla
hustá réva hroznatá, i táhla se
vonná dyně, vystoupili na poli
v šikách klasové, a nízký keř i chrast
motaly své kadeřavé čupryny.
Posléz, jako v tanci, vstali výteční
stromové a rozkládali větve své
s hojným ovocem neb květem perlovým.
Uvěnčeny hory lesů houštěmi,
křovím doliny a živé studnice,
potok břehy dlouhými, že země se
nyní nebi zdála býti podobnou,
sídlem, kde by bohové i bydleti,
i se procházeti mohli s potěchou,
obcujíce v jeho stínech posvátných.
Ještě Hospodin byl nedštil na zemi,
ani bylo, jenžby pole zdělával,
posud člověka, než vycházely mhly
rosné ze země, a zapojovaly
zemi veškeru i všecky rostliny
polní, které, dřív než rostly ze země,
stvořil Bůh, i všelijaké byliny,
než je zelenití nesli sloupkové.
Viděl Bůh, žeť dobré jest, a tak se den
večerem a jitrem třetí znamenal.
Buďte světla, řekl opět Všemocný,
na obloze nebeské, a od noci

oddělujte den, a buďte znamením
časů nočních, dnů a kolem jdoucích let:
buďte za světla, jež býti stanovím
na obloze nebeské, by dávala
zemi světlo své! — A stalo jest se tak.
Učinil pak Bůh dvě světla veliká
(velká ku prospěchu lidskému!) a z nich
světlu většímu dal zprávu nade dnem,
menšímu dal změnnou zprávu nad nocí;
hvězdy také učinil a postavil
na obloze nebeské, by temnou zem
osvěcovaly, a změnnou držely
zprávu nade dnem, a zprávu nad nocí,
dělily pak od tmy světlo; spatře svá
díla, viděl Bůh, žeť všecko dobré jest.
Nebo mezi všemi těly na nebi
první slunce, kouli valnou, způsobil,
z látky nadvětrné, ač nejprv bezsvětlé;
potom měsíc okrouhlý, a všecku hvězd
velikost; a posel nebe hvězdami,
z husta jako pole. Pojav světla část
větší z schrány jeho chmurné, vylil je
na okršlek slunce, v němžto otvory
zdělal ku přijetí záře plynuté;
držeti jsa mocno vpité paprsky,
stálo jest, co palác světla na nebi.
Odtud, jako z žídla svého, ostatní
hvězdy nabírají ohně lsknoucího
do svých zlatých bání; odtud rohy své
zlatí zorní hvězda; takto nábytek
rozhojňují svůj, buď že se v paprscích
jeho smáčejí, buď že se obráží

o ně světlo jeho, ač se člověku
pokazují z dáli jedno v drobnosti.
Nejprvé to kníže světla velebně,
dnovládce, se na východu zjevilo,
odívaje odtud celé půlnebe
živým paprskem, jsa rádo cválání
svému po rozlehlé nebes výsosti.
Je pak s Plejadami [4]) soumrak šedivý
plesem předbíhá, své splyvy lahodné
rozlévaje. Bledý měsíc, zrcadlo
jeho, stojí proti němu na západ,
vypůjčuje sobě tváři úplňkem
světla od něho; jiného netřeba
světla jemu v stání tom; tak zdálený
trvá do noci; tu potom střídou svou
na východu svítí, oběh velikou
nebe os, a drží zprávu na nebi
zdílnou se tisíci světly menšími,
se tisíci tisíc hvězd, jenž v noci se
vypryskují mílo, pstrouce oblohu.
Tehdy, prvníkráte světly jasnými
večer veselý a ráno veselé
zdobni jsouce, věncovaly čtvrtý den.
Bůh řekl: Vydej voda živé duše hmyz
v hojnosti, a lítej ptactvo nad zemí,
vztáhši křídla pod oblohou nebeskou.
Bůh pak stvořil velryby a všelikou
živou duši hmyzející, kteroužto
vody vydaly dle pokolení jich

[4]) Zhvězdění, kuřátka.

v hojnosti, a ptactvo křídla mající
podlé pokolení jeho; vida Bůh
že to bylo dobré, požehnal jim řka:
Ploďte se a množte se, a naplňte
vody mořské, jezerní, i proudných řek;
rozmnožujte se i ptactva na zemi.
Tudíž řeky, jezera i zátoky
zahmyzí se nezčísleným množstvím ryb,
perutím a šupinami lsknoucími,
pod zeleným mokem, slízkajících se
hromadně, že povstávati mělčiny
v prostřed moře vidí se; tu pojedné,
tamto stádně škubí mořské porosty,
píci svou, a skrze háje těkají
korálové; nebo živým hrajíce
leskem, slunci ukazují v poskoku
brnění své vodní, zlatem skropené.
Část buď zvolně ve skořípkách perlových
čeká na bahnitý žer, buď ve zbroji
pevné pod skalami číhá na loupež:
na hladině jesetr neb vinutý
delfín pohrává: část, zrůstu hrozného,
plovajíce nejapně svým ohromným
hnutím rmoutí okean; tam Leviatan,
nejhrubší z tvorů živých, na hloubi
rozprostírá se co předhoří, a spí
nebo plavá, zdaje být se ostrovem
plynoucím, a polykaje plýtvami
plije tlamou jezero. V ten samý čas
břehy, kaluže a teplé jeskyně
nezčíslné své plody z vajec vylíhly,
která, pukajíce líbým rozlupem

na svět vydala svá holá pískláta;
ježto zpernatěvše brzy rozstřela
křídla svá, a s třepetáním vznesla se
do povětří, zhrzejíce nížinou
země; pod oblaky patřiti jich let.
Tamto na skalách a vrších cedrových
hnízdí orlice a bočan zobatý.
Částka porůznu se vznáší pod nebem,
jiné, smyslnější, v hejnách společných,
zšikované pořádně, a nadané
časů vědomostí cestou povětrnou
putují, a přes moře a přes země
letí vysoko, a změnným předletem
polehčují sobě. Tak svou důvtivný
jeřáb koná roční pout. Je nese vítr,
kormoutí se, kudy tíhnou, povětří,
nezčítatedlnými křídly ubito.
S větve na větev se proletujíce,
zabývala lesy drobná ptačata
zpíváním, a rozkládala peřestá
křidélka, až k večeru; ni tenkráte
štěhotati ustal slavík spanilý,
nébrž celou noc pěl sladké písničky.
Ve stříbrných jezerách a potocích
jiné koupaly své prsy pernaté.
Labuť, zkrývající krk svůj oblončný
pod nádherným bílých křídel vydutím,
pyšně plave veslatýma nohama;
jednak časem, opustící mokřinu,
vzlétne vzhůru na mohútných perutech
v nebe středovětrné. Jiné po zemi
chodí pevné: hřebenatý kohout, jenž

klarynovým zvukem tiché zvěstuje
hodiny, a druhý ten, jejž ozdobný
šlechtí ohon, duhovými pstroucí se
živě barvami a oky hvězdnými.
Tak kdy vody rybami, a povětří
ptactvem naplněny byly, líbezný
večer s jitrem oslavili pátý den.
Nastal šestý tvorstva den a poslední,
s líbým zvukem večerních a ranních harf.
Bůh řekl: Vydej země živou všelikou
duši, podlé pokolení jejího,
hovada a zeměplaz, a zemskou zvěř
podlé pokolení jich! — A slyšela
země: otevřevši plodné lůno své,
porodila rázem množství nezčíslné
živočichů, dokonalé způsoby,
učlánkovaných a zrostlých úplně.
Ze země se zdvihly, jako z doupat svých,
líté šelmy, jimžto nyní obydlím
pustý les a houšť, neb jeskyně a sluj;
mezi stromy vzdvihly se a kráčely
po dvém; na polích a lukách zelených,
porůznu neb hromadně se pasoucí,
povstal u velikých stádech dobytek.
Telily se nyní hroudy drnové;
nyní odpolu se zjevil plavý lev,
dobývaje zadku svého tlapami,
potom vyskočiv, jak by se vymkl z pout,
zadupá, a naježenou potřásá
hřívou: tigr, levhart, rys, co krtové,
vstávajíce vyhrabují ze země
kopce nad sebou. Tu křepký z celiny

jelen ratolestné vznesl parohy.
Ledva z svého jílu slon, tvor nejhrubší
na zemi, svých členů vzdvihnul náramnost:
bečíc rostla, jako bejlí, vlnatá
stáda, rostli vodozemní tvorové,
říční kůň a luskovatý krokodyl.
Náhle, co se koli plazí po zemi,
vyšlo, žížaly a červi. Onyno
místo křídel hebké chvěly oháňky,
šatíce svých útlých tílek složení
sličným nádherného léta oděvem,
zlatem, červcem, blankytem i zelenem;
tito, jako linie, svůj podlouhlý
rozměr vlekli, táhnouce se po zemi
sledem křivolakým. Ne tu naprosto
drobné tvory, mnohé z braku hadího,
divné hrubosti a délky, svíjcly
ještěrové klouby své a na křídlách
zlétly. První vylezl skrovný mravenec,
o budoucnost pečlivý a nesoucí
v malé těla schráně srdce veliké,
časem snad vzor spravedlivé rovnosti
obcím sjednocených v světě národů.
Po něm rojná včela ukázala se,
kteráž krmí trubce, svého manžela,
lahodně, a klene plásty voskové
medem nalévajíc. Není ostatním
počtu; tobě známa jejich příroda;
dals i jména všem: též neneznám
tobě had, ten mezi všemi polními
nejchytřejší živočich, jenž, jakkoli
urostlosti náramné a zježeným

chocholem a měděnýma očima
hrozný, poslušen jest tvého volání.

Třpytělo se nyní nebe v úplné
slávě, a tak otáčelo hnutí svá,
jakož byla velká prvohnutele
ruka dala první kolům jeho běh:
země v přebohaté kráse smála se
milostně, a země, voda, povětří
zvěři, ryb a ptactva hlučným obživly
chozením a plováním a létáním.
Ještě na den šestý něco zbývalo,
dílo, mistrovské, a účel stvoření;
tvor, jenž neshrbený, nezhovadilý
jako jiné tvory, nébrž rozumu
svatým obdařený světlem v upřímé
postavě a s čelem jasným kráčelby,
jiným panuje a znaje sebe sám,
velkomyslný a s nebem spřízněný,
jednak vděčný poznati své blahosti
původa, a k němu srdce, vzhled i hlas
vyzdvíhati nábožně a kořiť se
jemu, Svrchovanému, an pánem jej
nade všemi díly svými učinil.
Tehdy všemohoucí, všudy přítomný
Hospodin (i kdež by jeho nebylo?)
takto Synu svému řekl hlasitě:

Učiňme teď člověka dle obrazu
našeho a k podobenství našemu,
člověka, jenž panování drželby
nad rybami mořskými, a nad ptactvem
nebeským, a nad hovady polními,

nad všelikou krajinou, i všelikým
zeměplazem hmyzejícím na zemi!
To řka, tebe Adame, ó člověče,
prachu země! tebe učinil, a vdechl
v chřípě tobě božské dchnutí života,
k podobenství svému tebe učinil,
k podobenství božímu, a v živou byls
duši. Muže stvořil tebe, ženu pak
pomoc tvou, to čině pro rozplození.
Požehnal jest potom člověku, a řekl:
Ploďte se, a množte se, a naplňte
zemi, podmaňte ji sobě, panujte
nad rybami mořskými, a nade vším
ptactvem nebeským, a nade všelikým
živočichem, jenž se hýbá na zemi.
Tak tě stvořeného (kde jsi stvořen byl
koli, nemá posud jména místo to,)
postavil v ten líbý háj, v tu zahradu,
sličnou stromy božskými, jichž ovoce
milé na pohled a k jídlu chutné jest,
stromy, co jich země koli vynáší,
rozdílnosti nestihlé! A svobodné
požívání tobě všech jich úrody
utěšené dal, jen s stromu vědění
dobrého a zlého jisti zabrániv.
V který koli den by s něho okusil,
smrtí umřeš! smrt jest hříchu následkem.
Střez se! zpravuj žádosti, ať nezchvátí
tebe hřích, a družka jeho černá smrt.

Skončil Bůh, a viděl dílo své, a hle!
všecko dobré bylo. Tak se dokonal

líbým večerem a ránem šestý den,
ne však dřív, než až se tvůrce veliký,
jednak neumdlený, z díla navrátil
v nebes nebe, vysoké své obydlí,
viděť odtavaď svět novostvořený,
panství svého přísadu, jak vypadal
s trůnu jeho patřený, jak spanilý,
dobrý, s velkým jeho tvarem srovnalý.
Vracoval se provozený okřikem
vysokým, a hlukem deset tisíc harf
libohlasných anjelskými souzvuky;
povětří a země opětovaly
zpěv ten lahodný; (víš o tom, slyšels jej;)
nebe plésalo i všecka zhvězdění,
naslýchaly planety, a stanuly
v běhu svém, an jasný průvod vstupoval.
Otevřete věčné brány, zpívali,
otevřete nebe brány živoucí;
vpusťte tvůrce velkého, an z díla se
béře slavně, z díla šestidenního,
stvořiv svět! I protož teď i napotom
otvírejte často zlaté brány své!
nebo často ráčí navštěvovať Bůh
stany spravedlného lidu, s potěchou;
často křídlaté své pošle vyslance
k zvěstování božské jeho milosti
neústavně chodící. Tak zpíval ten
průvod slavný v stupování svém. Než on
skrze nebe, ježto stkvoucí brány své
otevřelo široko, se k věčnému
Boha stanu přímou cestou ubíral,
širokou a valnou cestou, jejížto

prachem zlato jest, a hvězdy dlažením;
hvězdy, jaké zdobí cestu do nebe,
onu mlíčnou cestu, pasem nebesa
otáčející, a stlanou hvězdami.

A teď sedmý večer vzešel nad zemi;
slunce zapadlo, a vyvstal z východu
soumrak, noci předchůdce, kdy na svatém
vrchu nebe hory vysokostrmé,
svrchovaném Boha trůnu, pověky
bezpečném a pevném, mocnosť Synovská,
vrátivši se, sedla s velkým Otcem svým;
bylť i on, ač sedě, sstoupil se Synem
(takovétě moci všudypřítomnost!)
neviditedlně, a řídil stvoření,
cíl a původ věcí všech; a od díla
odpočívaje, den sedmý posvětil,
požehnaje jemu, že dne sedmého
Svrchovaný odpočinul od díla.
Nepominul jednak svatým mlčením:
neustaly líbé harfy znějíce,
slavné píšťaly a sladké cymbály,
libozvučné varhany, a lahodné,
zlatostrunné housle jemné mírnily
hlaholy, a k tomu zpěvy míšeny,
pospolně i zvláštně. Oblak ze zlatých
kouřící se kadidlnic kryl hory vrch.
Tvorstvo zpívali a skutky šesti dnů.

Velebná jsou, Hospodine, díla tvá,
neskonalá mocnost!. kteráž tebe mysl,
Pane, obsáhne, ký jazyk vysloví?

Větší jsi dne toho, než kdy vrátil se
od vítězství nad zbojnými anjely;
tenkrát tebe velebili hromové;
stvořiť ale více jest než rušiti!
Kdo se tobě vrovná, králi všemocný!
Pane, kdo dá mezí tvému království!
Snadnos pyšný útok duchů odbojných,
snadno marnou radu jejich zapudil,
jižto bezbožně tvé ujmy hledali,
ctitelů tvých počet chtíce zmaliti.
Jeví slávu tvou ten, kdo jí na ujmu
hledí, proti vůli své. Ty uživa
zloby jeho, více dobra působíš.
Svědkem buď to druhé nebe, nový svět!
Tam v tom krystalovém moři prajasném
jest ten soused nebeský, tam nesmírná
téměř leží velkost jeho s hvězdami
nezčíslnými; každá hvězda podobně
světem jest, a bydlitele chová své.
Ty jen znáš jich účel, ty jen znáš jich běh.
Mezi nimi země, sídlo člověka
utěšené, s mořem vůkol olitým.
Třikrát blazí lidé, blazí synové
lidští! jež byl Bůh tak velmi povýšil,
jež byl k svému stvořil obrazu a dal
tamto bydleti, a za mzdu povinné
chvály panovati nad vším stvořením
jeho, v moři, na zemi i v povětří:
tamto pokolení rozmnožovati
jemu spravedlných a svatých ctitelů!
Třikrát blazí, pokud blahoslavenství
znají své a setrvají upřímí!

Takto pěli. Znělo zvučné po nebi
haleluja; a tak Sabat svěcen jest.
Nyní tedy vyplněná žádost tvá,
zvěděti, jak svět a tato věci tvář
povstala, co dříve tvého stvoření
bylo od počátku, by tvé potomstvo
poznalo to od tebe. A žádášli
více, buď to jedno v míře lidské, rci!

Zpěv osmý.

Adam tázav se na světla nebeská, béře odpověd pochybnou, a výstrahu, by se staral raději o vědomost toho, co mu býti může prospěšnějším. On přestav na tom, povídá příběh o svém stvoření; jak ponejprv zočil svět, a přinesen byl do ráje. Jeho rozmluva s Bohem o samostátnosti. Obdrží tovaryšku; s jakým citem přijal ji. Rafael mu dav užitečnou nauku, vrátí se do nebe.

Anjel dokonal. Než taká líbeznost
tkvěla v Adamově uchu za chvíli,
že co vrytý dlouho poslouchaje stál;
posléz, jako procítiv, mu vděčně dí:
Jaké tobě díky, jakou odplatu
vzdáti možné, historiku nebeský!
jenžs tak hojně ukojil tu žízeň mou
poznání, a s nakloněním laskavým
ráčil vyjeviti věci, bez toho
neskoumatedlné; než nyní slyšené
s podivem a radostí, a jakož jest
slušno, s chválou velikému vzdávanou

tvůrci. Jedna zbývá ještě pochybnost,
kterou vysvětliti můž jen světlo tvé.
Patře na tu spoustu překrásnou, ten svět
z nebe, země složený, a rovnaje
velikost jich obou, vidím zemi tu
zrnkem býti, písečkem i atomem,
proti obloze, kde hvězdy nezčíslné
v nesmírném se vidí točiť prostranství;
toť jich zdálenost a brzké každý den
obíhání ukazuje důvodně.
Uvážímli, žeby bylo toliko
k osvícení tmavé země tvářnosti,
divno bývá mně, jak moudrá, sporotná
příroda té nerovnosti náramné
mohla býti původem, a zbytečnou
rukou učiniti tolik vzácných těl,
tolikkráte větších proto jediné,
(jakž mi přichází) a oběh ústavný
uložiti kruhům jejich, den jak den
opětovaný. kdy zatím uprostřed
osedělá země, jížby lépe se
dostalo běh kratším konať okolkem,
majeci k své službě sebe vzácnější,
nabyla by svého konce bez hnutí
všeho, brala světlo své a teplo své,
berni přinášenou z dálky nesmírné,
netělesným spěchem, spěchem vypsánu
býti skrze žádný počet nemožným.
Tak děl otec náš, a podlé tváři své
vidín do hlubokých zabírati se
myšlení; to Eva znamenajeci,
tu kde podál seděla, jim na očích,

s vážnou pokorou a vděkem, v tom kdo ji
viděl, touhu přítomnosti budícím,
vyvstane a k ovocím a kvítkům svým,
milým schovancům, se béře, viděti
zdárný pupen jich a květ, jenž na její
příchod rozvíjeli se a pod pěknou
rukou její ochotněji zrostali.
Jednak nebéře se, jako rozmluvou
nebavena takovou a nechopná
věcí vznešených; tu ona potěchu
sobě schovala, až Adam samé to
vypravil by jí, a ona slyšela
sama: poslouchalať muže raději
nežli Anjela, a vyptávala se
jeho raději. On, totě věděla,
sladkých míchal do rozmluvy výstupků,
a co pozatmělého, to manželskou
vysvětloval pěstotou: ne slova ji
jedno ze rtů jeho těšila. Ó kdež
takové teď láskou dvé a vážností
sloučené jest odměnnou? Tak béře se,
rovna jsoucí bohyni, ne bez dvoru!
ji, co královnu svou, vždycky provázel
obor vděků povabných, a odevšad
vůkol ní střelami lučil žádosti
do všech očí, viděti ji prahnoucí.
Rafael pak tížícímu praotci
laskavě a vlídně takto odpoví:
Že se ptaje skoumáš, nic ti nelaji;
jest, co kniha Boží, nebe před tebou,
aby četl díla jeho podivná,
poznal časy, roky, měsíce a dny.

K tomu, točíli se nebesa či zem.
věděť netřeba, kdy dobrý počet tvůj;
ostatek i lidem zkryl i Anjelům
moudře tvůrce veliký, svých tajemství
nevyjevě těm, jimž obdiviti se
lépe byloby. Neb kdyby domněním
zanášeť se chtěli, v hádku jim dal svět;
podobné, by marným jejich důmyslům
usmál se, kdy zpupně časem potomním,
zdělajíce sobě drobný nebe vzor,
hvězdy sčítati a vesmír náramný
řídiť budou, stavíce a bořice
k zastání svých domnění; jak opáší
kouli zástředním i středním čáráním,
kruhem vedle kruhu, kolem na kolo.
Již to z rozmlouvání tvého zavříti,
jenž jsi vůdce potomstva; ty mníš,
že by tmavé země kouli skrovnější
velká nebe světla býti neměla
na službu, a neslušelo obloze
takou konať cestu, ana seděci
klidná země sama béře prospěch svůj.
Pomni však, že jasnota ni velikost
nezavírá přednosti: můž býť, že zem,
ač jest proti nebi skrovna, nestkvěla,
více bohatství a dobra stálého
chová do sebe, než slunce, jehož snad
plané v sobě samém světlo toliko
v plodné zemi účinek svůj pronáší,
kdežto jinak neúčinných paprsků
jeho podivná se teprv jeví moc.
Ne však zemi, tobě obyvateli

slouží jejímu ta světla přejasná.
Ta pak nebe rozlehlost nechť osvědčí
tobě tvůrce tvého slávu vznešenou,
jenžto stavil prostranně, a daleko
vztáhnul míru svou, by bylo člověku
poznati, že neostává v svém, a to
obydlí že příliš volným pro něho,
by je vyplnil, a malá jeho jest
částka; ostatek že stvořen k účelu
pánu jeho vědomému nejlépe.
Nevýslovnou spěšnost světel nebeských
všemocnosti jeho božské přičítej,
kteráž hmotným věcem téměř duchovní
uděliti mohla kvapnosti. Ni já
zdám se tobě nehbitým, jenž v úsvitě
vyšed z nebe, přebývání božího,
dříve poledne jsem přistal v Edenu,
z dálky nedostihlé počtem výslovným!
To však, připouštěje hnutí oblohy,
namítám, bych slabé býti ukázal
o něm pochybnosti tvé: ni takové
být to vydávám, ač tobě takovým
zdá se bydlícímu tuto na zemi.
Bůh, by smyslům lidským odňal stezky své,
nebe od země tak velmi oddálil,
žetby, píle oněch věcí výsosti,
zbloudil zemský zrak, a v bludu nenabyl
zisku. Což, ať světa středem slunce jest,
vůkol něhož obapolným puzené
přitahováním v svých kolách rozličných
hvězdy plésají? Jich putující běh,
vysoký neb nízký, nebo ukrytý,

stoupající v před i v zad, neb stanoucí,
vidíš na šesti, i což ať země ta,
ač se vidí pevně státi, sedmým jsa
planetou, své trojí hnutí rozdílné
vede nečitedlně? jež buď kruhů tří
hnutí příčnímu ti volno připsati,
buďto, aby slunci běhu uspořil
pracného, ten přenáramnou prudkostí
nad hvězdami točící se prvokruh [1])
vzíti neviditedlný, ta domnělá
dne a noci kola: čemuž u tebe
nepotřeba víry, jestli důmyslná
země sama, putující na východ,
béře den, a odvrácenou půlkoulí
od paprsků slunečních se potkává
s nocí, ana druhá v záři smáčí se.
Co ať světlo zemské, obrážeje se
skrze průhledné a širé povětří,
měsícovi svému hvězdou stává se,
svítí jemu v den, on svítí v noci jí
odměnně, své pole, bydlitele své
maje zároveň. Ty vidíš vady v něm
na vzor oblaků, a z oblaků se déšť
líti můž, a deštěm svrchek blažený
nésti úrodu, svým tvorům k pokrmu.

---

[1]) Primum mobile, dle zdání hvězdářů starých, byl kruh, který hnutí vzav od Boha první, je jiným nebes kruhům dával. Kdyby Milton za našich časů psal, jisté, že by, co o nebeských tělích a běhu jejich tuto praví, docela jinak vypadlo. Tenkrát ale ještě mezi starým a novým hvězdářstvím větší učených částka viklala se.

Snad i jiná druhdy slunce nalezneš
od služebných provázená měsíců,
mužské s světlem ženským polučující,
(oživujeť dvojí pohlaví to svět)
jichž snad koule každá živí tvory své.
Nebo, aby toto valné přírody
prostranství, všech živočichů zbavené,
zpuštěné a prázdné, jen se třpytělo,
každá jeho koule jen ten skrovný lesk
sesílala zemi z dálky takové,
svrch pak země bydlitedlný vracoval
světlo jím, jest plná pochybnosti věc.
Jednak, takliž tomu, čili není tak;
zdali slunce, drže zprávu na nebi,
vzchází nad zemi, či země nad slunce;
počínáli to svou cestou plamennou
od vzchodu, či od západu tato svůj
tichý nastupuje běh, a povlovným
nezávadným tokem otáčejíc se
vůkol osy, tebe s lehkým povětřím
obnáší, té péče neměj mysl tvá.
Vše, co tajemného, poruč na nebi
Pánu, jemu slouže, jeho boje se.
Nad jinými tvory, kdež jich kolivěk
stává, panuj on sám dle své líbosti;
ty se dary jeho věčně zabývej,
milým rájem tím, a pěknou Evou tvou!
Nebe, by, co tam se děje, vyskoumal,
příliš vysoké; buď moudrým na zemi!
co se tebe, co tvé týče přírody,
o to mysli! aniž zpytuj jaké jsou
světy mimo ten, a jací tvorové

žijí tam, co osud, stav a stupeň jich;
na tom dosti měj, co tobě zjeveno
o zemi, a o výsosti nebeské!
Jemu, prost jsa nejistoty, Adam dí:
Jakž jsi docela mou žádost naplnil,
duše rozumnosti, jasný Anjele!
Vyučils mne živobytí pravého
snadné cestě, varovať se omylu,
jenžby žití mého sladkost zahořčil,
jelikožto Bůh sám kázal starostem
svírajícím zdáliti se od ducha,
aniž sužovati nás, leč že bychom
hledali jich sami, myslí bloudící
marných po vědomostech. Než ten jest pud
vtipu lidského a mysli, těkati
bezuzdně, a nenacházeť těkání
konce: ažby výstrahou neb zkušením
vyučila se, ne mnohé umění
bezpotřebných, zatmělých a hlubokých
věcí, ale těch, jenž slouží k prospěchu
vezdejšímu, pravou býti moudrostí:
všecko, co jest nad to, marnost býť a dým,
ano šílenost, jíž bývá u věcech
člověk nejdůležitějších nezběhlým,
nepřipraveným, a ovšem zpozdilým.
Tedy s výše nebe dolů snesme se
letem pozemským, a mluvme o věcech
příručních a prospěšných, jichž mnohá se
nahoditi může hodná poptání,
propůjčíli v tom se tvá mi laskavost.
Uslyšel jsem od tebe, co dříve mé
událo se paměti; teď poslyš ty

vypravovat mne, snad tobě neznámý
příběh můj: dne ještě stává, a ty zříš,
kterak držet tebe všecko vymýšlím,
zova tě i k svému vypravování;
zpozdile! leč že to pro odpověd tvou.
Nebo u tebe jsa, mním že v nebi jsem;
sladší pak jsou uchu mému slova tvá
nad ovoce palmové, ač po práci
hlad a žízeň kojí nejlahodněji,
kdyžto sladkého čas přijde oddechu:
jednak ono v krátké době nasytí,
tvá pak slova, božským vděkem nadaná,
nasycení nepřidadí k sladkosti.
  Jemuž Anjel s ochotností nebeskou:
Jsou i tvoji rtové nenelahodní,
lidský praotče! a nenevýmluvný
jazyk tvůj, an Bůh tě, sličnou vnitř i vně
podobù svou, dary nadal hojnými.
Tobě lahody a vděky na službu
hledí stále ve mluvě i mlčení,
v každém slově tvém a v každém hnutí tvém
aniž méně tebe máme v paměti,
nežli druhy služby své, a zpytujem
rádi stezky Páně vzhledem člověka,
vidouce, že ctil ho Bůh, a zárovnou
obdaroval láskou. Nuže vypravuj;
neboť nebyl jsem dne toho přítomným:
připadla mi cesta, kdy ty stvořen byl,
daleká a pustá, cesta v mrákotu;
výběh s celým plukem k branám pekelným,
(ten byl úřad náš) a opatrování,
by, an Bůh byl v díle svém, kdy zvěd neb vrah

z pekla nevyšel, a Pánu nebylo
v unáhlení nad tak smělým výstupkem
pomísiti stvoření a záhubu.
Ne, že snad by oni z mezí kázně své
mimo vůli jeho mohli kročiti,
nébrž jako Svrchovaný vševládce
vysilává u vznešených úřadech
nás a skoumá poslušenství ochotné.
Uzavřeny byly, pevně zavřeny
strastné brány závorami valnými!
Jednak z daleka již povyk slyšeti,
jinaký, než jako znívá ples a zpěv!
nářek hlasitý a hlučný, ryk a vztek.
Radostně jsme odtud, jakž nám kázáno,
před sobotou Páně vzhůru kvapili
k břehům světla. Ty však nyní vypravuj!
Těší tvá mne slova, jako tebe má.
Tak dí bohorovný duch; tak otec náš.
Říci, kterak lidský život počal se,
trudno člověku! Kdo zná svůj počátek?
Žádost obcování s tebou delšího
mohla toliko mne k tomu přivésti. —
Probudiv se jako z hlubokého sna,
na květné jsem trávě měkce prostřena
nalezl sebe, balsámovým skropen jsa
potem, jejžto svými slunce paprsky
osušilo na rychlost, a přijalo
dýmající vláhu tu. Pak upřímo
k nebi obrátím své oči s podivem,
patře chvíli na tu širou oblohu;
až, jsa dvižen přirozeným popudem,
vyskočím, a jako vzhůru snaže se,

stanu přímý na nohách, a okolo
sebe vidím hor a dolů proměnnost,
stinné lesiny a planě výslunné
s tekutými spády proudů hrčících,
u těch mnohá tvorů hnutí, chod i let,
švítořící ptactvo na ratolestech;
vše se smálo; zápachem a radostí
okřívalo srdce mé. Již sebe sám
ohleduji, spatře článek po článku:
nyní krokem, nyní tryskem pobíhám
ohebnými oudy, jak mne živoucí
u vnitř pudí moc. Než kdo, a odkud bych
a proč byl? to vědomé mi nebylo.
Pokusím se mluviti, a mluvil jsem,
po vůli mi jazyk byl a jmenoval,
co jsem zočil. Slunce, tak dím nejprvé,
slunce, pěkné světlo! a ty od jeho
záře osvícená země, ó jak jsi
vesela a slična! hory, doliny,
řeky, lesy, planě! a vy, v nichžto jest
znik a dchnutí, rcete, pěkní tvorové!
rcete, byloli vám zříti, odkud jsem
takovým, a odkud zde. Ne od sebe!
Od kteréhos činitele velkého,
nesmírného v moci, jako v dobrotě.
Rcete, jak ho poznati, jak ctíti mám,
od něhož mi dchnutí to, a znik, a cit
blaženosti této nepochopené.
Tak jsem volal, těkaje, kam nevěda,
podál od místa, kde prvním dýchal jsem
povětřím, a toto bláhé uviděl
světlo; a kdy odpovědi neznělo,

na zelené trávě, kvítím pretkané,
sednu zamyšlený. Tu mne sladký sen
přepadl nejprvé, a davem lahodným
překonal ty dřímající smysly mé,
bez bolesti, ač mi bylo, jak bych se
do prvního zase stavu vracoval
nečitedlného, a v niveč rozplýval.
Náhle sen mi kolácí se na mysli,
jehož tvárnost fantasii lahodně
býti mne a žíti dosvědčovala.
Božská podoba, tak mi se vidělo,
přijdouc pravila: Tvůj obyt, Adame,
čeká tebe; vstaniž první člověče,
lidu nezčíslného otče prvotný!
Žes mne volal, přicházím tě v blaženou
dovest zahradu, tvé sídlo určené.
To řka, pojme za ruku a vzdvihna mne,
přes pole a vody, jako u větru
nese lehce, slízkým letem, bez kroků.
Posléze mne staví na vrch planitý
hory lesnaté, a vůkol dalekým
uzavřený obvodem, jejž mnohý štěp
výtečný a procházky a besídky
okrašovaly, že nic, co na zemi
viděl jsem, tak utěšené nebylo.
Každý strom tu krásným ztížen ovocem,
vábícím i chut i zrak, že rvát i jíst
rozechtělo se; v tom procitnu, a zřím
vše to před očima v pravdě, jak mi sen
živě maloval. I jmu se blouditi
znovu, leč že mi se zjeví vůdce můj,
stoje prostřed stromoví, Bůh Hospodin!

Potěšený, jednak s strachem klaním se
jemu, padna k nohám jeho s pokorou.
Vzdvihne mne, a takto praví laskavě:
Koho hledáš, já jsem původ věcí všech
vůkol tebe, na dole i výsosti!
Tento ráj jest tvůj, jáť dávám za vlastní,
aby dělal jej a živ byl z úrody
jeho! S všelikého stromu rajského
jísti budeš, podlé srdce líbosti,
svobodně, a nedostatku nebude
tobě; ale s dřeva, jehož požití
činí dobrého a zlého vědění,
kteréžto jsem, jako základ jediný
poslušnosti tvé a víry, u prostřed
ráje štípil, podlé stromu života,
(pomni na má slova!) jísti varuj se,
varuj se a lekej jeho následku!
nebo věz, že který den by s něho jedl,
přestoupiv mé přikázaní jediné,
bude umříť tobě nevyhnutedlně,
býti smrtedlným, a z ráje blahého
jíti na svět plný strastí, běd a psot!
Hrozně vyřekl tu přísnou zápověd,
kteráž posud strašlivě zní v uchu mém,
ač jest na mé vůli trestu ujíti;
brzy jednak přijma jasnost tváři své,
takto laskavě svou mluvu obnovil:
Nejen toto krásy plné okolí,
všecku zemi tobě dám i potomkům
tvým: buď posedena vámi; panujte
nad všelikým živočichem na zemi,
v povětří a v moři. Ryba, zvěř i pták

buďte podrobeni vám, a na důkaz
budiž toto ptactvo všeliké, a zvěř
tato podlé pokolení jejího,
přivedena k tobě, aby jména svá
vzala od tebe, a s nízkou pokorou
zaslíbila tobě věrnou poddanost.
Tak i zástup v živlu vodním bydlící,
ač se tu, že nelze jemu povětřím
oddychati tenkým, nemůž staviti.
Řekl, a ai! hned zvěř i ptactvo blíží se
po dvém; ona lichotivě shrbená
jdouci, ptactvo s spuštěnými perutmi.
Dal jsem jména všechněm, jakž jsou předemnou
kráčely, a viděl jsem jich přírodu;
takou známostí Bůh nadal rozum můj
náhle. Toho ale nikde nebylo,
ježto mně se zdálo nedostávati.
Směle tedy dím té božské podobě:
Ó co, jaké jméno tobě, (vyššímť jsi
člověka, i co jest koli nad něho)
Nevyslovitedlný! jakou poctu ti
vzdáti mám, ty všeho míra původe,
všeho dobra dárce, jenž tak hojně jsi
prohlédal a štědře k blahoslavenství
člověka. Než nevidím, kdo semnou by
zdělil je: i jakéž štěstí v samotě,
jaké požívání, a bych požíval
všeho, jaká spokojenost jednomu?
Tak já odvážně, a jasné vidění
více zjasnělo a řeklo s usmáním:
Co ti slove samotou, i neníli
povětří i země plná rozličných

živočichů, podrobených vůli tvé,
by tě bavili a hráli před tebou?
Znáš jich jazyky i stezky; mají pak
oni také poznání a umu dar
nepotupný: s těmi měj své zabylstvo,
vládna jimi. Velké jest tvé království!
Tak děl Hospodin, jsa vidín veleti.
Dosáh dovolení mluvy, za milost
prosím já, a odpovím mu pokorně:
Neurazte tebe, Vládce nebeský,
slova má! ó tvůrce, buď mi milostiv,
an, co srdce žádá, ústy pronáším.
Neučinilli mne náměstníkem svým,
staviv druhé tvory nízko pode mnou
na zemi? i jakýž mezi takovou
spolek nerovností může povstati,
jaká shoda, jaká pravá útěcha?
ježto odměnnou a v míře zárovné
vzdávanou i přijímanou býti chce,
kdežto nestejnost, kdy jedno činné jest,
ospánlivé druhé, valnou působí
neshodu a zoškliví se v krátkosti.
Tovaryšstvo míním, po němž srdce mé
touží, hodné, s nímž by zdělit rozumné
bylo útěchou; jež míti s hovady
není člověku; vše s pokolením svým
pěstí se, lev se lvicí; tak moudře jsi
spojil všecky, dvé a dvé. I nemůže
s skotem pták, pták s rybou, s býkem opice
bydleti, tím méně člověk s hovadem.
Načež s zálíbením vece Všemocný:
K sladkému a výtečnému prohlédáš

štěstí, vyvoluje sobě družebnost,
Adame; a radost prostřed radostí
nechutná ti samotnému nižádná.
Co se tobě o mně zdá, a stavu mém?
Vidímli se tobě dosti blaženým
čili nic, jenž samotný jsem od věků?
aniž znám, kdo druhým by neb podobným
mně, ať nedím rovným byl. S kým tedy já
obcovati mohu, leda se tvory,
jež jsem učinil, a již jsou vzhledem mne
nekonečně menšími, než ohledem
tebe všelikterá zemská stvoření?
Dokonal. I dím mu opět s pokorou:
Výsosti a hloubi věčných stezek tvých
nevyskoumá slabé lidské myšlení,
Svrchovaná bytosti! Ty v sobě sám
dokonalý jsi, a není žádného
nedostatku v tobě. Ne tak člověk jest
obmezený; tento má proč žádati
obcování k pomoci neb potěše
v nedostatcích svých. Ni rozplozování
tobě potřebí, že nekonečný již,
že, ač jeden, v počtu dokonalý jsi.
Člověk ale ovšem nedokonalý
sečten jest, a z podobného zplozuje
podobné, a rozmnožuje obraz svůj:
nedostatečný, a tudy potřebný
lásky odměnné a přízně předrahé.
Ty v své soukromnosti jednak samoten,
nejvýbornější jsi sobě družinou,
aniž obecenství hledáš spolního;
a však, kdy ti líbo, můžeš tvorů svých

povzdvihnouti na jaký chceš vysoký
stupeň jednoty neb spolku, zbožniv je.
Mně však není zpřímit hovad shrbených,
ani v družebnosti jich se kochati.
Tak dím, propůjčené uživ svobody,
důvěrně, a slyšen jsem. I daltě mi
tuto odpověd hlas Boha laskavý:
Podobalo mi se tebe, Adame,
skoumati; i nalézám, že nejen znáš
živočichy, jež jsi právě jmenoval,
brž i sebe samého, a z mluvy tvé
dyše svobodně duch volný, obraz můj,
ne tupému udělený hovadu.
Právěs soudil spolek jeho nehodným
býti tebe; vždycky smýšlej tak. Já, nežs
mluvil, věděl jsem, že není člověku
dobře býti samému: ni mínil jsem
těch, ježs viděl; dáti tobě v společnost,
přivodiv je ku skoumání toliko,
kterak o hodném a slušném soudil by.
Než, co nyní přivedu, to zalíbíš
jistě, podobenství tvé, tvou příhodnou
pomoc, tebe druhého, a touhu tvou,
naprosto dle srdce tvého žádosti.
Skončil, aneb já jsem více neslyšel,
tak má zemskost silou jeho nebeskou
přemožena jsoucí, dlouho jakkoli
vytrvavši, napjatá k té výsosti
nebeské, té převznešené rozmluvy,
(jak kdy věcí bleskem smysl náramným
ustane a zslne) sklesla, hledajíc
ve snu okřání; ten přišed na rychlost,

přivolaný od přírody k pomoci,
zavřel oči mé. Mé oči uzavřel,
ale otevřenou schránu zůstavil
obraznosti mého zraku vnitřního.
Tím, ač spě, jsem jako u vytržení
uviděl, kde ležím, viděl podobu
slavnou, před níž bdě jsem stál; ta skloníc se,
otevře můj levý bok, a z žeber mých
vyňme jedno žebro, teplem srdečným
zahřité, a živou krví smočené.
Drahná byla rána, ale zcelela,
jsouci vyplněna tělem, chvíli tu.
Nyní působil a tvořil rukama
žebro to, a z rukou jeho tvořících
vznikla bytost v podobenství člověka,
jiného však pohlaví, tak milostně
krásná, že co po všem světě zdálo se
krásným býti, býti krásným zdálo se
méně teď; neb shromážděno pospolu
v ní jen samotné, a v jejím pohledu,
kterýž od té doby linul v srdce mé
sladkost nikdy necítěnou dosavad,
nébrž všecka vůkol nadchnul stvoření
duchem milosti a lásky rozkoší.
Nyní zmizí, zůstavíc mne v mrákotě.
Procitnu a běhám prahna nalézť ji,
nebo její ztráty želeť na věky,
odříkaje se vší jiné rozkoše.
kdyžto ai! mi zjeví se ne daleko,
jak jsem ve snách spatřil ji, vším ozdobná,
v čem jí zem i nebe mohly přispěti
k umilostnění: i přicházelatě

na hlas nebeského učinitele
svého, nevidomě jednak vedena
jsouci od něho a neneumělá
svaté milosti a zvyků manželských.
Vděk byl v kroku jejím, nebe ve tváři,
spanilost a láska v každém pohnutí!
Nesnesa té radosti, dím hlasitě:
Ó toť srdce útěcha! Ty zplnil své
slovo, tvůrce milostivý, všedobrý!
dárce krásy veliké! Než nejkrašší
tento jest tvůj dar, mně popřáný. Ó toť
tělo z těla mého, z kosti vidím kosť,
sebe před sebou. I bude tedy se
zváti mužatka, že z muže vzata jest.
Protož otce opustiv i matku svou
přidrží se ženy muž, a napotom
jedním tělem, srdcem, duší stanou se.
Slyšela; než jakkoli ji přivedl Bůh,
přece nevina a stoudnost panenská,
vlastní ceny vědomí, a její ctnost,
chtěci ne bez námluvy a hledání
býti získána, a nenabíhavá,
nevtíravá, ale stranivá, a tím
žádoucnější; nebo abych dořekl,
sama nehříšná a čistá příroda
pudila ji, vidoucí mne, k útěku.
Následuji; vědoma, co slušno jest,
ona, přijme s důstojností povolnou
pronešení mé. — V stan vedu svatební
zardělou co jitro: nebe veškero,
všecky blahé hvězdnatosti v dobu tu
linuly své splyvy nejvýbornější:

zem své přízně vydávala znamení,
vydávaly hory; ptactvo plésalo;
svíží větříci a větři lahodní
šeptali to lesinám, a křídlama
růže metali, a vůně metali,
ze křoviny povanouce kořenné;
až ten milovný pták noční svatebnou
pěje píseň, velel hvězdě večerní
pospíchati nad horu a zažíci
záhy utěšenou k svatbě pochodni.
Tak jsem tobě vypravil svůj celý stav,
celý obsah této zemské blahosti,
jížto požívám. To sluší vyznati,
že i v jiných věcech milou nalézám
potěchu, však, nechť mi prospějí neb ne,
přece změny nepočije duše má,
aniž valné tužby; míním lahody
chuti, zraku, čichu, bejlí, ovoce,
kvítí, procházky, a sladký ptactva zpěv:
tu mi jináč naprosto, tu s rozkoší
spatřuji i týkám se, tu první jsem
cítil náruživost, hnutí podivné!
Silen dosti v požívání všelikém
slab jsem proti mocným krásy povabům.
Buď že ve mně, pochybivši příroda,
zůstavila kterous částku tuze mdlou
snésti předmět takový; buď ujmouci
boku mého vyňala víc, než co vhod;
na ni aspoň příliš vlila ozdoby,
svrchek její ušlechtivši výtvorně,
ač že vnitřek méně ukončeným jest.
Vidímť ji, dle tvaru přirozenosti,

vypravenu býti mysli chopnostmi
nižšími, ač žeť ty mnohem vzácnější;
samu tvárnost její méně podobnou
k toho, který oba stvořil, obrazu;
slaběji pak pronášeti povahu
dané nad jinými tvory svrchnosti.
Než, kdy k rozmilosti její přistoupím,
tak se dokonalou v každém ohledu,
tak se vědomou své býti ceny zdá,
že, co pílí říci nebo činiti,
zdá se moudrým, ctnostným, zprávným, nejlepším.
Všecko vyšší umění, kde ona jest
ustoupá, a moudrost, kdy s ní rozmluví,
stojí zaražená, hlupstvím zdajíc se;
slovútnost a rozum jsou jí na službu,
jako tvorstva účelu, ne případně
stvořené; a, slovem všecko zavříti,
šlechetnost a velkost mysli zdělaly
v ní svůj milý chrám, a strašnou uctivost
daly vůkol, na vzor stráže anjelské.
Načež Anjel s staženým mu obočím:
Neobviňuj přírody: ta na ní co
bylo, konala, ty čiň, co na tobě,
aniž chtěj se nedověřiť moudrosti:
ona neopustí tebe, leč by ty
povrhl jí, kdy potřebna ti nejvíce,
připisuje věcem cenu přílišnou,
méně výborným, než sebe býti znáš.
Nebo proč tě div a rozkoš podjímá?
pro povrchnost! pěknou, hodnou zajisté
pěstoty, tvé cti a lásky tvé, ne však
poddanosti. Považ oba, potom suď!

Bývá, že jest k největšímu prospěchu
sebevážnost, založená na právu,
dobře zřízená; čím víc to pravidlo
v skutek půjde tobě, tím tě ona snáz
uzná hlavou svou, a pravé přednosti
podrobí své okrasy: tak ozdobnou
jsouci stvořena, by víc ty kochal se,
a tak důstojnou, by čestně miloval
družku svou, jež zná, kdy méně moudrým ty.
Jestli citu smysl, jímž lidská množí se
rodina, ti nad všelikou přichází
rozkoš příjemným, i pomni, an je týž
dán i hovadům i zvěři všeliké;
bylťby nezdílným a nezobecnělým,
maje do sebe, co hodno bylo by
člověka a náruživých zápalů.
Co však v spolku jejím bude vznešené,
vnadné, lidské, rozumné, to miluj vždy;
slušnať milost, náruživost neslušna
proti pravé lásce. Láska šlechtí mysl,
srdce šíří; má své sídlo v rozumu,
rozvážlivá jest, i stupeň, po kterém
k nebes lásce stoupal by a nepadal
v rozkoš tělesnou, a protož družky tvé
není nalezeno mezi zvířaty.
Jemuž Adam odpolu dí zardělý:
Ani její povrchnost tak spanilá,
ni co v plození všem tvorům obecné,
ač že svatěji a výše o loži
smýšlím manželském, tak velmi kochá mne,
jako ony vděku plné způsoby,
ony lahodnosti, jimiž oplývá

její každé slovo, každý její čin,
s láskou spojené a sladkým poddáním,
dovodícím mysli naší jednotu
pravdivou, a jednu duši v obou nás;
shodu, příjemnější dvěma snoubencům,
než jest hudby jednohlasné uchu zvuk.
To však nezmáhá: já jedno zjevuji
pocítění své, jsa nepřekonaný;
namítá se mnohý předmět smyslům mým,
představený rozličně, vždy volně však
lepší schvaluji a volím schválené.
Nehaníš, že miluji, a povídáš
milost cestou býť i vůdcem do nebe!
Odpusť, nepraváli má jest otázka,
milujíliž také nebes duchové?
kterak vyrážejí lásku odměnnou?
pohledem? či pomíšením paprsků?
tknutím dalekomocným či bezstředním?
Usmál jest se Anjel; žhouci červenost,
barva milosti a růží nebeských
polinula jeho tvář, i vece mu:
Dosti měj, že blazí jsme, a bez lásky
žádná blaženost. Co tobě v těle jest
požívati čistého, a čistým jsi
stvořen, toho požíváme zvýšeně,
nenalézajíce závad nižádných
kůže, příhbí, členů, těla hmotného;
zcela, jako s povětřím to povětří,
splynou, objímajíce se, duchové:
ni jim v čistém čisté lásky zápale
obmezených smyslů potřebí, jak kdy
s tělem tělo, duše s duší obcuje.

Nelze však mi dále. Slunce, odchodu
heslo mého, za zelené sstupuje
země předhoří a výspy trávnaté,
Hesperidské, žehnaje se líbezně.
Měj se dobře, stálým buď, a miluj! však
nejprv toho, jehož milovati, jest
býti poslušným, a zachovávati
stále přikázaní jeho vznešená;
varuj se, by nevynikla nad rozum
náruživost tvá, a ty snad nepáchal,
co by nehodné tvé bylo svobody.
Štěstí nebo strast i svou i synů svých
v sobě zavíráš: buď pečliv o všecky!
zradujem se, já i všickni blaženci,
setrvášli. Stojiž! stát i padnouti
na tvé vůli jest, tvé vůli svobodné.
U vnitř dokonalý, nechtěj zevnitřní
pomoci, a oddaluj vše od sebe,
co by k přestoupení tebe vábilo!
To řka, vstal. Jej takto s dobrořečením
Adam provází: Nuž, kdy tě držeti
déle nemožno, jdi hoste nebeský,
nadpovětrný posle jím nám seslaný,
jehož vrchní dobrotu já velebím.
Rozmilé a vlídné bylo nad míru
obcování tvé, a vděčnou poctěno
bude pamětí; ty dobrým na lidstvo
buď a laskavým, a často přicházej!
Tak se rozstoupili. Anjel z hustého
stínu do nebe, Adam v stánek svůj.

Zpěv devátý.

Satan zemi oběh vracuje se do ráje, ve mhle ukrytý. Tu našed spícího hada, vejde v něj. Adam a Eva vycházejí v úsvitě do zvyklé práce. Eva samotná pracovati chce: odpírá Adam, boje se, by nepodvedl Čert samotné. Eva uráží se, že jí muž nevěří. Adam jí zůstaví vlastní vůli. Ona se odloučí. Had pekelný přijda k Evě dá se s ní do řeči; svede ji, že smí jísti ovoce vědomosti sama, i mužovi halúzku jablek z téhož stromu přinese. Adam ztruchlí; posléze pro valnou k ní milost umříti stanoví s Evou, a jí zakázané ovoce. Účinkové hříchu.

Nic víc o rozmluvách, ježto míval Bůh
nebo Anjel s člověkem, co s přítelem
přítel mile posedě, a při prosté
úctě povoluje jemu mluviti,
bez hany. Ach, teď má zvuky smutnými
zazní píseň. Zrady, mrzké nevěry,
zpoury, odboje se člověk dopouští;
nebe odvracuje tvář svou od něho,
následuje neláska a horšení,
hněv a vytýkání spravedlné, a soud,

kterýž do světa svět vnesl běd a psot;
hřích a smrt, ten jeho stín, a mizinu,
smrti družku. Smutný úřad! ač že to
obsah veliký a písně hrdinské
mnohem důstojnější, než kdy posupný
Achil ubitého vraha v pomstě své
honí třikrát vůkol náspů Trojanských,
neb kdy Turnus pro odňatou vztěká se
nevěstu, a Neptuna a Junony
vášeň mnohá léta Řeka prohání
na vodách, a syna Cythereina. [1])
Ó by jen mé mluvě ducha hodnosti
udělila nebeská ta pěstounka,
ježto navštěvovať ráčí, bez prosby,
v noci mne, a v mysl dřímajícímu
dává vzácná myšlení, a lehký tok
nehledaných veršů, co jsem obsah ten
ku hrdinské sobě písni oblíbil,
dlouho obíraje, pozdě nastóupě.
Od přírody vojen nikdy nedbal jsem,
za hrdinský předmět jměných toliko;
mistrovstvím to zdávna, síci na kusy
po dlouhé a omrzalé nesnázi
vymyšlené v marných bájkách rytíře;
o lepším pak stálé mysli hrdinství,
trpělivosti rekovné, neznělo
písně; líčily se kolby, zápasy,
hry a skvostná odění, a pavézy

---

[1]) t. ztracený ráj jest hodnější a vznešenější báseň hrdinská nežli Iliada, Aeneis a Odyssea.

vykládané, koni s zlatostkvělými
pochvami, a švární, hrdí jinoši,
již se harcují a kolí na honcch;
potom hody v večeřadle vévodském,
kdeto jídlonoš a češník s nohsledů
posluhují hejnem. Nízké, nehodné
zpěvu předvrhy; z těch jména hrdinství
nemůž vzíti píseň, ani osoba.
Mně, jenž k věcem těm ni dby ni schopnosti
nemám, vznešenější předmět dostal se,
jemuž jména toho z sebe nabyti
možné jest, leč žeby věk a zimní kraj
srazily má křídla rozpjatá; i toť
snadno mohlyby, by všecko dílo to
bylo mé, ne její, ježto s výsosti
v noci přichází a dyše v ucho mé.
Slunce zašlo, zašla hvězda večerní,
ona, ježto soumrak, který krátký čas
mezi dnem a nocí bývá rozsudím,
uvozuje na zemi, a půlkoule
noci celý, ode konce ku konci,
obhled zastřela, kdy Satan, nedávno
před hrozením uběh Gabrielovým
z ráje, nyní, v zúmyslné ztvrven jsa
lsti a zlobě, přilna k zkáze člověka,
aniž dbaje, co by jemu horšího
pošlo z toho, navrátil se bez bázně.
V noci utek, v půlnoci se navrátil,
zemi obíhav a varovav se dne
od doby, co vládař slunce Uriel
vchodu jeho vyšetřil a Cherubů
vystřehl strážných. Odtud strachem hnán jsa, sedm

pořád zběhlých nocí těkal s mrákotou.
Třikrát čáru rovnonoční okroužil,
čtyřikráte oběhl zemi od úhlu [2])
k úhlu; osmé nyní noci vrátil se
v Eden, našed kradí, proti východní
stráži Cherubů, vchod nepodezřelý.
Bylo místo u ráje, již není ho
více, hřích, ne čas tu změnu způsobil,
kde své vlny Tigris srážel v hlubinu
podzemní a z části živým pramenem
vznikal v ráji podlé stromu života.
V tu se řeku pustí vrah, s-ní vyplyne,
obalený mhlou, a hledá, kde by mu
ukryti se bylo. Zběhal všecku on
zem i moře, od Edenu přese Pont,
přes Méotis kaluži až za řeku
Obu na půlnoc, a odtud k samému
úhlu polednímu; na dél k západu
od Oronta, tam, kde hráze velkému
Okeanu Dariena ukládá;
odtud do kraje, kde Indus s Gangesem
v širokých své vlny hrnou výmolích.
Takto celý světa obor zběhaje
slídil bystrým pozorem, a všeliké
skoumal tvory, který nejpříhodnějším
byl by k jeho úkladům; a našel jest
hada z živočichů nejchytřejšího
býti na poli. Jej, dlouho přemítav

---

[2]) t. třikrát země obor od východu k západu, a čtyřikrát od půlnoci k poledni oběhl.

v mysli, rozpačitý, zdáním konečným
obéře, stroj hodný, nejhodnější krov
lichoty, v nějž vejda, své by úmysly
schoval černé, nejbystřejším před okem;
nebo v lestném hadu, co by prováděl
koli, mněl, nic podezřelé nebude,
jméno ze vtipu a vlastní chytrosti
pocházeti, jímžto jiný živočich
domnění by vzbudil moci ďábelské,
ukryté a činné v smyslu hovadím.
Tak on umínil, než prvé bolestná
vášeň jeho v tento nářek propukla.
Země, nebe podobo! ba nad nebe
lepší, sídlo bohů hodné, stavené
na vzor nový, se starého opravou!
Což by za lepším Bůh stavěl horšího?
Nebe zemské, vůkol něhož plésají
jiná nebe, svítíce a nosíce
služebné své lampy, světlo nad světlem,
pro tě jedno, jak se zdá, a pojíce
v pěkné tváři tvé svých drahých paprsků
svaté vlévání! Jak v nebi Hospodin
středem jest, ač všudy vztažený, tak ty
v středku s každého daň béřeš okruhu:
v tobě, a ne v nich, ta jejich plodistvá
zjevuje se moc, v tvé trávě, zrostlinách,
v šlechetnějším plodě tvorů, stupněmi
nadešených životem a majících
zrůst a cit a um; což vše je v člověku!
S jakou potěchou, by mne co těšilo,
mohl jsem objíť vás, vy sladce proměnné
hory, doly, řeky, lesy, planiny!

země, moře, břehy háji zvěnčené,
skály, jeskyně a sluje! Nemám však
stání v vás, ni útěchy: čím vidím víc
vůkol sebe rozkoše, tím cítím víc
u vnitřku svém bolesti v tom mrzutém
sídle odporů: mně dobro všeliké
v jed se obrací, a v nebi horším by
stav byl můj. Než ani zde, ni v nebesích
bytu nehledám, leč že bych překonal
nebes Svrchovaného, a nedoufám
tím, co hledám, méně bídným státi se,
nébrž učiniti jiné, jak jsem já,
byť i na mne připadlo co horšího.
Neboť jedno zkázou býti potěšen
může duch můj neklidný; a zkazímli,
nebo k záhubnému skutku získám jej,
pro něhož to všecko učiněno jest,
všecko to se brzy za ním sesuje,
sloučeno jsa ke štěstí i bídě s ním;
k bídě tedy ať se zkáza rozšíří!
Má to bude sláva mezi mocnostmi
pekelnými, že jsem zboural jedním dnem,
což byl Všemocný šest dní a nocí šest
tvořil, neústavně dělaje, a kdož
ví, jak dlouho prvé přemýšlev, ač ne
déle snad, než co jsem jednou nocí já
vysvobodil od poroby neslavné
jednu téměř půlku moci Anjelských,
ztenčiv sluhů jeho dav. On, na pomstu,
nebo aby zplnil lichý počet svých,
buď že, stvořiv staré, neměl síly víc
nových Anjelů, (zda stvořil je -

naprosto) buď na potupu větší nám
umínil jest místo naše osadiť
tvory ze země, z tak nízké pošlými
přípravy a nebeskými nadať je
dary, dary našimi. Co umínil,
vykonal; i stvořil člověka, a proň
slavný svět, a zemi jemu k obydlí,
pánem nazval jej, a v službu křídlaté,
ó té nehodností! dal mu Anjely,
sluhy plamenné, by bděli, zemského
pilni úřadu. Těch já se strachuji,
vyhnouti pak chtěje jejich čilosti,
obalený oparů mhlou půlnočních,
po tmě kradu se a všechen prolézám
chrast i luh, by najíti kde bylo mi
hada spícího, a v jeho zmatené
zkrýť se kotouče, i černý úklad můj.
Zahození mrzké! já, jenž s Bohy jsem
válel o přednost, mám nyní státi se
zvířetem, tu podstatu, jež na božství
vzpínala se výši, s hmotným smísiti
kalem, vtěliť se a zživočišněti!
Než, kam ctižádost a msta se nesníží?
Tomuť, kdo se pne, tak nízko klesnouti,
jak vstal vysoko, a dřív neb později
podrobiť se věcem nejmrzutějším.
Pomsta, jsouci ne prv sladka, brzy se
trpce na sebe zpět sama obrací.
Nechť, já nedbám, jen ať, co se na vyšším
nepovedlo, na tomto mi zdaří se,
jenž mou všecku na se závist obrátil,
na tom novém nebes Pána kochánku,

člověkovi z hlíny, synu hrdosti,
na potupu naši z prachu stvořeném.
Tak se hodnou vzdora vzdorou vyplatí!
To řka, chrastím, po suše i mokřinách,
na vzor černé mhly se táhna, nastoupí
slídění své půlnoční, kde nejdříve
hada našel by; i najde jej, an spí
tvrdě, svitý v mnohých kruhů labyrint;
ne již v hrozném stínu, v pusté jeskyni
tenkrát, neškodný jsa, nébrž na drnu
trávném, nestrašný a nestrašený spal.
Do úst jeho Satan všel, a zvířecí
smysly, v srdci nebo v hlavě, posedna,
nadchnul brzy rozumem, ač ve spaní
nepřekazil, příští rána čekaje.
Teď, kdy od východu svatý zasvital
papršlek a urosené operlil
kvítí, ježto líbé ranních kadidel
vydychalo výzevy, kdy z velkého
země oltáře všech věcí líbezné
k nebi vznášely se dchy, a pochvalou
tichou velebily tvůrce, příjemným
jeho chřípě naplníce zápachem:
vyšlo lidu dvé, a k tvorů bezhlasných
choru připojilo hlasnou chválu svou.
To kdy vykonáno, ranní požívá
chvíle, větříků a vůní nejsladších;
potom rokuje, jak nejlép toho dne
konalo by práci přibývající,
(přibývalo jest jim práce den co den,
aniž zmohly ruce dvou tak velký sad)
a tu Eva takto počne k manželu:

Adame, my, pěstujíce stromy ty,
byliny a kvítí této zahrady,
pílíme své milé práce určené;
jednak, dokud rukou nepřibude nám,
vždycky pod prací nám dílo poroste,
píli na úkor. Co ve dne zklestíme,
zroubáme, neb podepřem a svížeme,
jedna neb dvě noci sobě zlehčují
bujným zrůstem, poustu přivozujíce.
Pročež poraď ty, neb slyš, co nyní mně
přišlo v mysl. Rozdělme my napotom
práci svou! Ty půjdeš, kam tě povede
náklonnost, neb neúchranná potřeba,
vinout ke stromu ty lesní lilie,
nebo lnoucímu, kam lézti, pokážeš
břečtanu, kdy zatím já, v tom růžovém
jaře, myrty smíšeném, co opravit
naleznu, až k poledni. Neb kdy, co den,
práci volíme tak blízko u sebe,
jaký div, že pohledy a smíchové,
nebo o předmětech nových náhodná
rozmlouvání práci naši zdržují,
ovšem nesporou, ač záhy počatou;
než se zasloužila, jest tu večeře.
Jí tu lahodnou dal Adam odpověď:
Jediná má družko, Evo jediná,
nad všecko mi přirovnání milejší,
dražší nad všeliká živá stvoření!
Dobřes radila, a dobře na mysli
uvážila své, jak bychom nejlépe
vykonali dílo to, jež tuto Bůh
ustanovil nám: já zato nemohu

nechváliti tebe: nic tak chvalného
není, coby žena měla do sebe,
jako kdy se hospodářství ujímá,
jsouci v dobrém muži svému k pomoci.
Jednak, ne tak přísně práci uložil
Hospodin, snad abychom, kdy potřeba
zbránili si okřání, buď pokrmem,
buďto (jenž jest pokrm mysli) rozmluvou,
buď tím pohledů a smíchů přesladkým
zabylstvem; neb smíchy plod jsou rozumu,
vlastnost člověka, a lásce za pokrm,
lásce, jež jest neposlední života
účel lidského. Ne strastných do lopot,
do potěchy stvořil nás, a potěchu
spojil s rozumem. Těch besedy průchodišť,
jista buď, jak daleko jich potřebí
ku procházce, spojenýma rukama
ochráníme snadno, aby nezpustly,
ažby mladší nám v tom ruce přispěly.
Jestli však, že tebe častá zsycuje
rozmluva, i mohli bychom loučit se
na chvíli; neb samota jest poněkud
spolkem nejlepším, a krátká zdálenost
navrácení zslazuje. Než jiná mne
smutí bázeň, aby jsouci zdálena,
škody které nevzalas: víš, jaká nám
dána výstraha, a jaký nepřítel
zlostný, kterýž nad svým stavem zoufaje,
našeho nám závidí, chce v stud a strast
klamem uvrhnouti nás, a na blízce
očihuje kdesi, mimo pochybu,
s chtivou nadějí své tužby dosíci,

a, což jeho zisk, nás různé nalézti,
nedoufaje, spojené by zklamal nás,
an by kvapně jeden přispěl druhému
ku potřebné pomoci: buď že to ješt
hlavní zřetel jeho, naši odvrátiť
víru od Boha, neb lásku zrušiti
manželskou, jež mezi všemi blahostmi,
co jich požíváme koli, budí snad
závist jeho nejvíce. Buď tak neb hůř,
ty se od věrného boku nezdaluj,
jenž ti bytost dal, a stráž a ochranu
dává stále. Slušno jest a bezpečno,
tu kde číhá škoda nebo nesláva,
ženě při svém státi manželu, jenž by
zastal ji, neb zdílně krutý snášel los.
Načež panenská mu Evy spanilost,
jako tvrdším uražená milenka
slovem, líbě mračnou tváří odpoví.
Synu nebe, země! zemský vládaři!
že jest nepřítel, jenž hledá zkaziť nás,
zpravena jsem od tebe i Anjela,
kterého jsem, kdy se loučil, zaslechla,
tamto za křovinou temnou stojeci;
právěť jsem, že večer kvítky zavíral,
domů vracovala se. Než, aby ty
o mé k Bohu nebo k tobě stálosti
pochyboval proto, že jest nepřítel,
jenž by zkusil jí, to slyšeť od tebe
nečekala jsem. Ty jeho násilí,
nebojíš se, že ho, jsouce, jakož jsme,
od smrti i od bolesti svobodni,
trpěť nemůžem, zpět můžem navrátiť.

Od úkladu jeho tedy bázeň tvá;
rovná tedy bázeň tvá, že stálá by
milost má i víra jeho úkladem
mohla býti zviklána neb svedena;
taká pochyba, ó jak ti na srdce
mohla vstoupiť, Adame! tak nehodně
o té smýšlel by, jež tak ti draha jest?
Dí jí Adam slovy chlácholícími:
Boholidská dcero, nesmrtedlná
Evo! takás; hříchu, hany svobodná;
ne z nedověry ti odchod zrazuji
od své tváři, nébrž abych zkušení,
které lécí vrah, tě zbavil naprosto;
nebo, koho zkusil, buď i naprázdno,
pokušitel, toho mrzkým zakálel
domněním, že u víře a stálosti
chybným držel jej a neozbrojeným
proti pokušení. Tobě zajisté
ošklivost a hněv by vnada ke zlému
zjednala, byť pak i neúčinlivou
jevila se. Nepokládej tedy mi
za zlé, an se snažím takou potupu
zahnať od tebe, již tobě samotné
strojí vrah; nám oběma, ač smělý jest,
nesmí strojiti, a osmělíli se,
první jistě na mne útok učiní.
Ani sobě zlehčuj jeho klam a lest:
chytrýmť musí být, kdo svodil Anjely;
aniž mni, že cizí pomoc zbytečna.
Já skrz mocné pohledů tvých vlévání
zrostám v každé zdárnosti, jsa v tváři tvé
více moudrým, opatrným i silnějším

(kdyby síly těla bylo potřebí,)
jelikož by stud, tu kde ty přítomna,
stud a strach býť překonánu největší
ve mně vzbudil moc, a sloučil vzbuzenou.
Proč i ty by podobného, kde jsem já,
citu neměla, a ono zkušení
se mnou podniknouti zpěčovala se,
s svědkem nejlepším tvé ctnosti zkušené.
Takto manžel starostlivý laskavě
mluvil choti své; než Eva myslíci,
že se křivda stává její věrnosti,
tak svůj odpor sladkým hlasem obnoví:
Tenli osud náš, tak býti souženu
v těsné meze ode lsti a násilí
vrahova a nemoci se opříti
zbrojí rovnou, kdyby potkal jednoho;
jaké štěstí v stálé bázni od škody?
škoda jednak nejde před hříchem, a byť
vrah i zkusil nás, a mrzkým pohaněl
soudem o pravosti naší, jeho soud
mrzký hany do nás nezůstavil by
nižádné, a mrzčeji se vrátil naň.
Proč ho tedy báti se? kdy dvojí nás
čeká chvála jeho za podezřením,
křivým patrně, a my klid najdeme
v sobě, přízeň u Boha, a svědectví
ze skutku. I což jest víra, láska, ctnost
nezkušená, na zevnitřní toliko
podepřená pomoci? I nemněmež
tedy, by stav náš tak nedokonalým
zdělal tvůrce moudrý, aby bezpečen
nebyl jeden sám: i jestli tomu tak,

křehkáť naše blaženost, a v takovém
nebezpečenství bý rájem nebyl ráj!
Na to Adam odpoví jí horlivě:
Ženo! dobráť každá věc, jak božská ji
spořádala vůle: ruka tvořící
dokonalým, ukončeným zdělala
všeliktorý tvor, tím více člověka,
a co blahost jeho ubezpečuje
před násilím zevnitřním. V něm samém jest,
jednak v moci jeho, nebezpečenství.
Bez vůle mu nelze s zlým se potkati;
Bůh však svobodné mu vůle zanechal;
jestiť svobodné co slouží rozumu;
rozum pak mu pravý dal, než bedlivou
velel pozornost a pilné šetření,
aby, zdajícím se dobrem podjat jsa,
křivě nesoudil a vůle nebádal
k toho volení, co Páně zákonu
čelí na odpor. Ne pro nedověru
tedy, pro něžnou tě lásku častěji
napomínám: napomeň ty také mne.
Pevně stojíme, ač klesnouť mohouce,
že to nenemožné, aby rozum náš
s krásným povrchně se potkal předmětem,
nastraženým od vraha, a v osidla
upadl nenadále, z nedby bystrého
pozoru a dané jemu výstrahy.
Nechoď v pokušení tedy, jemuž jest
lép se vyhnouti, a nejbezpečněji
neodtrhovať se nikdy odemne;
přijdeť pokušení samo. Vydati
žádáš důvod stálosti; i vydej prv

důvod poslušenství! stálou tebe kdož
pozná býti, pokušení nevida
tvého? to kdo dosvědčí? Než, jestli mníš,
že by pokušení, náhle připadlé,
méně bezpečné nás oba nalezlo,
než ty po té zdáš se býti výstraze —
jdi! neb kde jsi bezděky, tu přítomná
nejsi; jdi v své přirozené nevině!
podepři se na svou ctnost, a seber ji
všecku: Bůh své, zhledem tebe, dokonal
dílo: konej ty, co slušno na tebe!
Takto mluvil otec rodu lidského.
Jemuž svéhlavě, ač krotce, Eva dí:
S povolením tedy tvým a s výstrahou
touto, zvláště proto, čeho k závěrku
rozumná tvá slova jedno podotkla,
že by nenadálé pokušení nás
oba méně připravené nalezlo,
jdu tím raději. Tak hrdý, tuším, vrah
nebude mne slabší dříve hledati;
budeli, tím víc jej zardí odpor můj.
Takto řekši, z ruky svého manžela
hladce vymkne ruku svou, a lehoučce,
na vzor Nymfy lesní, jedné z Oread,
Dryad, nebo Deliina oboru,
pleše do háje: ba samu Delii [3])
v chodu předčila, a v rovném bohyni
způsobě, ač ne, jak ona lučištěm
nebo toulem zbrojna, nébrž nádobím
zahradním, jak ohněm neprohřešilé

---

[3]) Dianu, tak zvanou, že na ostrově Delu se narodila.

zdělalo je umění, [4]) neb Anjelé
přinesli. Tak zdobná, nejpodobněji
viděla se jako Pales, [5]) neboli
Vertumna ubíhající Pomona,
nebo jako Ceres, panna mladosti
květné, ještě nepoznaná od Jova.
Dlouhoť oko jeho vroucím pohledem
provází ji radostně, ač toužebné
po zůstání jejím: často o brzké
navrácení opětuje on jí prosbu svou;
často ona slovo své, že přijdoucí
v stánek o poledni, všecko k sladkému
schystá obědu a k poobědnímu
odpočinutí. Ó příliš zklamaná,
přenešťastná Evo! mylnou kojíš se
nadějí, že kdy se vrátíš. Nastojte!
žádného ti více v ráji nebude
příjemného obědu, ni zdravého
odpočinutí! Tak valný úkladník
leží ve kvítí a stínu, číhaje
s záštím pekelným, by cestu zamezil
tobě, nebo na zpět poslal zbavenou
víry, nevinnosti, blahoslavenství!
Nebo nyní od svitání nepřítel,
hadem pouhým na pohled, se vyřítiv
slídil, kdeby našel ono lidu dvé

---

[4]) Naráží na únos ohně od Promethea, o němžto svrchu.
[5]) Bohyně chování dobytka. Vertumnus byl bůh zahrad a časů ročních. Zamilován jsa do Pomony, bohyně požitků stromových, brával na se střídně podobu oráče, žence, vinaře a posléze stařice; kterýmižto proměnami staří časy roku představovali.

posud samotné, a však v něm budoucí
všecku rodinu, svůj žádostivý lup.
Pole, háje, chrastiny a besedy
prolézá, i každý sádek libější,
procházky a utěšené štěpnice
jich, kde které žídlo, nebo stinný tok.
Hledá obou: jednak žádá, aby mu
samu Evu nalézti se událo;
žádá, než tak řídké nenaděje se
věci, kdy, jak toužil, mimo nadání,
vidí Evu o samotě, v oblaku
vonných par ji státi vidí odpolu:
tak se rděly hustě růže vůkol ní.
Ona ponachýlená, co útlých jest
proutků, kvítí vzdvihuje, že hlavičky
jeho, jednak ustrojené v inkarnat,
červec, lazury a zlato, visely
sklopené; je tyčinkami z myrtoví
podpírá; než sebe, kvítek nejkrašší,
zapomněla býti neopatřenu,
podporu svou daleko, a bouři zde!
Blížil jest se had skrz mnohé procházky
pod vysokým stínem cedrů, sosen, palm,
odvážně se snuje; nyní ukrytý,
nyní zřejmý mezi hustě spleteným
křím a kvítím lemujícím meze vše;
Evino to dílo. Rozkošnější sad,
nežli ony vymyšlené zahrady
ožilého Adonisa [6]) neboli

[6]) t. ony krásnými kvítky vysazené nádoby neb hrnce, které o slavnosti toho bůžka ženy a panny na hlavách nosily a do vody metaly.

Alcinoa slavného, kde hostěn byl
starého syn Laerta, [7]) neb onano
nebáječná, kdežto druhdy pěstil se
s spanilou svou Egytčankou moudrý král. [8])
Divno jest mu místo, žena divnější.
Jak, kdo v lidném městě dlouho zavřen byv
mezi domy těsnými a ryhami,
vyjde letní ráno čerstvým oddychat
povětřím ven v utěšenou ves neb dvůr
podměstský, vše jemu rozkoš působí,
zelenité rolí, louka sečená,
vonný chlévů zápach, dojný skot i brav,
každý vesský pohled, každý vesský hlas;
události se jemu zříti náhodou
Nymfě rovným krokem jdoucí děvici,
tuť, co milé bylo, zdá se milejším,
nejmilejší ona, v jejíž tvářnosti
všecka pospolu se rozkoš nachází.
S takým potěšením uzřel lestný had
tuto kvítnici, tu zkrýši lahodnou,
kde, tak časně, mešká Eva samotná.
Nebes krása její tváři anjelské,
ozdobené milou, ženskou tichostí,
utěšená nevina a příjemný
povab všelikého hnutí jejího
proměnily zlobu jeho v uctivost,
líté jeho mysli veškeren jed a vztek,
jenž jej pudil, obloupením přejmouce
rozmilým. V ty doby zlostník zbaven stál

---

[7]) Ulysses.
[8]) Šalomoun.

zlosti své, jsa tupě dobrým na chvíli.
Spadlo s něho nepřátelství, lest a klam,
záští, nepřízeň a msta. Než horoucí
peklo, které věčně, byť i v nebi byl,
v jeho střevách žhne a pálá, přetrhlo
rychle radost tu, a teď tím krutěji
trápí jej, čím více vidí rozkoše,
neurčené pro sebe. I budí svou
tudíž nenávist a zlost, a zločinná
v sobě takto podpaluje myšlení:
Kdes se octla mysli má! jak sladký to
ujal popud tebe, že co semto nás
vedlo, zapomněla jsi, toť nenávist,
a ne láska, ani ráje za peklo
naděje. I nedoufám se baviti
jakou rozkoší, chci rozkoš naprosto
pokaziti, kromě té, jež v zkáze jest;
jiná potěcha jest pro mne ztracena.
Nuže, nechať smějící se uživu
příhodnosti. Ejhle žena samotná,
vystavená pokušení každému!
Manžel od ní jest, jak vidím, daleko,
jehož vyššího se bojím rozumu;
silen jsa a udatnosti vznešené,
článků obrových, ač z země slepených
křehké, jest mi vrahem dosti strašlivým.
Jest i prostý ran, já nic: tak tuze mne
peklo proti tomu, jenž jsem v nebi byl,
snížilo, tak bolest síly zbavila.
Z ní tak spanilé, tak božsky spanilé,
hodné, jižby milovali bohové,
nejde hrůza, ač i hrůza chodívá

z milosti a krásy, jestli nenávist,
nenávist, již lásky příkrov zastírá,
jim se neprotiví mocí valnější;
tu, tu k zhoubě jejich cestu zvolil jsem.
Tak děl u sebe vrah rodu lidského,
zlostník u vnitřnostech hada najatých
schovaný, a cestu k Evě nastoupil.
Neplazilť se ještě tahem obloučným
po zemi, jak od té doby plazí se:
nébrž, stoje na ohonu skrouceném,
strmí uvršený, kroužek na kroužku,
jako do hory se pnoucí labyrint;
chocholí se hlava, z očí karbunkul
svítí, zlatem zeleným se pstroucí krk
vstává z kruhův pyrámu, jenž po trávě
kolotá se ohromnými vlnami.
Pěkná, milá byla jeho postava;
aniž od té doby hadů milejší
plémě vídáno; tak krásný nebyl ten,
v nějž se s Hermionou Kadmus obrátil
v Illyrech, [9]) neb v Epidauru lékař bůh,
aniž onen, jehož oblekl podobu
Joviš Ammonský neb Kapitolinský,
tamto pro Olympii, zde pro tu, jež
Scipiona, [10]) slávu Římskou, zrodila.

---

[9]) Kadmus, Fénický princ, osadil se v Řecké zemi, a založil Béotskou obec. Praví se, on že první abecedu do Evropy přinesl, a bájka novější přidává, že s Hermionou ženou svou do hadů dvou obrácen jest. Aeskulap, bůh lékařství, pod obrazem hada ctěn byl. Olympia, matka Alexandra Velikého.

[10]) Africanus řečeného.

Nejprvé, jak ten, kdo hledá přístupu,
jednak překaziti v čem se obává,
postraně se loudí mnohým okolkem:
jak kdy koráb, od zběhlého řízený
plavee, blízko ústí řek neb předhoří,
podlé větrů mění běh i plachty své:
tak se loudil had, a hebkým ohonem
dvorné svíjel kotouče, by Evino
vábil oko. Ona, prací zajatá,
slyší hlahol listového chřestění,
ale nedbá jeho, jsouci navyklá
hrám a žertům všelikého před sebou
živočicha polního, jenž volněji
slyšel její hlas, než tamto změněná
stáda čarodějné Circe [11]) volání.
Již se odvážně i před ní postaví,
nevolaný, jako s obdivováním.
Často chochol zježený a kovové
šíje hladkost naklonuje pochlebně,
líže zem, kde noha její kráčela.
Němé vyražení jeho vlídnosti
posléz oko Evy na se obrátí;
tu on s radostí, že u ní pozoru
zjednal sobě, takto hadím jazykem
počne hlaholiti lstivé zkoušení:
  Nebuď tobě divno, paní vševládná!
můžli tobě, ježtos sama největší
tvorstva div, co divno býti; aniž zbroj
oči své, to nebe plné milosti,

---

[11]) Která Ulyssovu družinu do sviní proměnila.

hněvem proti mně, an takto přicházím
k tobě samotný a nenasycené
na tvou hledím krásu, nelekaje se
velebné tvé tváři, jížto samota
svatá více velebnosti dodává.
Pěkná podobizno tvůrce pěkného!
Všecky věci, které z daru jeho máš,
všecky věci dchnutím žití nadané,
zvelebujíce tvou krásu nebeskou,
s vytržením sladkým hledí na tebe.
Ó, že na tebe tam nikdo nehledí,
kde by všeobecným byla odivem!
neli zde, v tom těsném, různém okolí
mezi zvířaty, jichž tupí smyslové
nijak chápati tvé krásy nemohou.
Jeden vidí tebe člověk. Než co jest
jeden? tyť by měla jako bohyně,
jsouci mezi bohy, bráti ústavnou
čest a službu od nezčíslných Anjelů!
  Tak se lísal pokušitel. Lichota
jeho našla průchod v srdce Evino.
Ona diváci se hlasu hadímu,
naposled, ne bez úžasu, tak mu dí:
Což to znamená? Tu jazyk zvířete
lidská mluví slova, lidská pronáší
myšlení? — Toť u mne aspoň za pevné
bylo drženo, že mluva zvířatům
schází, an v den stvoření je němými
stvořil Bůh, a všelikého nechopné
velel řeči hlaholu; jich rozumu
nejista jsem byla: často nemalá
jeho záře v pohledu a jednání

jich se zjevuje. I tebe hada jsem
z živočichů polních býti věděla
nejchytřejšího, ne však i člověčím
nadaného hlasem. Obnoviž ten div,
pověz, jakým způsobem jsi z němého
stal se mluvícím, a odkud laskavým
na mne před jinými tvorů plemeny,
které vůkol sebe denně spatřuji?
Mluv, ten div jest hoden všeho pozoru.
Odpověděl takto svůdce podvodný:
Světa královno, ó Evo přejasná!
snadno mi, co kážeš, tobě praviti,
jsem i poslušenství tobě povinen.
Býval já jsem, co jsou jiná hovada
na pošlapané se trávě pasoucí,
nízké mysli, jakož byla ztrava má,
neznaje než ztrávu svou a pohlaví,
ničehož jsem chopným nebyl vyššího,
až dne jednoho, kdy bloudím po poli,
udá mi se zříti dobročinný strom,
v odlehlosti, obtížený ovocem
ulíčeným roztomilou směsicí
brunátné a zlaté barvy nejkrašší.
Přistoupím a dívám se; tu lahodná
vůně, povanouci s každé halúzky
chutným zápachem, víc kochá smysly mé,
nežli sladkost brová, nebo z vemene
mléko kanoucí, an večer ssajíce
pohrávají beránci a kůzlata.
Vida jablka krásná, tužby počiji
náramné, již ukojiti umíním
bez odkladu. — Hlad a žízeň, valní dva

badatelé, rozdrážděni ovoce
povabného vůní, k té mne pudili
smělosti. I opletám se vůkol pně
mechovatého, neb jeho vysokých
větví tvé neb Adama by mělo co
dosáhnouti rámě; kolem okolo
s závistí a touhou dívajíce se
stála zvířata, však nelze dosíci
bylo jim. Já na vrch stromu vynikna,
tam kde vnadný jeho mile kyne zbyt,
rváti nemeškám a pojím do syta.
Nikdy po tu chvíli rovné rozkoše
nepočil jsem v pokrmu ni nápoji.
Nasycen jsa posléz, cítím podivnou
v sobě proměnu; mé vnitřní moci se
stanou rozumem, a mluva nezchází
déle, nemám svého nic než podobu.
Od té doby vysokým a hlubokým
rozjímáním zanáší se mysl má;
jemným rozumem vše, což jest na nebi,
na zemi i prostřed viditedlné,
spatřuji; a všecko pěkné, dobré jest.
Než, co pěkné, dobré jest, to všecko v tvé
božské podobě, v tvé krásy paprsku
nebeském, jest spatřovati pospolu.
Není, co by rovným, co by po tobě
druhým bylo v kráse. To mnou pohnulo,
bych, snad nevčasně, svou čest a poklonu
přišel vzdáti tobě, právem příslušným
tvorstva královně a paní vševládné!

Pravil lestný pekelník. I vece mu
neopatrná Eva s větším úžasem:

Hade! přílišná tvá chvála jablek těch
sílu, již jsi shledal, činí pochybnou.
Pověz však, kde roste onen strom, a jak
odtud daleko? neb mnoho rozličných
stromů Páně roste v ráji, jichžto my
posud neznáme; tak valná k obrání
jest tu hojnost, že i větší úrody
částka ovšem nedotčenou zůstává;
nébrž bez nákazy visí na stromích,
až by k požívání rozmnožila se
lidská rodina, a více bylo ruk
odlehčovat tíže plodné přírodě.

Nato chytrý ještěr praví vesele:
Královno! Tam přímá, aniž daleká
cesta; za myrtovím tamto na jednom
místě, u studénky, kdež ta skrovná houšť
balsámem a myrhou páchnoucí: já tam,
kázatili ráčíš, hned tě dovedu.

Doveď tedy, řekla Eva. On tu ji
veda, do kruhů se svíjí posměchem,
pne a táhne se, jsa rychlý ku zkáze.
Vznesla naděje, a radost zjasnila
hřeben jemu. Jak kdy bludný povstane
oheň z par olejných, anto od chladu
zhustne nočního, a větrů dýmáním
vzejme se a plápolá, (zlý prý ho duch
často řídí) létaje a leskna se
ludným světlem omámí a zavede
pocestného do bláta a kaluže,
močidla a bahna, kdežto tápajc
zhoubu nachází, jsa zbaven pomoci:
tak se blýskal ještěr proklatý, a vedl

k zkáze Evu, lehkověrnou rodičku
naši, k stromu zbráněného vědění,
neštěstí a bídy lidské kořenu.
Ona uhlédavši jej tak vůdci dí:
Hade! mohliť jsme té sobě uspořiť
cesty zbytečné; ač na zbyt ovoce
strom ten nese. Budiž důvod u tebe
moci jeho, divné ovšem, jestliže
v skutku jest! Než, stromu toho ovoce
nelze nám se dotknouti; tak přikázal
Hospodin; ten jeden božský jeho hlas
dal nám příkaz; ostatně jsme za právo
sami sobě, rozum náš nám právem jest.
Jížto svůdce takto lestně odpoví:
V pravdě! řekl Bůh, že s stromu každého
v ráji nebudete jísti, jednak vás
pány nazval nad zemí i povětřím?
Jemu takto Eva, ještě bez hříchu:
Se všech stromů rájských jísti můžeme;
ale s stromu ovoce, jenž vyrostá
ráje uprostřed, Bůh řekl, nesmíte
jísti: tkneteli se jeho, umřete.
Ledva co ta krátká slova vyřekla,
počíná si lstivý zrádce směleji,
jeví horlivost a lásku k člověku,
hněvá se a zpouzí pro učiněné
jemu bezprávi, a jako podjatý
vášní, kolotá se divně; nicméně
šetří slušnosti a vážně povstává,
jakby měl co pronášeti velkého.
Jak kdy který znamenitý u starých
řečník, v Římě svobodném neb v Athénách,

kdežto, od té doby němá, znívala
výmluvnost, zpor veda předůležitý,
sebraný stál do sebe, svým hnutím, pohledem,
tělem posluch získaje, než řečňoval;
časem pak, i vstupu k řeči neztrpě,
s valným počal o své právo horlením;
takto stoje, hýbaje a zpouze se
pokušitel, počne s náruživostí:
Svatá, moudrá, moudročinná zrostlino!
matko umění! teď já té síly tvé
pociťuji zřetelně a spatřuji
věci všeliké v jich vlastních příčinách,
nejvyšších i skoumám stezky původů,
ač jsou jmíny moudrými. Ó královno
všeho míra; nevěř těmto ukrutným
smrti pohrůžkám: i neumřete. Jakž
by jste mohli? od ovoce? toť vám dá
život poznání; či od hrozitele?
na mne pohleď, na mne, jenžto dotkna se
jedl jsem a žiji přece, života
nabyv dokonalejšího, nežli mně
osud udělil, že jsem se nad svůj díl
vypnul směle. Zdali, co smí živočich,
nesmí člověk? nebo Bůh se pro malou
vinu hněvem roznítí a neschválí
nestrašené ctnosti raději, jíž trest
ohlášené smrti (co jest koli smrt)
nezapudil od toho, co k životu
vede šťastnějšímu skrze poznání
dobrého a zlého? Dobré poznati,
kterak spravedlivé! jestli pak, co zlé,
zlým jest v pravdě, proč by znáť se nemělo,

moha vystříháno býti snadněji!
Nemůž, spravedliv jsa, Bůh vás zhubiti,
nejsa spravedliv, ni Bohem nebyl by:
netřeba se báť i býť ho poslušnu.
Sama vaše smrti bázeň zapudí
bázeň tu. Proč takou vám dal zápověd?
proč? by strachem jaté v nízkou uvázal
službu vás a držel v nevědomosti.
Ví on, v který koli s něho jísti den
budete, že oči vaše, zakryté
posud, ač se jasné zdají, temností,
prohlédnou a otevrou se jasněji;
budete v tu chvíli jako bohové,
zlé i dobré, jako oni, vědouce.
Že, jak já jsem uvnitř člověkem, tak vy
bohy budete, jest pravé srovnání:
z hada člověk já, vy z lidí bohové!
Toť ta smrt, jež čeká vás, že vyzuvše
lidskou oblečete božskou podstatu;
tužby hodná smrt, buď sebe pohrůžka
větší, — ježto nepřináší zlého víc!
Což jsou bohové, že člověk nemohlby
jimi býti, požívaje zárovné
s bohy krmě? bohové jsou z počátku,
mají prospěch ten, že o nich věříme,
ano vše, co jest, z jich moci pochází.
To mi pochybno! neb vidím překrásnou
tuto zemi, zahřívanou od slunce,
zplozovati vše, je nic. I kdyby, což
jest, jich dílo bylo, kdožby vědění
dobrého i zlého v tento zamknul strom,
že kdo s něho okusí, ten moudrosti

bez jich vůle nabude? a v tomli jest
urážka, že člověk hledí poznání?
Co mu škodí vaše vědomost, a co
proti jeho vůli může tento strom
dáti vám, kdy všeckò jemu náleží!
Či to závist jest, a závist bydleti
v prsích může nebeských? Ta příčina,
ta i mnohé jiné tobě dovodí,
jak vám potřebné to krásné ovoce.
Směle, ženo božská, utrhni a jez!
Dokonal, a slova jeho podvodná
v Evy srdce snadný přístup nalezla.
Stane vrytá s upřenýma očima
na ovoce, vnadné samým pohledem;
v uchu jejím zněla ještě přemluvná
slova, plná, jakož jí se vidělo,
rozumu a pravdy. Již se polední
blíží hodina a tužší přivodí
lačnost, probuzenou od přechutného
úrody té zápachu. I prahnulo
urvati a jísti tužbou náklonnou
chtivé oko její; jednak stanouci
za chvíli, tak sebou sama rozjímá:
Velká jest tvá moc, ó ze všech nejlepší
ovoce, ačs zakázáno člověku,
velká zajisté a divná! jehožto
okušení, strachované předlouho,
dalo mluvu němotě, a neschopný
k řeči jazyk vyučilo velebit
chválu tvou: tvé chvály sám, an zakázal
tebe, Bůh nás netajil, zvav stromem tě
vědomosti: vědomosti dobrého

jako zlého. Zapověděl napotom
s tebe jísti; ale jeho zápověd
s tebe jísti více poroučí, a nám
svědkem jest, že dobré, jehož potřebí
máme, bydlí v tobě. Dobra, kterého
nezná, nemá člověk; máli neznaje,
jedno jest mu, jak by neměl naprosto.
Co nám mnedle zapověděl Bůh? co, než
dobré? pravdu znáť, a býti moudrými?
Taký zákaz nevíže. — Však co, ať smrt
nástupnými svíže pouty nás, co nám
platna ducha zvolnost? Soud jest náš, že kdy
vnadného se tkneme stromu, umřeme.
Umřel had? on jedl, a žije dosavad,
rozumuje, mluví, zná a přemýšlí,
nerozumným prvé byv. Což toliko
pro nás nalezena smrt? nám jedno se
zabraňuje tento pokrm duchovní,
šelmám stanoven jsa? šelmám, tak se zdá.
Než, had okusiv ho první, člověku
přeje, o získaném dobru ochotně
dává zprávu, svědek nepodezřelý,
z pouhé lásky, beze lsti a podvodu.
Čehož bojím se, neb čeho raději
mám se báti, nevědouci, co to jest
zlé a dobré, trest a právo, Bůh a smrt?
Zde, zde pomoc roste, božské ovoce!
krásné na pohled, a k jídlu vábící,
moudročinné moci. Proč bych pojednou
tedy duše, těla nenakrmila?
Takto řekši, rychle na strom v nešťastné
době vztáhne ruku svou, a rve a jí.

Čila země ránu, dala příroda,
zalkající skrze mnohá díla svá,
heslo žalosti, že všecko ztraceno.
Nazpět do křoví se umkne vinný had
nepatrně; neb Eva, v sladké vlepená
ovoce, nic vůkol sebe nevidí;
v žádném, zdá se jí, že posud ovoci
neokusila tak valné lahody.
Buď že pravda bylo, buď že domnění
bludné mysli, ano moudrost vznešenou,
brž i samé božství, míti do sebe
nadála se vysoce. I polyká
lakotně a bez střídmosti, nevědouc
že, co jí, jest smrt. A sytá posléze,
takto jak by mstem se byla opila,
vece k sobě v utěšeném veselí:

Ó, všech stromů králi! mocná, výtečná,
nejvzácnější v tomto ráji zrostlino!
blahý dárce moudrosti! tvá spanilá
úroda se darmo posud s halúzek
smála, jsouci hanbena a zatměna,
jako bez žádného cíle stvoření.
Od té doby však k tvé vinné pochvale
zazní každé jitro vroucná píseň má;
ty mou ranní péčí, ty mou potěchou
budeš sladkou, tvým já plným haluzám
k svobodnému požívání zovoucím,
plodné poodlehčím tíže, až i jsouc
nakrmena tebou, v blahé dozraji
moudrosti a vševědoucím vrovnám se
bohům, kteříž dobra, jehož nemohou

dáti, jiným závidí; a kdy by to
darem bylo jich, tu by mu nedali
růsti. Tobě zkušení já první své
konám díky, vůdce nejvýbornější!
nenásledujíci tebe, byla bych
nevědomou zůstala; ty k moudrosti
cestu otvíráš a přístup do tajné
dáváš její zkrýše. Můž být, že i já
zkryta jsem a nevidoma: vysokoť,
vysoko jest nebe, tuze zdálené,
aby všecky věci zřejmě vidělo
na zemi; a snad že věcmi jinými
zakazatel velký městkná čilost svou,
bezpečen jsa on i všickni zvědači
vůkol něho. — Jakž mi ale míti se
k Adamovi? mámliž jemu vyjeviť
změnu svou, s ním zděliť plnost blažení,
čili při sobě ten poklad poznání
schovať bez spolníka, doplňujíci
takto nedostatku svého pohlaví,
aby jeho ke mně milost čileji
rozpěstila se, a já mu rovnější,
poněkud snad vyšší, byla nad něho?
Tužby hodný osud! nebo nižším jsa,
kdožtě svoboden? to dobré bylo by —
Však co, vidělli to Bůh, a přijde smrt
strachovaná? tuť by víc mne nebylo!
Adam pak, buda s jinou Evou spojen,
žil by v radosti, mne pustě z paměti;
to, to myšlení mi k smrti rovná se.
Nuže, uloženo jest, by podíl měl
v zlém i dobrém semnou Adam, předrahý

kochan můj, s nímž ráda volím umříti,
bez něhož by život nebyl životem.
Takto řekši ode stromu odvrátí
kroky své; než nejprvé se pokloní,
jako moci u vnitř jeho bydlící,
jejíž přítomnost v něm mízu rozlila
vědomosti, pochodící z nektaru,
bohův nápoje. Tím časem toužebně
Adam čekal navrácení Evina,
uvíjeje z kvítků věnec vybraných
k ozdobení kadeří a zvěnčení
polní její práce, jako věncují
ženci předovnici svou. On veliké
z jejího, tak zpozdilého příchodu
čeká radosti a nové potěchy;
jednak v srdci svém, cos zlého tušícím,
cítí tesklivost a bití nestejné.
Posléze jí chvátá vstříc, jda po cestě,
kterouž ráno žehnajíc se odešla.
Měřila ta cesta k stromu vědění;
tam ji potká, ana právě odchází
od stromu a nese jablek halúzku
nejpěknějších, smějících se měkým mchem,
svíže trhaných a vůní páchnoucích
ambrosiovou. Hned k němu pospíchá;
pohled její ohlašuje omluvu;
počnouci pak kvapně ohradneu svou řeč,
vece Adamu v ta slova lahodná:
Divnoli, kde jsem, ti bylo Adame?
Po tobě mi tesklivo, a bez tebe
trudná byla chvíle. Touha milosti!
nikdy cítěna, jíž ach! kéž nečiji

více; nikdy více sobě nežádám,
jakově jsem nezkušená žádala,
bolestného od tvé tváři zdálení.
Zvláštní jednak, podivná jest meškání
mého příčina. I věz, že není ten
strom tak nebezpečný, jakž nám praveno;
s něho jísti neotvírá do zlého
cesty, nébrž oči božsky otvírá,
čině bohem jej, kdo s něho okusí.
Shledán jest té moci býti. Moudrý had,
zákazu buď nemaje buď nedbaje,
s něho jedl a neumřel, jak hrozeno
bylo nám, ba od té chvíle mocen jest
hlasu lidského a smyslu lidského,
rozumuje k podivu, a překonal
svými tak mne důvody, že také já
jedla jsem, a rovný v sobě shledala
účinek. Jsou otevříny oči mé,
záclona s nich spadla; duch se zsiluje,
srdce k božství pne a šíří, jehož jsem
pro tebe jen žádala, ni bez tebe
pílím. Štěstí mi jen s tebou zdělené
štěstím jest, a tu kde tobě rovného
není podílu, i mně se nechutí.
Jez i tedy ty, ať rovný osud nás,
rovná pojí láska, rovná útěcha;
sice, kdyby nejedl, stupeň rozdílný
rozdvojil by nás, a mně by pro tebe
odříci se božství více nebylo.
Tak svou Eva s potěšením příhodu
povídá, než její líce nemírnou
zahořely rdělostí; a na druhé

straně Adam, slyše o provinění
ženy osudném, stál všecek ztrnulý,
užaslý a truchlý; hrůza studená
kosti jeho pronikla a zvolnila
všecky členů svazky: z ruky umdlené
svitý pro Evu mu věnec vypadl,
a hned oprchaly růže usvadlé.
Němý stál a bledý! až pak naposled
takto vnitřní v sobě přetrhl mlčení:
„Ó ty nejpěknější tvorstva ozdobo,
dílo Boha poslední a nejlepší!
tvore, v němž, co mysl a oko baviti
může, nad míru se stkvělo pospolu:
ženo svatá, božská, dobrá, milostná!
jak jsi zhynula, jak náhle zhynula,
usvadla a schřadla, smrti snoubena
napotom, jak přestoupiti mohla jsi
rozkaz onen přísný! kterak zprzniti
zapověděné to svaté ovoce!
Totě jakéhosi vraha podvedla
zrada prokletá, a s tebou v záhubu
uvrhla i mne; jeť pevný rozmysl můj
s tebou umříti! Jakž býti bez tebe!
kterak lásky tvé a spolku sladkého
zapomenouti, ó družko předrahá,
žíti v pustém lese opět jednomu!
Byť i jinou stvořil Evu Bůh, a já
jiné vydal žebro, přece ztráty tvé
neustalo by mé srdce želeti!
Cítím, cítím silný svazek přírody;
tělo z těla mého, z kosti mé jsi kost;
jeden bude stav náš, dobrý nebo zlý!

Takto praviv, jako kdo se po smutném
sbírá neštěstí, a ujda rozpakům
strastným, v neúchranné zlé se podává,
tato klidná slova k Evě obrátí:
Smělý byl tvůj skutek, Evo odvážná!
u velkés se dala nebezpečenství,
byť jen vztáhla byla oko žádoucí
na to svaté, svaté zdrželivosti
ovoce, ať nedím jedla, jehožto
tknutí klatba stíhá. Ale veta jest;
co se stalo, aby odestalo se,
neučiní los, ni všemohoucí Bůh.
Snad i neumřeš, snad není více tak
drzím skutek ten, že již to ovoce
zobecnělo, zneváženě od hada,
jenž je dříve nás i porušil i jedl.
Neumřel pak on, a žije, života
nabyv, jak ty pravíš, mnohem vyššího
člověkova. Valný důvod, že i my,
okusíce jeho, výše vstoupíme
podlé srovnání, a býti nemohou
z nás, než bozi, anjelé a půlbozi.
Aniž věřím, aby, ač nám hrozil, Bůh,
tvůrce moudrý, opravdově zhladil nás,
první dílo rukou svých, tak vysokým
důstojenstvím nadané, a za pány
stanovené všemu jeho stvoření.
Padl by i svět, kdy bychom padli my,
nevyhnutedlně, an podroben jest nám.
Tak by stavě v zmatku pohřížil
pěkná díla svá. I nemůž o Bohu
to se mníti. On by, jakž mu koli jest

snadno obnoviti celé stvoření,
nerad zhubil nás, by posléz protivník
nezplésal a řekl: Ai! jak nestálé
těch je štěstí, kterým nejvíc přeje Bůh!
kdož mu milým dlouho? prvé zhubil mne,
nyní člověka: i kohož napotom?
V takový se posměch vrahu nevydá.
Buď jak buď, náš osud pevně sloučen jest:
jednomu se oba soudu poddáme.
Umruli, i smrt mi bude životem
s tebou. Taktě silný svazek přírody,
jenžto srdce mé k mé pojí vlastnosti;
vlastnost má jsi ty: co ty jsi, to jsem já:
nikdy tvůj a můj se nerozdvojí stav,
jedno jsme, jen jedno tělo; zhubuje
tebe, své bych vlastní pílil záhuby.
Takto Adam. Jemuž Eva odvece:
Ó ty chvalitebný lásky náramné
vzore, vznešený a zjevný příklade,
hodný následování! Než, jsouci tak
nedokonalou, jakž tvé kdy, Adame,
ctnosti dostihnu? Že z tvého boku jsem
pošla, to jest ach! má chlouba největší:
ráda tebe poslouchám, kdy o spolku
naší mluvíš lásky. Jedna duše v nás,
jedno v obou srdce! toho pěkný dá
důvod tento den, an díš, že volen jsi,
dříve nežby drahé pouto milosti
naší smrt neb jiná zkáza hroznější
rozdrtila, jednu semnou zpáchati
vinu, jedno pročinění, jestliže
jaké, jísti toto pěkné ovoce,

jehož síla (jako vždycky z dobrého
dobré pochází) ten blahý lásky tvé
důkaz zjednala. I nikdy jinak by
nebyla tvá útlost takto poznána.
Kdybych však, že na smělost mou připadne
hrozná smrt, se nadála, i volila
bych, co nejhoršího, sama trpěti,
nevábíci tebe, chtěla umříti
opuštěná, nežli tebe bádati
k skutku jakému, jímž tvá by útěcha
škodu vzala, zvláště nyní po takém
důvodu tak pravdivé a věrné tvé
lásky nevyrovnané; než jiný já
cítím následek, znik života, ne smrt;
otevřené oči, novou naději,
nové rozkoše, chut božskou! že co prv
nejsladčeji lahodilo smyslům mým,
hořkým již a trpkým zdá se proti ní.
Následuj mne, Adame, a volně jez,
pustiv mimo sebe veškeu smrti strach.
Řekši, muže obejme, a radostí
něžně pláče; cítí cele šlechetnost
lásky jeho, anto k vůli choti své
mile obral snésti božský hněv a smrt.
V díkčinění (nebylali takových
hodna díků mrzká jeho povolnost?)
dá mu vnadného s té větve ovoce,
přehojně a štědře. Neostýchá se
jísti on, ač proti lepší rozumu
radě, nejsa sveden, nébrž překonán
pošetile od ženského vábení.
Zatřásla se opět země, prohnaná

na skrz bolestí, a lkala příroda
podruhé; svůj mrakem přistrouc oblíčej
hřímá nebe z hluboka, a smutnými
zpláče krůpějemi nade zpácháním
smrtedlného hříchu počátečného!,
Ale Adam neznamená, lakotně
požívaje ovoce, a sama svou
Eva opětuje vinu, bez bázně,
lahodíci muži milým spolkem svým.
Nyní, jako zpití vínem opojným,
oplývají v rozkoši, a v mysli své
mnějí božské moci sebe účastny,
křídlatější, nízkou zemi zhrzíce.
Ale jablka zrádná jiné plodila
skutky: podnítila chut v nich tělesnou.
První na Evu on chlipně pohlédá,
ona rovnou odplácí se vilností;
zahořeli do sebe, až posléze
Adam takto láká Evu k rozpustě:
Nyní výbornou a něžnou uznávám
Evo, chut tvou býti; chut, tu moudrosti
částku nemalou, an podlé chuti se
všecko řídí domnění, a svrchek úst
sudím slove. Tvá to všecko pochvala,
ježto jsi tak skvostný upravila den.
Mnoho radosti jsme posud tratili,
varujíce se té líbé úrody,
aniž nám, co v požívání rozkoše,
dotud bylo známo; jestliže, co jest
zakázáno, takou radost působí,
přál bych, aby místo stromu jednoho
deset bylo zapověděných. Než pojď;

nyní pookřáli budem pěstiť se,
jakož slušno po kvasu tak lahodném.
Nebo krása tvá, co tebe ponejprv
vida, zasnoubil jsem sobě, ozdobnou
všemi dokonalostmi, tak horoucích
nezažehla nikdy ve mně zápalů
k požívání tebe, nyní pěknější
než kdy jindy, skrz tu mocnou zrostlinu.
Takto děl, a rozkochaných nespořil
pohledů a pěstot, dobře rozumín
od Evy, jež nakažlivé lučila
okem zápaly. Ji chopiv za ruku
vede na stinný, a na vzor besedy
zelenitým krovem hustě zastřený
trávník, bez odporu. Kvítí ložem jich,
trojník, jacint, zlatohlav a fialy
svíží, měký země koberec. A tam
milostí a milostnými hříčkami
žičili se hojně, na ukončení
obapolné viny své, a potěchu
hříchu svého, až je přepadl rosný sen,
unavené rozkochaným zabylstvem.
Když se síla podvodné té úrody
veselícím dýmem ducha líbezně
zmámivši, a svedši rozum k omylu,
výdycháním ztenčila, a těžší sen,
z hrubé páry zplozený, a obrazy
nepokojný trápícími ustoupil,
vstali, bez okřání, jedno na druhé
smutně hledíce, a brzy viděli,
kterak jasné bylo oko jich, a mysl,
kterak temná! Nevinnost, ta záclona

svatá, skrývající škodné vědění
zlého, byla ztracena; pryč zmizela
prostota a spravedlivá dověrnost
s počestností, studu nahé vydadouc
vinnému; ten okryl je, ač odkrýval
mnohem více: tak vstal silný Dánovec,
Herkulesský Simson z lůna nevěstky,
Filistynské Delily, a procítě
spatřil oholenu býti sílu svou.
Jsouce zbaveni a prázdni veškeré
ctnosti, dlouho oba v hanbě zardělé
zaražení seděli, až naposled
Adam, ač ne méň než Eva pýřil se,
tato z sebe slova mocí vynutká:
Evo! nešťastná ta doba, v které jsi
toho klamavého červa poslechla,
kdo ho učil koli lidským mluviti
hlaholem. Jen že jsme padli, pravda jest;
lež, co o zbožnění našem sliboval.
Oči naše v pravdě otevříny jsou,
známe zlé i dobré, dobré ztracené,
nalezené zlé. Ó trpké ovoce
vědomosti, učíli jen znáti nás,
že jsme nazí, znuzeni, a zbaveni
cti a víry, čistoty a neviny,
přirozených ozdob svých, teď ohavně
zkálených a zprzněných! že naše tvář
mrzkými jest znamenána žádostmi,
odkudž vše, což zlého, odkud sám ten stud,
to zlé poslední, ten svědek ztracené
neviny a ctnosti, béře původ svůj. —
Jak se na obličej Páně osmělím

napotom, jak na Anjely vzhlédnouti,
jež jsem jindy s vytržením vídával?
Zslne zemské oko mé, kdy podob jich
božských nesnešeně jasný zočím blesk.
Ó, kéž o samotě bydlím na poušti
v tmavé lesině, kde schrány vysoké,
neproniknutedlné od slunce a hvězd,
prostírají stíny čiré, šedivé
jako večer! kryjte sosny, kryjte mne
cedrové svým bezpočetným větvovím!
Ale poraďme se v této úzkosti,
čím by nejlépe své jeden před druhým
těla zastřel údy, jež se nejvíce
zdají slušnosti a studu k urážce:
nechať některého stromu lupení
široké a hebké, spolu svázané
u věníky, naše bedra přepáše,
okrývaje vůkol těla prostřední
část, by snad ji stud, ten nový příchozí,
neosedl, a z nečistoty nelál nám.
  Takto radil on, a oba do lesa
kvapí hustého, kde sobě fíkový
zvolí strom, ne tento pro své ovoce
znamenitý, nébrž onen dosavad
v Dekaně a Malabaru rostoucí,
jenž svá vůkol ratolestná ramena
podál vztahuje, až k zemi sklonité
koření se haluzy, a zrostají
kolem, jako dcery vůkol mateře,
kdež se na vysokých klenou stínové
sloupích, ohlas průchodiště probíhá
zvučný: tam, kdy vedrem slunce náramným

upaluje, milé hledá ochlady
pastýř Indický, a k pasoucímu se
stádu z noci pozíraje zelené.
Toto shromáždivše listí, široké
jako slavných Amazonek pavézy,
z něho vázali, jakž důvtip nahodil,
k přepásání nahoty své věníky.
Záclona to marná, pokud okryti
měla hřích a obávaný stud! ó jak
nepodobná k oné dřevní nevině
nahé! Takto opásané pernatým
pasem našel Kolon Američany,
divoké a nahé obyvatele
lesů, po výspách a březích porostlých.
V tomto oděvu, a jakž se domněli,
s hanbou dílem okrytou, ač bez klidu
vnitřního a pokoje, se posadí
plakajíc: jim z očí lil se slzí déšť,
u vnitřku pak lité vznikly vichřice,
lité vášně, záští, prchlost, nenávist,
nedověra, nesvornost, a náramně
kormoutily jejich mysl; tu krajinu
tichou někdy, plnou klidu blahého,
nyní neklidu a bouře: rozum v nich
nepanoval více, vůle nedbala
výstrah jeho, otrokyně tělesné
chuti, kteráž, vypnouci se nad rozum,
ze zpod uchvátila jeho vrchnější
království: v tom krutém ducha rozbroji
Adam, s divým pohledem a způsobem
nezvyklým, svou k Evě mluvu obnovil.
Kéž jsi jenom byla, slov mých poslušná,

jak jsem tebe prosil, u mne zůstala,
když tě divoká ta žádost toulání,
nešťastné to ráno, nevím odkavad,
napadla! až posud bychom šťastnými
byli, ne jak nyní z všeho vyzuti
dobra, zahanbeni, nazí, znuzeni!
Protož nikdo bez potřeby napotom,
jak by povinnou svou víru prokázal,
nechtěj hledati! kdo do pokušení
leze, véz že upadati počíná.
Jemuž Eva láním brzy pohnutá:
Jaká tobě slova, muži nevhodný!
ze rtů vyšla; toli nyní vině mé,
nebo, jak to zůveš, chuti k toulání
přičítáš, co, byť i sám byl přítomen,
tak se mohlo státi, ba i samému
tobě. Nikdy, tu neb tamto zkušený,
v hadu zrady, tak jakž mluvil, mluvícím,
nepostřehl by. I jak jsem, nevidouc
žádné mezi námi hněvu příčiny,
mohla věděti, že hledá škody mé?
Byloli mi vždycky při tvém meškati
boku, proč jsem bezživotným raději
žebrem neostala v tobě? Jsa ty však
hlavou, pánem mým, i pročs mi naprosto
nezakázal jíti, vida takové,
jakos pravil nebezpečenství? Leč ty,
odemluviv nedlouho, a povoliv
snadně, chválils mne, a vlídně propustil.
Kdyby stále byl a snažně odpíral,
nebyla bych já i s tebou zhřešila.
Načež Adam, unáhlený prvníkrát:

Toli tvá jest láska, co tvá náhrada
za mou lásku k tobě, Evo nevděčná!
již jsem držel neproměnnou, kdy ne já,
ale ty jsi zhynula; živ moha sám
býti, požívaje blahoslavenství
nesmrtedlného, co jsem si volil? — smrt!
zkázu s tebou! Nyní svého příčinu
pádu skládáš na mne, an prý, odporu
zanedbal jsem stálého! i což jsem mohl
činit více? pamatoval, střehl jsem
tebe, předpověděl nebezpečenství,
učil o vrahu, jenž číhá podtají;
co bych činil nad to, bylo násilím:
násilí se k zvolné vůli nehodí.
Ale drzost nesla tebe, bezpečnou
v mysli, že by s žádnou neutkala se
škodou, ba i chvály v půtce nabyla.
Snad i já jsem chybil, příliš milovav,
co se dokonalým v tobě vidělo,
maje za to, že se nemůž zlého nic
pokusiti o tebe. Ach, pozdě již
bludu želím toho, jenž mne zločincem
učinil, a tebe žalobnicí mou!
Tak se děje s mužem, který na ženy
cenu tuze zpoléhaje, povolí
její vůli. Zbraňování neztrpí;
zůstav samu sobě, budeli to zlým,
první ona tobě vyčte povolnost.
Takto oba nářkem chvíli daremným
trávili, než sebe žádný nevinil;
marné pak jich vády konce nebylo.

Zpěv desátý.

Anjelové, kteří drželi stráž v ráji, zasmuceni pádem člověka, vracují se do nebe ospravedlnit se z úřadu. Bůh Otec ohlásí, že vstoupení Satanovo do ráje překaziti nemohli, a posílá Syna soudit vinníků. Bůh Syn sstupuje do ráje, soudí a milostivě odívá Adama i Evu, nahé. Hřích a smrt, opustivše bránu pekelnou, stavějí most v krajině Směsice, a potkají se na mostě s otcem svým. Satan vracuje se do pekel povídá Čertům svou výpravu. Obrátí se on i všickni do hadů. Vzroste les stromů podobných zapověděnému v ráji. Čerti lakotně rvou ovoce, plné hořkého popela. Hřích a smrt dojdou na místo. Bůh Otec předpovídá, že Syn ty potvory překoná, a káže Anjelům učiniti změny na nebi i v povětří. Adam vida proměny, pláče a odhání Evu; ona ho těšiti usiluje; posléz udobří jej, a radí k násilné smrti. Adam rady té nepřijme, nébrž lepší dává naději. Boha o milost žádají.

Zatím omrzelý ten a ohavný
skutek Satanův, jak v hada způsobě
svábil v ráji Evu, ona manžela
svého k jídlu osudné té úrody,
vyšel v nebi na jevo. Což před Boha

okem ukryje se vševidoucího,
neb, kdo zklamá srdce jeho vševědné?
Ve všech věcech moudrý on i spravedlný,
nezabránil Satanovi zkusiti
mysli člověka, jenž dosti silen byl
zbrojí rozumu a vůle svobodné
odkryti a pokaziti osidlo
lstného přítele i vraha zjevného.
Znalić jsou, a míti měli ústavně
v paměti ten příkaz Páně veliký,
aby, buďte jakkolivěk vábeni,
netknuli se toho nikdy ovoce.
Jej však přestoupivše, trest (i mohliliž
méně?) právem uvalili na sebe.
Spěšně z ráje na nebesa vstoupili
Anjelové strážní, mlčkem, v zámutku
pro člověka; zvědělić jsou o stavu
jeho, divíce se, kterak chytrý vrah
podtají se vkradl, a nebyl uviděn.
Tudíž jak ta nepříjemná novina
od země bran donesla se nebeských,
s velikou ji každý slyšel bolestí.
Temný smutek neušetřil toho dne
nebešťanů tváří, jednak, smíšen jsa
s citem útrpnosti, blahoslavenství
nepřekazil jich. Dav lidu odevšad
sběhl se nadpovětrného, žádostiv
slyšeti a znáti co se událo.
Oni před trůn Otce svrchovaného
vydat oučtu kvapili, a důvody
pravé pilné stráže své. I nalezli
pochvalu, an převelebný, věčný Bůh

prostřed soukromného svého oblaku
s hromobitím zjevil takto výřek svůj:
Sbore anjelský a vy, jenž z úřadu
nešťastného přicházíte, mocnosti!
netruď vás a nesmutiž ta příhoda
na zemi, jíž věrná vaše pečlivost
předstihnouti nemohla. Já ondy vám,
co se státi mělo, předpověděl jsem,
kdy se vyrval zrádce z hloubi pekelné,
pravě vám, že skutek zlý, jejž zpáchati
pílil, vykoná, že jeho lichotou
svában buda člověk, víru přiloží
klamům proti tvůrci svému. Žádné naň
výpověd má nevložila potřeby,
ani nejmenšího popud násilí
pohnul vůlí jeho, volnou, stavenou
v rovné váze, tak že stát i padnouti
mohl; než padl jest, a můž co jiného
nyní následovati než pokuta,
smrt, v den přestoupení jemu hrozená?
Mní on jistě prázdnu býti hrozbu tu,
jelikož ho bez odtahu (jak se bál)
nezchvátila pomsta: ale uhlédá
brzy, dříve než se skončí tento den,
prodlévání odpuštěním nebyti.
Ne tak spravedlivost, jako dobrota,
zhrzená se vrátí. Kohož ale jich
soudit pošli? koho, nežli tebe, můj
náměstníku, synu můj! Tys ode mne
nadán mocí, aby soudil všecko, což
na nebi i na zemi i v pekle jest.
Snadno poznati, an k spravedlivosti

připojuji smilování, ssílaje
tebe, lidu prostředníka, přítele
jeho, vykupitele i výplatu
dobrovolnou, aby sám i člověkem
maje býti, soudil vinu člověka.
Řekl Otec nejvyšší, a rozvina
po pravici záři velebnosti své,
linul vyjasněné božství na Syna;
on, jsa Otce svého obraz svítící,
božsky laskavě mu odpoví a rce:
Hospodine věčný! tvá jest ústava
všeliká, mně na nebi i na zemi
plniť slušno svrchovanou vůli tvou,
by se tobě ve mně, milém synu tvém,
vždycky dobře zalibovalo. I jdu,
odsoudím ty vinníky tvé na zemi;
ale víš, že, kdo by koli soudil je,
soud jich já, kdy přijde doba, ponesu:
taktoť před tebou jsem sebe zavázal,
nelituje toho; právem zajisté
poobměkčím nález, na mne padnouti
mající. Tak s smilováním spravedlnost
porovnám, že oběma se za dosti
stane, obě blesku nabudou, a ty
ukroceným budeš. Služby, oboru
netřeba, an patřitelů nebude
žádných, kromě dvou, kdož budou souzeni.
Třetí, který prchl, již právě souzen jest,
jevný zběh, a zákonům všem odpůrce;
přesvědčení dalších hoden není had.
Praviv takto, vyvstal s paprskového
sídla, s výsosti své slávy poboční.

Trůni, pánstva, mocnosti a knížatstva
provázeli jeho k branám nebeským,
odkud s okolím svým pokáže se ráj.
Dolů přímo sstoupí, spěchem, jakéhož
nejrychlejší nedostihne mžiknutí.
Již se od poledne podál chýlilo
slunce k západu, a v době navyklé
probuzení větříkové lahodní
dmýchati se jali, roznášejíce
po vší zemi milý chládek večerní,
kdyžto Bůh Syn, z hněvu mnohem chladnější,
prostředník i soudce, přišel výpověd
dáti člověku. I uslyšeli hlas
Hospodina chodícího po ráji,
od povlovných větrů k uším nesený
jich, kdy schyloval se den; a slyšíce,
ukryli se, muž i žena, před tváří
jeho v prostřed stromů rájských. Povolal
pak Bůh Adama, a pravil jemu, řka:
Kdež jsi Adame? tys jindy radostně
z dáli vstříc mi chodíval: i není mi,
že tu nejsi, líbo. Teď tu samota,
kdežto jindy nevolaná povinnost
na potkání chodila. Zdaž přicházím
v malém blesku? nebo která proměna
oddaluje tebe? kde jsi? ukaž se!
Vyšel Adam, za ním Eva, kvapnější
k hříchu, zdlouha kráčela. Jich obličej
všecek zkormoucen a znepodoben byl;
nebylotě lásky v jejich pohledě
ani k Bohu, ani k sobě odměnné;
nébrž vina zjevná, stud a nepokoj,

záští, urputnost a nenávist a hněv,
zoufalost a podvod. Adam dlouho se
zajíkaje, takto krátce promluví:
Hlas tvůj v ráji slyšel jsem, a bál jsem se,
že jsem nahý; protož zkryl jsem se. I dí
jemu dobrotivý soudce bez lání:
Hlas můj často slýchal jsi, a nebál se,
nébrž radoval; jakž tobě nyní tak
hrozným jest? Kdo, že jsi nahý, oznámil
tobě? Okusilli s stromu ovoce,
s něhož jísti tobě zapověděl jsem?
Jemu s truchlou myslí Adam odpoví:
Nebesa! ó jakž mi trudno před soudcem
státi svým, že buďto všecku na sebe
vinu vzíti mám, buď drahou viniti
polovici, družku svého života!
jejíž chybu, že mi víru zdržela,
krýt by raději, než v hanbu vydati
bylo podobné. Než tíží potřeba
neúchranná, trudné, strastné mušení!
jinak na mou hlavu nesnesitedlná
spadne hříchu tíž i trestu. Bych i pak
tajil čeho před tebou, ty, co bych já
tajil, vyjevil by lehce. Žena ta,
kterou jsi mi stvořil za pomocnici,
dar tvůj nejvýbornější, tak spanilá,
ach, tak dobrá, příjemná a nebeská,
že se z rukou jejích zlého nebylo
báti, jejíž čin, buď jaký kolivěk
v sobě sám, vždy obraz vznášel pravosti,
ta mi s stromu podala, i jedl sem!
Dí mu na to svrchovaná přítomnost:

Byla ona Bohem tvým, žes uposlechl
hlasu jejího, ne mého? byla ti
vůdcem, vyšší tebe, nebo rovnou jen
tobě, žes se svého pro ni odřekl
mužství, nedbal vlády, kterouž tobě Bůh
nad ní dal, jež z tebe jest, a pro tebe,
dokonalejšího ve všech hodnostech
pravých? Sličná zajisté a milostná
byla, aby k milosti, ne k poddání
povábila tebe. Její ozdoby
pod dobrou jen zprávou byly příjemné,
zpráva neslušela jí; ta byla tvým
právem, kdy by sebe znal byl toliko.
To kdy řekl, vece Evě v krátkosti:
Ženo, cos to učinila? rci a mluv!
Na to smutná Eva, studem okrytá,
vyznajíc se s pokorou a bez mnoha
vymlouvání, takto svému soudci dí:
Had mne oklamal, i okusila jsem.
Uslyšev to Bůh, hned hada odsoudil
obviněného. Ten ač, jsa živočich,
viny s sebe složit nemohl na toho,
jenž své zlosti učině ho nástrojem
zprznil, proti přirození účelu,
nicméně, co porušená přírody
částka, zlořečen byl právě. Věděti
více nepřistálo člověku, an svých
mocí důmyslů dál nemohl sahati,
aniž pak tím umalil by vinu svou.
Jednak na Šatana, hříchu původa,
v slovích tajemných soud vydal Hospodin;
na hada pak tuto klatbu uvalil:

Že to učinil jsi, budeš zlořečen
nade všecka hovada i nad všecky
živočichy polní; po svém plaze se
břiše, žráti budeš prach dny veškeré
svého života, a mezi tebou a
ženou nepřátelství položím, a tvým
mezi semenem a jejím: símě to
potře hlavu tobě, patu jemu ty.
Takto zazněl úsud božský, zplněný
v onen čas, kdy Ježíš Kristus z Marie,
druhé Evy, narozený Satana,
kníže povětří, byl padajícího
viděl s nebe jako blesk, a od mrtvých
vstana, knížatstva i moci obloupil,
na odivu povodě je triumfem;
a kdy v slavném na nebesa vzstoupení
jaté viděl vězně skrze povětří,
panství osvojené dlouho bezprávně
od Satana, jejžto posléz pod nohy
poddá nám on, který jeho potření
předpověděl dobu tu. A nyní se
k ženě se svým takto soudem obrátil:
Zmnožím bolesti a počínání tvé
velmi; s bolestí své děti roditi
budeš; bude muži tvému pod mocí
vůle tvá; on pánem bude nad tebou.
Posléz na Adama vynesl tento soud:
Že jsi poslechl hlasu ženy své, a jedl
s stromu toho, jejž jsem zapověděl, řka:
S něho jísti nebudeš! zlořečena jest
země pro tebe, a jísti bolestně
budeš z ní dny všecky svého života.

Bodláčí a trní bude ploditi
tobě, jedoucímu polní byliny.
V potu tváři své ty jísti budeš chléb,
dokavadž se nenavrátíš do země,
poněvadž jsi z ní byl vzat. Znej původ svůj,
Nebo prach jsi ty, a v prach se navrátíš.
Takto spasitel a soudce seslaný
soudil člověka, a smrti hrozící
ránu, na den provinění vyrčenou,
stavil na čas drahný. Smilovav se pak
nad nimi, že nazí stáli, povětrné
vystaveni nehodě, kdež proměna
nastávala brzká, tenkrát na se již
ráčil služebníka způsob přijíti,
jak kdy učedlníkům nohy umýval.
Nejinak, než otec dítek laskavý,
nahotu jich údů odíl kožemi
zvířat, zabiv je, neb novou přioděv,
jako hada, koží, aniž obtížil
sobě těla odít nepřátelů svých.
Netoliko těla jejich kožemi,
brž i vnitřní, hanebnější nahotu
okryl oděvem své spravedlnosti,
před Otcovým obličejem zastřev je.
Vrátiv pak se rychlým k němu vzstoupením,
v lůno slávy se a blahoslavenství
posadil, a všecko udobřenému,
ač jest vševědoucí, co se s člověkem
dálo, vypravoval s sladkou přímluvou.
Mezi tím, co tento výstupek a soud
dál se v ráji, proti sobě Hřích a Smrt
v bráně pekel seděli, jež od doby

té, co skrz ni hřícha mocí prošel vrah,
otevřená stála do kořen, a ven
z sebe lítý plamen podál chrlela
v směsici. I takto vece Smrti Hřích!
Dítě mé! proč tuto na se hledíce
prázdníme, an Satan, velký rodič náš,
do jiných se zabral světů, hledaje
šťastnějšího sídla nám, svým potomkům
přemilým? Toť jisté, že ho zdaření
městkná blahé, nešťastným byv, již by se
vrátil ode vzteklých hnaný mstitelů;
nebo není místa příhodnějšího
k jeho kárání a pomstě jich. I mním,
že se nová ve mně síla rozvíjí:
křídlatím, a prostranného nabývám
panství za hlubiny této mezemi;
co mne táhne koli, buď to soucitnost,
nebo která síla spolurozená,
jsouci mocna v odlehlosti nejdalší
tajným přízně svazem věci pojiti
jednorodé. Ty můj stínu nedílný!
půjdeš se mnou; neodloučí od Smrti
Hřícha žádná moc. Než, aby obtížná,
neschodným a nepřebrodným jezerem
tímto, chůze nezdržela příchodu
jeho, vystavme (toť skutek odvážný,
ale tuším hodný vlády tvé i mé!)
most, jenž od pekel až na ten nový svět,
jímž teď Satan vládne, sklepy sahal by
svými, na památku naší zásluhy
velké o veškeré obce pekelné,
jenžby příhodnou byl cestou napotom

pro jích výběhy neb přestěhování,
jak by jedny každé vedl osud svůj.
Zablouditi nemohu: tak silné mne
bádá vnuknutí a podnět nezvyklý.
Načež kvapně vece stín jí vyzáblý:
Jdi, kam tebe koli los neb náklonnost
táhne mocná: já tu dlíti nebudu;
kam mne povedeš, tam půjdu bezpečně.
Již tu cítím mrtvoly, lup nezčíslný!
z všeho, co tam živo, umrlčí mi puch
vane chutně. Pročež v smělém skutku tvém
napomohu tobě věrnou posilou.
Takto řkúci, vůni mile polyká
ze smrtedlné změny na zemi. Jak kdy
dravých hejno supů na mnoho se mil,
na den boje, k poli, kde své rozbila
vojska stany, přibéře, jsa vábeno
chutí mrtvin živých, na budoucí den
přichystaných k smrti v půtce krvavé:
takto čenichá to lité strašidlo
mrzké, kroutě prostrannými chřípěmi
hnilém v povětří, a z dáli čpí mu žer.
Nyní obě potvory z bran pekelných
v pustou, hroznou Chaosovu bezvládu
letí ze dvou stran, a mocně (velkáť jest
jejich moc) se vznášejíce nad mokem,
co kde plová tuhého i lepkého
v černém, vzteklém moři ze dna zbouřeném,
hrnou odevšad, a valí hromadně
k pekla nístěji: jak kdy dva strhnou se
větři úhelní a na Kronionském
zavanouce moři silou odpornou,

spudí hory lednaté a zápory
staví v dráze, za Petsorou [1]) domnělé
do Katai bohatého pomoří.
Nahrnutou látku, suchou, zimavou,
udeřila žezlem zkameňujícím,
jako trojzubníkem, Smrt, a ztužila,
jako ztužen [2]) Delos druhdy plynoucí:
zbytek pohled její svázal ztrnutím
Gorgoniným, k nepohnutí: potom klím
upevnili asfaltským, ten, pekelných
zšíří bran, a na hloub jeho do kořen
navalený násyp; přenesmírný stroj
uvršený na pěnavé hloubi; most
vysokosklepý a délky náramné,
připojený k hrázi nepohnutedlné,
toho světa nyní bezobranného,
vydaného smrti; cestu širokou,
hladkou, povlovnou a schodnou do pekel.
Takto (lzeli věci k malým rovnati
velké) Xerxes podmaniti chvátaje
zvolnou Grécii, táhl k moři od Susy,
vznešeného Memnonova paláce,
umostiv pak cestu po Helespontě
sloučil Asii a Evropu, a vln
zpouru přemnohými mrskal ranami.
Již to vtipné dílo, z skalin visutých
nad poddutou hloubí ustavený most,
vykonali uměle, dle šlépějí

---

[1]) Krajinou na půlnoc Ruské země. Katai, půlnoční krajina Chiny.
[2]) Totiž od Neptuna, když tam Latona poroditi měla.

Satana, tam kde on stanul nejprvé
v letu svém, a přistal ubezpečile
od Chaosa na povrchní, neplodnou
stranu od okrouhlého světa tohoto:
hřeby demantovými a řetězy
upevnili všecek; tuze trvale
upevnili jej, a nyní, na krátce,
potkali se s nebe empyrejského
mezemi a s světem tím, a na levo
zůstavili peklo v dáli odlehlé:
trojí cesta před nimi, a v končinu
jedna každá rozdílnou se podává.
Právě rozeznali dráhu do ráje
vedoucí, kdy ejhle! Satan, v Anjela
přejasného způsobě se ubírá
mezi Centaurem a štíra zhvězděním,
ano slunce vzstupovalo na skopce:
přestrojený byl; než milí potomci
otce poznali i přestrojeného.
On se, zklamav Evu, blízko do křoví
umkl nepatrně, a změniv podobu
čekal následků. I viděl, kterak mu
skrze Evu nesvědomou na muži
lest se povedla; a viděl hanbu jich,
hledajících pokryvadla marného:
zhlédna však jich soudce, Syna božího,
prchl zleknutý: ne žeby utéci
jeho doufal, varoval se toliko;
strachuje se, vinník, co by na něho
uvaliti mohla náhlost soudcova:
potom navrátiv se nočně poslouchal,
kterak smutnou ubohé to lidu dvé

vedlo rozmluvu a nářek žalostný,
z něhož svůj si vybrav soud, a srozuměv
odložený býti k časům budoucím,
s potěchou a zprávou spěchal do pekel:
U směsice břehu, tu kde podivný
skončoval se most, ty, již mu naproti
kvapí, potká náhle, milé děti své:
radostné to potkání; a šíří se
radost jeho nad dílem tak podivným.
Dlouho stojí užaslý, až Hřích, ta dci
jeho vnadná, takto zruší mlčení:
Otče! tvé jsou tyto skutky vznešené:
tvé ty trofeje, ač za své neznáš jich,
ty jich původ jsi, ty hlavní stavitel.
Hned jak srdce mé mne o tom zpravilo.
srdce mé, jež shoda kterás tajemná
pojí k tvému přelahodným sloučením!
že jsi prospěl na zemi, jak tento sám
svědčí pohled tvůj, i toužím na rychlost,
ač nás oddílely světy, na rychlost
toužím za tebou i s tímto synem tvým:
tak jest osud nás tři spojil mohútný!
Nezdrželo dél ni peklo v poutech nás,
ni to nepřebrodné moře mrákotné
od následování vzácných sledů tvých.
Ty, až potud u bran pekel vězeným
svobodu jsi zjednal nám: ty zsílil nás
stavěti tak obšírně a okryti
náramným tím mostem propast mrákotnou.
Tvůj teď jest ten celý svět; tvá udatnost
vydobyla, čehož nestavila jest
ruka tvá: tvá moudrost s lichvou získala

vše, co vojnou ztraceno, a zouplna
pomstěni jsme porážky své na nebi.
Tuto králem buď, kdy tam ti nebylo:
tam nechť sobě vždy, jak bitva určila,
vládne vítěz, jelikož se z nového
světa stěhuje, jej zadav volně sám;
zadav napotom půl tobě království,
zděleného Empyreja mezemi;
jeho čtverhraný [3]), tvůj okrouhlý [4]) jest svět;
teď již tebe zkus, a pozná sílu tvou.
Nato vesele dí kníže temnosti:
Pěkná dcero, a ty, jenžs můj vnuk i syn!
Velký důkaz vydali jste rodem vás
býti Satanovým. Chlubnéť jméno to,
slouti sokem nebes krále věčného!
Posloužili jste i mně, i veškeré
říši pekelné, tak blízko u nebes
brány triumf polučivše s triumfem,
most ten slavný s dílem mým, a zdělavše
jedno z pekla s tímto světem království,
naše království, a jednu krajinu
naskrz průchodnou. Nuž, kdy já putuji
do temnosti, po té vaší pohodlné
dráze, k připojeným ke mně mocnostem,
bych je zpraviv, radoval se nad tímto
s nimi naším zdařením: vy po této
cestě, mezi těmi světel koulemi,
vaším panstvím, přímo k ráji vzstoupejte.

---

[3]) Cassendi a jiní vydávají Empyreum za čtverhrané.
[4]) Tedy dokonalejší.

Tam váš byt, tam království blažené;
tam svou vládu na zemi i v povětří
držte, zvláště nad člověkem, jediným
všeho pánem: toho sobě v porobu
nejprv uveďte, a posléz zabíte.
Posílám vás, jako náměstníky své,
s plnomocenstvím a svrchovanou moc
dávám na zemi. Jen vaše spojená
pilnost dá mi pevnou vládu v království
novém tomto, hříchu skrz mé úsilí,
skrze hřích pak smrti blaze vydaném.
Prospějeli síla vaše spojená,
bezpečno jest peklo; jděte, snažte se.
Praviv pustí je. Tu spěchem potvory
běh svůj nastoupí skrz hvězdy nejhlubší,
rozpryskujíce svůj jed: i poblednou
hvězdy, naražené jako mrtvicí
planety teď opravdové trpěly
zatmění. Vždy zatím Satan silnicí
sstoupá k branám pekelným, a z obou stran,
roztržená mostem řičí směsice,
ztekouc odskakujícími vlnami
zhrzející vztekem jejím podpory.
Otevřenou do kořen a zbavenou
stráže vešel branou vrah, a nalezl
různo všecko. Nebo ti, jimž kázáno
tuto seděti, svou opustivše stráž,
prchli na svět nový: dále ostatek
stěhoval se do pekel, a hromadně
postavil se vůkol Pandemonia,
nádherného hradu Světlonošova.
Takto nazván Satan ku podobenství

hvězdy jasné, ku kteréž jej rovnali.
Tuto plukové jich stáli na stráži,
kdyžto zatím stavové jich vzácnější
sněmovali, sedíc, jaký osud by
vyslaného vůdce meškal. Tak byl on
odcházeje kázal, oni konali.
Jak kdy v Astrakaně prchá před Rusem
Tatar, vrahem svým, tam sněžném po poli:
nebo rohatého Turkův měsíce
utíkaje v Taursko nebo Kosbii
Sofi [5]) Baktrianský, za Aladule
krajem holou zůstavuje pustinu:
tak tu vyhnancové tito nebeští,
zůstavivše bohopustých po sobě
drahně končin, sesuli se mrákotou
pekel k městu hlavnímu, a střehouce
jeho snažně, každou chvíli čekali
dobrodruha velkého, jenž vyšel byl
hledat světů: on se středkem nepatrně
béře, maje kroj a zbroj co nejnižší
mezi anjelskými pluky bojovník;
prošed pak skrz dvéře velké radnice
Plutonovy, stane neviditedlně
na vysokém trůnu svém, jenž od stupňův,
bohatými osloněný čalouny,
strmí vzhůru ve stkvělosti královské.
Sedí za chvíli, a sám jsa nevidín
vzhlédá vůkol. Posléz jako s oblaku
hlava jeho třpytící a postava

5) jméno panovníků Perských před časy.

hvězdná zjeví se, ba stkvoucí nad hvězdy,
ulíčená slávou, co mu koli jí
dopuštěním Božím zbylo po pádu,
nebo září falešnou: i užasl se
nad tak náhlým bleskem zástup Styxový,
zoče, po jehožto bažil spatření,
mohútného vůdce navráceného:
strhl se okřik hlasný; kvapně vstanoucí
s sídla mrákotného valná vladyků
rada, s vinšovnou jej vítá radostí;
on jim kyna rukou ticho znamená,
těmi pak jich slovy získá pozornost:
Trůni, panstva, vládařové, knížatstva,
mocnosti a moci! těmi jmeny vás
nejen právem, brž i podlé vládení
jmenuji a zovu; blaze vrátiv se,
blaze nad nadání, vás teď s triumfem
vyprovodím z této jámy pekelné,
prokleté a mrzké, z domu bolesti,
z tyranova žaláře! Teď, pánové,
osednete valný svět, jen o něco
menší, než jest nebe, naše vlast. Ten já
těžkou odvahou a nebezpečenstvím
velkým způsobil jsem vám. I dlouho by
povídati bylo, co jsem v pochodu
vytrpěl a konal, kterak trudně břèdl
skrze nepodstatnou, neobmezenou,
pustou propast mateniny přehrozné!
přes kteroužto nyní cestu Hřích a Smrt
vydlažili širokou, by přeslavným
vašim odlehčili kročejům. Než já
drát se cestou netřelou a plovati

kotlinami nezkrocené propasti
musil jsem, a ve střevách se broditi
noci bezpočátečné a Chaosa
divého, jenž z závisti svých tajemství
lítě mému odpírali průchodu,
ryčným křikem na svědectví osudy
vzývajíce nejvyšší: pak odtamtud,
kterak nalezl jsem svět novostvořený,
o němž v nebi dávno pověst hlásala;
dokonalé, divu plné stavení!
sídlo člověka, jenž naším vyhnanstvím
zblahoslavený má za svůj obyt ráj:
toho, by se zpustil tvůrce, zavedl jsem
lestně, a to poslyšte a divte se, —
jablkem! Tvořec jeho pak, — i smíchu to
hodno! — uražený, vydal miláčka
svého, člověka, i svět ten veškeren
smrti v lup a hříchu v moc, a tudy nám
bez úsilí, bez trudu, a bez práce;
tam se usadíme, tamto bydleti
budem, vládu nad člověkem vedouce,
jakož nade vším on vládu vésti měl.
Pravda, že on také soudil mne, aneb
hada raději, to zvíře, v jehož jsem,
svodě člověka, se ukryl podobě:
soud můj nepřátelství jest, jež mezi mnou
položiti chce a mezi člověkem;
já že potru patu jemu, jeho pak
símě mou, než kdy? to není praveno,
potře hlavu. Kdožby mnedle za jedno
hlavy potření, i za co horšího,
světa nekoupil? Tať zpráva činů mých:

co vám nyní pozůstává, bohové,
nežli tudíž vjíti v blahoslavenství?
Řekl, a stane chvíli, očekávaje
všeobecné pochvaly a okřiku
ušim milého; než, kam se obrátí,
slyší zevšad nezčíslných jazyků
přeohyzdné sipění, hlas pohrdy
veřejné: i diví se, však nedlouho,
diviti mu jest se více nad sebou:
tenčí se a krátí jeho obličej;
přilnou k žebrům ramena a kroutí se
svité spolu hnáty; až se zpotácev
svalí přepotvorný had a po břiše
plazí se a vzpíná, ale nadarmo!
jeho podlé soudu vyšší uchvátí
moc, a tresce v té, v níž hřešil, podobě.
Usiluje mluviti, než toliko
sikem za sik jazyk jeho vidlatý
vidlatým se ozve jazykům; neb teď
nápodobnou všickni vzali proměnu,
hady byli všickni, drzích spolníci
činů jeho: strašně sipěl v světnici
sikačů těch hvizd, již hustě hmyzejíc
vili ohony a hlavy potvorné;
tu se ještěrů a zmijí, slepýšů,
štírů, hyder, roháčů a padalců
zarojilo více, nežli na zemi
Gorgoninou druhdy krví skropené,
nebo na Ofiuse [6]) výspě. Uprostřed

---

[6]) Ostrov ten před časy pro hadů množství pustý byl; nyní slove Monte colibre, a jest blízko pomoří Španělského.

Satan, ze všech největší, teď jako drak
vzrostl, hrubší onoho, jenž úpalem
slunce v Pythickém se zrodil údolí
z kalu Python náramný, a drakem jsa
nad jiné se mocen posud býti zdál:
za ním táhnou všickni širé na pole,
tam kde ostatkové roty odbojné,
s nebe spadlců, na stráži neb ve šikách
stáli řádných u vysokém nadání,
s triumfem že přicházeti uvidí
vůdce slavného. Než jiný naprosto
byl to pohled; stádo hadů šeredných:
strach je uchvátí a strašná soucitnost:
vidouce, i svou hned čijí proměnu:
z ruk jim padá meč, jim padá hrot i štít,
padají i sami: hrozný znovu sik
povstane, a hrozná všecky pojímá
změny nákaza; jichž nepravost a trest
rovny byly. Tak se jejich pochvala
hvizdem stala potupným, a do hanby
triumf obrácen, z jich vlastních na se úst
kypící. V té jejich změně, na blízce
z vůle nejvyššího krále, vstane háj,
na muky jich zveličení, podobné
rostoucímu v ráji nesa ovoce,
jehož, svodě Evu, užil za vnadu
pokušitel. Na kteréžto divadlo
divné žádostivě oči vpeřivše,
domnívali se, že místo jednoho
množství nyní stromů zapověděných
vyrostlo jim pro bolest a větší stud:
pro krutý jim hlad a žízeň horoucí,

ač že posměch čijí, nelze zdržeť se;
alebrž se přikulivše hromadně
lezli na stromy, a osadili je
hustěji než onu hadí vrkoče
kadeřavou Megeru: a chtivě rvou
jablka, pěkná na pohled, než luznější
oněch při živičném golfě rostoucích,
Sodoma kde splanula [1]); ta chuť i cit
podváděla spolu. Mnějíce svůj hlad
blázni! touto ukojiti pochoutkou,
kouší místo jablek v popel přehořký,
jejžto rychle uražený svrchek úst
chřestným vrací prskáním. To kolikrát
hladem puzeni a žízní zkušují,
tolikráte přeošklivou nechutí
křiví ústa, plná sazí, popela.
Často pak tím bludem byli mámeni,
ne co člověk, nad nímž triumfovali,
padlý jednou. Tak je trestal mučící
hlad, a dlouhé, neustálé sipění,
až jim z vůle Boží bylo ztracenou
na se vzíti podobu. Tu hanbu prý
výročně, dnů počet jistý, snášejí,
ku potření pýchy jich a radosti
posměvačné nade pádem člověka.
Jednak pověst o svém zdárném prospěchu
rozšířili druhdy mezi pohanstvem,
bajíce, že had, jim zvaný Ofion,
s Evrynomou, jež snad velevládná jest

---

[1]) O těch dává zprávu Flavius Josephus.

Eva, nad Olympem držel vysokým
zprávu, odkud Ops a Saturn vyhnali
jej, dřív Jova Diktejského zrození.
Zatím přezáhy to pekelníků dvé
stane v ráji: Hřích, již prvé mocí svou
přičinlivý tam, teď tělem přítomný,
stále sobě obývání zvoluje;
Hříchu v zápětí pak následuje Smrt,
neseděci dotud plavém na koni. [8])
Těmi pak tu slovy k Smrti počne Hřích:
Drahý Satanášův potomku, ó vše
zmáhající Smrti! co se tobě zdá
o tom našem království? i zdaž, ač jest
trudnou cestou nabyto, tu bydletí
není lép, než tamto stříci tmavého
prahu v pekle? byvše oba nectěni,
nebáni, ty hladem polou zmořena?
Jemu pošlá z hříchu vece potvora:
Mně, již věčná hladu muka sužuje,
nebe, peklo, ráj, jest jedno naprosto;
nejlépe mi tam, kde lupu nejvíce;
jímž tu, ač ho drahně, těžce tento svůj
nacpám žaludek, tu dršťku ochablou.
Načež smilná matka tak jí odpoví:
Vezmi tedy napřed tyto všeliké
byliny a zelí, květ a úrody;
potom ryby, zvěř a ptactvo pernaté,
neposlední lahůdky! a cožkoli
kosa podtne časová, to napořád

---

[8]) Zjev. VI. 9.

zžírej, až já, osedši to veškeré
plémě lidské, všecku jeho nakazím
mysl i zrak i mluv i čin, až dozrál by
ten tvůj nejsladší a nejpřednější lup.
Takto řkouce, cestou táhnou rozdílnou
na zetření nebo usmrtedlnění
věcí všech, a na štípení záhuby
uzrávající dřív nebo později;
kteréž vida Všemohoucí, u prostřed
svatých, s sídla svého paprskového
tak k jich jasným řádům hlasu povýšil:
Ejhle! jak ti pekelníci horlivě
kvapí na zkázu a zhoubu onoho
světa, pěkným, cele dobrým ode mne
stvořeného; v stavu tom i trvať měl,
kdyby nebylo naň hlupstvo člověka
zprovodilo těchto vzteklic plenících,
jež mi vytýkají hlupstva samému:
to i kníže pekel, to i rotníci
činí jeho, že tak lehce dopouštím
jíti jim a uvázať se v místo tak
nebeské, a shovívaje vděčiti
zdám se nepřátelům hrdým, jižto se
smějí, jako kdy bych, jakous podjatý
vášní, pustiv oddal všecko neřádu
jejich slepě: neví, že jsem proto jich
povolal, psů pekelných, a přivlekl sem,
aby slízali ten kal a špínu tu,
jížto hříšnost lidská čistou zprznila
přírodu, až nacpáni a nažráni
jsouce k zdechu vyssaným a zhltaným
lupem, jedním vítězného ramena

tvého vztažením, ó Synu rozmilý!
posléz hřích i smrt i otevřený hrob,
uvrženi do propasti, zařítí
peklo na věky, to hrdlo lakotné.
Zem i nebe nové čistým stanou se
sídlem svatosti, a vady nepřijmou:
dotud vyrčená je klatba předchází.
Dokonal; a říše svatých hlasitě
pěla Haleluja. Jako mořský jek
zněla píseň hlasův jejich nezčíslných:
Spravedlné jsou cesty tvé, a slušni jsou
ve všech věcech tvoji soudové: i kdož
ztenčí tebe? Tento jest tvůj milý Syn,
lidu vykupitel, skrze něhožto
nebesa i země nově povstanou
věkem budoucím, neb s nebe sestoupí.
Takto pěli; a tu tvůrce ze jména
povolav svých mocných Anjelů, dal jim
rozličné, té doby hodné úřady.
Nejprv kázáno jest slunci zříditi
tak svůj běh a světlo své, by po svrchu
zemském střídalo se horko s studenem,
ledva snesitedlné, a z půlnoci
zimu shrbenou, a letní s poledne
vyvolati vedro. Dán jest bledému
zákon měsíci, i pěti planetám
druhým povinnost i běh i tváři jich.
Čas i úhly větrům vykázáni jsou,
kdy a kdo svým zemi, moře, povětří
kormoutilby dchem; ví hrom kdy bučeti
strašně skrze mračná nebe klenutí.
Jsou, kdož dí, že Anjelům svým rozkázal

příčkem hnouti země úhly oběma
stupňů dvadceti i více od osy
sluneční; i vypáčili úsilím
na příč kouli: druzí pak, že kázáno
bylo slunci, praví, schylovati se
šíří stejnou rovnonoční od cesty
k býku s sedmi Atlantskými sestrami,
od blížencû Spartských k raku zvratnému;
odtud dolů přese lva i pannu, pak
přes váhu až k kozorožci hluboko,
a tak stanoviti času proměny
vlastní kraji každému. Neb jinak by
stálý jara úsměch trval na zemi
svížím strojné kvítím; všudy den a noc
rovní byliby, krom pasů úhelních,
jichžto bydlitelům den by od noci
svítil netměný, že svou by odlehlost
nahrazuje slunce, nízko nad jejich
půlnebem vždy vůkol kolem chodilo,
neznaje ni východu ni západu;
tu by chladné Kanady, a úžiny
Magelanské netížili sněhové.
Než však, vida okušení úrody
slunce, jak tam Thyestovy [9]) od úcty,
z naměřené cesty zvratem uběhlo:
jakžby světa bydlitelé nehříšní
byli jinak ušli, více nežli teď,
zimy třeskuté a vedra parného?

---

[9]) Atreus pozvav bratra Thyesta k sobě, ze msty syna jeho uvařeného k jídlu mu předložil. Slunce v běhu svém od oběda toho pryč se odvrátilo.

Tyto zvolna dále změny na nebi
rovnou na zemi i moři zpravily
proměnu: mhly, požáry, a morové,
hnilé páry! Nyní z Grůna končiny
zimavé a Samojedů lednatých
břehův, protrhše své zámky měděné,
ozbrojení ledem, sněhem, krupami,
přivanouce s přenásilným vichřením
Boreas a Cécias a hlasitý
Argest, lesy páčili a troudili
mořské z spodu valy. Jim se naproti
Not i Afer, černý mrakem hromovým,
řítí od poledne; rovnou vzteklostí,
od východu vyjeli a západu
Evr a Zefyr, s fičícími po bocích
Sirokem a Libekem. Tak nejprvé
vznikla mezi věcmi bezživotnými
vojna záhubná: než, nyní nesvornost,
dcera hříchu, kruté nevření a smrt
mezi nerozumná vnesla zvířata:
nyní šelma válčí s šelmou, s ptákem pták,
s rybou ryba: opustivše pokrmy
trávné, zžírají se vesměs; člověku,
nedbajíce jeho, buďto úskokem
vyhýbají spěšným, buďto zuřivým
na potkání supí naň se pohledem.
Tyto bídy zrostaly, jež na díle
spatřil Adam, v nejtemnějším jakkoli
stínu ukrytý a péčím oddaný:
horší jednak bídy v sobě pocítil,
na bouřlivém vášní moři zmítán jsa,
tímto odlehčiť si hledal toužením:

Ó já nuzný z blaženého! tak se ten
nový, slavný skonal svět, a slávy té
sláva já jsem proklet z požehnaného?
Ukrývám se oblíčeji Božímu,
tomu někdy vrchu mého blažení!
Blaze, kdyby tento konec nouzi byl;
vinen jsem, a rád bych nesl vinu svou;
než, to neplatné! vše, čehož požívám,
vše, co zplodit mám, jest klatba zmnožená.
Ó ty jindy s potěšením slyšený
hlase: Ploďte se a rozmnožujte se!
ty mi zníš co smrt. I což mi ploditi,
co mi rozmnožovati, leč prokletí
na svou hlavu? Cítě zlo, skrz vinu mou
po vše věky uvalené na sebe,
proklínati bude otce potomek!
Běda tobě, že jsi hřešil, Adame!
předku náš, ty za to díky měj! Než ty
díky proklínáním budou. Takto kdy
v bídě vlastní tápám, bída veškera,
vyšlá ze mne, lítým na mne vrací se
přítokem! mne, střed svůj, celá tíhota
nouze zdavuje. Ó vrtké útěchy
rájské, věčným nářkem draze koupené!
Prosilli jsem, tvůrce! bys mne člověkem
z bláta způsobil a vyvedl z temnoty?
nebo uměstil v tom ráji rozkošném?
Nepřičinilali k mému životu
vůle má, i slušné to a spravedlné,
aby v dřevní prach mne zase obrátil,
ano, odřekna se všeho, vrátiti
žádám vše, co vzal jsem koli od tebe;

nemoha tvých plnit tvrdých výmínek,
pod kterými dobra nehledaného
podržeti měl jsem. Ztráta jeho trest
dostatečný byl; i jaks jej citem mohl
zveličiti neskonalých bolestí?
Nepochopitedlná jest tvá spravedlnost!
Než, ať pravdu řeknu, pozdní jest můj zpor:
tenkrát zavrhnonti bylo výmínky
jakékoli, když mi předloženy jsou;
tys je přijal; zdali by ty dobra chtěl
požívati, potom pak se hádati
o výmínky? Dej, že tebe stvořil Bůh
bez tvé vůle; což, by syn tvůj nezdárný
předestíral tobě trestajícímu:
pročs mne zplodil? já jsem tebe neprosil!
přijalli by ty tu hrdou výmluvu
na potupu sebe? však, ne vůle tvá,
zplodila ho přirozená potřeba:
Bůh tě stvořil z vůle své, a že svého,
by mu sloužil; jeho milost odplatou
byla tobě: slušnět tedy na vůli
jeho kára viny tvě. I kořím se
jemu tedy; spravedlná jest výpověd
jeho, že jsem prach, a v prach se navrátím.
Vítej žádoucí, kdy padne, hodina
koli! proč pak ruka jeho prodlévá
s vykonáním soudu odloženého
na den tento? proč mi jest to přežíti?
proč mne tupí smrt, a věk můj dlouži se
k mukám neumírajícím? Ó což bych
položil se v hrobě, v lůně matky své!
tam bych odpočíval, pospal bezpečně;

nehřímal by více strašný jeho hlas
v uši mé, a žádná bázeň o sebe,
aneb o své syny, netrápila by
srdce mého teskným očekáváním. —
Jediná mne ještě stíhá pochybnost,
žebych nemohl všecek umříti, že to
čiré dchnutí života, ten člověčí
duch, jejž Bůh mi vdechl, by nemohl pojíti
spolu s tímto tělesným svým oděvem:
tuť bych v hrobě byl, neb v jinakém kdož ví
v kterém, hrozném místě mrtev za živa?
Strašné pomyšlení, jestli pravdivé!
Ale proč? co zhřešilo, byl žití dech
toliko: a co, než v čem byl dech i hřích,
může umříti? I nemá tělo nic
takého; já umru tedy veškeren;
spokoj tím se, mysli má, an hlouběji
nemůž dosáhati rozum člověka.
Zdali, neskončeným že jest Hospodin,
jest i jeho hněv? i byť i byl, a však
člověk neskončeným není; tento jest
k smrtedlnosti odsouzen. Jak může mstu
na člověku bráti bez konce, jejž smrt
skoná ovšem? můžli nesmrtící smrt
udělati? totě odpor zřetedlný,
to i pro samého Boha nemožnost!
důvod slabosti, ne moci. Čiliž on
ze msty nekonečným k trestu udělá
konečného člověka, by ukojil
prchlivost svou, nikdy neukojenou?
tuť by nad ústavy prachu pronesl
výřek svůj, a přešel meze přírody,

nepřechoditelné nikomu. Než co,
ať jest smrt, ne jak jsem myslil, jediná
rána, z smyslů vyzující člověka,
nébrž od toho dne bída napotom
nekončená, jížto v sobě počátek
cítím již i vůkol sebe? — Běda mně!
bázeň ta se hřmícím valí klopotem
na bezbrannou hlavu mou! I smrt i já
tedy věčni jsme a spolu vtěleni:
aniž jsem já proklet sám; jest prokleto
celé ve mně potomstvo! tu otčiznu
dostanete, synové! ó kéž ji sám
utratím a nezůstavím nižádné!
vydědilí jsouce, jehož klnete,
by jste blahoslavili? Ach, žeť pak jest
zatracenu býti rodu celému
pro jednoho člověka, tak nevinně!
Nevinně? I můž co ze mne pojíti,
leč co nepravo, a celé zkaženo
na mysli a vůli, chtě a páchaje
též co já? jakž božskou tedy před tváří
viny prosti mohou státi? Toho já
po všem rozpaku, že křiv mi není Bůh,
příti nemohu. Má prázdná omluva,
mudrující rozum můj, že vinen jsem,
dosvědčuje po všem okorování.
Na mne, na mne nejprvé i posléze,
jakžto na žídlo a původ neřesti,
všecka slušným právem hany padá tíž.
Ó by padl i hněv! — Ach, žádost bláznová!
ty tak těžké břímě, těžší země té,
těžší světa celého, ač žena ta

zlá je dělí s tebou, chtělby nésti sám?
Tak i žádost tvá i bázeň podobně
hubí vyproštění tvého naději,
dovozuje býti tedy nešťastna
nadevšecky minulé i potomní
příklady, a Satanovi toliko
rovna v úhoně i trestu. Svědomí!
do jakés mne hroz a strachův uvrhlo
propasti, kdež nenalezna východu,
z větší u větší vždy tápám hlubině!

Takto Adam sobě stýskal hlasitě,
v tiché noci, ježto, ne jak člověka
přede pádem, zdráva, chladna, povlovna,
nébrž černým provozena povětřím,
mhlami, a přehroznou kryta mrákotou
jsouci, vůči zlému jeho svědomí
v dvojnásobné hrůze všecky stavila
věci. Na zemi on ležel prostřený,
na studené zemi! často naříkal
na stvoření své, a vinil váhavost
smrti, na den provinění vypověděné.
Ó proč, pravil, nejde smrt, a na jednu
třikrát milou ránu nezahubí mne?
čili slova svého pravda nezdrží?
s spravedlností váhá božská spravedlnost?
Ach, smrt nedbá hlasu, božská spravedlnost
nepospíchá na prosbu a volání
vážným kročejem! Ó lesy, studnice,
pahrbkové, doliny a besedy!
ach, což radostnějším vaši stínové
zněli nadarmo k mé písni ohlasem! —

Jej kdy takto ztrápeného viděla
smutná Eva, s žalostného vstanouci
svého místa, jme se slovy měkými
zkrocovati vášeň jeho zlícenou:
on však potupně ji takto odmítá:
Pryč mi z očí, hade! — Tohos nejvíce
hodna jména, nenávistná, falešná,
jako spolník tvůj. To zbývá toliko,
aby v způsobě mu jsouci podobna,
hadí barvou vystřáhala napotom
živočicha každého, by nebeskou
tváří tvou, tím krovem falše pekelné,
nebyl oklamán! Než já bych pro tebe
zůstal blahoslaveným, leč pýcha tvá,
toulavost tvá marná, tu kde nejméně
bylo bezpečenství, na mou nedbala
výstrahu, a slušnou pohoršila se
nad nedověrou, a prahla vidína
býti, třebas ode čerta samého.
Myslila ty hrdě překonati jej,
utkající ale hada, svedena
byla jsi a přelstěna; ty od něho,
já pak od tebe, an jsem tě od boku
pustil svého, mněje býti dospělou
tebe v moudrosti i ctnosti každému
proti útoku; i nepomněl jsem já,
že ne ctnost, že ctnosti byl to prázdný stín;
nic než žebro, křivé od přirození,
z levé mi, jak skutek učí, vyňaté
strany, bohdejž vyvržené raději,
byvši nad počet mých kostí uznáno!
Ó že Bůh, ten tvůrce moudrý, kterýžto

blahé nebe duchy zlidnil mužskými,
stvořil posléze tu novost na zemi,
pěknou vadu přirozenosti! i proč
muži nenaplnil světa pojednou,
bez ženského, jak jsou v nebi Anjelé,
pohlaví? neb jiných nevynalezl
stezek k rozmnožení rodu lidského?
tuť by zlé to bylo vyvarováno,
to i jiné nezčíslné, jež pojíti
skrze ženu má. I pojdeť různice
mnohá z její lsti, a muži nesnadnost
pro tak úzké s pohlavím tím spojení:
buď že hodné sebe choti nenajde,
leč co blud neb neštěstí mu nahodí;
buď že té, jíž žádá, zřídka dosáhne
skrze převrácenost její, alebrž
uvidí ji býti v rukou horšího:
milujeli ona, zbrání rodiče;
nebo pravou srdce svého milenku
zahlédne, ach! pozdě, s ženou protivnou,
jenž jest hanba jeho nebo nenávist,
sloučen buda na věky: to v moře psot
svrhne jej a zruší pokoj domácí!

Více neřka, pryč se obrátil. A však
Eva, nedadouci sebe zahnati,
slzy cedila a s rozervanými
vlasy, padši k nohoum jemu pokorně,
objímala je, a za odpuštění
prosíci, v ten nářek žel svůj vylila:
Nezavrhuj mne tak krutě, Adame!
Nebe svědkem, jakou lásku upřímnou,

jakou chovám k tobě v srdci uctivost,
oklamaná nešťastně, jsem mimo svou
vůli urazila tebe. Klečeci
objímám tvá kolena, a prosím tě,
by mi odpustil a nepozbavil mne,
na čem stává život můj, svých pohledů
líbých, rady své a věrné pomoci,
jediné mé, v této strasti náramné,
podpory a síly! Kam se obrátím,
kde se octnu, zavržená od tebe?
Ach, buď, pokud žijeme, snad krátkou jen
chvíli, pokoj mezi námi! Spojmež se
oba, jsouce oba v křivdě spojeni,
rovným nepřátelstvím proti vrahovi,
jejž nám božská ukázala výpověd,
proti hadu lítému! a nepadni
na mne nešťastnou tvá hořká nenávist,
na mne ztracenou a mnohem nuznější
tebe! Pravda, oba my jsme hřešili;
tvým však hříchem urazil se jedno Bůh,
ale mým i Bůh i ty: i vrátím se
opět soudné na místo a nezbedným
na nebe chci dotírati voláním,
aby všecek soud ten, sňatý s hlavy tvé,
uvalen byl na mne, na mne, příčinu
bídy, hodnou celé jeho prchlosti!

Utichlatě slzeci a u nohou
jeho, až by odpuštění nalezla
poznané a oplakané viny své,
trnouc ležela. I pojme útrpnost
Adama, a obměkčeno srdce jest

jeho. Vida ji, jen ještě nedávno
život svůj, své potěšení jediné,
nízce k nohoum poníženou v úzkosti,
stvoření tak krásné, milost za vinu
prosící, a bez rady a pomoci!
vyzut jest tu chvíli z hněvu celého;
těmi pak ji zdvihne slovy klidnými:
Neopatrnás a příliš dychtivá
prv jak nyní, žádající celého
na se, jehož neznáš, trestu. Nastojte!
snášej prvé podíl svůj! jak odoláš,
nesouc posavad jen částku nejmenší,
hněvu jeho celému, kdy tobě tak
trudno jest mé tváři snésti nelibost?
Kdyby bylo prosbě soudů změniti
nejvyšších, i předstíhal bych tebe já
na to místo s hlasitějším úpěním,
aby na mou hlavu ssul se celý hněv,
odpuštěno bylo tobě slabější,
dané v péči mou, mou vinou zkažené.
Ale vstaň; nech vádě té a hanění
konec jest; již dosti hany snášíme!
nébrž láskou bojujme, by břemena
obapolné bídy jeden ulehčil
druhému. I mním, že vypověděná
na den tento smrt ne náhlým stane se,
ale zdlouha kráčejícím zlým, a dnem
umírání dlouhým, který zveličí
muku naši náramně, a posléze
naše símě, símě strastné přepadne.
Jemuž osměleným srdcem Eva dí:
Ze smutného zkušení, ó Adame,

poznávám, jak malé váhy u tebe
mohou míti slova má, tak chybnými,
ach, tak nešťastnými v skutku tenkráte
nalezená pravém; nicméně, žes mne
nehodnou svým opět oblahoslavil
přátelstvím a nadějí, že na novo
získám lásku tvou, tu mého jedinou
srdce potěchu, nechť žiji nebo mru,
nezatajím tebe, jaké myšlénky
vznikly dobu tu v mých prsou sevřených,
směřující k bídy naší oblevě,
nebo skončení, jenž trudné, smutné jest
sice, jednak protivenství tohoto
snesitelnější a snazší k obrání.
Jestli o potomky naše rmoutí nás
starost nejvíce, že k jisté zrozeni
jsouce nouzi, posléz pohlceni být
mají od smrti. I trudno zajisté
býti jiným, být své vlastní rodině
nouze příčinou, a na prokletý svět
strastné ze svých beder plémě vyvésti,
ježto po životě, plném běd a psot,
má se krmí stát tak mrzké potvoře.
U tebe to, pokud není zplozeno,
nešťastnému překaziti zárodu;
bezdětným byv posud, zůstaň bezdětným:
tak se o svůj lup smrt krutá připraví,
budouc přinucena námi se dvěma
spokojiti žalúdek svůj lakotný.
Kdyby pak, že příliš trudno, domněl se,
obcuje a spatřuje a miluje
zdržeti se slušných skutků milosti,

manželského objímání sladkého,
nébrž touhou, bez naděje, prahnouti.
před prahnoucím rovnou touhou milencem, —
jenž by, mnedle, míru každou běd a muk,
jichž se obáváme, převyšovalo:
zbavme tedy sebe, zbavme símě své
strachu všeho pojednou, a hledejme
směle smrti: nebo, nenalezše jí,
vykonejme službu její na sobě
sami. Čemuž dlíme, strachem trnouce,
jehož koncem jest jen smrt: zvolíce
z tolikerých k smrti stezek nejkratší,
nechvátáme zhouby zhladit záhubou?

Tu buď umlkla, buď prudká zoufalost
přetrhla jest řeči její ostatek;
tak se pak v svém duchu, na smrt pomníci,
ztroudila, že líce její smrtedlnou
mřely bledostí. Než Adam, zavrhna
radu takou, z zoufalivých rozmyslů
k lepší vznikl naději, a dí jí, řka:
Evo, to tvé života a rozkoše
potupení zdá se býti důvodem,
že jest cosi v tobě velebnějšího
nad to, čím tvá zhrzí mysl. Než žádost tvá
samobitství zatemňuje velebnost
onu v tobě domněnou, a znamená
raději tvůj žel a tesknošt pro ztrátu
života i milované nad míru
rozkoše. Než jestli smrti, jakožto
bídy konce, žádáš, domnívajíc se
vyrčeného trestu takto ujíti,

jista buď, že Bůh své pomsty rameno
moudře ozbrojil, a svého nemůže
cíle chybiti. I bojím více se,
že by smrt, tak předchvácená, bolesti,
k níž jsme odsouzeni, nezprostila nás,
nébrž urputný ten skutek Věčného
vyzval by to zpravit, by v nás žila smrt!
Prohlédejmež tedy k bezpečnějšímu
rozmyslu, jejž, tuším, v duchu spatřuji,
mysle na ta slova soudu našeho:
tvé že símě patu potře hadovi.
Bídná náhrada; leć že tím míněn jest,
jakož myslím, úhlavní náš nepřítel
Satan, ano v hadu zkryt jsa nalezl
lest tu proti nám. I tomu potříti
hlavu, msta by byla jistě! ztracená
jednak, by, jak radíš, rukou násilnou
sáhli bychom na sebe, neb bezdětní
žili volně: tak by ušel trestu vrah
souzeného, jenž by naše na hlavy
padl dvojitý. Nic tedy zmíněno
nebuď o násilí více, neboliž
neplodnosti volné, zbavující nás
sladké naděje, a vkořeňující
vášeň v nás a pýchu, netrpělivost,
svévolnost a vzpouru proti Bohu, a
jhu, jež právem na nás ráčil vložiti.
Pomni, kterak laskavě, jak bez hněvu,
bez rouhání vyslýchal a soudil nás.
Mněli jsme, že záhuba, že náhlá smrt
oba zachvátí. Než ai! on toliko
bolest v dítek nošení a porodu

předpověděl tobě, brzkým zplacenou
potěšením, plodem tvého života.
Se mne pak se klatba svezla na zemi.
Prací chleba svého dobývati mám:
toli zlé? i nebyloli prázdnění
horší? od své tedy práce budu živ.
K tomu péče jeho záhy prohlédla,
aby mráz neb horko netížilo nás;
milostivě jeho ruce odíly
tělo naše nehodné, a soudě nás
smiloval se nad námi; i budemli
tedy prositi, čím více ucho nám
otevře, a srdce svého nakloní
k smilování, uče dělať neškodným
ostré povětří i déšť i sníh i led,
jichžto příchod tamto v horách počíná
nebe lícoměnné ukazovati,
anto větrů vlhký, pronikavý dech
toto pěkně střelující stromoví
stírá, dera sličné jeho kadeře.
To nás napomíná, bychom hledali
krovu lepšího a lepší teploty
pro zahřání zkřehlých oudů svých; a dřív
než ta denní hvězda noci ustoupí
chladné, bychom buďto její paprsky
suchým v plápol roznícené palivem
zachovali, buďto, strouce těla dvě,
vyvodili oheň z lůna povětří.
Tak kdy onehdy dvě mračna sehnaná
srazila se v hůře lítým třasknutím,
křivolaký vynikl blesk, a plamen seslaný
zažeh lepé sosny kůru živičnou,

utěšené z dáli teplo vysílal,
jenž by slunce mohlo zastati. On nás
na prosbu a žádost naši pokornou
vyučí, jak ohně tak i jiného
všelikého užívati prostředku
k ulehčení těchto nesnází a psot,
které naše způsobila nepravost;
tak že o to nebude nám pečovat,
bychom tento život vedli pohodlně,
majíc od něho vždy mocný posilek;
až se, prachem jsouce, v prachu octneme,
v tom svém domovu, a odpočinutí
dojdem posledního. Což teď konati
příhodno? i pojďme tam, kde soudil nás,
tam se rozprostrouce před ním uctivě,
vyznávejme vinu svou, a za milost
prosme zkroušeně, a zemi kropíce
slzami a neústavným vzdycháním
kormoutíce povětří, ach! vzdycháním
vysílaným k nebi z srdce vroucího,
jevme lítost svou a tichou pokoru.
Jisté, že se od nevole odvrátí
spokojený; v jehož tváři přejasné,
když se hněvným zdál a přísným nejvíce,
což se stkvělo jiného, než dobrota,
milosrdenství a láska nesmírná?

Takto kajícně byl mluvil otec náš;
aniž Eva méně čila lítosti.
Tudíž pak se odebrali na místo,
kde je soudil Bůh, a rozprostřeli se
před ním uctivě, a vyznávali tam

vinu svou, a prosili ho za milost
vroucně, smáčejíce zemi slzami
horkými a neústavným vzdycháním,
vysílaným zkroušeného ze srdce,
kormoutili povětří a jevili
pravou lítost svou a tichou pokoru.

Zpěv jedenáctý.

Syn Boží modlitbu našich rodičův Otci svému předkládá. Otec jich vyslyší, jednak oznámí, že nemohou déle bydleti v ráji, a posílá Michala s plukem Cherubínů, aby je vyhnal z ráje rozkoše, napřed ale zjevil Adamovi, co se s časem stane na zemi. Michal sstupuje. Adam ukazuje Evě smutné v přírodě proměny. Jde nebešťanu vstříc. Archanjel zvěstuje jemu výpověd z ráje. Nářek Evy. Adam se poddá. Archanjel uspiv Evu, vede Adama na pahrbek rájský, a u vidění jemu zjevuje, co se mělo díti až do potopy.

Takto v zkroušené a nízké úkloně
modlíce se trvali; neb sstoupivši
s nebe, sídla svého, předcházející
láska sňala kamenitost všelikou
s srdce jich, a u vnitř tělu dala zrůst
novému, jenž vylévalo vzdychání
nevýslovné, duchem vroucí modlitby
nadchnuté a okřídlané kvapnějším
k nebi letem, nežli nejhlasitější
výmluvnost. I vedli ne jak obecní
modlitelé sobě; prosba jejich pak

rovně důležitá byla, jako kdy
podlé staré pověsti, ač ne tak sic
jako tato staré, ono dávné dvé,
Devkalion s čistou Pyrrhou, v svatyni
Themidině, o vzkříšení lidského
rodu ztopeného vroucně prosili. —
Letí modlitba jich přímo do nebe,
aniž od závistných jsouci zavána
bouří, uchýlila jest se z dráhy své,
nébrž kvapně skrze brány nebeské
prošla, netělesná, pak se líbezným,
jímžto zlatý dýmal oltář, kadidlem
přioděvši, pomocí jich zástupce
velikého, staví v tváři před trůnem
Otce Hospodina, jemužto ji Syn
představuje vesele s tou přímluvou:

Ejhle, Otče! prvotiny úrody
zemské, již tvá milost, v lidské štípená
srdce, vynáší! to lkání, modlitbu
tuto vonným promíšenou kadidlem
v kadidlnici zlaté já, tvůj syn a kněz,
kladu před tebou. Ó, tato úroda,
rostlá ze semene, ježs ty v zkroušeném
zasel duchu, mnohem chutná líběji
nad onu, již za ústavnou člověka
prací, byť i v nevinnosti setrval,
všickni rajští nosili by stromové.
Nakloň tedy ucha svého ku prosbě
ponížené; slyš, ač němé, vzdychání
jeho! Neví k modlitbě své jakých slov
užiti; dejž, ať ji já, já přímluvce,
slitování jeho, tobě vyložím.

Všickni, zlí i dobří, jeho skutkové
na mne padněte: těm z mých se dostane
ukončení zásluh, za ony má smrt
vydá výplatu. Ty Otče! přijmi mne,
přijmi tuto sladkou vůni pokoje
s člověkem, ať po ten malý počet dnů,
vyměřených jemu, aspoň smířený,
kdy ne beze smutku, živ jest před tebou,
až mu osud jeho, o jehožto já
oblehčení a ne odvrácení tě
žádám, až mu smrt dá v bránu lepšího
vjíti života, kde se mnou spasenci
moji v radosti a blahoslavenství,
jedno se mnou jsouce, budou bydleti,
jakož já i s tebou, Otče, jedno jsem.
Jemuž Otec s nepošmournou jasností:
Staň se vše, co žádáš, Synu rozmilý,
za člověka; vše co žádáš, uložil
dávno jsem. Než, déle v ráji bydleti
zakazuje jemu daný odemne
zákon přírodě. Ti čistí živlové
nesmrtedlní, neznajíce nižádné
hrubosti a míšeniny nezhodné,
vyřítí a vyvrhou jej neduhem
naraženého, a dadí hrubého
v hrubé povětří, kde ztrava smrtedlná
k porušení nejlíp uzpůsobí jej,
k porušení, dílu hřícha, kterýžto,
na všeliké věci neduh uvaliv,
nezkažených pokazil. Já z počátku
dvěma nadaného dary stvořil jsem,
blahoslavenstvím a nesmrtedlností.

O první že přivedl sebe bláznově,
druhý bolest jeho uvěčniti měl,
leč jsem ku pomoci ustanovil smrt:
smrt se jemu tedy lékem dostane,
an jej, až se tuhým v jednom životě
zkusí soužením a věrou docela
přečistí a skutky věrnými, i hned
v druhý dodá život, s spravedlivými
vzkříšeného v nebe, zemi obnově.
Nyní ale ve sbor blahoslavenců
povolejme z nebe končin dalekých:
nechci tajno býti jich, jak nakládám
s člověkem, že vidouce mé s hříšnými
nakládání anjely, ač pevní dost,
v stavu svém se upevnili toužeji.
Dokonal; a na vznešené kynutí
Synovo hned strážce jasný udeří
v troubu, na Orebě snad, kdy sstoupil Bůh,
slyšenou, snad někdy hřmíti mající
na obecném soudu. Rozlehl se zvuk
její po všech krajinách, a na rychlost
z přeblažených, stinných květem milosti
stanů svých, a od studnic a žídel, vod
života, kde v radostných se kochali
společnostech, kvapí světla synové
za rozkazem nejvyšším a zasednou
místa svá. Tu s trůnu svrchovaného
Všemohoucí jeví takto vůli svou:
Synové! ai člověk podoben jest nám,
znaje zlé i dobré, co byl ovoce
jedl zapověděné. Však, nechť se tím
vychloubá, že poznal dobré ztracené,

zlé pak nabyté. Jak mnohem šťastnější
byl by chtěl jen dobré znáti, neznaje
zlého naprosto! Teď úpí, žalostí,
prosí zkroušeně, jsa pohnut ode mne
v duchu svém. Než, vím já prvé, kterak jest
zůstaveno sobě marným, nestálým
srdce jeho. Aby ale směleji
vztáhna ruce své i na strom života,
s něho nejedl, a nežil na věky,
neb se nedomněl, že žije na věky,
uložil jsem soudem jemu vyhnanství;
vypuzený z ráje půjde, z níž jest vzat,
orat země, země k němu hodnější.
Michale, ty rozkazy mé ostaráš!
Pojmi bojovníků výbor plamenných
z Cherubínů sobě, aby nepřítel
bránit člověka, neb v prázdné chtěje se
uvázati místo, nových netropil
různic. Jdi a spěš, a z ráje božího
vyžeň bez lítosti ono hříšné dvé,
z místa posvátného nesvaté, a kaž
jim i rodu jejich výhost odtamtud
věčný. By však mdloba nezchvátila jich
pod příkrostí soudu doplněného,
(vidímť, an své viny plačí slzavě
s srdcem obměkčeným,) tajiž před nimi
hrůzu všelikou. A jestli rozkazu
trpělivě tvého budou poslušni,
bez potěchy nepropusť jich od sebe.
Zvěstuj Adamu, co ve dny budoucí
má se díti, tak, jak tebe osvítím;
oznam mu i smlouvu, kterou v semeni

ženy obnovím, a tak, ač tesklivé,
propusť v pokoji a na stráž k východu,
tam kde nejschodnější stezka do ráje,
postav Cheruba, jenž meče plamenem
dalekochvělým by z dáli příchodce
plašil, střeha cesty k stromu života,
by se ráj můj duchům mrzkým nedostal
za peleš, a za lup jejich stromové
moji, jichžto ukradeným ovocem
po druhé by oklamali člověka.

Přestal Bůh. I hotovil se Archanjel
převelebný ku sstoupení brzkému:
s ním pluk jasný Cherubínů bedlivých.
Čtyry každý z nich, co Janus dvojitý,
tváři měl; a všecky jejich postavy
osazeny oky, oky množšími
nad Argovy, čilejšími, nežli by
měkým Arkadijské fletny hlaholem
uspil Hermes, píšťaly své pastéřské,
nebo prutem snodárným. A doby ty
procítivši Levkothea [1]) jala se
světlem svatým pozdraviti krytý mhlou
tento svět a svížím zemi kropiti
rosy balsámem. Tu první lidu dvé,
Adam s Evou, vykonavše modlitbu,
čili s hůry posilek, a naději
novou kruté zoufalosti zniknouti;
radost, ač že s bázní potud sloučenou.
Dí pak on ta Evě slova příjemná:

---

[1]) Slove bílá bohyně, a znamená jitro; u Římanů sloula Matura.

Evo! podobno, že toto všeliké,
ježto máme, dobro s nebe sstupuje:
by však od nás něco k nebi vzstoupalo,
mocné dosti Boha přeblaženého
myslí pohnouti, a jeho všemocné
nakloniti vůle, trudno věřiti.
Jedno modlitba a tiché vzdychání
z prsou lidských k trůnu Páně vyniká.
Nebo, kdy jsem, kleče s srdcem pokorným,
ukojiti toužil Boha prchlého,
zdál se, udobřený, ucha k slyšení
schylovati. Přesvědčení zrostalo
ve mně, že vyslyšen budu laskavě;
klid se vrátil do srdce, a na pamět
mou ten slib: že potře vraha símě tvé.
Načež v zoufalosti nijak pomněti
nebylo, to jisté mi se zdá, že smrt
hořká minula, my žíti budeme.
Zdrávas tedy, Evo! matkou lidského
rodu zvaná pravě, matkou věcí všech,
co jich živo v světě, an skrz tebe živ
člověk jest, a všecko živo pro něho!
Jemuž Eva s smutným, tichým pohledem:
Zle se hodí chvalné jméno toto mně
přestupnici, ježto dána za pomoc
byvši tobě, osidlem tvým byla jsem;
mně, mně hana, nedověra, potupa
všecka přileží. Než, nekonečný byl
v smilování soudce můj, že, příčina
smrti já, mám pramen býti života.
Po něm laskav ty, jenž mne tak vznešeně
nazývati ráčil, hodnou jiného

příjmi! Ale volá pole k práci nás;
v potu uložené, jakkoli ta noc
byla bezesná: neb ejhle! jitřenka,
nedbajíci nevyspání našeho,
nastupuje s úsměchem svou růžovou
cestu. Vyjděmež! já nikdy napotom
od tvého se boku nezdálím, kde nás
zajme práce koli, nyní lopotná,
až by zhasl den: ač, jaké lopoty
v těchto líbých procházkách? Tu bydlíce,
ačže v padlém stavu, žíme pokojně.
  Takto dí, tak žádá Eva pokorná;
ale zprotivil se osud. Příroda
dala znamení: pták, zvěř i povětří
braly změnu. Povětří se, po krátké
ranní červenosti, náhle zatmělo:
na blízku, co střela, dravý Jova pták,
sletě s dráhy povětrné, dvě ptačata
pěknoperá žene lítě před sebou:
tam s pahorku šelma lesem vladná, lev,
prvníkráte lově, stíhá tichý pár
živočichů lesa nejspanilejších,
jelena i laň: jich útěk k východní
čelí bráně. Znamenaje stíhání
toho Adam, praví k Evě s pohnutím:
Blízka jest, ó Evo, jakás proměna;
snad že nebe v němém tomto divadle
ssílá uložení svého předchůdce,
nebo výstrahu již tuze bezpečným
trestu nám a smrti zniklým poněkud:
dlouholi, a ku jakému životu,
kdož ví? snad i to, že prachem jsouce, v prach

obrátíme se, a nebude nás víc.
Čemu sic by dvojí ony úkazy
utíkání před našima očima,
v povětří i na zemi, též po cestě,
v době též? Nač ona temnost k východu,
dřív než polovici dráhy uběhl den?
Jaká tamto záře svítí na mračně
západním, co jitro, prostírající
paprskovou bělost modrém po nebi?
padá zvolna; zdaž co s nebe přináší?
Nebloudil; neb tudy zástup nebeský
dolů s jaspisové sstoupiv oblohy,
osedl horu ráje. Slavné divadlo!
leč že pochybnost a bázeň tělesná
Adamovi oko zkalila v ten den.
Nebylo tak slavné ono vidění,
kdež se v Mehanaim potkav s Anjely
Jakob, uzřel pole jasným okrytá
vojskem; nezjevil se v Datan slavněji
na plamenné hoře tábor ohnivý,
proti králi Syrskému, an jíti chtě
jediného člověka, co vražedník,
zdvihl vojnu, vojnu neohlášenou.
Nechav šiků jasných kníže Anjelský
na hoře, by v ráje vešli držení,
sám, kde Adam zkryt byl, bral se, odín jsa
uviděný. Tento zoče velkého
přicházeti hostě k Evě takto rce:
Hotov se, ó Evo! velké zprávy jdou
s nebe nám. Tu chvíli bude stanoven
osud náš, neb nový uložený nám
zákon: tamtoť se stkvoucího oblaku,

jenž se s horou stýká, kdosi sstupuje
z Nebešťanů, podlé jeho povahy
jeden z mocností neb trůnů vznešených:
v také velebnosti přichází! ni tak
strašný, bych se zhroziti, ni tak
v obcování milý, jako Rafael,
bych se přivinout měl k němu s důvěrou:
důstojný a vážný jest. I vyjdu mu
v cestu uctivě; ty slušně ustoupíš.
Řekl. I přibližuje se v brzce Archanjel.
Ne svou nebeskou jsa odín podobou,
nébrž jako člověk bral se k člověku:
po lesknoucí jeho zbroji vojenský
plynul oděv z živoucího šarlatu,
jemuž Sarský červec by se nevrovnal,
od králů a hrdin starých nosený,
v čase míru. Iris [2]) outky skropila.
Pod nespjatou jeho hvězdnou přílbicí
stkvěla se v svých prvotinách zmužilost,
znikající z skončeného jinošství.
Po boce, co s Zodiaka oblouku
světlého, mu visel meč, strach Satana
hrozný; kopí v ruce jeho. Ukloní
nízce Adam se; než onen královsky
stana bez úklony, jeví příchod svůj.
Velkým s nebe rozkazům, ó Adame,
vchodu netřeba: dost, tvá že modlitba
vyslyšena jest, a smrt, v den poklésky
uložená, ještě tebe nezchvátí;

---

²) Duha.

mnoho dnů ti dáno milosti, by mohl
káti se, a jeden skutek mrzutý
drahným skutků dobrých počtem okryti.
Snad i tebe ukrocený nebes Pán
od osobování smrti loupežné
zprostí docela; než déle bydleti
v ráji tomto zbraňuje; já z něho tě
vyhnat přicházím; pryč z této zahrady
vyvest tebe, aby potom, z níž jsi vzat,
oral zemi, zemi k tobě hodnější!
Více nepřidal; neb Adam k zprávě té
s ohromeným srdcem trnul ztrachlelý,
bez smyslu. Než Eva, kteráž, jakkoli
skrytá, všecko vyslechla, tím úpěním
svého ustranění místa zradila:
Nečekaná ráno, horší nežli smrt!
Ach, tak tebe, ráji, opustiti mám?
tebe, vlasti rozmilá, vás, přeblahé
procházky a stíny, bohů obydlí
hodné! kde jsem nadála se dožiti
pokojně, ač smutně, lhůty toho dne,
jenž se oběma nám stát má smrtedlným!
Ó, má večerní i ranní libostko,
kvítkové, jimž v zemi jiné nebude
růsti; jichž jsem něžnou rukou hlídala
od poupátek rozvíjení prvního,
jména přidadouci! Kdo vám napotom
zjedná výsluní, kdo skropí pramenem?
A ty, stánku manželský, což bavilo
zrak a čich, vším ozdobený ode mne!
S tebou mám se žehnati, mám bráti se
v ono údolí, v ten nízký odtud svět,

divoký a temný? Kterak hmotnějším
tamto oddychati máme povětřím,
zvyklí nesmrtedlné jísti úrody?
Již tak Anjel přejal mluvu laskavě:
Neplač, Evo, nébrž trpělivě nes
dobra ztrátu spravedlnou: ni srdce tvé
nemírně, což tvého není, oblibuj.
Ne ty půjdeš sama, nébrž s mužem svým,
jehož povinna jsi následovati:
tu kde bydlí on, tu mni, že domov tvůj!
Načež Adam, jehož hrůzy přestala
ztrnulost, a duch se zsílil užaslý,
takto Michalovi vece pokorně:
Nebešťane! buď žes jeden z velebných
trůnů, budto mezi nimi nejvyšší:
kníže nad knížaty, jakž tě podoba
hlásí; vlídněs vykonal své poselství;
jenž by jinak oznámené ranilo,
vykonané zahubilo nás, ač že,
co jen lidská koli mdloba snésti můž
zámutku a úzkostí a zoufání,
přinesla tvá zpráva. Stěhovati se
máme z místa blahosti, z té krajiny
sladké, jedné naší v nouzi potěchy,
s níž tak osvojeny oči naše jsou,
proti níž se všecka býti zdají nám
místa nehostinná, pustá, neznámá!
Ó, bych mohl se nadíti, že modlitba
změní vůli toho, který všecko můž,
neustal bych, doráženje na něho
křikem nezbedným. Než toliko prospěje
proti výřku jeho modlitba, co dech

proti bouři, ježto davem povane
na toho, kdo vydchl jej; i poddávám
tedy velkému se jeho rozkazu.
To mne trápí nejvíce, že vyhnán jsa
odtud, zasloněn mám býti před tváří
Páně, zbaven blažených naň pohledů!
Tuto mohl jsem navštěvovat s poklonou
místo za místem, kde svým mne zjevením
božským zblažit ráčil, říci synům svým:
Na té hoře zjevil se, tím pod stromem
viditedlný stál; v tom boru slyšel jsem
jeho hlas, tu u studénky mluvil s ním.
Mnohý vděčný oltář byl bych z trávníku
stavil zeleného, mnohý uvršil,
na památku věkům, kámen z potoka
lesknoucí, a obětoval, den co den,
sladkovonné gumi, kvítí úrody!
Tam v té světa nížině, kde najíti
jasný jeho zjev, a božské šlépěje?
Nebo, utíkav ho, pokud prchlý byl,
teď, že prodloužiti ráčil život můj,
nébrž zaslíbiti símě, radostně
vidím slávy jeho i tu nejzazší
obrubu, a sledy jeho velebím.

Nato Michal s tváří vece ochotnou:
Vědomo ti, Adame! že jeho jest
nebe to i země veškera, ne ta
skála sama. Jeho všudypřítomnost
naplňuje zemi, moře, povětří,
též i každý živý rod; on činnou svou
mocí všecko zsiluje a zahřívá.

Tobě v držení a zprávu veškeru
oddal zemi; nepotupný ovšem dar!
Nemniž tedy rájem tím neb Edenem
obmezenu býti jeho přítomnost.
Tu snad hlavní sídlo býti mělo tvé,
odkudž tvá by šířila se rodina,
a pak od všech země končin dalekých
putovala tebe velebit a ctít
Arciotce velkého. Než veta jest
po té prvotnosti; tamto v nížinu
s svými bydlet syny půjdeš napotom.
Jednak nepochybuj, že, jak tuto Bůh,
tak i v údolí i plani obývá;
všudy jeho přítomnosti znamení
uzříš patrná, a najdeš okolo
sebe dobrotu a milost otcovskou,
obraz jeho tváři, sledy božských stop.
Čemuž aby víru dal, a ztvrzen byl,
před svým odebráním, věz, že poslán jsem
zjevit tobě, co se ve dny budoucí
díti s tebou má, i s tvými potomky.
Zlé i dobré uslyšeti hotov buď,
milost svrchovanou v stálém zápase
s lidskou hříšností, by pravé učil se
trpělivosti, a v mírnost uvodil
bázní radost svou a zbožným zámutkem,
snášel dobromyslně zlý i dobrý los.
Tak se tobě udá žíti bezpečně,
až by hotového smrti přepadla
hodina. Vzstup na tu horu! Nechať zde
Eva (uzavřel jsem oči její snem)
dole spí, an pro budoucnost budeš ty

bdíti, vzorem rovným, jakož jsi ty spal;
k životu kdy ona byla stvořena.
Jemuž takto Adam vděčně odpoví:
Vstupiž, vůdce jistý! kam mne povedeš
koli, půjdu za tebou, a poddám se,
třeba kárající, ruce nebeské,
nébrž proti zlému prsa obrátím,
abych, ozbrojen jsa trpělivostí,
zvítězil, a z práce poklid vyzískal,
získatili jaký lze! — I vzstoupili
oba na vrch strmé hory k viděním
božským. Byla hora v ráji nejvyšší,
s níž se země půlkruh v jasném přezoru
rozprostřený na nejdalší odlehlost
jevil hledícím. Té výše neměla,
ni té výhlídky ta hora, na kterouž
jiným zhledem, prostřed pouště, našeho
pokušitel druhého vedl Adama,
ukazuje všecka jemu království
země okrsku, i moc a slávu jich.
Obsahaloť oko jeho všeliká
místa, nynější i staré pověsti,
mocnářů a králů sídla slovútná:
od Kambalských valův, sídla hlavního
Kataiského Chána, od Samarkandy,
Temirova trůnu, blíže Oxusa
řeky, do Pekinu, králů Čínezských;
Agru, Lahor, velikého Mogola,
dolů k Chersonesu zlatému a, jíž
Peršan vládl, Ekbatanu, napotom
Ispahan; pak Moskvu, Cára Ruského,
též i Byzantium, sídlo Sultána,

rodilého z Turkestanu; království
viděl Negovo, [3]) a přístav Erkoko
nejzazší, i malé trůny pomořské:
Monzabu a Melindu a Sofalu,
jménou za Ofir, až Kongo s Angolou
pod nejhlubším polednem; a odtamtud
Nigru od řeky až k hoře Atlasu,
valné Almanzora panství, Fez a Suz,
Maroko i Algiry i Tremizy;
odtud Evropu, a kde měl státi Řím,
světovládce; snad i Mexik bohatý
viděl v duchu, Montezumy stolici,
též i Peruanské sídlo bohátší
Atabalipy, a ještě nezpustlou
od loupeže Gvianu. — A nyní sňav
s oka Adamova Michal mrákotu,
způsobenou od ovoce luzného
místo slibované zraku jasnosti,
k šlechetnějšímu je zpravil vidění;
světlíkem a routou nerv mu přečistil
zrakový (neb mnoho zříti měl) a tři
vcedil na něj krůpě z zdroje života,
jichžto síla vzácná sídlo nejhlubší
mysli jeho zraku tudíž pronikla,
tak že pro valné všech duchů zchvácení
zavřel Adam oči své a umdlev klesl.
Jehož ale pojma dobrý za ruku
Anjel, takto k pozornosti zbuzuje:
Prohlédniž, ó Adame! a první viz

---

[3]) Aethiopii.

skutek, kterýž hřích tvůj zjednal prvotný
v některých z tvých potomků, ač dřeva se
vyjmutého nedotkli, ni s pekelným
spolčili se hadem, aniž zpáchali
ten hřích tvůj. Než z toho všecka pochází
nákaza, a plodí skutky násilné.
Prohlédl a viděl pole zdělané
z částky, na něm žaté v snopech obilí:
bravné pastviště a lísy jevila
oku druhá pole částka. Uprostřed,
na vzor mezníku, stál oltář prostičký
z drnu trávného. Sem upocený žnec
nese prvotinu ze své úrody,
zelené i žluté, maní sebrané
klasy, jak je dala v ruku náhoda.
Po něm přijde pastéř, tiché povahy,
nesa výbor vzácný z prvorozených
stáda: obětuje, rychle vynímá
tuk i drob, a potroušený kadidlem
klade na drobničké dříví, obřadů
zachovaje slušných. Spadne příznivý
s nebe oheň, ztráví náhlým plápolem
obět libovonnou; ale neztrávil
druhé oběti, neb štědrá nebyla.
Rozlítiv se ten, kdy s druhým rozmlouvá,
udeří ho v slabinu a zabije
kamenem. I padne zbledv, a smrtedlně
lkaje pustí duši s krve potokem
valným. Ustrnuv se nad ním otec náš,
takto na rychlost se ozval k Anjelu:
Učiteli! jakéž trpí veliké
neštěstí ten dobrý muž, jenž upřímnou

konal obět: čili jest to náhrada,
kterou béře pobožnost a čistá mysl?
Jemu vece Michal, také pohnutý:
Tito dva jsou bratři, pošlí z beder tvých;
nespravedlný zabil spravedlivého
pro závist, že shlédlo nebe na obět
jeho. Vraždy té však pomsta nemine,
ani ztratí odplatu svou pobožnost,
ač, jak vidíš, povalený umírá
v krvi své a v prachu. Dí mu otec náš:
Běda toho skutku i té příčiny!
Toli ale jest ta smrt, to dráha ta,
kterouž do své vlasti, v prach se navrátím?
Strašné divadlo! jsa již tak ohavné
k vidění a k pomyšlení ukrutné,
ó co musí býti hrozné k počití!
Vece Michal: Smrt jsi v první podobě
její spatřil na člověku. Mnohé jsou
cesty v jámu potvory té vedoucí:
všecky hrozné! jednak smyslům u vstupu
hroznější, než u vnitř. Mnozí násilně,
jakos tuto viděl, zemrou, od ohně,
potopy a hladu: víc jich nestřídmost
zkazí v pokrmu; ta na svět uvodí
těžké neduhy, jichž zástup potvorný
vyjeví se tobě, aby nouzi znal,
kterou na rod lidský nezdrželivost
Evy zprovodí. — A v tom se ukáže
smutný, tmavý, mrzutý dům neduhů,
plný churavosti všeliké: tu křeč
leží ukrutná a klání mučivé,
nátchy, svírající srdce bolení,

žření, kámen, padúcníce, svrab a vřed,
střevní dna, a mrtvice a posedlé
třeštění, a tupá melancholie,
hlavy závrat měsíčný, a vadnoucí
hubenost a souchotiny, široko
zhoubný mor, a vodnotělnost, lámání,
dychavičnost, kašel, rýma. Náramné
bylo zmítání a lkání hluboké!
Zoufanlivost obcházela od lože
k loži ochotně; svou kuši vítěznou
napínala smrt, než ranou váhala,
ačkoli ji úpěnlivě vzývali,
jako dobro nejvyšší a poslední
naději. Kdo, měj on srdce kamenné,
nezplakal by nad tak mrzkým divadlem?
Adam zplakal, ač se z ženy nezrodil:
lítost muže přemohla a vydala
slzám na chvíli, až mysl mužnější
žele jemu přiskrovní; tu ledva se
ukojiv, svůj takto nářek obnoví:
Jak jsi bídný, rode lidský! ó jak jsi
spadlý, dochovaný k stavu nuznému!
lépe, aby pošel dříve zrození!
Dánli život nám, by tak se uchvátil?
proč se přes moc vtírá nám? kdo, věda co
béře, nezhrzel by žitím raději,
sobě podaným, neb záhy složiti
nežádal, jsa rád, že jest mu v pokoji
prostým býti. Můžli božský v člověku
obraz, jenžto dobrým, přímým stvořen byl,
ač jest vadným teď, tak býti snížený
k nesnesené psotě, mukám nelidským?

Nemá člověk, božskou nesa podobu,
pro ten obraz svého učinitele,
prost a prázden býti takých neřestí?
Obraz svého učinitele, dí mu
Michal, tenkrát vyzuli, kdy bezuzdným
v otroctví se poddadouce žádostem,
tvářnost hřícha, pána svého mrzkého,
oblekli a opáčili matky své
Evy poklésku. I protož hanebný
jich je trest, a zohavuje vlastní jich
podobu, ne božskou, kterou zprznili
sami, opovrhše svatým přírody
pravidlem, a obrátivše zdraví své
v neduh škaredý a hodný, jelikož
nevážili sobě božské podoby.
Uznávám, dí Adam, slušnost soudu jich.
Leč, což není, mimo tuto bolestnou,
jiné cesty, po níž bychom dojdouce
smrti, smísili se s prachem příbuzným?
Jest, řekl Anjel, pokud ono pravidlo:
Všeho s míru! zachováš, a veden jsa
od střídmosti, v pokrmu i v nápoji
posilku, ne obežerné rozkoše
budeš hledati. Tak tobě drahně let
uplyne, až jako zralé ovoce,
sňatý povlovně, ne mocí urvaný,
k smrti dospěv, skapneš v lůno matky své.
Dlouhověkost to. Než, prvé přežiješ
mladost, sílu svou i krásu, usvadlý,
slabý buda šíd, a tupí smyslové
tvoji útěch, jež jsou nyní žádost tvá,
nepochutnají. Ta bystrá, rozkošná

mladost pomine, a mráz a suchota
rozhostí se v černokrevných žilách tvých;
pojde každá moc a vyschne všeliký
pramen života. I řekl rodič náš:
Neopru se smrti, dlouhověkosti
příliš nepožádám; vynasnažím se
raději co nejsnáze a nejlépe
zniknouti to těžké břímě života
do dne odevzdání jeho nosené;
trpělivě dočkám svého zproštění!
Načež takto jemu Michal odvece:
Ani tuze miluj, ani nenáviď
života, a co jsi živ, živ dobře buď:
dlouzeli neb krátce, poruč nebesům.
Nyní k vidění se hotov jinému.
Popatřil a viděl drahnou rovinu,
stany rozmanitých barev okrytou;
vůkol jedněch stáda pasoucího se
byla dobytka; tam z líbých nástrojů,
harf a varhan, sladký v ucho padá zvuk;
herce viděti, an klavisů a strun
cvičně dotýká a lehkým nadchnutých
prstů letem všecku hlasů výš i hloub
probíhaje řádně, hlučnou pohání
fugu. Druhý, z jiné strany, u výhni
stojí kovaje. Dvě hrudy celistvé
rozpustil a přehnal, měď a železo:
buď že oheň náhodný, jenž lesiny
na horách neb dolích ztráviv požárem,
zahřel žíly kovové, a na světlo
ústím rozvaliny kterés vylinul,
buď že splákna zemi potok vyryl je;

nyní v rozmanité vzory tekuté
slévá kov, a nejprvé své nástroje
potom díla z něho robí řemeslná,
kovaná i litá. Potom jiný rod
s vysokých hor sousedských, kde sídlem byl,
sstoupil na rovinu; vedlé povahy
spravedliví muži býti zdáli se,
pilní pravé boží cti a poznání
jeho z tvorů vidomých; i neméně
věcí těch, jež pokoje a zvolnosti
poklad učí zachovati člověka.
Nedlouho se krajem berou líbezným,
ai! tu od stanů jde zástup hladkých žen,
drahým kamením a strojem svévolným
zdobných. K zvučným harfám sladce milostné
provozují zpěvy, plesem kráčejíc.
Zočili je mužové, a jakkoli
vážní, těkati svých očí nechali
bezuzdně, a v prvních léčkách milosti
vázše, každý miloval a milenku
obral svou; a tudíž sňatků píleno
milostných, až vyšla lásky vůdkyně,
hvězda večerní. Tu ohněm žádosti
jsouce rozpáleni, zažhou pochodni
svatební, a Polela, co manželských
sňatků boha, ponejprvé vzývají.
Ples a hudba po staních se rozléhá.
Divadlo tak blažené, a milostné
hříčky neztracené ještě mladosti,
věnce, kvítí, zpěv a hudba přelíbá
Adamovo srdce valně podjaly,
kterýž, jak jest lidské sklonnost přírody,

brzo přilna k radosti, tak zvolal, řka:
Světlo očí mých! ó blahoslavený
kníže Anjelský! i lepší mnohem jest
toto vidění, a více klidných dnů
slibuje, než dvě ta předešlá; ach, ta
nenávist a smrt a muky hroznější
vyrážela; ale zde svých účelů
zdá se všechněch dosahati příroda.
Jemuž takto Michal: Nesuď o ceně
věcí z rozkoše, ač s tvou se povahou
srovnávati zdají, an jsi k lepšímu
stvořen cíli, svatý, čistý, nadaný
božským obrazem! Ty stany rozkošné,
jež jsi viděl, byly stany mrzkosti,
v nichžto bydlí toho rod, jenž vrahem byl
bratra svého. Řemesel a umění,
jakáž oslazují život, pilni jsou
vynálezci důvtipní; než, na Boha,
od jehožto ducha všechen pochází
důvtip, nemyslí, a neuznávají
darův jeho. Jednak pěknou zůstaví
rodinu. Ten, jejž jsi viděl, zástup žen
krásný, byly dcery jich; co bohyně
švarné, hladké, ozdobné, ač domácích
prázdné ctností, na kterých se zakládá
čest a chvála ženy nejvýbornější.
K chlipnostem a chutí vilných zbuzení
jsouce vychovány, zpěvy, plesy, stroj,
klevety a rozpustilé vzhlédání
oblibují toliko. Těm mužové
střídmí (synů Božích jmě jim zjednala
pobožnost) své cti a celé odstoupí

slávy, mrzce! bezbožnicím ztepilým
za ničemný smích a luzné zabylstvo;
a tak teď, by brzo plouli volněji,
plynou v rozkoších a vedou chechtání,
jehož světem slz svět brzy opláče!
Jemu takto Adam, krátké zbaven jsa
radosti: Ó hanba, běda mužům těm,
že, tak pěkně nastoupivše pravosti
cestu, na křivou se náhle schýlili,
nebo v polovici dráhy ustali!
Tedy týž jest každé bídy člověčí
pramen: od ženy se vždycky počíná!
Od zženilé mužů rozmařilosti,
dí mu Anjel, počíná se raději!
Jsouce vyšším obdařeni rozumem,
lépe nastoupiti na své měli by
místo. Ty však vidiž jiné divadlo!
Pohlédne, a vidí rozprostřený kraj
valný před sebou, vsi, role, dědiny,
lidná města s branami a věžemi
vysokými; zbrojný zástup tvářnosti
zakrnělé, lítou vojnou hrozící;
obry hnátů náramných a odvážné
mysli. Část se v brani cvičí, opět část
jiná popěněné hřebce zabodá,
po různu neb v šikovaných vojensky
plucích, pěchoty i jízdy; anito
prázdno: žene tamto výbor za kořist
skotů stádo, krásných býků, jalovic
krásných s tučné louky, vlnonosný brav,
tiché ovce s bečícími jehňaty,
ledva pastéřové prchli s životem.

Na pokřik se strhne bitva vražedlná:
stírají se přeukrutnou vzteklostí
plukové! Kde nedávno se popásal
dobytek, tu leží pole hromadně
braněmi a mrtvolami postlané,
krvavé a zpustlé. Jiní žebříky,
střelbou činí smělý útok na pevnost;
obleženci s valů mecí k obraně
hrot a kamení a síru ohnivou.
Na obou tu stranách viděť přehrozné
krve prolití, a činy obrovské.
Jinde oberlaní městských ve branách
hlasatelé zástup v radu volají.
Šediví a vážní shromažďují se
starci s bojovníky; mluví řečníci:
ale bouře vznikají, až posléze
člověk, důstojné a moudré povahy,
v středním věku, vstana mnoho řečňuje
o právu a křivdě, víře, pokoji,
o náboženství a soudu nejvyšším.
Urouhá se jemu množství veškero,
ba i násilnou naň ruku vztáhlo by,
leč že oblak ukryl jej a vychvátil
z davu nevidědlně. Tak se branná moc,
bezpraví a nátisk po vší rozmáhá
krajině, a není kam se utéci.
Adam, celý v slzách, takto bolestně
obrátiv se k vůdci svému naříká:
Jací tito nelidé! ó jací to
otrokové smrti! již tak nelidsky
zabíjejí lid, a tisíckrát ten hřích
onoho, jenž bratra zabil, páchají.

Neníliž tu vražda bratří nad bratry,
lidí nad lidmi! Kdož však ten dobrý muž,
jenžto, leč že nebe vychvátilo jej,
o málo by zhynul pro spravedlnost?
Totě plod zle spojeného manželstva,
praví Michal, v němžto, jak jsi znamenal,
dobré s zlým se sloučilo. Dvě odporné
věci, kteréž jestli svede bláznovství,
plody na těle i mysli potvorné
vyvodí. Ten hle! jest obrů, na slovo
vzatých mužů počátek! Neb v ony dny
síla toliko se stane podivem,
ta i rekovstvím i ctností hrdinskou
nazývána bude; v boji získati,
podmaniti národy, a kořisti,
naloupené s mnohým krve prolitím,
domův nanésti, to stupněm nejvyšším
lidské bude slávy; bude děláno
za triumfu čest, a jméno vítěze,
lidu ochránce a boha, neboli
bohů syna, jimžby slouti raději
bylo záhubci a morem národů.
Tak se pověst slavná získá na zemi;
a co hodno pověsti, to hluboké
zkryje mlčení. Než toho, sedmý jest
z tebe, jenžto v světě plném úhony
práv jsa jeden, proto nenáviděný,
proto tak byl vrahy osutý, že směl
spravedlivým býti sám, a kázati
o Bohu a soudu pravdu nemilou;
toho, jakos viděl, v vonném oblaku
pojal Svrchovaný hřebci rychlými;

aby, prost jsa smrti, mezi spasenci
kráčel s Bohem v kraji blahoslavenství.
Takovátě ctnosti mzda. Bys pak i trest,
spatřil úhony, aj, pohlédni a viz.
Pohleděl a spatřil cele změněnou
věcí tvárnost; vojny hrdlo měděné
řičet ustalo; hry, šprymy, veselost,
besedy a plesy všudy panují;
sňatky, smilstvo, cizoložstva, únosy,
jak kde na potkání Lada vábila:
potom od kvasů se rojí k různicem.
Posléz mezi ně kmet přijde velebný,
vyjevuje nad jich skutky nelíbost
velikou, a svědčí proti cestám jich:
často v schůzky přichází, a nalezna
radovánky, žehrá, káže pokání
duším u vězení k soudu schovaným
brzkému. Než darmo jest! i přestane
kárati a umkne od nich stany své.
Potom roubav stromy rostlé na horách,
počne zdělávati koráb ohromné
velkosti, a loktem dél i šíř i výš
vyměří, a oklejuje vůkol klím;
v boku dvéře postaví, a pokrmu
nabrav zásobí i lid i zvěř, a aj!
zázrak divný! přijde v řadě určitém
z ptactva, hovad všech, i hmyzu drobného
sedmero neb dvé, a posléz kmet a tří
jeho synové a čtyry ženy jich.
Uzavřel je Hospodin. I povstane
vítr polední, a křídly černými
vana široko, mrak vešken pod nebem

ství. sžene; hory mhlu a páry k posile
rest, vykuřují; visí jako tmavý strop
husté s nebe mračno; již se lije déšť
přívałem, a lije se, až neznati
zemi. Vyzdvižen jsa, zplývá na vodě
koráb bezpečně, a čelem rohatým
protírá a kolébá se po vlnách.
Každé lidu sídlo zchvátí potopa;
všecka sláva jich a pýcha hluboko
pohřízena jest, a moře mořem se
kryje neobmezeným. Kde nedávno
v skvostných kralovala bujnost palácích,
řvou a hnízdí se teď mořské potvory.
Z lidské rodiny, tak velmi zmnožené,
zbytek celý v úzkém plyne korábu.
Jak jsi tehdáž bolestil, ó Adame,
vida rodu svého, ach, tak žalostnou
zhoubu! Tebe příval jiný, tebe slz
příval uchvátil, a sklonil ku zemi,
až, jsa od Anjela vyzdvižen laskavě,
mohl, ač mdlý, se udržeti na nohou,
jak kdy otec želí dítek před sebou
rázem zhubených, a ledvas Anjelu
takto svého srdce úzkost vypravil:
Strastné divadlo! ó kéž jsem neviděl,
co se mělo díti v čase budoucím;
nesa toliko svůj vlastní zlého díl,
žil bych šťastněji a losu s každý den
měl co nésti. Nyní pak i ono zlé,
jenž jest věkům udíleno zdáleným,
padá na mne, an jsem, než se zrodila.
viděl strast, dřív nežli jest že býti má,

myšlénka mne trápí. Nechtějž věděti
člověk žádný před časem, co jemu se
státi má, neb dítkám jeho; zlého jist
může býti, kterémužto nevyhne
přesvědčením svým, a bude snášeti
u vyobrazení jako v jistotě
bolest trudnou! Ale veta po všem jest;
není již, jenž by se stráhl, člověka:
malý těch, kdo z povodně se vyvřeli,
počet hlad a nouze brzy dotráví,
bludných pustém na moři. I doufal jsem,
ažby násilí a vojna přestaly
na zemi, že lép se ovšem povede;
mír a pokoj svatý věncem blahých dnů
lidskou zkrásí rodinu: než, nastojte,
zklamán jsem! i vím, že pokoj zhubuje,
jako vojna moří. Vůdce nebeský!
odkudž to? i pojdeliž tu lidský rod?
Dí mu Michal: Lidé, kterés nedávno
spatřil v rozkoších a chlipné stkvostnosti,
byli oni muži vzatí na slovo
v činech rekovných i smělých výpravách;
ale pravé ctnosti prázdní. Prolivše
mnoho krve, mnoho krajů zhubivše
lidu podmaňováním, a dosáhše
slavných tudy jmen a hojné kořisti,
přilnou k zvůli, rozkoši a prázdnění,
k lakotě a vilnosti, až svévole
zpupná pych a vraždu zbudí z přátelství,
za dnů pokoje. I sami otroci
podrobení bojem, svatou ztrativše
svobodu i ctnost a bázeň potratí

Boží; odkavad jich zbožnost pokrytá
v tuhých bitvách nedosáhne pomoci
proti útočníkům. A tak ustydne
jejich vroucnost; pečliví jen, kterak by
život vedli bezpečný a rozkošný,
světu dadí se a rozpustilostem,
na tom, v čem jim zpupný vítěz pozvolí,
dosti majíce. Vždy víc, než s potřebu,
vydá země, pro zkušení střídmosti!
Tak se všickni zkazí, všickni pohorší,
střídmost, spravedlnost, a pravda s věrností
zmizejí! Jen jeden člověk vyjmutým
bude od zkázy, syn světla jediný
v tmavém věku; dobrý proti příkladům,
proti vábení a zvyku, nedbaje
pohrůžek ni potopy ni násilí;
ten jich, by se bludných varovali cest,
napomene, postaví jim před oči
plnou bezpečenství, plnou útěchy
ctnosti dráhu; zvěstuje jim, jaký hněv
čeká nekajících; ale vrátí se
s posměchem. Než Bůh, vidoucí to, že jest
muž ten spravedlivý mezi živými,
káže mu tu divnou archu stavěti,
(jak jsi zočil), aby znikl s domem svým
všeobecné světa toho záhuby.
Ledva s zvířaty a lidem od zkázy
vyňatým se do korábu zabéře:
otevrou se průduchové nebeští
pojednou a bude příval na zemi,
ve dne v noci; všecky drahné propasti,
protrženy budou studnice, a vzdmou

jezero, že z hrází jekem vystoupí;
nad vysokost hor se vznese potopa.
Tehdáž i ta hora rájská mocí vln
vyvrácena bude: z sličné odranou
zelenosti síla proudu zachvátí
do hlubiny mořské. Tam se vkoření,
slatinný a holý budouc napotom
ostrov, telat mořských lože výslunné,
skála zvučná vodních ptáků skřečením.
Věz, že svatým není žádné u Boha
místo, leč je pravým sami posvětí
lidé obcováním. Nyní ale viz,
co se potom dále přihoditi má.
Pohleděl, a uzřel koráb zplývati
na vodách se stavících. I zapudí
mračna vítr půlnoční, a suchým dchem
svraští tvářnost povodně, co stařeny,
ano zatím slunce okem horoucím
na hladinu patří širokou a mok
pije chladný žíznivě. Tak opadá
zlehka moře vydmuté, a povlovným
do hlubiny umyká se odtokem;
zavříny jsou nyní všecky studnice
propasti i průduchové nebeští.
Nezplývá již archy více, alebrž
na vysoké hory vrchu váznouci,
zdá se odpočívati; a hory z vod
dobývají hřbetů, s jichžto výsosti
bystré, hlučné proudy v utíkající
moře srážejí se tokem bouřlivým.
Vyletuje nyní z archy krkavec,
za ním holubice, posel jistější,

vypuštěná dvakrát větve hledati
zelené, neb země, kdeby stanula
noha její; vrátivši se podruhé,
nese v ústech olivový list. I oschl
svrchek země. Tehdy stařec z korábu
vyjde se vším oborem, a pozdvihne
k nebi rukou svých i očí s nábožným
díků činěním; i uzří nad hlavou
oblak rosný, na oblaku sličnými
duhu stkvoucí barvami, to rozkošné
s Bohem pokoje a smlouvy znamení!
Adamovo srdce, smutné nedávno,
zaplésá, a zjeví on tak radost svou:
Ó, jenž přítomniti umíš budoucnost,
učiteli božský! Nyní počínám
znovu žíti, jist jsa tímto viděním
posledním, že člověk s zvěří všelikou
bude živ, i jeho símě. Tedy již
méně želím světa synů bezbožných
zhlazeného; jeden víc mne těší muž,
jenž tak dokonalým, jenž tak spravedlným
shledán jest, že nový z něho ráčí Bůh
vyvoditi svět, a pustí veškeп hněv
mimo sebe. Jaký však jest oblouk ten
roztažený na nebi, co obočí
Boha ukojeného? či zápona
jest to květná, stahující plynutou
toho dešťového mraku obrubu,
by se opět strhav zemi nezalil?
Dí mu Archanjel: Tvé zdání pravé jest;
volně hněvu svému přítrž učiní
Hospodin! ač nedávno, že člověka

stvořil, lituje čil bolest v srdci svém,
vida zemi býti plnou násilí,
chýliti se z cesty tělo všeliké:
jednak, to kdy zhyne, milost u něho
najde spravedlný, a lidská záhuby
znikne rodina; i smlouvu učiní,
potopy že více k země zkažení
nebude, z svých moře hrází určených
nevystoupí, nezalije světa déšť
s živočichy jeho; nébrž uveda
oblak na nebe, svou duhu rozprostře
na něm krásnou, aby člověk zhlédna ji,
pamětliv byl smlouvy té, že den a noc,
osetí a žeň, a s vedrem sivý mráz
budou trvati v své střídě ústavné,
dokud zem i nebe, ohněm zčistěné,
nestanou se novým sídlem spravedlných.

Zpěv dvanáctý.

Michal vypravuje dále od potopy světa; vykládá, co znamená símě ženy, mající potříti hlavu hadovi. Opisuje vtělení syna Božího, smrt jeho, z mrtvých vstání, na nebe vstoupení, a stav Církve až do druhého příští jeho na soud poslední. Adam potěšený sstupuje s hory s Michalem a jde k Evě. Eva sladkými sny uspokojená, hotova jest jíti z ráje s Adamem. Pluk Cherubův se blíží s mečem plamenným; Michal vyvede Adama i Evu z ráje. Postaveni byvše na dolině, vidí ráj naplněný hrozlivými tvárnostmi, a podavše ruky sobě, jdou v svět za povodem prozřetedlnosti.

Jako pocestný, ač náhlí výprava
kvapná, odpočine v poledne: tak tu
Anjel mezi zhlazeným a vzkříšeným
světem zpočinul, by nač se tázati
měl snad Adam. Potom s sladkým přístupem
jme se obnoviti takto mluvu svou:
Viděls, an se počal, an se skonal svět,
povstal člověk jako z kmenu druhého.
Ještě mnoho zbývá, a tvé, zdá mi se,
oko umdlévá: jest ovšem tíhota

smyslům lidským, věci božské poznati.
Protož dále tobě ústně vypravím,
jedno náležitě pozoruj a slyš.
Nový lidu národ, pokud, malý jsa
ještě, přísnost soudu v čerstvé zachová
mysli, v bázni Boží, ctně a spravedlně
bude živ a rozmnoží se polehku,
pole dělaje a bera úrody
hojné, víno, obilí, a začasté
obětuje z skotů nebo bravů svých
býka, ovci aneb kůzle, s štědrým mstu
linutím a obsluhami svatými,
bude dny své v nepotupné radosti
tráviti a přebývati drahný čas
klidně, vedlé pokolení, pod zprávou
otců svých, až člověk jeden povstane,
srdce zpupného a chvály žádoucí;
pěknou rovností a stavem bratrským
nejsa spokojen, moc sobě nad bratry
svými osvojí a panství nehodné,
svaté svornosti a právům přírody
výhost dá; a bude loviti, ne zvěř,
ale lid, i rukou násilnou i lstí,
kdo se zpěčí vjíti v jeho porobu.
Lovcem bude silným před Hospodinem
nazýván, že nebes Pánu na vzdory
Boží světa vládu sobě osobí.
Slova buřičem, sám jiné viniti
bude z buřičství. Ten s druhů zástupem,
přivinutých rovnou k němu žádostí
vlády tyranné, buď pod ním, nebo s ním,
vyjde z Edenu a v poli na západ

černou najde jámu, kde se živice
prýští vřelá z podzemí, úst pekelných.
Z té a z cihel usmyslí si stavěti
město nádherné a věži, jejížto
vrch by nebe dosáhal, a zdělati
sobě jméno, aby, kdy se rozptýlí
po vší zemi, nezhynula pamět jich,
bez ohledu, dobráli či zlá. Než Bůh,
kterýž neviděně lidská prochází
obydlí, a zhlíží skutky člověka,
sstoupil na zemi, by viděl město jich,
prvé než jich věž by věže přetměla
nebeské; a ku potupě marnosti
vloživ na jazyky ducha změtení,
zhubil mluvu mateřskou, a místo ní
nasel nezhodný slov hlahol neznámých.
Na rychlost pak znikne štěbet ohavný
mezi staviteli: každý hlasitě
křičí, nerozumí jeden druhému;
ochraptěvše posléz, jako posměchem
odměnným, se jítřili a vztěkali;
byltě velký v nebi smích a dívání
dolů; uslyšen jest hluk, a vidína
směska: takový byl konec stavení
směšného a nazváno je změtením.

Načež Adam s nelíbostí otcovskou:
Zlořečený syn! jenž tak se vypíná
nad své bratry, uchvacuje nedanou
vládu od Boha. Jen ryba, zvěř a pták
v ruce naše dáni jsou, to právo nám
podal Bůh, a nad člověkem člověka
neučinil pánem; nébrž zůstaviv

sobě jméno to, chtěl lidi od lidí
býti volnými. Než tento výtržník
nemá na tom dost, že pychem člověka
trápí násilným, i Boha samého
vyzvati a věží obehnati chce.
Bídník! jaké vzhůru vezme pokrmy,
pro sebe i pro ten zástup šálený,
aby v tenkém nad oblaky povětří
neuchřadly hrubé jejich útroby,
z nedostatku ne tak chleba, jako dchu?
Vece Michal: Právě klneš člověka,
jenž stav lidu klidný v taký uvalil
zmatek, usiluje mu tu spanilou
ducha stránku zvolnost, mocí odníti.
Jednak věz, že pádem zašla prvotným
zvolnost pravdivá, jež s pravým rozumem
vždy jest pospolu, a dílné od něho
nemá bytosti. Když rozum v člověku
pozastíní se, neb slyšen nebývá,
tudíž vášně urputné a žádosti
nezřízené vládu jeho uchvátí,
dadouc člověka, až potud zvolného,
v mrzkou porobu. A tudíž, že on sám
v sobě nad rozumem volným nehodných
nechá panovati mocí, Hospodin,
spravedlivý v soudu, vydá příkoří
pánů násilných i jeho zevnitřní
zvolnost. Tyranův jest potřebí; než to
nevymluví tyrana. I časem tak
od ctnosti (jenž rozum jest) se uchýlí
národové, že ne křivda, alebrž
spravedlnost a klatba jakás osudná

odejme jim zevnitřní jich svobodu,
vnitřní ztrativším. Buď tobě příkladem
stavitele korábu syn nevážný,
kterýžto, že otce svého potupil,
těžkou nese klatbu, buda sluhou sluh,
on i s rodem nepravým. Tak druhý svět
půjde jako první vždycky od zlého
v horší, až je, unaven jsa bezpravím
jejich Hospodin, své božské pozbaví
přítomnosti, od nich svaté oči své
odvrátí, a zůstaviv je vlastním jich
porušeným cestám, zvláštní vyvolí
národ sobě, od něhož by vzýván byl;
národ od věrného pošlý člověka,
z té strany Eufratu, v zemi modlářství,
zrozen bude. Ó že lidé (k víře li?)
ještě za toho, jenž žnikl potopy,
otce života, v tu spadnou ohavnost,
by se ukláněli dílu rukou svých,
dřevu, kameni, co Bohu živému!
Jeho ale ráčí svrchovaný Bůh
z domu příbuznosti od ukydaných
bohů povolati ve snách do země,
kterouž jemu ukáže, a v národ jej
učiniti velký, požehnaje mu,
že skrz jeho símě hojné na všecky
pronárody splyne blahoslavenství.
Nemeškát, i jde, ač neví do jaké
země, věře tomu, kdo ho povolal.
Vidím jej, (ty nemůžeš) jak důvěrné
bohy, přátely, a vlast svou opouští,
Ury Kaldejské, a přes Haranův brod

stoupá: za ním dlouhým táhne průvodem
skot i brav i čeleď mnohá: nevyšel
chudý; a však Bohu, jenž ho do cizí
vybídl země, svěří všecko zboží své.
Již jest v Kanaan, již stan svůj rozbíjí
u Sichem a Mereh, rovni sousedské.
Tamto jemu v dar i jeho semeni
slibem Hospodin dá zemi veškeru:
od Hematu z půlnoci až k polední
poušti, (zovu věci posud neznámé)
od Hermonu vzchodního až na západ
k moři velkému; tu Hermon hora jest,
moře tamto. Vidíš obě před sebou.
Vrch ten na břehu má Karmél nazýván
býti; Jordan, dvoupramenná řeka ta,
pravá meze východní; to pohoří
drahné Semír jest; i tam se rozhostí
vnuci jeho. Ta však slova rozvažuj
bedlivě: že všechněm země čeledem
požehnání vzroste v jeho semeni!
símě pak to jest ten velký spasitel,
kterýž hlavu potře zlému hadovi;
tudíž jasněji jej tobě vyjevím.
Požehnaný otec ten, jejž v budoucím
čase zváti budou věrným Abramem,
syna zůstaví a vnuka po synu,
v slávě, moudrosti a víře rovného
sobě. Vnuk ten se dvanácti oborem
synů vyjde z Kanaan a do země
sstoupí, někdy Egypt zvané. Smáčí ji
řeka Nil: aj! tamto sedmi prameny
lá v moře. Aby bydlel v zemi té

pohostinu, povolá ho mladší syn
v času drahoty; syn, jemuž skutkové
vzácní druhé dadí místo v království
Faraonově. Tam umře, zůstaviv
potomstvo, jež v národ zroste veliký.
Rozmnoženi jsouce, budou novému
podezřelí králi, kterýžto, že se
zmohli přistěhovanci, jich zrostání
překážeje nehostinsky, otroky
z hostí udělá a zbije syny jich
novorozené; až bratří dva, jich jmě
Mojžíš jest a Aron, jsouce od Boha
sláni, vyprostí ten lid, by rozlomiv
pouta, s kořistí a slávou do země
navrátil se slíbené. Než prvé ten
ukrutník, an Boha jejich neuzná,
aniž poslů jeho bude slyšeti,
musí zázraky a soudy hroznými
býti přinucen: v krev nevycezenou
obrátit se řekám bude nejprvé;
žáby, stěnice a hnusné žížaly
jeho dům i všecku zemi naplní;
morem pomře dobytek, a po celém
těle prýštící se neštovicemi
vřed i jej i vešken jeho raní lid;
krupobití s hřímáním a smíšený
s krupobitím oheň strhá oblohu
Egyptskou a sprší dolů přívalem
bouřlivým a zpřeráží, co uchvátí,
síji, strom i bylinu: co zůstane,
zžéře mračno kobylek; tma ukryje
všecky končiny, tma makatedlná,

za tři dni; a posléz, jednou půlnocí,
všecko v celé zemi prvorozené
krutým padne pobitím. Tak zkrocený
desíti jsa ranami ten říčný drak,
poddá se, a cizozemce propustí.
Obměkčí se často jeho urputné
srdce, ale vždy se ledu podobá,
kterýž jihna ve dne, tvrdne toužeji
v noci, až, kdy propuštěný honiti
bude zástup, s vojskem moře zhltí jej;
ale jim dá jíti jako po suše,
odstoupivši na pravo i na levo
na vzor křišťálové zdi; tak poslušno
bude holi Mojžíšovy, pokud on
s vyproštěnci svými břehu nedojde.
Divné moci Bůh svým svatým propůjčí,
ač že s nimi sám v svém bude Anjelu,
jenž je v oblaku a sloupu ohnivém
předcházeti bude, ve dne v oblaku,
v noci v sloupu ohnivém, a poveda
zastíní je zatvrzelým před králem,
stíhajícím cesty jich: i bude je
stíhať celou noc; než přiblížiti se
zbrání jemu tma, až k bdění rannímu.
Tehdy z oblaku a sloupu pohlédne
Bůh a vrahy pomate, a roztříští
kola vozů jich, an z jeho rozkazu
Mojžíš znovu na moře svou mohútnou
vztáhne hůl, a moře, holi povolné,
srazí se a šiky jejich přikvačí!
Vyvolený zástup bude bezpečně
do Kanaan se bráti od břehu, skrz poušť,

cestou nerovnou, by vejda nepobídl
Kanaanitů k odporu, a nezběhlý
v boji sám snad strachem do Egypta se
navrátil a nevyvolil raději
sobě porobu a život neslavný.
Sladší ctným i nectným život bez boje,
leč jich zápalčivá pudí zoufalost.
Nemá býti bez zisku jich meškání
dlouhé na poušti; tuť zprávu založí
obecnou a zvolí soudce vznešené
z pokolení dvanácti, by řídili
zástup podlé zákona. Bůh s Sinai
hory (třásť se bude sivý její vrch
pod nohama Páně) s valným hřímáním,
blýskáním a zvukem trouby třepícím
uloží jim zákon: z částky obecná
stanovící práva, z částky svatému
při obětech řádu vyučující.
Vše to jedno stín a obraz onoho
bude semene, jež hada potřevši
vykoupení zjedná rodu lidskému.
Však, že smrtedlnému uchu hrozný jest
Páně hlas, i žádá lid, by vůli mu
jeho Mojžiš zvěstoval, a pozbavil
strachu jej. I svolí k jejich žádosti,
dobře vědomý, že k Bohu přístupu
není bez prostředníka, a poněkud
vezme na sebe ten úřad důstojný,
v podobenství prostředníka většího,
kteréhož on předpoví, a proroci
opěvati budou v časy potomní.
Tehdy, kdy se řád a právo upevní,

s takým zalíbením vzhlédne Hospodin
na lid, vůle jeho šetřící, že svůj
mezi nimi stavit ráčí příbytek.
Nejsvětější s smrtedlníky pobude.
Udělá se, vedlé jeho předpisu,
z cedru, zlatem obložená svatyně,
bude truhla v ní, a v truhle svědectví
smlouvy jeho; svrchu stkvoucí ze zlata
slitovnice stane; křídla vztažená
Cherubínů jasných zastrou ji, a sedm
třpytících se, jako hvězdy nebeské,
bude hořet lamp, a stane nad stánkem
ve dne oblak, v noci oheň blýskavý,
krom, kdy brát se budou po taženích svých.
Posléz uvede je Anjel do země
zaslíbené Abramu i semeni
jeho. — Nelze vypraviti ostatku,
jaké svedou bitvy, kolik porazí
králů, jaká podrobí si království,
aneb, kterak slunce, u prostřed nebe,
stane za den celý, nemeškaje noc
v běhu povinném, an člověk rozkáže:
Staniž slunce v Gabaon, a zastav se
měsíc v Ajalonu, nízkém údolí,
dokudž nepotře svých vrahů Israel.
Takto jmě vnuk z Abrama, syn Isakův,
míti má i s veškerým svým potomstvem,
jemuž vydobyti bude Kanaan.
  Dí mu, přejav Adam řeč: Ó vyslanče
nebeský, mých mrákot osvětiteli!
Milés nad míru to věci vyjevil,
zvláště co se Abrama a semene

týká jeho! cítím aj, že oči mé
otevříny jsou, a srdce okřívá,
ustrašené pomyšlením, jakýby
osud čekal mne i lidské rodiny.
Vidím onen den, den jeho veliký,
v němž se požehnání všechněm dostane
národům. Ó lásko nezasloužená
ode mne, jenž nepravého vědění
na nepravé cestě žádostiv jsem byl!
Jednak nepochopuji, proč Hospodin
lidu, s kterým bydliť ráčí na zemi,
rozličný a mnohý zákon uloží.
Mnohý zákon mnohé hříchy znamená;
jaké obcování Bohu s hříšníky?
Jemuž takto Michal: Bude jistě hřích
mezi nimi, jelikož jsou potomci
tvoji; tento jest však zřetel zákona,
by jim na důvod byl nepravosti jich,
nebo zákon hřícha k zpouře popouzí.
Vidouce, an zákon vínu odkryti
sice můž, ne však i odstraniti ji,
domyslí se býti toho potřebí,
by se, místo stinných očišťování
obětí a krve býků, vylila
dražší kterás krev, a trpěl nevinný
za vinné, a člověk v spravedlivosti
také, jemu skrze víru přičtené,
našel milost před Bohem, a svého klid
svědomí, jež ukojiti zákonným
nemohl řádem, aniž cele plniti
zákon mravný, mimo jehož plnění
není života. Tak zákon vyjeví

nestatečnost svou, jsa dán tím ohledem,
by, kdy plnost přijde časů, lepší je
oddal smlouvě; způsobné a dospělé
od podob a stínu k pravdě, od těla
k duchu; od ústavy přísných zákonů
k svobodnému vzetí hojné milosti;
od služebné bázně k synovské, o od skutků
práva k skutkům víry. Protož, jakkoli
Bohu milý, Mojžíš, jsa jen zákona
služebníkem, nedovede do Kanaan
lidu zvoleného, nébrž Josue
nazývaný u pohanů Ježíšem,
nesa jmě i úřad prostředlníka,
kterýž, potřev hada nepřátelského
po dlouhém v té světa poušti blouzení
člověka v ráj míru věčný uvede
bezpečně. I zatím pak v tom Kanaaně
zemském štípený lid dlouho pobude;
šťastný, leč kdy hříchové se rozmohou
v národu a zruší pokoj obecný,
Boha dráždíce, by vydal v ruce jej
nepřátelské, od nichž, kdy se obrátí
na pokání, vychvátí ho začasté.
Soudci zprávu jeho, potom králové
povedou: z těch druhému, jenž slovútným
bude pro zbožnost a činy mohútné,
slib se stane utvrzený přísahou,
královská že berla jeho potrvá
na věky; a všecka svatá proroctví
shodným hlasem zavznějí, že z Davida
(totě jméno toho krále) pojde syn,
ono ženy símě předpověděné

Abramu i tobě: světa spasitel
králům předohlášený, a poslední
z králů, jehož kralování nebude
konce. Prvé ale velká nastane
posloupnost, a jeho syn a nástupník,
veleslavný moudrostí a bohatstvím,
truhlu Páně, v staních dotud chodící,
v spanilém a stkvostném chrámě umístí.
Po něm dílem budou dobří, dílem zlí
králové, zlých větší řad: jich ohavná
modloslužebnost a jiní hříchové,
s lidu hříchem spojení, tak unáhlí
Boha jich, že je i zemí, město jich,
chrám i svatou skříni svou i náčiní
svaté zůstaví a vydá na loupež
tomu městu zpupnému, cos nedávno
viděl v zmatku, Babylonem zvanému.
Tam jich v zajetí let nechá sedmdesát:
pak je odtud vyvede, jsa pamětliv
na smilování a smlouvu, kterouž byl
přisáhl Davidu, že bude trvati
po všecky dny nebeské. I vrátí se
z Babylona z vůle králů, pánův svých,
nakloněných od Boha, a zdělavše
opět Boží dům, čas drahný v skrovnosti
pobudou, až v lidnosti a bohatství
zrostše, novými se ztroudí bouřemi.
První ale v kněžstvu zniknou nevole;
mezi muži, jižto, Bohu sloužíce,
mír by zachovati měli nejvíce:
sám i Páně chrám jich půtka poruší.
Posléz, nemajíce zhledu na syna

Davidova, berlu sami uchvátí,
jež se cizozemci v ruce dostane,
aby, kdy se zrodí, pomazaný král
pravý práva neměl svého Mesiáš.
Jednak narození jeho zvěstuje
hvězda neobyčejná, i předejde
mudrce východní, již přijdouce
v místo, kde to božské bude nemluvně,
obětují jemu zlato, kadidlo,
myrrhu. O tom místě Anjel velebný
prostým pastéřům, stráž noční držícím,
zprávu dá, i pospíší tam vesele,
uslyšíce od Anjelů nebeských
píseň vánoční. I bude panna mu
matkou, otcem pak moc svrchovaného!
Vzstoupí na trůn dědičný a rozšíří
království své po všech země končinách;
plná chvály jeho budou nebesa!
Umlkl, znamenaje radost přílišnou
na Adamu, ježto na vzor bolesti
v slzy by se vylila, leč volný dech
těmito byl sobě slovy učinil:
Utěšený proroku! ó nejvyšší
ručiteli naděje! již patrně
vidím, čehož vyskoumati nemohla
mysl má, proč nejvzácnější naději
naší mělo slouti ženy semeno.
Zdrávas, panno matko! Páně milenko!
narozená z beder mých, by z tebe se
narodil syn Boha svrchovaného,
s člověkem se spojil Bůh. Toť jisté, že
s strachem smrtedlným had svého potření

očekává. Kdež a jaký však to boj,
jaká rána potře hlavu vítězi?
Jemuž Michal: Nechtějž mníti o boji,
aneb o ranění místném hlav a pat;
Bůh ne proto sjednotí se s člověkem,
by se větší tvému opřel vrahovi
silou; aniž tak se Satan překoná,
jemuž s nebe spádu úraz hroznější
nepřekazil dáti ránu smrtedlnou
tobě, kterouž uléčí tvůj spasitel,
zahladě, ne Satanáše, alebrž
skutky jeho v tobě jako v rodu tvém.
To se jenom, jehož ty jsi zanedbal,
státi může poslušenstvím zákona
Božího a podstoupením smrti té,
jejíhož ty trestu hodnýms učiněn,
ty, i co se z tebe zrodí ve světě:
tak jen ukojí se božská spravedlnost.
Cele tedy zákon Boží vyplní
skrze poslušnost a lásku, ačkoli
samá láska vyplňuje jej. On tvůj
na se vezme trest a lidským odín jsa
tělem, vystaví se pro tě na život
potupný a klatbu smrti: slibuje
život každému, kdo v jeho uvěří
spasení, jsa skrze víru účasten
poslušenství jeho; skrze zásluhy
jeho spasen bude, ne skrz zakonné
činy své. I ztrpí hanbu, nenávist,
jetí násilné a soud, a vydání
na smrt ohavnou a plnou bolesti,
ukřižován bude svého od lidu;

bude usmrcen, že život přinese.
Však on přikuje i nepřátely své
na kříž; zákon tobě odporný a hřích
rodu lidského, by, ukřižováni
jsouce, nesoužili zpoléhajících
právě na to jeho zadostčinění.
Tak i umře, ale vstane od mrtvých
brzy; dlouho panovati nebude
nad ním smrt; než třetí ráno zasvitá,
uvidí jej hvězdy jitřní znikati
z hrobu, svěže, jako zorní vyniká
záře. Dána vyplata, a spasen jest
člověk od smrti skrz jeho útrpnou
za člověka smrt, a bude každému
život dán, kdo daru jeho znenedbá,
brž jej přijme věrou skutků neprázdnou.
Tento božský čin tvůj zničí soud i smrt,
jíž jsi umříť měl, jsa v hříchu na věky
zbaven života: ten skutek Satanův
potře, zlomí jeho sílu, překoná
mocná ramena dvě jeho, hřích a smrt.
Bude v jeho hlavě tkvíti hlouběji
smrti šíp, než potře patu vítězi,
nebo zbožným jeho spasencům, jichž smrt
jenom smrti rovné bude usnutí;
lehký přestup ke věčnému životu!
Po svém z mrtvých vstání krátkou pomešká
dobu na zemi, a svým se vyjeví
učedlníkům, mužům, již ho blízci vždy
budou za života; těm on úřad dá,
aby, naučeni byvše od něho,
vyučili národy a hlásali

vykoupení, křtíce ty, kdož uvěří,
proudem běžícím, by zmyti od viny
jsouce hřícha, ke životu čistému,
byli k smrti hotovi, jak ohavné
koli, an i rovnou umřel spasitel.
Takto všecky učiť budou národy;
nebo nejen synům z ledví Abrama,
brž i synům víry jeho, po celém
světě, kázati se bude spasení;
tudy každý národ bude požehnán
skrze símě jeho. Potom na nebes
nebe vzstoupí slavný vrahů tvých i svých
vítěz; tehdáž hada kníže povětří
povede skrz všecka jeho království
v okovech a nechá v hanbě trudného.
Vejda v slávu, posadí se u Boha
na pravici, zveleben jsa na nebi
nade všecka jména; odkavad, kdy svět
ku záhubě dozraje, v své moci a
slávě přijde na živých i mrtvých soud;
na soud mrtvých nevěrných, a odplatu
věrných, kterým věčné blahoslavenství
připraví buď v nebesích buď na zemi:
nebo celá země jeden bude ráj,
blažší, než jest Eden, sídlo rozkoše!

Pravil Archanjel, a přestal u této
světa velké proměny. I odpoví
Adam jemu s radostí a úžasem:

Neskončená dobrota! ó dobrota
nesmírná! jenž tolik dobra ze zlého
vyvede, ba zlé i v dobré obrátí!

Síla nad tu divnější, co v počátku
vyvodila nejprv světlo z temnosti!
Nevím, želetili mám, či býti rád
hříchu tomu, jehož jsem se dopustil,
z něhož mnohem více pojde dobrého,
více Bohu chvály, více člověku
dobré vůle od Boha, a za hněvem
jeho smilování hojné. Pověz však,
co, kdy vykupitel vzstoupí na nebe,
přihodí se věrných jeho skrovnému
počtu, mezi takým množstvím nevěrných,
krutých pravdy nepřátel? Kdož povede
jeho lid, kdo od násilí zastane?
zdali, než se měli k němu, krutěji
nebudou se míti k jeho nástupcům?

Budou, pravil Anjel; než on věrným svým
pošle utěšitele, dle otcova
slibu, Ducha svého, kterýž bydleti
bude v nich a zákon víry, účinný
skrze lásku, v srdci jejich vyryje,
aby cestou pravdy kráčeli; a tak
ozbrojeni jsouce zbraní duchovní
Satanášovým se oprou útokům,
udusíce šípy jeho plamenné.
Nižádných se lidských neustraší muk,
ani smrti; vnitřní duše potěcha
jedinou jim bude za protivenství
náhradou, z níž nabudouce posily,
často k užasnutí nejukrutnějším
budou mučitelům svým; neb jeho Duch
nejprv učedlníkům jeho štípený,

kázajícím mezi všemi národy,
potom všechněm věřícím, je naplní
dary divnými, že všemi jazyky
budou mluviti, a divy činiti,
jakož jejich Pán je činil před nimi.
Pročež mnoho lidu v každém národě
získají, že poselství jich nebeské
přijme s radostí; a posléz, skonavše
službu svou, a stále cestou pravosti
chodivše, a zůstavivše po sobě
zprávu o skutcích, i o učení svém,
umrou. Na jich místo, jakž to povědí
sami, vlci přijdou, neučitelé,
vlci zuřiví, již všecka tajemství
zvrátí ku posměchu nízkému
lakomství a pýchy své, a poruší
pověrou a bájkami tu spanilou
pravdu schovávanou v psaných památkách,
jenom duchem rozumínu budoucí.
Tehdy důstojenství, jmen a hodností
snažni jsouce, smyslí vládu duchovní,
jednak světskou uchvátí, a svojíce
sobě ducha Božího, ač každému
věřícímu rovně dán jak slíben jest,
pod zámyslem duchovního zákona
sáhnou ke svědomí mocí tělesnou,
vedlé zákona, jenž ani v písmě psán
nebude ni v srdci vyryt od ducha.
A to proč, než aby ducha milosti
potlačovali, i jeho nezdílnou
družku, svobodu; než aby bourali
živé Páně chrámy, pevně stojící

na osobné víře, neli na cizí?
Nebo kdož, by slova jeho, jakkoli
vědomí a mysli jiných odporná,
neomylna byla, může na zemi
shledán býti? jednak mnozí přednost tu
sobě osobí; a tudy násilí
trpěť bude pravá v duchu pobožnošt,
an se domyslí díl větší zástupu
dosti Boha ctíti řádem toliko
zevnitřním, a obsluhami prázdnými.
Ujde pravda zlolejnými ubitá
šípy; zhasne víra, řídká bude ctnost.
Svět, jsa dobrým křiv, a laskav na zlostné,
zalká pod břemenem svým, až zasvitá
den, den dobrým oddechu, a bezbožným
pomsty; v němž se zpomocník tvůj navrátí,
símě ženy, tajně prv, a zjevně teď
tobě slíbené, tvůj spasitel a Pán.
Onť se zjeví na oblacích nebeských
s Otce slávou velikou, a zahladí
Satana, i zhoršený skrz něho svět.
Tehdy, až se přepálí a přečistí,
nová s novým nebem země povstane,
věky věků založených na právu,
pokoji a lásce, dadí ovoce
stálé radosti a blahoslavenství.

Dokonal. I dí mu Adam naposled:
Ó jaks rychle změřil, blahoslavený
proroku! ten změnný svět, až tam, kde čas
ustane v svém běhu. Dále sama jest
propast; věčnost, jížto konce nižádné

nedostihne oko! S velkou odcházím
naukou, a s velkým mysli pokojem,
majc tolik známosti, co nádoba
tato z hlíny mohla koli chápati,
nad kterouž se pnouti bylo hlupství mé!
To jest tedy v světě moudrost největší:
býti Boha poslušnu a s synovskou
bázní milovati jej, vždy kráčeti
jako v přítomnosti jeho, šetřiti
božských jeho cest a na něj samého
zpoléhati. Milosrdný na všecka
díla svá, vždy přemáhaje dobrým zlé,
z malých věcí převeliké vyvádí:
věcmi velmi prostými a slabými
zvrací moc a moudrost světa celého.
Tedy, za příčinou pravdy trpěti
největší jest udatnost a vítězství
největší, smrt věrným branou života.
Takť tvým příkladem mne učil spasitel,
jemuž čest a sláva budiž na věky.

Jemu Anjel naposledy odpoví:
Toto věda, došels vrchu moudrosti;
nenaděj se vyššího, by všecky znal
hvězdy ze jména, i moci nadvětrné,
všecka hloubi tajemství a přírody
božská díla na nebi i na zemi,
v povětří i v moři; byť i celého
světa bohatství a vládu obdržel.
Pročež skutky hodné připoj k vědění
svému; připoj víru, ctnostné jednání,
mírnost, dobromyslnost, a onu všech

ctností duši pěknou, lásku k bližnímu;
nebude ti žel, že ztratils tento ráj,
maje v sobě sám ráj mnohem šťastnější!
Sstupmež ale nyní s hory vidění;
přišlať hodina, kážící odjíti.
Ejhle! tamto postavená odemne
na pahorku stráž již čeká odchodu.
V průčelí pak jejích meč se plamenný
blýská; nelze tedy déle dlíti nám.
Jdi, zbuď Evu: vyjevilť jsem též i jí
dobrou ve snách budoucnost, a potěšil
srdce, tím ji uzpůsobiv náchylnou
všecku k poddanosti. Ty jí nicméně,
co jsi slyšel, vyprav časem příhodným;
zvláště co se týká víry v spasení
pokolení lidského skrz semeno
její, skrze ženy, pravím, semeno.
Tak vy oba v jednomyslné věrnosti
žíti mnohá ještě léta můžete,
v smutku sice, za příčinou běd a psot,
jednak u větší i mnohem radosti,
kdyžto na blažený konec pomníte.
Dokonal, a oba s hory sstoupili.
K besídce, kde Eva spěci ležela,
kvapí Adam napřed; ale ona bdíc
těmito jej slovy přijme klidnými

Vím já, odkud jdeš, a kam se ubíráš;
jest i ve snách Bůh, a dává nauku;
on mi seslal dobrý, utěšený sen,
když jsem smutkem umdlená a úzkostí
byla usnula. I jdi, a poveď mne!

půjdu bez prodlení; s tebou jíti, jest
v ráji ostati, a v ráji trvati
bez tebe, jest jíti z něho bezděky.
Tys mi všecko pod nebem, ty všudy mým
rájem, sám jsa vyhnán z ráje vinou mou.
Tať má aspoň, s níž jdu odtud, potěcha,
že, ač skrze mne jest všecko ztraceno,
skrze símě slabé ženy, nehodné,
skrze símě mé se všecko napraví.

Takto řekla matka naše; slyšel ji
Adam radostně, než neodpověděl.
Bylť již blízko Archanjel, a s druhého
vrchu k stanovišti vykázanému
v šiku jasném Cherubíni sstoupali,
na vzor větrného úkazu; i šli,
nesouce se svrchem země z povlovna,
jak se vzniklá z potoků mhla večerní
nese po luzích, a plíží za patou
tíhnoucího domů z pole rolníka.
Zvýší před vojskem se svítí vztřásaný
Hospodinův meč, co strašná kometa;
žířeť povětří, a mírný prvé kraj
ohnivěti počne vedrem horoucím,
v způsob parna Libyjského. Uchopí,
ano prodlévají, naše rodiče
Anjel za ruku, a skrze východní
vyved bránu, zůstaví je na blízké
dolu rovině, a zmizí v rychlosti.
Ohlédnou se zpět, a vidí na východ
ráje, sídla rozkoše, ach! ztracené,
meče plamenného zážeh strašlivý;

plná zbroje, plná hrozných oděnců
brána. Prolijí tu několiko slz,
přirozených člověku, jež utrou však
rychle. Mohliť, an svět celý před nimi,
zvoliť sobě místo k odpočinutí;
řídila je božská prozřetedlnost.
Posléz, vedouce se rukou za ruku,
tesklivě skrz Eden pustý kráčejí.

Josef Jungmann.

Životopisný nástin.

Kterak někdy z malých začátků vyrůstají věci veliké, toho patrný příklad poskytuje znovuvzkřísení národu Českého v nynějším století. Až dosavad sice národ náš nově zrozený nevykonal nic tak velikého, čím by se skvěl před jinými a obdiv světa vyzýval, jak činíval před stoletími, avšak již pouze nový čilý život z mrtvých vstalého jest sám o sobě skutkem tak neobyčejným, podivu hodným, že vším právem zasluhuje nazván býti zjevem velikým, jehož historický význam teprv příští věk dovede náležitě oceniti.

Abychom neopakovali věci známé a stokrát již pověděné o skrovných začátcích novočeské literatury, přistoupíme hned k samé věci, naznačíce Josefa Jungmanna co předního z onoho malého hloučku vlastenců, kteří ku konci minulého a v první čtvrti nynějšího století uvázali se — sami sotva tušíce prospěchu svému počínání — v úkol, ať při nejmenším díme, odvážný a tak velice ne-

snadný, že k tomu bylo potřebí nemalého vzletu ducha i jen pomysliti na takovou věc. Zakladatelé novočeské literatury, počavše po staleté přestávce mimo modlitební knihy a snáře vydávati také jiné spisy české ku poučení a zábavě čtenářů, nikoliv nepomyslili na tak daleké následky svého počínání, jakých se my dožili; oni vedeni byli více bezděčným citem nežli osvědomělým úmyslem. Jim zželelo se toho drahého, ušlechtilého jazyka mateřského, že má tak neslavně umlknouti na vždy, i hleděli mrtvolu již do rakve položenou ozdobiti alespoň ještě nějakým kvítím, nežli ji na věky bude krýti syrá země. Ale domnělá mrtvola jen spala, a silný zápach toho kvítí mocně působil na její nervy, až konečně procitla z hlubokého sna, prohlédla, vstala, i započala život nový, po dlouhém odpočinku tím svěžejší a bujarejší.

A z toho kvítí nejsilněji páchlo vůní oživující ono, jež zbožně položil na rakev nejvěrnější, ale nejskromnější syn zubožené vlasti — *tichý genius*. Tak nazval plným právem největší básník český Josefa Jungmanna, tohoto patriarchu nové literatury naší, bez něhož i zdvojené úsilí všech ostatních moderních pěstitelů českého písemnictví nebylo by dokázalo dohromady tolik, co dokázal jediný jeho *slovník*. Čím byl národu svému Jungmann, to nevymazatelným písmem zapsáno jest a věčně bude v srdci každého uvědomělého Čecha, a písmo to bude mu pomníkem trvalejším nežli ten kamenný, k němuž letos, v stoletou památku jeho narození, bude slavně položen základ. K té oslavě jeho přispěti má svou částkou i nové vydání jeho pověstného překladu „Ztraceného ráje“ Miltonova, věrný to, nezměněný otisk jeho druhého vydání, uspořádaného před 30 lety Jungmannem samým. Tu pak slušno jest, aby též tato literární jeho památka

provázena byla alespoň jen povšechným a přehledným vylíčením života a působení toho časem i duchem novověkého národního bohatýra našeho, kdežto o podrobném a obšírném životopisu jeho s vyčerpáním všech přístupných pramenů jiná, povolanější péra pracují.

Josef Jungmann narodil se 16. července 1773 ve vsi Hudlicích v bývalém kraji Rakovnickém, na panství Křivoklátském, kde otec jeho Tomáš byl prostým rolníkem. Základ k liternímu vzdělání svému položil v elementární škole rodiště svého, kterouž navštěvoval v letech 1781—84; potom dán k piaristům na normální školu do Berouna, kdež uče se němčině zůstal až do roku 1788. V Praze odbýval na to studie gymnasiální na Novém Městě, pak na universitě filosofické a právnické, kteréž poslední ukončil roku 1799.

Mladická léta Jungmannova připadají do času pro vývoj duchovního života v Čechách nad míru důležitého. Tehdáž za posledních let Marie Terezie a za panování císaře Josefa II. staly se rozhodné změny v celém zřízení školním, jako ve všech větvích správy státní zároveň. Jungmann užil za doby svých studií v Praze i výhod, kterých poskytoval nový způsob učení, zavedený císařem Josefem, i také těch, ač ještě velmi skrovných, které sobě vymohl nově probuzený směr národní. Mužové, jako Seibt, Meissner, Cornova, kteří skutečně otevřeli v Čechách novou dráhu v krásných naukách, ač prostředkem německého jazyka, působili s velikým prospěchem na vzdělání Jungmannovo. S druhé strany počal právě toho roku, když Jungmann vstoupil na universitu (1793), zasloužilý dějepisec český Pelcel přednášeti řeč a literaturu českou, pro niž tehdáž zřízena byla ponejprv katedra v Praze. Jungmann vřelou láskou zahořel k národu svému, jehož

jazyk a literatura staly se zamilovaným předmětem jeho studií. Vedle toho k vůli všeobecnému vzdělání svému věnoval píli také přiučování se jazykům cizím, vlaskému, francouzskému i anglickému, dále pak i s ostatními slovanskými nářečími se seznamoval. Ještě co posluchač práv účastnil se Jungmann některými básnickými pokusy důležitého na onen čas podniknutí literárního „Sebrání básní a zpěvů“, ku kterémuž mladší spisovatelské síly sestředil přítel jeho Puchmajer roku 1795.

Roku 1799 ukončil Jungmann studia právnická, ale nezůstal při tom povolání, nýbrž obrátil se k stavu učitelskému, kde mu dříve kynulo zaopatření. Již roku 1800 dostal se za suplenta na gymnasium Litoměřické, a brzo na to učiněn skutečným profesorem. Téhož roku se zasnoubil se slečnou Johanou Světeckou z Černčic. V Litoměřicích vyučoval Jungmann až do roku 1806 v třídách gramatikálních, potom až do roku 1815 v humanitních.

Vedle svého povolání učitelského rozvinoval Jungmann vydatnou činnost na poli nově se vzmáhající české literatury. Začala se tehdáž nejprvé poznávati potřeba, aby se literatura česká povznesla nad obor pouhých spisů pro lid obecný, ve kterém se dosavad pohybovala snahou, jinak zajisté uznání hodnou, Pelcla, Procházky, Rulíka, Krameriusa a jiných. Nikdo nepojal tuto potřebu tak vřele jako Jungmann, nikdo tak jako on si nebyl vědom velikosti a těžkosti takového předsevzetí; nikdo nezanechal po sobě tak skvělých pomníkův, svědčících o práci a sebe zapíravé pilnosti, podstoupené k důležitému cíli tomuto. Jazyk český musil býti teprv poznán v celém bohatství svém, mělo-li býti možné, aby literatura národní vyhověla pokročilým potřebám času a vy-

rovnala se literaturám jiným, které se byly neustále vyvinovaly po celý ten čas, co česká byla pohřížena v temnou mrákotu. K tomu konci dělal si Jungmann výpisky ze starších knih českých, zaznamenávaje si slova i celé fráse, kteréžto seznamy vzrostly brzy v tak hojný materiál, že pojmouti mohl na jeho základě myšlénku svého velikého slovníka jazyka českého. Vůbec pak nesou jeho literární plody z té doby na čele svém snahu o ušlechtění jazyka i slohu českého, a v tom ohledu památná jsou především jeho prosaická sepsání, jaká podával do Nejedlého „Hlasatele českého." K účelu broušení a tříbení jazyka směřovaly jmenovitě četné překlady jeho, jak veršem tak prosou, z literatur cizích, s jejichžto výtečnými plody záhy v původních jazycích se byl seznámil. Překlady Chateaubriandovy „Attaly" (1805) a Miltonova „Ztraceného ráje" (1811) byly největší a nejpracnější podniky toho druhu. Jimi ponejprv a skvěle ukázána spůsobnost jazyka českého k dosažení podobné dokonalosti ve slohu, k jaké jiné řeči evropské byly dospěly. Obě jmenovaná díla dohotovil Jungmann v Litoměřicích.

Krom prací literárních obětoval zde po celý čas svého přebývání při velmi svědomitém zastávání úřadu učitelského část svobodné chvíle své bezplatnému vyučování jazyku českému žáků gymnasia, později též alumnů semináře biskupského.

Roku 1815 povolán jest Jungmann do Prahy na akademické gymnasium co profesor humanitních tříd, a následujícího roku povýšen jest na hodnost doktora filosofie. Toho času zdálo se, že zasvitají jazyku českému příznivější okolnosti ve školách, když dekrety císařskými r. 1816 a 1818 nařízeno, aby se na vzdělávání v něm

slušný ohled bral při vyučování mládeže gymnasiální. Jungmann, vyzván k tomu od tehdejšího ředitele gymnasií Grüna, preláta Strahovského, sepsal tehdáž, aby se úmyslu těchto dekretů dosti učiniti mohlo, svou „Slovesnost", která vyšla r. 1820. Naděje, v dekrety ony skládané, byly však brzy zmařeny protivným působením nástupce Grünova v ředitelství kanovníka Pöllnera. V Slovesnosti užil Jungmann ponejprv tak nazvaného *analogického pravopisu*, jejž byl navrhl Dobrovský. Polemika, která povstala z toho mezi ním a Nejedlým (pověstná hádka o *i* a *y*), překročivši daleko meze literárního sporu, ztrpčila Jungmannovi mnohé chvíle; podobně i rozepře s Dobrovským o starobylost „Libušina soudu", z jehož podvodného podstrčení tento vinil brzy Jungmanna, brzy toho neb onoho z přátel jeho.

Mezi tím užil Jungmann lepší příležitosti, nabyté z přebývání svého v Praze, ku podniknutí díla nad míru důležitého, sestavení totiž „Historie literatury české" (1825), jíž i v daleké Anglii dostalo se časopisem „Foreign Quarterly Review" velmi čestného uznání.

Konečně roku 1834 dokonal i arcidílo své, plod 30leté neunavné práce, veliký „Slovník" jazyka českého, rozsáhlostí a důkladností slušně se rovnající všem podobným podnikům u jiných národů. Mimo úsilovnou práci stálo ho dílo toto i značných obětí peněžitých, an sobě co materiál k němu zakoupil mnohé vzácné sbírky, mezi nimi jmenovitě rukopisný slovník Rosův. Jungmannův Slovník vyšel během let 1835—1839 pomocí Matice české. Jest to dílo, jaké u jiných národů podnikají toliko akademie, neocenitelné důležitosti pro literaturu novočeskou, která v jistém ohledu teprv jím pevné půdy nalezla, když objeven celý bohatý poklad slovní jazyka českého

a tím samým učiněna býti mohla přítrž dosavadnímu na mnoze zbytečnému, s veliké části nemotornému, ne-li dokonce směšnému tvoření nových slov, čehož hlavní příčina byla nedokonalá ještě známost výrazů a obratů ryze českých, v obecné zkažené mluvě ovšem již větším dílem v zapomenutí vešlých.

Roku 1835 jmenován jest Jungmann prefektem akademického gymnasia Pražského.

Nákladem též Matice vyšly roku 1842 Jungmannovy „Sebrané spisy drobnější“ (až dosavad v rozličných časopisech roztroušené), ku kterýmž připojil výtečný překlad Göthova idylického eposu „Herman a Dorota“; roku 1843 druhé, opravené vydání „Ztraceného ráje“, a roku 1845 nové, zcela přepracované vydání „Slovesnosti“, ku které připojil sbírku příkladů i ze spisovatelů novějších.

Roku 1844 po těžké nemoci pro ochabení tělesných sil žádal Jungmann za propuštění z úřadu, i dán roku následujícího na odpočinutí, slouživ plných 45 let v povolání učitelském. Nepožíval však dlouho pokojnějšího života, neboť zemřel již 16. listopadu 1847. Skvělým důkazem úcty a lásky, jaké požíval Jungmann u celého národu Českého, bylo účastenství, které se všeobecně jevilo při jeho smrti. Ke hrobu provázely jej tisíce a tisíce lidí všelikých stavů, i nebylo pamětníka tak slavného průvodu pohřebního. Po celé pak zemi České, na Moravě i v zemích vzdálených od žijících tam Čechů odbývány za něj smuteční slavnosti.

Zásluhy Jungmannovy jak o úřad učitelský tak o vědu a literaturu českou došly ještě za živobytí jeho zřejmého všeobecného uznání. Universita Pražská vyznamenala jej dvakráte důstojenstvím děkana fakulty filosofické (1827 a 1838), na rok pak 1840 zvolen k nej-

vyšší hodnosti její, za rektora magnifika. Roku 1830 byl od národního Musea českého jmenován členem sboru pro vzdělání řeči a literatury české, téhož roku zvolila jej učená společnost Krakovská za svého úda, roku 1834 král. česká společnost nauk za svého řádného člena, a roku 1847 jmenován jest údem akademie ve Vídni. Od vděčných krajanů svých poctěn byl Jungmann dvakráte (1832 a 1835) darováním stříbrného pokálu v uznání jeho zásluh o národní literaturu; roku 1835 obdržel od ruské akademie zlatý peníz pro zásluhy o vědu. Jeho cís. Výsost arcikníže František Karel, otec Jeho cís. král. ap. Veličenstva panujícího císaře Františka Josefa, poctil jej za Slovník velmi milostivým a pochvalným dopisem 4. dubna 1837, hned pak na to (17. dubna) J. V. císař Ferdinand obdaroval jej skvostným zlatým prstenem. Konečně roku 1839 vyznamenán Jungmann udělením jemu rytířského řádu Leopoldova.

Jungmann zasluhuje v plné míře názvu *tichého genia*, jak jej nazval Kollar. Bez hluku a bez okázalosti nejenom co nejsvědomitěji plnil povinnosti úřadu svého, nýbrž vedle toho nacházel dosti prázdné chvíle k neunavnému, obsáhlostí svou nevyrovnanému působení literárnímu. Jsa takto neustále zaměstnán jen málokdy a nerad z domácnosti své vystupoval, z čehož pošlo, že jenom nedostatečně poznav praktický svět při mírné své povaze začasté přes potřebu ostýchavým byl v hájení dobrého svého práva, a raději mlčky trpíval křivdu, nežli by se byl dovolával spravedlnosti. V obcování byl Jungmann příjemný, a šlechetné srdce jeho vždy ochotné k obětem pro dobrou věc anebo ulevení strastem jiných. Co učitel byl vlídný přítel mládeže. Jako učenec jevil Jungmann ducha nad obyčej bystrého, ač nedovedl se vždy vybaviti z ob-

vyklých zastaralých náhledů. Jungmann byl jeden z oněch málo lidí, jichž osobní povaha nedopouští, aby jim někdo byl nepřítelem.

Roku 1859 zasazena byla s velikou slavností pamětní deska s nápisem na rodný jeho dům v Hudlicích; letos pak chystá se Praha oslaviti stoletou památku jeho narozenin položením základu k jeho pomníku.

